

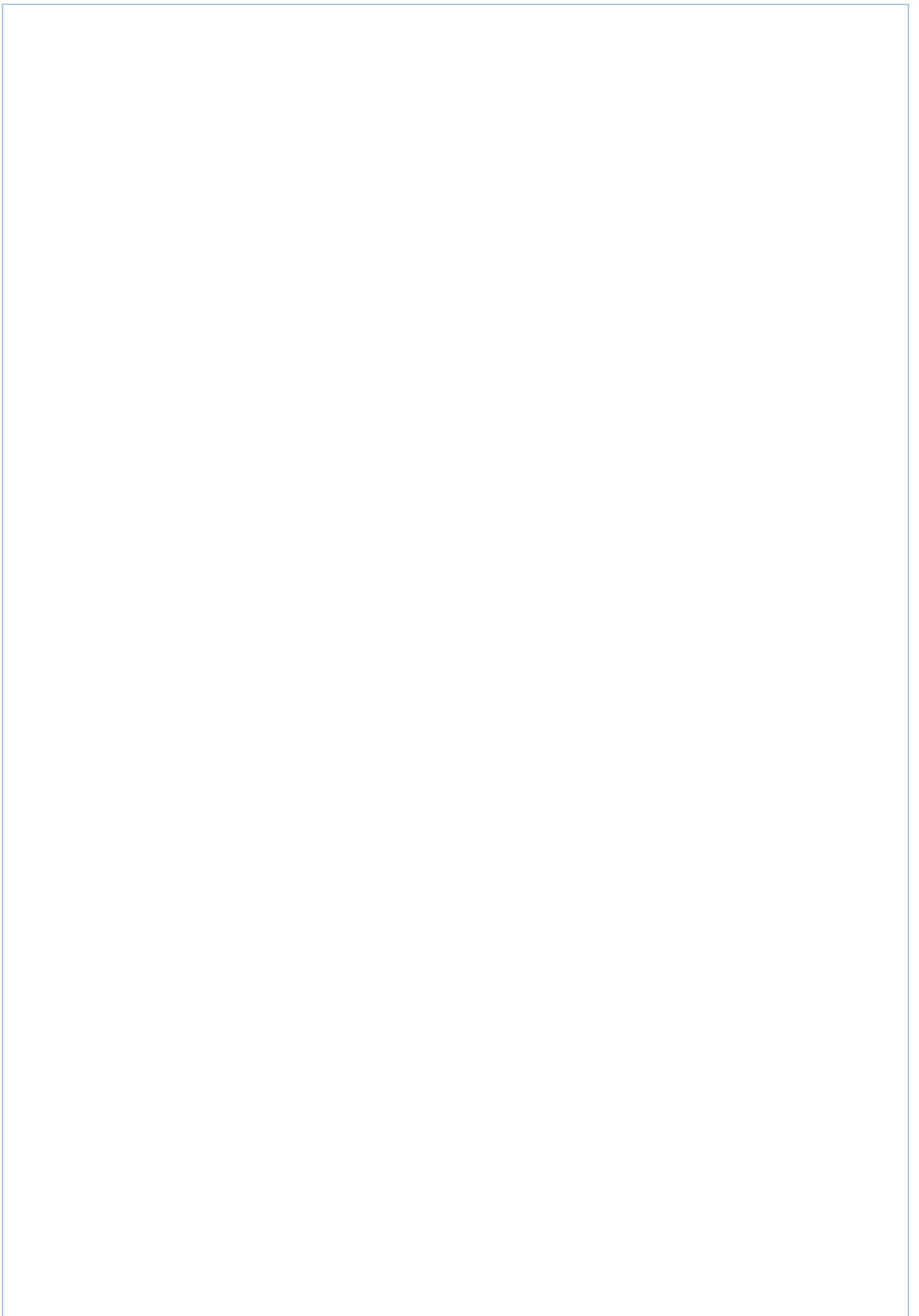
ANKARA İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

ANKARA ULUSAL EĞİTİM YÖNETİMİ KONGRESİ

- BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTABI -

20-21 HAZİRAN 2023
MOGAN MTAÇ Uygulama Oteli
GÖLBAŞI

AUEYK BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTABI-2023

E-ISBN: 978-975-11-7324-9

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

Bu kitabın basım, yayın ve satış hakları
Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğüne aittir.
Anılan kuruluşun izni alınmadan, Kitabın bütünü ya da bölümleri,
kapak tasarımı, mekanik elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da
başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.

İmtiyaz Sahibi

Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Genel Yayın Yönetmeni

Selim COŞKUN

Baş Editör

Prof. Dr. Servet ÖZDEMİR

Editörler

Uzm. Öğrt. Sabahat ÖCAL

Dr. Mehtap NAİLLİOĞLU KAYMAK

Dr. Umut ALPER

Dr. Feride GÖREGEN

Dizgi- Kapak Tasarımı

Murat KOÇALI

Arif YILDIRIMER

İletişim

Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü

ARGE Birimi

İnternet: <http://ankaraarge.meb.gov.tr/>

E.ileti: arge06_arastirma@meb.gov.tr@meb.gov.tr

ÖNSÖZ

Değerli Eğitimcilerimiz ve Okuyucularımız,

Okul ve üniversite iş birliği, eğitim bilimlerinin uygulama ve teorisi arasındaki etkileşimin en önemli yansımalarından birisidir. Okulun ihtiyacını zamanında ve detaylı bir şekilde belirleme ve ihtiyacı görüp gidermeyi amaçlayan okul gelişim planlarının hazırlanma ve yürütülme sürecinde okulların çeşitli uzman görüş ve desteği almaları da Bakanlığımız politikalarında vurgulanan konulardan biridir. Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü (MEM) tarafından geliştirilen Danışman Akademisyen Uygulaması projesiyle akademisyenlerin ve okul paydaşlarının birbirlerinin çalışmalarına karşılıklı olarak katkı sunacağı sürdürülebilir bir iş birliği için 2019-2020 Eğitim Öğretim Yılından beri çalışılmaktadır. Akademisyenlerimizle gerçekleştirilen önceki söz konusu çalışmalar, okul yöneticilerimiz ve akademisyenlerimizin birlikte çalışabilecekleri yeni çalışmalar için bir altyapı ve iş birliği iklimi oluşturmuştur.

Buradan hareketle, üniversite-okul iş birliğinin en somut çıktılarını görebilmek için Müdürlüğümüzce Geliştir-Uygula-Paylaş ilkesi ve Okul Gelişim Modeli çerçevesinde bir kongrenin hayata geçirilmesi hedeflenmiştir. Okullarımızın gelişim alanları üzerinde belirledikleri temalar kapsamında akademisyen desteği ile araştırma ve geliştirme çalışması yaparak bu çalışmalardaki sürecin ve çıktılarının akademik/bilimsel bir platformda paylaşıldığı ve yaygınlaştırılmasının amaçlandığı kongremiz, 20-21 Haziran 2023 tarihinde Mogan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde Ankara Ulusal Eğitim Yönetimi Kongresi (AUEYK) olarak düzenlenmiştir. AUEYK, farklı kademelerden 100 okulumuzun katılımı ile Ankara İl MEM Müdürlüğü'nün akademik iş birliği protokolü yaptığı başta Gazi Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Başkent Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, TED Üniversitesi olmak üzere 24 farklı üniversiteden 121 akademisyen ve EYUDER iş birliği ile gerçekleşmiştir.

Her biri üniversite-okul iş birliğinin ürünleri olan çalışmaları kongremizde paylaşmanın haklı gururunu yaşadık. Pilot uygulama olarak gerçekleştirilen bu çalışmanın, ilimizde hatta Türkiye genelinde tüm okullara yayılmasını ve böylece AUEYK'ne katılımın yılları içinde artmasını, üniversite ve okullar arasındaki köprünün sağlamlaşmasını hedeflemekteyiz. Bu bağlamda, söz konusu iş birliği ile ortaya çıkacak ürünlerin niteliksel ve niceliksel olarak eğitim sistemimize sunacağı katkılarının artmasını canı gönülden temenni etmekteyiz.

Bu uzun soluklu süreçte; okullarımıza destek olan çok kıymetli akademisyenlerimize, çalışmada yer alan çok değerli okul yöneticileri ve öğretmenlerime, projeleriyle okul-akademi arasında sağlam bir köprünün oluşmasına vesile olan Ankara İl MEM AR-GE biriminden sorumlu Şube Müdürüm ve görevli öğretmenlerime çok teşekkür eder, başarılarımızın ve birlikteliğimizin daim olmasını dilerim.

Harun FATSA
Ankara İL MEM Müdürü

AUEYK DÜZENLEME KURULU ÜYELERİ

GUP FAALİYETLER VE KONGRE DÜZENLEME KURULU

Başkan

Harun FATSA

Ankara İl Milli Eğitim Müdürü

GUP Faaliyetler Akademik Danışmanı ve Kongre Akademik Kurul Başkanı

Prof. Dr. Servet ÖZDEMİR

Başkent Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Kurum Adı	GUP Faaliyetler ve Kongre Düzenleme Kurulu
Ankara İl MEM AR-GE	Selim COŞKUN (Sorumlu Şube Müdürü) Uzm. Öğrt. Sabahat ÖCAL Dr. Mehtap NAİLLİOĞLU KAYMAK Dr. Umut ALPER Dr. Feride GÖREGEN
Başkent Üniversitesi	Prof. Dr. Sadegül AKBABA ALTUN Prof. Dr. Servet ÖZDEMİR Dr. Öğr. Üyesi Hatice TURAN BORA
Gazi Üniversitesi	Prof. Dr. Mahmut SELVİ Prof. Dr. Serkan KOŞAR
Ankara Üniversitesi	Prof. Dr. Selahiddin ÖĞÜLMÜŞ Prof. Dr. Neslihan KARAMAN
Hacettepe Üniversitesi	Prof. Dr. Murat ÖZDEMİR
TED Üniversitesi	Prof. Dr. Yüksel KAVAK Doç. Dr. Erdem AKSOY
EYUDER	Dr. Öğr. Üyesi Adem ÇİLEK Uzm. Öğrt. Murat KOÇALI

BİLİM KURULU ÜYELERİ

Prof. Dr.	Ahmet İlhan ŞEN	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr.	Ayfer ALPER	Ankara Üniversitesi
Prof. Dr.	Ayla KARATAŞ	Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr.	Ayşe OKVURAN	Ankara Üniversitesi
Prof. Dr.	Ayşe ÇAKIR İLHAN	Ankara Üniversitesi
Prof. Dr.	Burhanettin DÖNMEZ	Başkent Üniversitesi
Prof. Dr.	Ekrem Levent İLHAN	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr.	Ergin HAMZAOĞLU	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr.	Erol DURAN	Uşak Üniversitesi
Prof. Dr.	Ferudun SEZGİN	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr.	Gökhan ÇALIŞKAN	Iğdır Üniversitesi
Prof. Dr.	Haluk ÜNSAL	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr.	Hasan COŞKUN	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Prof. Dr.	Hatice BAKKALOĞLU	Ankara Üniversitesi
Prof. Dr.	İlbilge DÖKME	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr.	İhsan Seyit ERTEM	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr.	İlkay ULUTAŞ	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr.	İlhan YALÇIN	Ankara Üniversitesi
Prof. Dr.	İnayet AYDIN	Ankara Üniversitesi
Prof. Dr.	İsmail KARAKAYA	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr.	Mahmut SELVİ	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr.	Mehmet KARA	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr.	Murat ÖZDEMİR	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr.	Neslihan AVCI	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr.	Neslihan KARAMAN	Ankara Üniversitesi
Prof. Dr.	Nuri ADIGÜZEL	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr.	Orhan ARIKAN	Bilkent Üniversitesi
Prof. Dr.	Özcan GÜNGÖR	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr.	Paşa Tefvîk CEPHE	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr.	Sadegül AKBABA ALTUN	Başkent Üniversitesi
Prof. Dr.	Selahiddin ÖĞÜLMÜŞ	Ankara Üniversitesi
Prof. Dr.	Serap ERDOĞAN	Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr.	Serkan KOŞAR	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr.	Servet ÖZDEMİR	Başkent Üniversitesi

Prof. Dr.	Sutay YAVUZ	Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr.	Temel ÇALIK	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr.	Süleyman Sadi SEFEROĞLU	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr.	Tülin DÜGER	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr.	Ufuk KARAKUŞ	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr.	Yusuf DOĞAN	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr.	Yüksel KAVAK	TED Üniversitesi
Doç. Dr.	Ahmet GÖKMEN	Gazi Üniversitesi
Doç. Dr.	Ayşegül BAYRAKTAR	Ankara Üniversitesi
Doç. Dr.	Barış ÖZDOĞRU	Hacettepe Üniversitesi
Doç. Dr.	Büşra KAYNAK EKİCİ	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Doç. Dr.	Celal GÜLŞEN	Beykent Üniversitesi
Doç. Dr.	Ceren SUVEREN ERDOĞAN	Gazi Üniversitesi
Doç. Dr.	Çelebi ULUYOL	Gazi Üniversitesi
Doç. Dr.	Deniz HÜNÜK	Hacettepe Üniversitesi
Doç. Dr.	Deniz ÖRÜCÜ	Başkent Üniversitesi
Doç. Dr.	Ece ÖZBAL	Ankara Üniversitesi
Doç. Dr.	Elif Omca ÇOBANOĞLU	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Doç. Dr.	Engin KARAHAN	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Doç. Dr.	Erdem AKSOY	TED Üniversitesi
Doç. Dr.	Fatih ŞAHİN	Gazi Üniversitesi
Doç. Dr.	Gökhan ARASTAMAN	Hacettepe Üniversitesi
Doç. Dr.	Hakan DULKADİROĞLU	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Doç. Dr.	İlke ÇALIŞKAN	Hacettepe Üniversitesi
Doç. Dr.	Mustafa SEVER	Ankara Üniversitesi
Doç. Dr.	Nurcan UZEL	Gazi Üniversitesi
Doç. Dr.	Ömür ÇOBAN	Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi
Doç. Dr.	Raşit ÇELİK	Ankara Üniversitesi
Doç. Dr.	Safiye SARICI BULUT	Gazi Üniversitesi
Doç. Dr.	Salih KORUCU	Gazi Üniversitesi
Doç. Dr.	Sedef CANBAZOĞLU BİLİCİ	Gazi Üniversitesi
Doç. Dr.	Serkan KURTIPEK	Gazi Üniversitesi
Doç. Dr.	Selçuk ÖZTÜRK	Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Doç. Dr.	Selda ARAS	Hacettepe Üniversitesi
Doç. Dr.	Sevil BÜYÜKALAN FİLİZ	Gazi Üniversitesi

Doç. Dr.	Sevil FİLİZ	Gazi Üniversitesi
Doç. Dr.	Şakir ÇINKIR	Ankara Üniversitesi
Doç. Dr.	Şener KARABULUT	Hacettepe Üniversitesi
Doç. Dr.	Şeyda DEMİR	Ankara Üniversitesi
Doç. Dr.	Tuğba ÖZTÜRK	Ankara Üniversitesi
Doç. Dr.	Yasemin SAĞLAM KAYA	Hacettepe Üniversitesi
Doç. Dr.	Yasin Murat DEMİR	Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi	Adem ÇİLEK	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi	Ahmet KAYSILI	Ankara Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi	Bahadır YILDIZ	Hacettepe Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi	Betül YILMAZ ATMAN	Ege Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi	Birgül ULUTAŞ	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi	Burcu ÇABUK	Ankara Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi	Cem ASLAN	Gazi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi	Cemile Burcu DURMUŞ	Gaziosman Paşa Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi	Ebru AYLAR	Ankara Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi	Ece KOÇER	Ankara Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi	Emre SÖNMEZ	Gazi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi	Gökhan ŞENGÜN	Kırıkkale Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi	Gönül ERHAN	Başkent Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi	Hacer TÜRKÖĞLU	Başkent Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi	Hatice TURAN BORA	Başkent Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi	Kadriye Belgin DEMİRUS	Başkent Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi	Kürşad DEMİRUTKU	TED Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi	Meltem YILDIRIM İMAMOĞLU	Türk Hava Kurumu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi	Nihal YAVUZ	Başkent Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi	Nihan FEYMAN GÖK	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi	Özlem TAŞDELEN	Gazi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi	Özlem BAYRAK CÖMERT	Gazi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi	Safiye Çiğdem GÖREN	Amasya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi	Seçil YÜCELYİĞİT	TED Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi	Seher ERDOĞAN ÇELTİK	Gazi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi	Zeki ÖZEN	Ankara Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi	Zeynep AKKURT	Ankara Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi	Zeynep SONAY AY	Hacettepe Üniversitesi,

Öğr. Gör. Dr.	Abdullah BAĞCI	Hacettepe Üniversitesi
Öğr. Gör. Dr.	Aylin TEKİNER TOLU	TED Üniversitesi
Öğr. Gör. Dr.	Kerim SARIGÜL	Gazi Üniversitesi
Öğr. Gör. Dr.	Kübra ÇELİKDEMİR	TED Üniversitesi
Öğr. Gör. Dr.	Nesime CAN	Ankara Üniversitesi
Öğr. Gör. Dr.	Sevil BUZCU	Hacettepe Üniversitesi
Arş. Gör. Dr.	Ayça ÜLKER	Hacettepe Üniversitesi
Arş. Gör. Dr.	Hatice ÇIRALI	Hacettepe Üniversitesi
Dr.	Derya SELÇUK KÖSE	Ankara İL MEM ARGE
Dr.	Feride GÖREGEN	Ankara İL MEM ARGE
Dr.	Mehtap NAİLLİOĞLU KAYMAK	Ankara İL MEM ARGE
Dr.	Umut ALPER	Ankara İL MEM ARGE
Dr.	Yucan EKE	Ankara İL MEM ARGE
Dr.	Recep POLAT	
Öğr. Gör.	Emine BOZKURT POLAT	Gazi Üniversitesi
Öğr. Gör.	Fethi Emre OKŞAK	Ankara Üniversitesi
Öğr. Gör.	Fulya SOĞUKSU	Ankara Üniversitesi
Arş. Gör.	Selin URHAN	Hacettepe Üniversitesi

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	ii
AUEYK DÜZENLEME KURULU ÜYELERİ	iii
OYUNLAŞTIRMA YÖNTEMİNİN YABANCI DİLDE KELİME ÖĞRENİMİNE KATKILARININ ARAŞTIRILMASI	1
İNAYET AYDIN ¹ , ASUMAN FULYA SOĞUKSU ² , SAADETTİN DELLAL ³ , BURHAN TEOMAN ⁴	1
OYUN VE GÖREV TEMELLİ İNGİLİZCE DİL EĞİTİMİNİN ÇOCUKLARIN MOTİVASYON VE DİL EDİNİMİNE KATKILARI	3
CEMİL ÇAKIR ¹ , İNAYET AYDIN ² , AYLIN TEKİNER TOLU ³	3
KÂTİP ÇELEBİ İLKOKULU'NDA DÖRDÜNCÜ SINIF ÖĞRENCİLERİNE İNGİLİZCE ÖĞRETİMİNDE MEMRİSE UYGULAMASININ ETKİLERİ	5
ABDÜLAZİZ YAŞAR ¹ , CEM AYDOĞDU ² , KERİM SARIGÜL ³	5
ROBOTİK VE KODLAMADA UYGULAMALARINI OKUL SINIRLARININ DIŞINA TAŞIRAN ÖRGÜTSEL BİR MODEL ÖNERİSİ	7
MEHMET MUSTAFA GENÇ ¹ , ESRA ESEN ² , TUĞBA ÖZTÜRK.....	7
MESLEK LİSELERİNDE ROBOTİK VE KODLAMA İLE TASARIMDAN ÜRETİME DÖNÜŞEN EĞİTİM PRATİKLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ	9
ORHAN YILMAZ ¹ , ŞAKİR ÇINKIR ² , HAYRİYE TUĞBA ÖZTÜRK ³ , FİKRET HAKAN DOĞAN ⁴ , AHMET ŞENOL ⁵	9
EĞİTİMDE TEKNOLOJİK YAKLAŞIMLAR: ROBOTİK TEMELLİ ÖĞRENME	11
SELMA KÖSEOĞLU ¹ , MELTEM YILDIRIM İMAMOĞLU ² , LEVENT TAŞDEMİR ³ , FAZİLET SEÇİL GÖK ⁴ , ÖZGÜL YAYLA ⁵	11
OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN, SINIF ÖĞRETMENLERİNİN, REHBERLİK ÖĞRETMENLERİNİN VE OKUL YÖNETİCİLERİNİN KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ	13
SELİM ÇEVİKBAŞ ¹ , GÖKHAN ŞENGÜN ²	13
LİSE ÇAĞINDAKİ ÖZEL GEREKSİNİMLİ BİREYLERİN POSTÜRLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE PAYDAŞ EĞİTİMİ	15
SALİH YEŞİLOĞLU ¹ , BİRGÜL KUMBAROĞLU ² , SONGÜL ATASAVUN UYSAL ³ , FETHİ EMRE OKŞAK ⁴ , TÜLİN DÜĞER ⁵	15
GÖRME ENGELLİ İMAM HATİP ORTAOKULU ÖĞRENCİLERİNİN MAKETLE CAMİ VE BÖLÜMLERİNİN ÖĞRETİMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ	17
SEZAI ÇELİK ¹ , RECEP POLAT ²	17
İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNDE ÖZGÜVENİ DESTEKLEME	19
MUSA KAZIM DEMİR ¹ , HATİCE TURAN BORA ² , HALE ÇIRMIK ³ , ŞÜKRET ÖNKÜR ⁴ , GÖKHAN ATAN ⁵	19
YENİ KURULAN BİR OKULUN İKLİMİNİN İNCELENMESİ: BİR DURUM ÇALIŞMASI	21
SEYFETTİN GÜL ¹ , EMRE SÖNMEZ ² , SERAP VARLI ³ , FATMA YAVUZ GÖÇER ⁴ , MERT UĞUR ⁵	21
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE DUYGULARA DUYARLI ÖĞRETMEN MESLEKİ GELİŞİM/ÖĞRENME TOPLULUĞU PROGRAMININ UYGULAMAYA YANSIMASI	23
ÜLKÜ BÜŞRA ÜLKÜ AKIN ¹ , SERAP ERDOĞAN ² , MİNE BEYDAĞ ³	23
YENİ KURULAN OKULLARDA OKUL İKLİMİ VE KURUM KÜLTÜRÜNÜN OLUŞTURULMASI: BİR FEN LİSESİ ÖRNEĞİ	25
FATİH TAN ¹ , NEŞE KURT DEMİRBAŞ ² , ADEM ÇİLEK ³	25
GÜLVEREN ANADOLU LİSESİ OKUMA UYGULAMALARININ ÖĞRENCİ OKUMA TUTUMLARINA ETKİLERİ	27
SUAT ACAR ¹ , İNAYET AYDIN ²	27

KİTAP OKUMA ETKİNLİKLERİNİN OKUMA ALIŞKANLIĞINA YÖNELİK TUTUMA ETKİSİNİN İNCELENMESİ: ANDIÇEN ORTAOKULU ÖRNEĞİ	29
ESMA PEHLİVANOĞLU ¹ , MAKBULE UĞURLU ² , EMEL KARADAĞ ³ , AHMET İLHAN ŞEN ⁴ , EROL DURAN ⁵	29
GELENEKSEL MASALLARI OKUMANIN ORTAOKUL BEŞİNCİ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN OKUMA MOTİVASYONLARINA ETKİSİ.....	31
RIZA ÖKTEM ¹ , CANAN VARIŞLI ² , İNAYET AYDIN ³	31
İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNE KİTAP OKUMA ALIŞKANLIĞI KAZANDIRMA: ŞEHİT ERHAN AR İLKOKULU.....	33
AYLA YURDUSEVER ¹ , HATİCE TURAN BORA ² , SELDA TAYARER ³ , TUĞÇE SARIASLAN ⁴ , K. ÖZGE YILMAZ ⁵	33
TOPRAKSIZ TARIM UYGULAMASININ OKUL YÖNETİCİLERİ, ÖĞRETMENLER VE VELİLER ÜZERİNDE TOPRAKSIZ TARIM FARKINDALIĞI OLUŞTURMADA ETKİSİNE YÖNELİK NİTEL BİR ARAŞTIRMA.....	35
SERKAN KARA ¹ , NURİ ADIGÜZEL ² , ŞULE VATAN ÖLMEZ ³	35
OKULÖNCESİ ÇOCUKLARINDA ÇEVRE EĞİTİMİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİR TÜKETİM ALIŞKANLIKLARI ÜZERİNE ETKİSİ	37
HATİCE ERTÜRK ¹ , ÖZLEM TAŞDELEN ² , TÜRKAN TUNÇ ³	37
YAPARAK YAŞAYARAK ÖĞRENME TEMELLİ ÇEVRE EĞİTİM PROGRAMININ İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN ÇEVRE FARKINDALIĞINA ETKİSİ	39
EREN GÖKDUMAN ¹ , UMUT ALPER ² , MERİH CAN ³ , HASAN KAYACAN ⁴	39
İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN ÇEVREYE DUYARLILIK DAVRANIŞLARININ FARKLILAŞTIRILMIŞ ÖĞRENME ETKİNLİKLERİYLE DEĞİŞİMİNİN İNCELENMESİ	41
AHMET AŞKAR ¹ , SERVET ÖZDEMİR ² , FİLİZ KARAÇAM ³ , NAZLI GÜVERİ ⁴ , MÜSADE KARAGÖZ ⁵	41
İLKOKUL ÖĞRETMENLERİNİN BİREYSEL DEĞERLER YÖNETİMİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ	43
HÜMEYRA AKDOĞAN ¹ , CELAL GÜLŞEN ²	43
NALLIHAN AHMET REMZİ ÖNTAŞ ANAOKULU ÖĞRENCİLERİNE DOĞA VE HAYVAN SEVGİSİ KAZANDIRILMASINA YÖNELİK NİTEL BİR ARAŞTIRMA.....	45
SEMRA KAYAK ¹ , HATİCE TURAN BORA ²	45
DEĞERLER EĞİTİMİ KAPSAMINDA TEMİZLİK DEĞERİNE İLİŞKİN UYGULAMALAR: ŞEHİT YAHYA ACAR ORTAOKULU ÖRNEĞİ	47
SEFA KAPLAN ¹ , AKIN ÇELİK ² , ABDULLAH BAĞCI ³	47
OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ GÜNLÜK YAŞAMLARINDA KULLANDIKLARI SEVGİ İFADE EDİCİ SÖZCÜKLER.....	49
CANAN SİPAHİ ¹ , SEVİL BUZCU ²	49
KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİLERİNİN SPOR EĞİTİMİ İLE SOSYALLEŞMESİ: BİR ORTAOKULU ÖRNEĞİ	51
EREN DOĞAN ¹ , CEREN SUVEREN ERDOĞAN ²	51
DERS ÇALIŞMA MOTİVASYONU İLE BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR DERSİ ÖZELİNDE UYGULAMALI BİR MODEL ÇALIŞMASI.....	53
ERDAL KARTAL ¹ , ORHAN GÜLEÇ ² , SERKAN KURTIPEK ³ , NURİ BERK GÜNGÖR ⁴ , EKREM LEVENT İLHAN ⁵	53
ORTAOKULLARDA YÜRÜTÜLEN SPORTİF ETKİNLİKLER İLE OKUL BAĞLILIĞI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ.....	55
CEMALETTİN ŞENER ¹ , GÖKHAN ARASTAMAN ² , GÖKHAN ÇALIŞKAN ³ , KARTAL SEDAT ÇAKAR ⁴ , ENİS KAHYA ⁵	55
BEDEN EĞİTİMİ VE OYUN DERSİ KAPSAMINDA UYGULANAN OKUL TEMELLİ MESLEKİ GELİŞİMİN SINIF ÖĞRETMENLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİN İNCELENMESİ.....	57
ALİ COŞKUN ¹ DENİZ HÜNÜK ²	57

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNE YÖNELİK MATEMATİK KAVRAMLARI VE SÜREÇ BECERİLERİ TEMELİNDE VERİLEN EĞİTİMİN ÇOCUKLARIN MATEMATİK SEVGİSİNE ETKİSİNİN İNCELENMESİ	59
ÜLKÜ ERGEN ¹ , SEÇİL YÜCELYİĞİT ²	59
İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN MATEMATİK ALGILARININ SINIF SEVİYELERİNE GÖRE DEĞİŞİMİNİN İNCELENMESİ.....	61
SEMA ZAYIMLER UZGÖREN ¹ , EBRU AYLAR ÇANKAYA ² , LEYLA YÜCE ³ , CAN ERDOĞAN ⁴ , AYŞE ÖZAYAŞLIOL ⁵	61
OKUL MATEMATİK ETKİNLİKLERİNİN LİSE ÖĞRENCİLERİNİN MATEMATİK ODAKLI EPİSTEMOLOJİK İNANÇLARINA ETKİSİ.....	63
BİTEM BANU TAMER ¹ , DOÇ. DR. YASEMİN SAĞLAM KAYA ² , MAKBULE ŞAHİN ³ , HANİFE FULYA YILMAZ ⁴	63
MATEMATİK ÖĞRETİMİNDE YENİLİKÇİ UYGULAMALARIN MATEMATİK TUTUMUNA ETKİSİ.....	65
CÜNEYT ŞENYURT ¹ , DİLEK GÖKDUMAN ² , ECE ÖZDOĞAN ÖZBAL ³	65
KAPSAYICI EĞİTİMDE RUHSAL UYUM: SPOR EĞİTİMİ BAĞLAMINDA DENEYSSEL BİR ARAŞTIRMA	67
YAŞAR TEKİN ¹ , LEVENT İLHAN ²	67
ZİHİNSEL YETERSİZLİĞİ OLAN ÖĞRENCİLERE KURABİYE YAPMANIN ÖĞRETİLMESİNDE EŞ ZAMANLI İPUCU YÖNTEMİNİN ETKİLİLİĞİ	69
ÜLKÜ ALTAN ¹ , HATİCE BAKKALOĞLU ² , CEM ASLAN ³ , MEDENİ COŞKUN ⁴ , KÜBRA ÖZDOĞAN ⁵	69
ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA KAYNAŞTIRMA/BÜTÜNLEŞTİRME UYGULAMALARININ İNCELENMESİ	71
GÜLAY ÇELİK ¹ , ŞEYDA DEMİR ²	71
5 YAŞINDA ÇOCUĞU OLAN EBEVEYNLERİN MEDYA ARACILIK ROLLERİ VE MEDYA ARAÇLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ	73
SEVGİ ÖZCAN ¹ , SENEM KUKU ² , SUNA ŞİRİN KARAKAYA ³ , K. BÜŞRA KAYNAK EKİCİ ⁴	73
MEDYAYA ALTERNATİF SOSYALLEŞMENİN OLANAKLARI: PROF. DR. MEHMET SAĞLAM ORTAOKULU'NDA YAPILAN KATILIMCI BİR UYGULAMA	75
HASAN ÇETİN ¹ , BİRGÜL ULUTAŞ ² , AYŞEGÜL AVCU ³ , BERNA BİLEN ⁴ , AYŞEGÜL AVCU ⁵	75
MEDYATİK AİLE-ÇOCUK EĞİTİM PROGRAMI'NIN AİLELERİN MEDYA OKURYAZARLIĞI BECERİLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	77
FATMA ARSLANTÜRK ¹ , NİHAN FEYMAN GÖK ² , SERAP ERCAN ³	77
OYUNLARLA MATEMATİK ETKİNLİKLERİNİN OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ MATEMATİKSEL BECERİLERİNİN GELİŞİMİ ÜZERİNE ETKİSİNİN İNCELENMESİ.....	79
TÜLAY ALTINDAĞ ¹ , İLKNUR ÖZTÜRK ² , ŞÜKRAN GÜNEY ³ , KÜBRA ÇELİKDEMİR ⁴ , İHSAN SEYİT ERTEM ⁵	79
İLKOKUL 3. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN BÖLME İŞLEMİ GEREKTİREN PROBLEMLERİ ÇÖZERKEN YAŞADIKLARI GÜÇLÜKLER.....	81
SÜLEYMAN YILMAZ SARI ¹ , ZEYNEP AKKURT DENİZLİ ² , FATOŞ GÜMÜŞ KORKMAZ ³ , SOLMAZ USLU ⁴ , MEYREM RÜYA TOPRAK ⁵	81
LİSE 9. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN OKULDA GERÇEKLEŞTİRİLEN BELİRLİ SÜRELİ KURS VE KULÜP FAALİYETLERİNE (PROGRAM DIŞI ETKİNLİKLERE) KATILIMLARININ OKUL İKLİMİNE VE OKULA BAĞLILIKLARINA ETKİSİ: KARMA YÖNTEMLER ARAŞTIRMASI	83
ALPER OĞUZ ¹ , MEHTAP NAİLLİOĞLU KAYMAK ² , MURAT ÖZDEMİR ³	83
ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN AKRAN ZORBALIĞI İLE İLGİLİ FARKINDALIKLARINI GELİŞTİRME ÇALIŞMASI	85
CENGİZHAN YAŞA ¹ , BURCU ÇELİK ² , SAFİYE ÇİĞDEM GÖREN ³	85

OLUMLU OKUL İKLİMİNE İLİŞKİN UYGULAMALAR: BİR ORTAOKUL ÖRNEĞİ.....	87
MEHMET FATİH ALACA ¹ , MURAT ÖZDEMİR ²	87
FEN LİSELERİNİN YÖNETİM TARZLARININ, ÖĞRETMENLERİN ÖRGÜTSEL BAĞLILIK DÜZEYLERİNE ETKİSİ.....	89
İSMAİL TEKE ¹ , MURAT ÖZDEMİR ² , SELİM AYDAŞ ³ , MÜJGAN ÜLKER ⁴	89
TEKNOLOJİ DESTEKLİ DEĞERLER EĞİTİMİ ETKİNLİKLERİNİN OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ DEĞER KAZANIMINA ETKİSİ.....	91
DUYGU TOKATLI ¹ , PINAR ŞAHİN EKMEK ² , EMİNE BOZKURT POLAT ³	91
BİZ DE YAŞLANACAĞIZ: GENÇ VE YAŞLI KUŞAKLAR ARASINDAKİ ETKİLEŞİM ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA.....	93
MEHMET AKİF ARICAN ¹ , CEYLİN ÖZYURT ² , DOĞUCAN BAYRAM ³ , AYŞE SAYYIDAN ⁴ , SUTAY YAVUZ ⁵	93
SÜPER YAŞAM BECERİLERİ- ERGEN PROGRAMININ ETKİLİLİĞİ.....	95
MERVE YILDIZ ¹ , NESLİHAN GÜNEY KARAMAN ² , CEMRE YAVUZ ŞALA ³ , MELTEM TERCAN ⁴	95
HAFIZLIK PROJE OKULU ÖĞRENCİLERİNİN EĞİTİM SÜRECİNDE YAŞADIKLARI ZORLUKLARLA BAŞ ETMELERİNDE DEĞER ODAKLI EĞİTSEL VE SOSYAL FAALİYETLERİN ETKİSİ.....	97
MEHMET VEHBİ POLAT ¹ , FERİDE GÖREGEN ²	97
CANLILAR VE YAŞAM KONUSUNUN ÖĞRETİMİNDE BİTKİ YETİŞTİRME VE SERA KULLANIMININ ÖĞRENCİLERİN BAŞARILARINA ETKİSİ VE DERSTE SERA KULLANIMINA İLİŞKİN ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ	99
İSHAK ÇELEBİ ¹ , HÜLYA AKKA ² , SELİN BAYRAK SAĞIRKAYA ³ , RUKİYE YAVUZ ⁴ , SEVİL BÜYÜKALAN ⁵	99
“KODLAMAYLA DOĞAYA BAĞLAN” OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARLA DOĞA İLİŞKİLİ KODLAMA ÇALIŞMALARI.....	101
HACER AKKALKAN ¹ , AYDIN YURTSEVER ² , SONGÜL EKE ³ , GÜLBİKE KAHRAMAN ⁴ , KÜBRA ENGİN ⁵	101
ANAOKULU BAHÇELERİNİN ÖĞRENME ORTAMLARINA DÖNÜŞTÜRÜLMESİNE YÖNELİK ÖĞRETMEN VE YÖNETİCİ GÖRÜŞLERİ (ANKARA İLİ ETİMESGUT İLÇESİ ÖRNEĞİ)	103
TÜLİN ERDOĞAN ¹ , CEMİLE BURCU DURMUŞ ² , ELİF OMCA ÇOBANOĞLU ³ , EMEL OĞUZ ⁴	103
“DÜNYA BİZİM, RENKLER BİZİM” PROJESİNİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE İNCELENMESİ	105
MEHMET ÇALIŞKAN ¹ , NURCAN UZEL ² , ESİN DELİBAŞ ³ , MUSTAFA UYSAL ⁴	105
DEĞERLER EĞİTİMİNDE YABANCI ÖĞRENCİLERE YÖNELİK DRAMA UYGULAMALARI ...	107
AYŞE SANCAR YAZICI ¹ , SEVİL FİLİZ ² , DENİZ ÖRÜCÜ ³ , ALAATTİN YILDIRIM ⁴ , MERYEM KAZAN ⁵	107
BİR ORTAOKULDA SURİYELİ ÖĞRENCİLERİN HOŞGÖRÜ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ VE DENEYİMLERİ.....	109
FATİH ASLAN ¹ , HATİCE GÜVEN ² , ASLI KURTOĞLU ³ , DENİZ ÖRÜCÜ ⁴ , SERKAN KOŞAR ⁵	109
OKUL ÖNCESİ SANAT EĞİTİMİNDE MÜZE EĞİTİMİ ETKİNLİKLERİNİN ÖNEMİ	111
NİLGÜN YEŞİLTAŞ ¹ , NURGÜL KIZILARSLAN ² , AYÇA ÜLKER ³	111
ASO 1.OSB ANAOKULU ÇOCUK KULÜP PROGRAMININ 60-72 AYLIK ÇOCUKLARIN GÖRSEL ALGILARINA ETKİSİ	113
ARİFE ÇAT ¹ , AYSU YİĞİT ² , SELDA ARAS ³	113
ÖĞRENCİLERİN SANAT EĞİTİMİ YOLU İLE KENDİLERİNİ İFADE EDEBİLME BECERİLERİ BİR ANADOLU LİSESİ ÖRNEĞİ	115
GÜLCAN DAĞ DOĞANAY ¹ , YUCAN EKE ² , DERYA SELÇUK KÖSE ³	115
POSTER UYGULAMALARININ ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN DİJİTAL OKURYAZARLIK DÜZEYLERİNE ETKİSİ.....	117
MURAT KANDEMİR ¹ , YAŞİN MURAT DEMİR ² , SEDEF CANBAZOĞLU BİLİCİ ³ , KÜBRA ÖZDEMİR ⁴	117

İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN DİJİTAL OKURYAZARLIK BECERİLERİNİ KAZANMA YOLLARI	119
TEZCAN YILMAZ ¹ , SÜLEYMAN SADI SEFEROĞLU ² , FATMA GÖLPEK SARI ³ , ÜLKÜ YALÇINKAYA ⁴ , NURHAN ERDENER SARI ⁵	119
EBEVEYNLERİN DİJİTAL EBEVEYNLİK ÖZ YETERLİKLERİNİN ARTIRILMASINA YÖNELİK ÇEVİRİMİÇİ EĞİTİM PROGRAMININ ETKİLİLİĞİN İNCELENMESİ	121
ARZI ŞAN KALENDER ¹ , HATİCE ÇIRALI SARICA ²	121
OKUL MÜDÜRLERİNİN ÖĞRETİMSEL LİDERLİK DAVRANIŞLARI İLE ÖĞRETMEN ÖZERKLİĞİ ARASINDAKİ İLİŞKİDE OKUL İKLİMİNİN ARACI ROLÜ	123
ERSİN EREN AKGÖZ ¹ , FATİH ŞAHİN ² , ONUR ERDOĞAN ³	123
NARDOLAP PROJESİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE DAYANIŞMA KÜLTÜRÜ FARKINDALIĞINA ETKİSİNİN BELİRLENMESİ	125
EMİNE KILIÇ ¹ , ZEKİ ÖZEN ² , GÖKHAN KOÇAK ³ , NURİYE BAYSAN ⁴ , İBRAHİM GÖKHAN GÜNDOĞAN ⁵	125
TEKNOFEST YARIŞMALARINA KATILIMIN OKUL KÜLTÜRÜNE YANSIMALARI	127
MEHMET GÖKŞİN ¹ , MERYEM DEMİRCİ ARSLAN ² , HACER TÜRKOĞLU ³	127
ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN OKUL İKLİMİ ALGILARININ OKUL VE SINIF DÜZEYİNE GÖRE İNCELENMESİ: BİR DURUM ÇALIŞMASI	129
ERSİN EREN AKGÖZ ¹ , FATİH ŞAHİN ² , ONUR ERDOĞAN ³ , ALİ YÜZER ⁴	129
OYUN TEMELLİ ÖĞRENME ETKİNLİKLERİNİN OKUL KÜLTÜRÜNE VE İKLİMİNE KATKISI	131
HÜSEYİN SARI ¹ , NİHAL YAVUZ ² , KEZBAN PEHLİVANOĞLU ³	131
ETKİNLİK TEMELLİ UYGULAMALARIN ERGENLERİN İYİ OLUŞ DÜZEYİNİ ARTIRMADA ETKİSİ	133
CANAN ÜNSAL YILDIRIM ¹ , ŞERİFE İŞİK ² , ŞENDAĞ MERCAN ³ , ELMAS GÜNGÖR ⁴ , HAFIZ OSMAN ÇELİK ⁵	133
OKUL PSİKOLOJİK DANIŞMANI OLMAYAN İLKOKULLARDA OLUMLU EĞİTSEL TUTUM VE DAVRANIŞ GELİŞTİRMEYE YÖNELİK MÜDAHALE PROGRAMININ ETKİLİLİĞİNİN İNCELENMESİ	135
FEVZİ BUYRUKCU ¹ , SAFİYE SARICI BULUT ² , AYŞE PINAR AYDEŞ ³ , GAMZE KİLERCİ ⁴ , ŞENER DÖNMEZ ⁵	135
LİSE ÖĞRENCİLERİNİN DİJİTAL OYUN BAĞIMLILIKLARI İLE AİLE İLETİŞİM KALIPLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ	137
UĞUR UÇAR ¹ , HAVVA SOLMAZ ²	137
DİJİTAL OYUN KONUSUNDA EBEVEYNLERİN UYGULADIKLARI STRATEJİLER VE ÇOCUKLARIN DİJİTAL OYUN BAĞIMLILIK EĞİLİM DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ	139
EMİN ERTEKİN ¹ , ÖMÜR ÇOBAN ²	139
BÖLÜNÜMÜŞ AİLE ÜYESİ ÇOCUKLARIN İYİ OLUŞLARINA YÖNELİK VELİ VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ	141
İŞİK ŞANLI ¹ , SEVDA ÇAKIR ² , BARIŞ KARADEMİR ³ , SELÇUK ÖZTÜRK ⁴ , MERVE ŞEREF ⁵	141
DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN VATAN VE MİLLET SEVGİSİNİN KAZANDIRILMASI: ÖMER SEYFETTİN ÖYKÜLERİ	143
BARIŞ SERHAT İŞİK ¹ , ZEHRA KURT KAYA ² , ALİ BAYDAR ³ , FATMA TÜRKMEN ⁴ , ZEYNEP SONAY AY ⁵	143
HASANOĞLAN FATİH MTAL ÖĞRENCİLERİ ÖRNEĞİNDE KİTAP OKUMA SEVGİSİ VE ALIŞKANLIĞI KAZANDIRMA	145
LEYLA CEYLAN ¹ , SEHER ERDOĞAN ÇELTİK ²	145
NİTELİKLİ OKUMA BAĞLAMINDA ORTAÖĞRENİM ÖĞRENCİLERİNDEKİ ESER-MEKÂN İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR İNCELEME	147
SEYİT DURAN ¹ , MEHMET KARA ² , MEVLÜT SAĞLAM ³	147

LİSE ÖĞRENCİLERİNE DOĞRU VE ELEŞTİREL OKUMA BECERİLERİ KAZANDIRMA ÜZERİNE BİR DURUM ÇALIŞMASI.....	149
SALİH DELEN ¹ , EROL DURAN ² , BURÇİN İZGİ ³	149
STEM UYGULAMALARI YOLUYLA ÖĞRENCİLERİN ÇEVRE FARKINDALIKLARININ GELİŞTİRİLMESİ.....	151
ABDULKADİR BAYTEMİR ¹ , ENGİN KARAHAN ²	151
YENİLİKÇİ ÖĞRENME ORTAMLARINDAKİ STEM UYGULAMALARININ ÖĞRENCİ.....	153
GÜNTAÇ YILMAZ ¹ , AYFER ALPER ² , CANAN HAN ³ , SULTAN TÜRKAN ⁴ , BETÜL GÜL ⁵	153
FETEMM EĞİTİMİNİN ORTAOKUL 6. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN BİLİM SINIFI İLE İLGİLİ İMAJLARI ÜZERİNE ETKİLERİ.....	155
ZEKERİYA ŞENER ¹ , İLKE ÇALIŞKAN ² , ECE KOÇER ³ , ESMA SAÇAN ⁴	155
OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN KAPSAYICI STEM UYGULAMALARINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ.....	157
FUNDA ÜNAL ¹ , BETÜL YILMAZ ATMAN ²	157
KODLAMA EĞİTİMİNİN HAZIRLIK SINIFI ÖĞRENCİLERİNDE ÇEVRE BİLİNCİNİN GELİŞTİRİLMESİ ÜZERİNE ETKİSİ SUNUMU.....	159
MUSTAFA AYDIN ¹ , ŞENER KARABULUT ² , AYŞE KÜBRA GÜNEL ³ , CENK GEMİCİ ⁴ , İLKER ERKMEN ⁵	159
YAZILIM VE TASARIM EĞİTİMLERİNİN ÖĞRENCİLERİN BECERİLERİNE, YARATICILIKLARINA VE OKUL AİDİYETLERİNE ETKİLERİ	161
İSA KOÇ ¹ , ÇELEBİ ULUYOL ² , ZEKİYE ÖZER ³ , HARUN İNCE ⁴ , TUĞÇE TEPGEÇ ⁵	161
MBLOK ROBOTİK UYGULAMALARININ MATEMATİK DERSİNE KARŞI OLAN TUTUMA ETKİSİNİN İNCELENMESİ	163
DİLEK YILMAZ ¹ , ŞULE DEMİR ² , İLBİLGE DÖKME ³	163
OKUL ÖNCESİNDE BİLGİSAYARSIZ KODLAMA: MİNİK ELLER KODLUYOR.....	165
SEYHAN KILIÇ ¹ , BAHADIR YILDIZ ² , KEZİBAN KILIÇARSLAN ³ , SÜMEYYA TUNÇ ⁴ , GİZEM YILDIRIM ⁵	165
AİLE KATILIMLI AÇIK HAVA ÖĞRENME ORTAMLARININ ÖĞRENCİLERİN ÇEVRE FARKINDALIĞINA ETKİSİ.....	167
DEFİDE ÇAVUŞ ¹ , BURCU ÇABUK ² , HATİCE ERKUL ³ , AKIN UĞUR ⁴ , SİNAN AKICI ⁵ , AKİLE YÜNLÜ ⁶	167
MEŞE PALAMUDU YETİŞTİRİLMESİNİN İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN ÇEVRE BİLİNCİ EDİNMELERİNE ETKİSİ: ANKARA KEÇİÖREN UFUKTEPE İLKOKULU ÖRNEĞİ	169
MEHMET AKYAZI ¹ , AYTEN IRVAK SAVCI ² , HASAN COŞKUN ³ , YÜCEL KAYABAŞI ⁴	169
BETONDAN TOPRAĞA: İLKOKUL 3.SINIF ÖĞRENCİLERİNİ DOĞAYLA BULUŞTURMA UYGULAMASI.....	171
ÖZKAN ÖZKAN ¹ , AHMET KAYSILI ² , FATMA ÇİÇEK ³	171
ÇEVRE EĞİTİMİ VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ DERSİNİN ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN ÇEVRESEL TUTUMLARINA OLAN ETKİSİ	173
HAMZA ŞİMŞEK ¹ , BETÜL İPEK ÖZÇİRPİCİ ² , GÖNÜL ERHAN ³	173
MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN ÜST DÜZEY DÜŞÜNME BECERİLERİ İLE ELEŞTİREL DÜŞÜNME EĞİLİMİ	175
BAYRAM ARSLANOĞLU ¹ , SALİH KORUCU ² , RAŞİT ÇELİK ³ , MURAT KOÇALI ⁴ , ARZU YILMAZ ⁵	175
YENİMAHALLE REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİNDE ÇALIŞAN ÖĞRETMENLERİN ELEŞTİREL DÜŞÜNMEYE YÖNELİK FARKINDALIK VE EĞİLİMLERİNİN İNCELENMESİ.....	177
SEMRA APAKKAN EŞ ¹ , KADRIYE BELGİN DEMİRUS ² , HERDEMTAZE ŞEYHUN DİNİZ ³ , BÜŞRA KOÇASLAN ⁴ , AYHAN TURA ⁵	177
ÇOCUK KATILIMI ODAKLI EĞİTİM PROGRAMININ ÇOCUKLARDA ELEŞTİREL DÜŞÜNME BECERİSİNE ETKİSİ	179
ZELİHA GÜNEŞ DEMİR ¹ , NESLİHAN AVCI ² , TUĞBA TAŞER POLAT ³ , TUĞÇE ORTAÇ ⁴ , GÜLSEREN ARSLAN ⁵	179

BECERİ TEMELLİ EĞİTİMİN ÜST DÜZEY DÜŞÜNME BECERİLERİNİN KAZANIMINA ETKİSİ	181
SİNAN DAĞ ¹ , ORHAN ARIKAN ² , DEMET GÜLDEREN ³	181
ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN OKUMA KÜLTÜRÜ KAZANMASINDA FARKLI OKUMA BECERİLERİ TEKNİKLERİNİN KULLANILMASININ ETKİSİ	183
ENVER BAHADIR ¹ , SEHER ERDOĞAN ² , ESRA AÇIKALIN ³ , YASEMİN KAYACIK ⁴ , VAHAP EMRE ⁵	183
LEZZETLİ KİTAPLARIM EĞİTİM PROGRAMI'NIN 5 YAŞ ÇOCUKLARININ OKURYAZARLIK SEVGİSİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	185
FATMA BALIKCI ¹ , NİHAN FEYMAN GÖK ² , BANU ÖZKUL ³	185

Oyunlaştırma Yönteminin Yabancı Dilde Kelime Öğrenimine Katkılarının Araştırılması

İnayet AYDIN¹, Asuman Fulya SOĞUKSU², Saadettin DELLAL³, Burhan TEOMAN⁴

¹ Prof. Dr., Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, iaydin@ankara.edu.tr

² Dr. Öğretim Üyesi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, fsahin@ankara.edu.tr

³ Okul Müdürü, Hüseyin Güllü Ceylan İlkokulu, biacayipadam@yahoo.com

⁴ İngilizce Öğretmeni, Hüseyin Güllü Ceylan İlkokulu, bbteoman@gmail.com

Özet

Oyunlaştırma, eğitim alanında son yıllarda büyük ilgi gören nispeten yeni bir kavramdır. Motivasyonu, katılımı ve öğrenmeye olan ilgiyi artırmak için oyun tasarım öğelerinin eğitim gibi oyun dışı bağlamlarda kullanılmasını ifade eder. Oyunlaştırmanın eğitimde kullanımı, akademik performansı artırma ve aktif öğrenmeyi teşvik etme potansiyeli nedeniyle popüler bir öğretim stratejisi haline gelmiştir. Oyunlaştırma, küçük öğrencilerin ilgisini çekmek ve öğrenmeye olan ilgilerini artırmak için ilkökul eğitiminde giderek daha fazla kullanılmaktadır. Oyunlaştırmanın ilkökul öğrencilerinin akademik performansı üzerindeki etkilerini araştırmak için bu çalışmada ön test ve son test tasarımı kullanılmıştır. Çalışma grubu 29 öğrenciden oluşurken, toplam 66 öğrenciden oluşan iki kontrol grubu kullanılmıştır. Çalışma grubuna oyunlaştırma uygulanmış, kontrol grubuna ise uygulanmamıştır. Tüm öğrencilere 11 soruluk bir ön test uygulanmış ve hiçbir öğrenci bu teste cevap verememiştir. Çalışma grubuna bir ay boyunca oyunlaştırmanın dâhil edilmesinin ardından, aynı 11 soru kullanılarak bir son test yapılmıştır. Çalışmanın sonuçları, çalışma grubunun ortalama 5,99 soruya cevap verebildiğini ve boş kâğıtlar hariç tutulduğunda 6,88 soruya cevap verebildiğini, kontrol grubunun ise ortalama 4,52 soruya cevap verebildiğini ve boş kâğıtlar hariç tutulduğunda 4,91 soruya cevap verebildiğini göstermiştir. Bulgular, oyunlaştırmanın ilkökul öğrencilerinin akademik performansı üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir; bu durum, kontrol grubuna kıyasla çalışma grubunun doğru yanıtladığı ortalama soru sayısının daha yüksek olmasından da anlaşılmaktadır. Oyunlaştırmanın eğitimde kullanımı, öğrencilerin motivasyonunu ve katılımını etkileyebilecek çeşitli faktörlere bağlanabilir. Kilit faktörlerden biri, oyunların doğasında var olan rekabet unsurudur. Rekabet, özellikle kazananlara ödüller ve takdir sunulduğunda, öğrencileri başarı için çabalamaya ve performanslarını artırmaya motive edebilir. Buna ek olarak, oyunlar anında geri bildirim sağlayarak öğrencilerin güçlü ve zayıf yönlerini hızlı bir şekilde belirlemelerine ve öğrenme stratejilerini buna göre ayarlamalarına olanak tanır. Oyunlaştırmanın eğitimdeki etkinliğine katkıda bulunabilecek bir diğer faktör de eğlence unsurudur. Öğrenmeyi daha keyifli ve eğlenceli hale getirerek, öğrencilerin motive olma ve öğrenme sürecine dâhil olma olasılıkları artar. Bu da katılım ve heves düzeylerinin artmasına ve nihayetinde akademik performansın iyileşmesine yol açabilir. Oyunlaştırmanın ilkökul öğrencilerinin akademik performansı üzerindeki olumlu etkilerine rağmen, bu çalışmanın sonuçları yorumlanırken göz önünde bulundurulması gereken bazı sınırlılıklar bulunmaktadır. İlk olarak, çalışmada nispeten küçük bir örneklem büyüklüğü kullanılmıştır ve bu da bulguların genellenebilirliğini sınırlayabilir. Gelecekteki çalışmalar, sonuçların güvenilirliğini ve geçerliliğini artırmak için daha büyük örneklem büyüklükleri kullanmayı düşünmelidir. İkinci olarak, bu çalışma oyunlaştırmanın akademik performans

üzerindeki sadece kısa vadeli etkilerini incelemiştir. Gelecekteki çalışmalar, bu çalışmada gözlemlenen olumlu etkilerin zaman içinde devam edip etmediğini belirlemek için oyunlaştırmanın öğrenme çıktıları üzerindeki uzun vadeli etkilerini araştırmalıdır. Bu çalışmanın bir diğer sınırlılığı da oyunlaştırma kullanımının tüm dersler ve çalışma alanları için uygun olmamasıdır. Oyunlaştırma bazı derslerde katılımı ve motivasyonu teşvik etmek için etkili olabilirken, diğerlerinde o kadar etkili olmayabilir. Bu nedenle, oyunlaştırmanın bir öğretim stratejisi olarak kullanılıp kullanılmayacağına karar verirken konunun ve özel öğrenme hedeflerinin dikkate alınması önemlidir. Sonuç olarak, bu çalışma oyunlaştırmanın ilkökul öğrencilerinin akademik performansı üzerinde olumlu bir etkisi olduğuna dair kanıtlar sunmaktadır. Bu çalışmanın bulguları, oyunlaştırmanın sınıfa dahil edilmesinin öğrenme çıktıları iyileştirmek için etkili bir strateji olabileceğini göstermektedir. Bununla birlikte, oyunlaştırmanın öğrenme çıktıları üzerindeki etkilerini tam olarak anlamak ve sınıfta uygulanmasına yönelik en iyi uygulamaları belirlemek için daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır. Oyunlaştırmanın eğitimdeki potansiyel faydaları önemlidir ve uygulanabilir bir eğitim stratejisi olarak kullanımı daha fazla araştırılmalıdır. Buna ek olarak, öğretmenler oyunlaştırmayı öğretme ve öğrenme uygulamalarına etkili bir şekilde nasıl dâhil edecekleri konusunda eğitilmelidir. Ayrıca, eğitim politikalarını belirleyenler müfredat, öğretim stratejileri ve kaynaklar hakkında karar verirken oyunlaştırmanın eğitimdeki potansiyel faydalarını göz önünde bulundurmalıdır.

Anahtar sözcükler: *oyunlaştırma, yabancı dil derslerine oyunlaştırma, kelime öğrenimi*

Oyun ve Görev Temelli İngilizce Dil Eğitiminin Çocukların Motivasyon ve Dil Edinimine Katkıları

Cemil ÇAKIR¹, İnalet AYDIN², Aylin TEKİNER TOLU³

¹ Okul Müdürü, Sakalar İlkokulu, cemilcakir85@hotmail.com

² Prof. Dr. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, inayetaydin@gmail.com

³ Öğr. Gör. Dr., TED Üniversitesi, aylin.tolu@tedu.edu.tr

Özet

Türkiye’de formal eğitim süresince her öğrenci üniversiteyi bitirene dek geçen yıllar içerisindeki süreçte ortalama 700 – 800 saat yabancı dil dersi görmekte ancak edinilmiş yabancı dil bilgisi bakımından ulaşılan sonucun arzu edilenin çok aşağısında olduğu gözlemlenmektedir (Tarcan, 2004). Çalışmamızda ‘İlkokullarda haftalık iki saat yabancı dil derslerinin etkililiği nasıl artırılabilir?’ sorusuna yanıt aranmıştır. Özellikle İngilizce öğretmeni olmayan devlet okullarında derslerin daha verimli hale getirilebilmesi için çalışma yapılmıştır. Günday (2007) da yabancı dil öğretiminde başarısızlığa sebep olan faktörler üzerine yaptığı çalışmada öğrencilerin yabancı dil ders saatlerinin artırılması yönündeki isteklerinden yola çıkarak haftalık ders saatinin yetersiz olduğu sonucuna ulaşmış ve haftalık ders saatleriyle ilgili “ilköğretimden yükseköğretime yabancı dil ders saatlerinin ve okutulacak yabancı dil sayısının da tekrar gözden geçirilmesi uygun olacaktır” şeklinde öneride bulunmuştur. Bu çalışmamızın amacı, ilköğrencilerinin yabancı dil eğitimlerinde derslerin etkililiğini ve öğrencilerin yabancı dille etkileşimlerini arttırmaktır. Devlet okullarında ilköğretim düzeyinde İngilizce dersleri haftada iki ders saati (80 dakika) olarak verilmektedir. Ders kitabına bağlı olarak verilen haftalık 80 dakika dersin verimliliğini arttırmaya çalışmak ve öğrencilerin derse olan ilgilerini arttırmak amaçlanmıştır. Bu çalışmada Nitel ve Nicel Araştırma Yöntemleri kullanıldığı için, Karma Araştırma Yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın modeli Eylem Araştırmasıdır. Devlet ilköğretimindeki tek şube 3.sınıf öğrencileri çalışma grubu olarak alınmıştır. Veri Toplama Araçları olarak Öğretmenin haftalık tuttuğu yansıtıcı günlüğü-(ders anlatımı ve öğrencilerle ilgili yansıtıcı düşünme notları)- Öğretmen ile mülakatlar- Sınıf ile grup mülakatları kullanılmıştır. Verilerin Analizi Test, ön test son test sonuçlarına göre gözlem yapılacak, veriler Word, Excel, SPSS gibi programlarla analiz edilmiştir. Çalışma iki aylı bir periyotta uygulanmış, müfredatın eğitim öğretim döneminde aksamaması için haftalık iki ders saatinin bir ders saatinde dersler normal akışında seyretmiş, diğer ders saatinde ise çalışma amacına uygun etkinlikler yapılmıştır. Çalışmaya başlamadan önce öğrencilerin derse olan ilgilerini ölçmek için motivasyon ölçeği, ön bilgilerini ölçmek için ise ön test uygulanmıştır. Türkiye’de formal eğitim süresince her öğrenci üniversiteyi bitirene dek geçen 10 yıl içerisindeki süreçte ortalama 700 – 800 saat yabancı dil dersi görmekte ancak edinilmiş yabancı dil bilgisi bakımından ulaşılan sonucun arzu edilenin çok aşağısında olduğu gözlemlenmektedir (Tarcan, 2004). Etkin bir ders kitabının yanında çalışma kitabı, öğretmen kitabı, kasetçalar, video, resimler, çalışma kartları gibi araç ve gereçlerden de faydalanmak etkili bir dil öğretimi için gereklidir. Fakat ne yazık ki Milli Eğitim Bakanlığı tarafından öğrencilere dağıtılan kitapların içeriği pek çok öğretmen tarafından yetersiz bulunmaktadır (Tilfarlıoğlu ve Öztürk, 2008). Çalışmanın amacı

öğrencilerin İngilizce dersi ile olan etkileşimlerini arttırmak olduğundan öncelikle seviyelerine uygun hikaye kitapçıkları hazırlanmıştır. Maddi külfet getirmemek açısından internet üzerinden pdf formatında bilgisayara indirilen kitapçıklar öğrenci sayısı kadar çoğaltılıp dağıtılmıştır. Ardından öğrencilerin kitaplarla olan etkileşimini arttırmak için sınıf ortamında akıllı tahta üzerinden hikayelerle ilgili etkinlikler yapılmıştır. İngilizce öğreniminde sadece kelime ezberlemek yeterli gelmediği için öğrenciler sınıf ortamında dinleyerek, görerek, dokunarak ve konuşarak farkındalık arttırılmaya çalışılmıştır. Çalışma 7 erkek 11 kız toplam 18 öğrencinin bulunduğu bir şubede 3.sınıf seviyesinde uygulanmıştır. Çalışmadan alınan İngilizce öğrenme motivasyon ölçeği sonuçları karşılaştırılacak olursa kız öğrencilerin tamamen katılıyorum seçeneğinde %21'lik artış olurken erkek öğrencilerde %5'lik bir artış olmuştur. Hiç katılmıyorum seçeneğinde ise kızlarda %15'lik bir azalma olurken erkeklerde %160'luk bir artış olmuştur. Buna göre kullanılan yöntemin kız öğrencilerde İngilizce öğrenme isteğini arttırdığı, erkek öğrencilerin ise yöntemi kullanırken zorlandıkları söylenebilir. Yapılan ön test ve son test sonuçları başarısı karşılaştırılacak olursa sınıf ortalamasının %18 artış gösterdiği gözlenmiştir. Tutkun'un 2016 yılında İngilizce öğretiminde karşılaşılan sorunlar ile ilgili çalışmasında cinsiyete bağlı olarak aynı sınıftaki kız ve erkek öğrencilerin İngilizce öğrenmede yararlandıkları fırsatların aynı olması ve bu süreçte aynı sorunlara şahitlik etmeleri ilk tutum ölçeğinde benzer sonuçlar çıkarsa da yeni denenen yöntemin ardından ilgi ve beklentilerde farklılık oluşması beklenen bir sonuçtur. Uygulama süresinin kısa olması sonuçların güvenilirlik ve geçerliliğini etkilese de yöntemin kız öğrencilerde daha olumlu sonuçlar doğurduğu gözlemlenmiştir. Bu durumda kız öğrencilerin kitap okumaya daha istekli oldukları, etkinliklerin onlara daha çok hitap ettiği söylenebilir. Okulun ve öğrencilerin maddi olanaklarına göre interaktif etkinliklerin arttırılarak erkek öğrencilerin daha aktif katılması sağlanabilir. Türkçe dersinde kitap okuma alışkanlığının kazandırılmaya çalışması etkili olabilir.

Anahtar sözcükler: etkileşimli dil öğretme yöntemleri, dil öğrenme isteği, çocuklara yabancı dil öğretimi

Kâtip Çelebi İlkokulu'nda Dördüncü Sınıf Öğrencilerine İngilizce Öğretiminde Memrise Uygulamasının Etkileri

Abdülaziz YAŞAR¹, Cem AYDOĞDU², Kerim SARIGÜL³

¹ Okul Müdürü, Altındağ Katip Çelebi İlkokulu, azizyasar@gmail.com

² Uzman Öğretmen, Altındağ Katip Çelebi İlkokulu, cemaydogdu0618@gmail.com

³ Dr. Öğr. Üyesi, Gazi Üniversitesi TÖMER, kerim@kerimsarigul.com

Özet

İngilizce öğrenimi, günümüzde giderek daha önemli hale gelmektedir. Teknoloji dili ve en yaygın küresel iletişim dili İngilizcedir. Öğrencilerin dil becerilerini geliştirmeleri ve uluslararası iletişimde başarılı olabilmeleri için etkili yöntemler kullanılmalıdır. Bu bağlamda, dil öğrenimi, öğretimi ve dijital uygulamalar konusunda Gazi Üniversitesi iş birliği ile Memrise uygulaması üzerinde, özelleştirilmiş bir kurs programıyla öğrencilere daha etkili bir İngilizce öğrenme deneyimi planlandı, uygulandı ve sonuçları değerlendirildi. Bu kurs programı ilkokul dördüncü sınıf müfredatındaki kelime ve cümlelerin üniteler halinde Memrise uygulamasına eklenmesi ile oluşturuldu. Bu özgün kurs programının etkisini değerlendirmek için bir deney gerçekleştirildi. Deney kapsamında, programı kullanan bir denek grubu ve geleneksel yöntemlerle İngilizce öğrenen bir kontrol grubu oluşturuldu. Rastgele seçilen 20 öğrenciden oluşan deney grubuna bu uygulamanın nasıl kullanılacağını öğretilti. Bu öğrencilerin okuldaki bilgisayar laboratuvarından, evlerinde de telefon, tablet ve bilgisayar gibi dijital araçlardan uygulamaya imkanlar dahilinde katılmaları sağlandı. Uygulama içindeki bulmaca tarzı etkinlikleri çözmeleri istendi. Ve uygulamada kazandıkları puanlar ile oluşan puan tablosu, öğrenciler için tatlı bir rekabet ile motivasyon kaynaklarından biri oldu. Süreç içinde uygulamaya katılan öğrencilerin derslere ilgi ve katılımının da yüksek olduğu öğretmenler tarafından tespit edildi. Öğrencilerin uygulamaya katılırken eğlendikleri ve İngilizce dersini daha çok sevdikleri kendileri ile yapılan yüz yüze görüşmelerden anlaşıldı. Bunun yanında ilkokullar için ihmal edilemez bir paydaş olan öğrenci velileri de uygulama konusunda olumlu ve faydalı görüşleri yapılan görüşmeler ile anlaşıldı. İş birliği yapma konusunda oldukça istekli davrandılar. Uygulama süreci ve sıklığı konusunda titizlikle çalışarak öğrencilerin İngilizce öğrenimine etkisini ölçüldü. Çalışmaya başlamadan önce tüm öğrencilere bir ön test uygulandı. Çalışma bittiğinde de bir son test uygulanıp, alınan puanları değerlendirildi. Elde edilen sonuçlar uygulamanın faydalı olduğunu ortaya çıkardı. Test sonuçları incelendiğinde; uygulamayı ve özgün kurs programını kullanan deney grubundaki öğrencilerin, diğer öğrencilere göre ortalama %26 daha yüksek puan aldıkları tespit edildi. Bunun yanında karne notlarında ve yazılı sonuçlarında da benzer şekilde daha yüksek puanlar aldıkları tespit edildi. Bu sonuçlar, geliştirilen özgün kurs programının İngilizce öğrenimi üzerindeki olumlu etkisini ortaya koymaktadır. Ayrıca uygulama, öğrencileri teknolojiyi faydalı işlerde kullanma konusunda da teşvik etmektedir. Uygulamadaki aktiviteler, öğrencilerin teknolojiyi etkili bir şekilde kullanmalarını ve İngilizce öğrenimi sürecinde dijital becerilerini geliştirmelerini desteklemektedir. Bu tür uygulamalar, öğrencilerin dijital çağda kendilerini daha güvende ve yetkin hissetmelerini sağlayacaktır. Ayrıca öğrencilerin online kaynakları araştırma, bilgiye erişme ve paylaşma becerilerine de katkısı olacağı düşünülmektedir. Sonuç olarak, Kâtip Çelebi İlkokulu için hazırlanan özgün kurs programının uygulanmasının, öğrencilerin İngilizce öğrenimi üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu

söylenbilir. Uygulama, öğrencileri dil becerileri açısından güçlendirmenin yanı sıra teknolojiyi faydalı işlerde kullanma konusunda da teşvik etmektedir. Faydalı dijital uygulamaların okullarda ve müfredat içerisinde daha fazla yer bulması gerektiği düşünülmelidir. Yapay zekânın ceplere kadar girdiği, artık birçok şeyin yapay zekâ ile kolayca yapılabildiği bu küresel dijitalleşme sürecinde; dönüşüm dalgasının doğru yerde yakalanması elzemdir. Bu sayede dalga toplumu ulaşmak istenen hedef olan “muasır medeniyetler seviyesine ve onun da üzerine” doğru ilerlemeyi kolaylaştırır. Ancak dönüşüm dalgasının arkasında kalınması halinde, sürekli daha fazla çaba harcanması gerekecek, yine de dalganın önüne geçebilmek uzak bir plan olarak kalacaktır. Çocuklarımızı bugünün değil, onların çağının gereklerine göre yetiştirebilmek dileği ile...

Anahtar sözcükler: İngilizce, memrise, dördüncü sınıf, dijital uygulamalar

Robotik ve Kodlamada Uygulamalarını Okul Sınırlarının Dışına Taşıran Örgütsel Bir Model Önerisi

Mehmet Mustafa GENÇ¹, Esra ESEN², Tuğba ÖZTÜRK

¹ Okul Müdürü, Özkent Akbilek Fen Lisesi, mgencfb@hotmail.com

² Kimya Öğretmeni, Özkent Akbilek Fen Lisesi, esraesen72@gmail.com

³Doç, Dr., Ankara Üniversitesi Bilgisayar Teknolojileri Anabilim Dalı, h_tugbadogan@yahoo.com

Özet

Bu çalışmanın amacı, robotik ve kodlama alanında gerçekleştirilen eğitim sürecinin okul dışındaki farklı platformlarda yer edinmesini sağlamak amacıyla örgütsel bir model önerisi ortaya koymaktır. Günümüzde okul dışı eğitim çalışmaları ile birlikte sertifika ve ödül benzeri eğitsel çıktıların örgün eğitim kadar önem kazandığı görülmektedir. Bu tür çalışmalar öğrencilere sürekli eğitim bakış açısı kazandırmakta ve aynı zamanda kendilerini uzmanlık düzeyinde gerçekleştirmelerini ve sosyal-duygusal beceriler elde etmelerini sağlayan faaliyetler olarak eğitim sürecinde yer almaktadır. Ancak bununla birlikte, eğitimdeki bu yeni yönelim okulların kendi çabası, deneyimi ve koşulları ile sınırlı kalmakta yaygınlığını sağlamak veya daha işler bir biçimde öğrencilerin deneyim kazanmasını desteklemek için örgütsel bir modelin ulusal ve uluslararası alan yazında bulunmadığı görülmektedir. Bu çalışmada, robotik ve kodlama alanında okul sınırları dışında da başarı elde etmeye yönelik örgütsel bir model çerçevesinde idari yapılanma, süreç, pedagoji, bütçe ve okul kültürü bağlamında incelemelerde bulunmaktadır. Bulgular, aynı zamanda MEB 2023 Vizyonunda belirtilen Okul Gelişim Modelinin tasarlanmasına da ışık tutabilecektir. Buna göre, “ Okul Gelişim Planlarındaki hedefler doğrultusunda çocukların bireysel, akademik ve sosyal gelişim amaçlarına yönelik etkinliklerin izlenmesi, değerlendirilmesi, desteklenerek iyileştirilmesi tüm kademelerde yarışma ve rekabet odaklı değil, paylaşım temelli bir anlayışın benimsenmesi hedeflenmiştir”. Bu çalışmada da öğrencileri başarıya yönlendiren makro perspektiften (örgütsel yapı), eğitim paydaşları arasında bulunan öğrencilerin bireysel gelişimlerine doğru (kendini gerçekleştirme, yenilikçilik, sosyal duygusal gelişimleri), öğretmen ve idarecilerin örgütsel yapı içerisindeki rollerini içeren çok yönlü bir değerlendirme yapılmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, Ankara Özkent Akbilek Fen Lisesi'nin robotik ve kodlama alanında edindiği başarılar dikkate alınarak Teknofest yarışmasında okulu derece almaya götüren örgütsel yapısı bir durum olarak incelenmektedir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

Projelerde görev alan öğretmenlere ve idarecilere göre projeler gerçekleştirilirken nasıl bir örgütsel yapılanma söz konusudur? Mevcut modelin öğrenciler üzerindeki etkisi dikkate alındığında,

- Öğrencilerin kendini gerçekleştirme düzeylerinde proje öncesi ve sonrasında anlamlı farklılık var mıdır?
- Öğrencilerin sosyal duygusal öğrenme düzeylerinde proje öncesinde ve sonrasında anlamlı farklılık var mıdır?

Bu araştırma, betimsel bir durum çalışması olarak yürütülmektedir. Çalışmanın katılımcı grubunu Ankara Özkent Akbilek Fen Lisesi paydaşları oluşturmaktadır. Bu okulun seçilmesinin nedeni, okulun Teknofest gibi rekabetin yüksek olduğu, ulusal düzeyde katılımlı yarışmalarda dereceler alarak diğer okullardan farklılık göstermesi, dolayısıyla başarıya götüren örgütsel modeli ile incelemeye değer olmasıdır. Daha spesifik olarak, bu araştırmanın çalışma grubunu, Ankara Özkent Akbilek Fen Lisesi idarecileri, öğretmenleri ve öğrencileri oluşturmaktadır. Örgütsel yapının çözümlenmesinde, okulun ilgili projelerde görev alan öğretmenleri ve idarecileri ile ayrı ayrı odak grubu görüşmesi yapılarak nitel veri toplanmaktadır. Bununla birlikte, bu tür uygulamaların öğrencilere kazandırdıkları durum ve becerileri incelemek için öğrencilerin kendini gerçekleştirme ve de sosyal-duygusal öğrenme düzeylerine bakılmaktadır. Öğrencilerin sosyal-duygusal öğrenme düzeylerinde anlamlı farklılık olup olmadığını incelemek için sosyal duygusal öğrenme ölçeği kullanılmaktadır. Öğrencilerin kendini gerçekleştirme düzeylerini incelemek için ise kendini gerçekleştirme ölçeğinden yararlanılmaktadır. Çalışmanın veri kaynağını hem nitel hem de nicel veriler oluşturmaktadır. Nitel verilerin analizinde tematik kodlama ile içerik analizi yapılmaktadır. Çalışma sonuçlarının robotik ve kodlama alanında kapsamlı ve derinlikli çalışmalar yürütmek isteyen okullara bir model sunması açısından fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Kendini Gerçekleştirme ölçeğinden alınabilecek en düşük puan 13 ve en yüksek puan 52'dir. Öğrencilerin ortalamasının ise 48 ve 49 olduğu görülmektedir. Yani öğrencilerin kendini gerçekleştirme durumları projeden bağımsız olarak yüksek olduğu görülmektedir. Öğrencilerin, sosyal-duygusal öğrenme düzeyleri proje çalışmaları öncesinde ve sonrasında değerlendirildiğinde ön test ve son test ortalamalarının anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir ($t(21) = -2,9, p < .05$). Grubun ön test başarı puan ortalamaları ($X = 69,23$) ve son test başarı puan ortalamaları ($X = 75,05$) incelendiğinde son testin lehine anlamlı sonuçlanmıştır. Bu durumun olası bir nedeni olarak, öğrencilerin bilinçli bir şekilde Fen lisesini seçerek gelmeleri ve kendini gerçekleştirme düzeylerine ilişkin algılarının bu tercihlerinden itibaren, projeden bağımsız olarak yüksek olması ile ilişkilendirilebilir.

Anahtar sözcükler: robotik ve kodlama, örgütsel yapılanma, sosyal duygusal gelişim, eğitim teknolojisi, teknofest

Meslek Liselerinde Robotik ve Kodlama ile Tasarımdan Üretime Dönüşen Eğitim Pratiklerinin Geliştirilmesi

Orhan YILMAZ¹, Şakir ÇINKIR², Hayriye Tuğba ÖZTÜRK³, Fikret Hakan DOĞAN⁴, Ahmet ŞENOL⁵

¹ Okul Müdürü, Balgat Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, orhanyilmaz37@gmail.com

² Prof. Dr., Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, scinkir@gmail.com

³ Doç. Dr., Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, tozturk@ankara.edu.tr

⁴ Öğretmen, Balgat Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, fhdogan@hotmail.com

⁵ Öğretmen, Balgat Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, senolahmet@yahoo.com

Özet

Meslek liseleri, bu okul türünde okuyan öğrencilere örgün eğitimlerini devam ettirirken aynı zamanda mesleki bilgi ve beceri kazandıran, bu yönü ile öğrencilere istihdam alanı yaratırken öğrencilerin yükseköğrenimlerine uzmanlıkları doğrultusunda devam etmelerine imkân veren eğitim kurumlarıdır. Bu anlamda nitelikli bireyler yetiştiren ve ülke ekonomisine katkı sağlayan kurumlardır. Aksoy'un (2017) meslek liselerinin tarihini açıklarken belirttiği gibi "Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren yüksek teknolojiye dayalı sanayi değil, küçük üretim ve zanaata dayalı bir kalkınma vardı. Zaman zaman ağır sanayi ve endüstriyel işletmeler kurulsada hala küçük işletmelere dayalı bir ekonomiye sahip bir ülkeyiz bugün de". Bu noktada, günümüz iş gücü piyasası ve kalkınma arasındaki organik bağı en güçlü öğretim kurumlarından olan meslek liselerinin yine pratiğe dayalı ve nitelikli öğretim uygulamaları ile desteklenmesi, sanayi ve teknoloji alanında önemli bir adımın atılmasına tekabül edecektir. Bu doğrultuda, bu çalışmada bahsedilen nitelikte ve içerikte bilgi ve beceriye ulaşılmasında öğrencilerin sanayi ve teknoloji alanında öne çıkan robotik ve kodlama becerileri ile donatılması, bunu yaparken OECD'nin de öne çıkardığı yeterliklerden üretim boyutunda önem arz eden sosyal-duygusal beceriler (sosyal duygusal-özyönetim, sosyal duygusal zihniyet değişimi, sosyal duygusal öz yeterlilik, sosyal farkındalık) ve öğrencilerin üretim becerilerine dönük (mühendislik tasarım basamaklarını takip edebilme, prototip geliştirme ve telif hakkı alabilme) eğitim pratiklerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda, robotik ve kodlama alanında temel düzeyde bilgi sahibi olan öğrencilerin bir ders kapsamında iki yönlü gelişimi hedeflenmektedir: Robotik ve kodlama konusunda tasarım odaklı düşünme becerilerinin sosyal-duygusal boyutta desteklenmesi ve de oluşturdukları ürünleri prototipleyerek üretime dönüştürmeleri beklenmektedir. Bu çalışmanın amacı, meslek liselerinde okumakta olan öğrencilerin robotik ve kodlama temelli tasarımlarını üretime dönüştüren bir ders tasarlamak ve dersin etkililiğini değerlendirmektir. Dersin tasarımında "proje temelli ve tasarım odaklı" pedagojik yaklaşımlar benimsenecektir. Dersin etkililiği ise, üretime yönelik bilgi ve becerilerin işe koşulmasını gerektiren değişkenler ile ölçülecektir. Daha spesifik olarak öğrencilerin sosyal duygusal öğrenme düzeyleri, mühendislik tasarım düzeyleri ve üretime yönelik olarak prototip yapılandırma ve telif hakları konusundaki akademik bilgileri değerlendirilecektir. Bu amaç doğrultusunda katılımcıların, sosyal duygusal öğrenme ön test ve son test puanları arasında anlamlı farklılık var mıdır? Mühendislik tasarım basamaklarındaki tasarım düzeyleri nasıldır? Prototip yapılandırılmasına yönelik düzeyleri nasıldır? Geliştirdikleri ürüne ilişkin telif puanları ne düzeydedir? Sorularına yanıtlar aranmıştır. Bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden ön test - son test

tek gruplu deneysel desenden yararlanılmıştır. Çalışma grubunu Balgat Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde okuyan 15 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmada örnek bir ders tasarımı yapabilmek için Güvenlik, Yangın ve Geçiş dersi kapsamında biyomedikal, otomotiv, makine gibi alanları içeren disiplinler arası bir yaklaşım ile öğrencilere robotik ve kodlamanın işe koşulacağı karmaşık bir problem durumu sunulurken bir proje görevi verilerek ve tasarım odaklı düşünme atölyeleri düzenlenmiştir. Ders kapsamında *pedagojik* yaklaşım olarak, proje temelli ve tasarım odaklı bir eğitim gerçekleştirilecektir. Öğrencilerin düşüncelerini dersin belirli bir kısmında yapılan tasarım ve üretim atölyelerinde şekillenen projeye dönüştürmeleri bu çalışmanın bir diğer özgün yönüdür. Bu atölyelerde öğrencilerin üretime dönük etkinliklerini desteklemek için eleştirel düşünme, analogik düşünme, yaratıcı düşünme gibi düşünce sistemlerini geliştiren bir yapıda Sokratik öğretim yöntemi kullanılarak yürütülmüştür. *İçerik* olarak öğrencilere verili problem durumunun çözümüne ilişkin bilimsel bilgiler ile birlikte özellikle üretim aşamasında kaldıraç görevi gören prototipleme ve oluşturdukları prototipi nasıl telif alabilecekleri üzerine öğretim içeriği sunulmuştur. Öğrencilerin mühendislik tasarım basamaklarındaki tasarım düzeylerini ve prototip yapılandırma düzeylerini ölçmek için dersin sonunda, Musaoğlu (2022) tarafından geliştirilen “Mühendislik tasarım basamakları seviyesi değerlendirme rubriği” ve “Ürün değerlendirme rubriği” kullanılmış ve böylece öğrencilerin ürün ortaya koymasına yönelik deneyimlerinin bulgulanması sağlanmıştır. Öğrencilerin tamamlanan üretimleri ile ortaya çıkan ürünün kullanılabilirliği, araştırmacılar tarafından geliştirilen “telif puan formu” üzerinden ilgili iş dalındaki uzmanlar tarafından puanlanmıştır. Bu tür becerilerin ortaya çıkmasında etkili olan ve 21. Yüzyıl yeterlikleri arasında sıralanan öğrencilerin sosyal-duygusal gelişimlerinin etkinlik süresince nasıl değiştiğini bulgulamak için ise, Kılıç ve Alcı (2022) tarafından geliştirilen sosyal duygusal öğrenme ölçeği öntest ve sontest olarak kullanılmıştır. Veriler katılımcı sayısı 15 olduğu için non-parametrik testler ile analiz edilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre sosyal duygusal, mühendislik tasarım, prototip yapılandırma ve süreç değerlendirmesi bakımından katılımcıların ön testten aldıkları puanlar ile son testten aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Sonuç olarak robotik ve kodlama gibi teknoloji odaklı eğitimlerde özellikle sosyoekonomik yönden dezavantajlı öğrencilerin sosyal-duygusal gelişimleri dikkate alınmalı, mühendislik tasarım basamakları, telif hakları ve patent gibi konular ile birlikte ele alındığında öğrencilerin başarılarının arttığı görülmektedir. Bu tür çalışmaların, diğer meslek liselerine örnek olması, robotik ve kodlama alanının farklı disiplinler ve yaklaşımlar ile deneyimlenmesi, tasarlayan ve üreten öğrenciler yetiştirilmesinde pedagojik yönden yol gösterici olması ve uzun vadede Türkiye'nin kalkınmasına katkıları olacağı düşünülmektedir.

Anahtar sözcükler: meslek lisesi, robotik ve kodlama, tasarım odaklı eğitim, prototip geliştirme, telif hakları

Eğitimde Teknolojik Yaklaşımlar: Robotik Temelli Öğrenme

Selma KÖSEOĞLU¹, Meltem YILDIRIM İMAMOĞLU², Levent TAŞDEMİR³, Fazilet Seçil GÖK⁴,
Özgül YAYLA⁵

¹ Müdür, Prof. Dr. Aziz Sancar Bilim ve Sanat Merkezi, azizsancar507@gmail.com

² Dr. Öğr. Üyesi, Türk Hava Kurumu Üniversitesi, meltemyi@gmail.com

³ Öğretmen, Prof. Dr. Aziz Sancar Bilim ve Sanat Merkezi, leventtasdemir38@gmail.com

⁴ Öğretmen, Prof. Dr. Aziz Sancar Bilim ve Sanat Merkezi, fsecilgok@gmail.com

⁵ Öğretmen, Prof. Dr. Aziz Sancar Bilim ve Sanat Merkezi, ozgul_06yayla@hotmail.com

Özet

Robotik eğitimi uygulamalarının çocukların erken yaştan itibaren problem çözme becerilerinde gelişim, analitik düşünme ve teknik temel bilgilerin kavranmasında etkili rol oynadığı bilinmektedir. Günümüzde Web 3.0 araçlarının gelişimi ile eğitimde uyarlanabilir öğrenme, akıllı kampüs, akıllı ders verme robotları ve sanal sınıflar gibi reformlar dikkate alındığında, robotik eğitimde artık bir amaç değil araç olarak kullanılmaktadır. Makale, robotik kodlamanın eğitim süreci üzerindeki etkisini belirlemeyi, proje tabanlı eğitimde probleme ilişkin çözümlerin robotik kodlamayı bir araç olarak kullanarak mümkün olacağı uygulamalarından bazılarını sunmayı ve uygulamanın faydalarını vurgulamayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda Prof. Dr. Aziz Sancar BİLSEM bünyesindeki farklı branşlardan 20 öğretmenin katıldığı 4 gün 30 saatlik bir eğitim tasarlanmıştır. Eğitimde proje tabanlı öğrenme sürecinde robotik bir araç olarak kullanılmış, tasarım ve geliştirme aşamalarında yenilikçi teknolojiler ön planda tutularak Fen-Teknoloji-Mühendislik-Matematik (FTMM) alanında bütünleşik çözümler geliştirmeleri istenmiştir. Bu çalışmada ayrıca daha önce BİLSEM 'de eğitim görüp, şu anda Ankara ilindeki üniversitelerin çeşitli bölümlerinde okuyan toplam 10 öğrenci de sürece dahil edilerek, öğrenmede mentor-danışman-usta-çırak modeli yaklaşık 3 ay süren bir dönem için birlikte uygulanmıştır. Çalışma kapsamında Prof. Dr. Aziz Sancar Bilim ve Sanat Merkezi öğretmenlerinin eğitimde teknolojiyi aktif olarak kullanmaları, web 3.0 araçlarını derslerine ve proje çalışmalarına entegre etmeleri ve robotik çalışmaları bir amaç değil araç olarak kullanmaları sağlanmıştır. Bununla birlikte multidisipliner alanda mentör öğrencilerin işbirliğinde TUBİTAK 2204-A , TUBİTAK 2204-B ve Eğitim Teknolojileri, Engelsiz Yaşam, Havacılık ve Uzay Teknolojileri alanlarında TEKNOFEST projeleri yazılmıştır. Çalışmanın değerlendirilmesi için, katılımcılara aldıkları eğitim, proje geliştirme aşamaları ile çalıştıkları süreçteki kazanımları ve memnuniyetlerini ölçmeye yönelik anket çalışması yapılmıştır. Ankette tutum ve görüşlerdeki değişimi ölçmeye yönelik olarak likert tipi sorular kullanılmıştır. Robotik kodlamanın eğitimin her alanda, farklı seviyelerde bir araç olarak kullanılmasının faydaları, öğrencilerin FTMM alanındaki konularda proje geliştirme sürecinde ne kadar etkili olduğu gibi sorular üzerinde durulmuştur. Robotiğin proje tabanlı FTMM eğitimdeki rolü ve proje takımlarında mentor-danışman-usta-çırak modeli üzerine bir değerlendirme yapılmıştır. Çalışmanın değerlendirilmesi aşamasında uygulanan anket ve görüşme sonuçlarına göre, katılımcı öğretmenlerin aldıkları hizmet içi eğitimin verimli olduğu, Web 3.0 araçları konusunda farkındalıklarının oluştuğu, robotiği bir araç olarak eğitime entegre edebilme ve multidisipliner alanda çalışmalar yaparak problemlere çözüm üretme alanında kendilerini

geliştirdikleri ve kurum bazında uygulamaya koyulan mentör-usta-çırak modeli kapsamında yapılan çalışmalardan verim aldıkları sonuçlarına ulaşıldı. Model ile ilgili olarak, mentör öğrenciler ile bilim ve sanat merkezinin proje öğrencilerine ortak çalışma saatleri oluşturma konusunda zorlandıklarını bununla ilgili bir geliştirme yapılabileceğini belirttiler. Çalışmada ayrıca mentör öğrencilerden alınan görüşlerde, yeniden bilim ve sanat merkezinde çalışmalar sürdürmekten, kendi deneyimlerini alt dönemlerine aktarabilmekten ve onlara rehberlik etmekten mutluluk duyduklarını, dahil oldukları projeler kapsamında kendi gelişimlerine de faydalı kazanımlar edindiklerini ifade ettikleri görülmüştür.

Anahtar sözcükler: robotik, eğitimde yeni yaklaşımlar, web 3.0 araçları, FTMM, mentör-usta-çırak eğitim modeli

Okul Öncesi Öğretmenlerinin, Sınıf Öğretmenlerinin, Rehberlik Öğretmenlerinin ve Okul Yöneticilerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi

Selim ÇEVİKBAŞ¹, Gökhan ŞENGÜN²

¹ Okul Müdürü, Cengizhan İlkokulu, selimcevikbas@gmail.com

² Dr. Öğr. Üyesi, Kırıkkale Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü, gkhansengun@gmail.com

Özet

Kaynaştırma eğitimi, özel gereksinimli öğrencilerin normal gelişim gösteren akranları ile birlikte en az kısıtlayıcı ortamda eğitim almaları şeklinde tanımlanmaktadır. Özel gereksinimli öğrencilerin tespit edilerek erken müdahalede bulunulması, çocukların gelişimleri ve topluma uyum sağlamaları açısından önemlidir. Bu nedenle, okul öncesi eğitimin önemi gün geçtikçe artmaktadır. Özel gereksinimli öğrenciler okul öncesi eğitime ne kadar erken başlarsa bu çocuklarda o düzeyde ilerleme görülmektedir. Bu kapsamda, kaynaştırma eğitimi, okul öncesinden başlayarak ele alınması gereken bir konu olarak dikkat çekmektedir. Literatürdeki araştırmalar incelendiğinde, okulöncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi uygulamaları ile ilgili yeterli bilgiye sahibi olmadıkları, Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) hazırlamakta kendilerini yetersiz hissettikleri, sınıfların fiziki ortamının uygun olmadığını belirttikleri görülmüştür. Bu kapsamda, okulöncesi eğitime gereken önemin verilmesi gerekmektedir. Çocukların okul öncesi dönemden itibaren, gelişim özelliklerinin dikkate alınarak gözlenmesi gerekmektedir. Erken teşhis ve erken müdahale özel gereksinimli çocuklar için çok önemlidir. Bununla birlikte, kaynaştırma eğitimi ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde özel gereksinimli çocukların genellikle ilkökul döneminde tespit edildiği görülmektedir. Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitime yönelik görüşleriyle ilgili araştırmalar incelendiğinde ise sınıf öğretmenlerin hem kişisel hem de mesleki açıdan çeşitli sorunlar yaşadıkları, kaynaştırma eğitimi uygulamaları konusunda kendilerini yetersiz hissettikleri, velilerin özel gereksinimliliği kabullenmede sorun yaşadıkları, gereken desteğin sağlanması durumunda kaynaştırma eğitimi uygulamalarının daha işlevsel olacağını belirttikleri sonucuna varılmıştır. Literatürde, kaynaştırma eğitimi kapsamında yapılan araştırmalar incelendiğinde, farklı paydaşların görüşlerine yönelik araştırmaların yapıldığı görülmektedir. Kaynaştırma eğitimi uygulamaları ile ilgili öğretmen ve okul yöneticilerine yönelik araştırmaların sınırlı olması nedeniyle böyle bir araştırma yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur. Kaynaştırma eğitiminin bir ekip işi olması nedeniyle bu araştırmada, kaynaştırma eğitiminde yer alan öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda bu araştırmada, okul öncesi öğretmenlerinin, sınıf öğretmenlerinin, rehberlik öğretmenlerinin ve okul yöneticilerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşleri incelenmiştir. Araştırmaya Ankara'nın Mamak ilçesindeki bir ilkökulda görev yapan okul öncesi öğretmenleri, sınıf öğretmenleri, rehberlik öğretmenleri ve okul yöneticileri katılmışlardır. Bu araştırmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada, veriler yarı yapılandırılmış görüşme sorularıyla toplanmış olup içerik analizi tekniği ile analiz edilmiştir. Araştırmada, öğretmenlerin BEP hazırlama ve uygulama konusunda sorun yaşadıkları, farklı yetersizlik durumlarında ne yapacaklarını

bilemedikleri, sınıf mevcutlarının fazla olması nedeniyle kaynaştırma eğitimi uygulamalarının istenen düzeyde olmadığı ve kaynaştırma eğitimi konusunda öğretmen tutumlarının önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin, öğrencilere yönelik tutumlarının öğrenciler üzerinde doğrudan etkili olduğu konusunda görüş birliği bulunmaktadır. Kaynaştırma eğitime yönelik öğretmen tutumları, okullarda kaynaştırma eğitiminin etkililiğinin anlaşılması açısından çok önemlidir. Kaynaştırma eğitimi hakkında olumlu görüşe sahip olan öğretmenlerin, kaynaştırma eğitimi hakkında olumsuz görüşe sahip olan öğretmenlere göre daha kontrollü öğrenme ortamlarına sahip oldukları görülmektedir. Kaynaştırma eğitimi ile ilgili birçok çalışmada öğretmenlerin rolünün yeterince önemsenmediği tespit edilmiştir. Kaynaştırma sınıflarının teşvik edilmesinde öğretmenlerin hayati rolü bulunmaktadır. Bu nedenle, öğretmenlere gerekli imkânların sağlanması gerekmektedir. Bu kapsamda, öğretmenlerin öğrencilere yönelik gözlemleri ve tutumları da çok önemlidir. Araştırmada aynı zamanda, kaynaştırma eğitimi konusunda paydaşlar arasında yeterli işbirliğinin olmadığı sonucuna da varılmıştır. Literatür incelendiğinde, öğretmenler ile diğer paydaşlar arasında yeterli düzeyde işbirliğinin olmadığı görülmektedir. Kaynaştırma eğitimi konusunda, eğitim yöneticilerinin de sorumlulukları bulunmaktadır. Yapılan araştırmalarda, eğitim yöneticilerinin, genellikle özel eğitimcilerin çözümlerini savundukları, özel gereksinimli çocukların ihtiyaçları konusunda öğretmenlerin rolünü ve ekip çalışmasının önemini vurguladıkları belirlenmiştir. Araştırma sonuçları genel olarak incelendiğinde, öğretmen, okul yöneticisi ve veli tutumlarının kaynaştırma eğitimi üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Araştırmada, kaynaştırma eğitimi konusunda öğretmenlerin, okul yöneticilerinin ve velilerin bilgi eksikliği yaşadıkları tespit edilmiştir. BEP ekibi içerisinde yer alan paydaşlara kaynaştırma eğitimi konusunda eğitim verilmesi, kaynaştırma eğitimi uygulamalarının ekip çalışması ile işbirliği içinde yürütülmesi ve velilere psikososyal destek verilmesi gerektiği şeklinde çeşitli önerilerde bulunulmuştur. Araştırmadan elde edilen bulgular literatür kapsamında tartışılmıştır.

Anahtar sözcükler: kaynaştırma eğitimi, BEP, özel gereksinimli öğrenci

Lise Çağındaki Özel Gereksinimli Bireylerin Postürlerinin Değerlendirilmesi ve Paydaş Eğitimi

Salih YEŞİLOĞLU¹, Birgül KUMBAROĞLU², Songül ATASAVUN UYSAL³, Fethi Emre OKŞAK⁴,
Tülin DÜGER⁵

¹ Okul Müdürü, Şehit Fehmi Şahin Özel Eğitim Meslek Okulu, salihyesiloglu0666@gmail.com

² Uzman Fizyoterapist, Hacettepe Üniversitesi F. T. R. Fakültesi Temel Fizyoterapi ve Rehab. Anabilim Dalı, birguloflaz@hacettepe.edu.tr

³ Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi F. T. R. Fakültesi Temel Fizyoterapi ve Rehab. Anabilim Dalı, songula@hacettepe.edu.tr

⁴ Arş. Gör., Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Bölümü, fethiemreoksak@gmail.com

⁵ Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi F. T. R. Fakültesi Temel Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı, tduger@yahoo.com

Özet

Şehit Fehmi Şahin Özel Eğitim Meslek Okulu Mamak İlçesi Boğaziçi Mahallesinde hafif düzeyde mental yetersizliği olan öğrencilere eğitim veren bir devlet okuludur. 50'si sürekli devamlı toplamda 70 civarı öğrencisi ve 20 öğretmeni olan 3. kademe seviyesinde olan bu okulda ağırlıklı olarak çalışma atölyelerinde mesleki yetkinlik kazandırmaya yönelik eğitim programları uygulanmaktadır. Zihinsel engelli çocuklarda motor ve duyu etkilenimlerine bağlı olarak özellikle karmaşık süreçler içeren ve planlama gerektiren aktivitelerde postüral mekanizmaların bozulduğu bilinmektedir. Öğrenciler 9. sınıf eğitimlerini tamamladıktan sonra El Sanatları, Konaklama ve Yiyecek-İçecek atölyelerine yönlendirilir. Bu çalışmanın amacı, Şehit Polis Fehmi Şahin Özel Eğitim Meslek Okulunda öğrenim gören zihinsel engelli ergenlerin statik postürlerinin ve atölyelerdeki çalışma pozisyonlarına bağlı dinamik postürlerinin incelenmesi; buna ek olarak eğitimciler ve öğrencilerin ailelerine postüral düzgünlük ile ilgili eğitim verilerek paydaş eğitimi ile ergonomik farkındalıklarının artırılmasıdır. Çalışmaya Şehit Polis Fehmi Şahin Özel Eğitim Meslek Okulu'na giden, ailesinin ve kendi rızası alınan öğrenciler dâhil edilmiştir. Çalışmada Statik postür: New York Postür Analizi, Çalışma postürü: Rapid Entire Body Assessment (REBA) Çalışan Değerlendirme Formu (video analiziyle) kullanılmıştır. Eğitimcilerin ve ailelerin ergonomik farkındalık düzeyleri: Ergonomik Farkındalık Skalası (eğitim öncesi ve sonrası) New York Postür Analizi New York Postür Analizi Skalası statik postürü lateral ve posteriordan değerlendiren 13 maddeden oluşan bir değerlendirme skalasıdır. 13 ile 65 puan arasında değer almaktadır. Yüksek skor ideal postüre en yakın durum anlamına gelmektedir. Bu yöntem öğrencilerin ayakta statik pozisyonda dururken deneyimli fizyoterapistlerin gözlemsel analizlerini içermekteydi. Rapid Entire Body Assessment (REBA) Çalışan Değerlendirme Formu her bir öğrenci atölyesinde gerçekleştirdiği bir çalışma sırasında bir fizyoterapist tarafından kaydedilmiştir. Bu atölyeler; konaklama, yiyecek-içecek, el sanatlarıdır. Deneyimli bir fizyoterapist sonrasında bu görüntüleri izleyerek REBA Formuna göre çalışma postürünü puanlamıştır. Puanlama her bir postür için düşük (2-3), orta (4-7), yüksek risk (8-11) olarak belirlenmiştir. Ergonomik Farkındalık Skalası öğretmenlerin çalışma ortamındaki ergonomik farkındalıklarını değerlendirmek amacıyla kullanılmış, anket öğretmenler tarafından doldurulmuştur. Ankette yüksek puanlar ergonomik farkındalığın da yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Katılımcıların 15'ini öğretmenler 5'ini veliler oluşturmuştur. Anketten alınabilecek maksimum puan 42'dir. Katılımcıların ilk değerlendirilmesi sonucu ortalama puan $11,6 \pm 1,51$ olmuştur. Bu oldukça düşük bir ergonomik farkındalık düzeyini

göstermektedir. Paydaş Eğitimi Öğretmen ve velilerin eğitim içeriği: Doğal omurga eğrilikleri Doğru duruş Biyomekanik bozukluklar İdeal statik ve dinamik postür Yanlış postürü devam ettirmenin neden olduğu zararlar Kötü postürün nedenleri İdeal postürün sürdürülmesi için öneriler Postüral bozuklukları düzeltmeye yönelik egzersizler Zihinsel engelli bireylerde postüral bozukluklara oldukça sık rastlanmaktadır. (duyusal girdi, denge, vücut farkındalıkları, agonist antagonist kas kuvvet denge bozuklukları vs) Bu çalışma sonucunda da hem statik hem dinamik çalışma postürlerinde belirgin bozukluklar görülmekteydi. Statik postür açısından bakıldığında bütün çocuklarda en az bir postüral bozukluk saptandı. Dinamik çalışma postürlerine bakıldığında her 3 öğrenciden ikisi orta derecede risk altındaydı. Özellikle başın 20 dereceyi aşan fleksiyonu, omuzlarda protraksiyon, torakal bölgede 20-40 dereceye varan kifoz en yaygın görülen postüral bozukluklardı. Okul çağı çocuklarda artan fiziksel inaktivite ve masa başında geçirilen sürenin artmasının çocukların vücut biyomekaniğini olumsuz etkilemektedir. Bu etkilenim zihinsel engelli bireylerde endişe verici seviyelere çıkabilmektedir. Öğrenciler statik duruşta postüral düzgünlüğünün korunabilmesi için vücut farkındalığının ve duyusal problemlerin geliştirilmesi ve düzenli olarak yapılan egzersiz müdahalelerine ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca çalışma koşullarının, çevre düzenlemelerinin çocuğa özel yapılması, ayarlanabilir ekipmanların kullanılması önemlidir. Bu anlamda vücut farkındalığını geliştiren ve doğru postürü sağlayan özel egzersizler okul rutinini yapılandırarak her gün düzenli bir biçimde uygulanabilir. Çoğu kez çocuğa özel müdahalelere ihtiyaç duyulmaktadır. Öncelikle öğretmenlerin ve çocukların ailelerinin zihinsel engelli bireylerin postüral değişiklikler hakkında farkındalıklarının yüksek olması ve eğitim almış olmaları önemlidir. Çoğu çocuğun bireysel farklılıklar nedeniyle kişiye özel ihtiyaca sahip olması özel gereksinimli çocukların okullarında fizyoterapist ihtiyacını göstermektedir. Bu çalışma sonucunda yapılan paydaş eğitimi ile bu farkındalıkların artması hedeflenmiş ve başlangıca göre önemli kazanımlar elde edilmiştir. Bu alanda yapılan çalışmaların katma değerinin yüksek olduğu, aynı zamanda toplum sağlığına da katkıda bulunduğu düşünülmektedir. Bu alanda toplumsal sağlığın korunması ve farkındalık oluşturulması için daha çok çalışmaya ihtiyaç vardır.

Anahtar sözcükler: özel gereksinim, postür bozukluğu, ergenlik dönemi, paydaş eğitimi

Görme Engelli İmam Hatip Ortaokulu Öğrencilerinin Maketle Cami ve Bölümlerinin Öğretimine İlişkin Görüşleri

Sezai Çelik¹, Recep Polat²

¹ Okul Müdürü, Kani Karaca Görme Engelliler İmam Hatip Ortaokulu, celiksezai@gmail.com

² Dr., Araştırmacı, Sosyal Bilgiler Eğitimi, receppolat06@gmail.com

Özet

Bireylerin görme duyusunu kaybetmesi herhangi bir görme engeli olmayan öğrencilerden daha az bilgi edinmeleri anlamına gelmemelidir. Görme engelli bireyler genellikle görme kaybı yaşamış olsa da işitme, koku alma, dokunma gibi becerilerin diğer insanlara göre daha çok geliştiği söylenebilir. Görme yetersizliği olan bireyler görsel bir imgeyi tamamen kavrayamazken, normal gören bireylerde görme engelli bir insan kadar dokunsal bir nesneyi kavramada zorluk çekebilir. Bu nedenle görme yetersizliği olan bireylere kavram, beceri ve tutum kazandırılmasında işitme, koklama, dokunma gibi duyu organlarının kullanılması oldukça önem arz etmektedir. Eğitim ortamında görme engellilerin görme duyusu dışında kalan duyularıyla öğrenmelerine imkân sağlamak önemlidir. Bu öğrencilerin sahip oldukları diğer duyularını kullanma konusunda desteklenmesi gerekir (Demir ve Şen, 2009). Ayrıca öğrencilerin temas etmelerinin mümkün olabildiği nesnelere dokunmasını, eğer mümkün değilse, nesnelere üç boyutlu modellerinin ya da kabartmalı maketlerinin incelemelerine imkân tanınmalıdır. Görme engelli öğrencilerin bir dersi anlayabilmeleri için derse aktif katılımlarının sağlanarak anlatılan konunun onlar için açıklanması, kavram ve nesnelere onların dokunabileceği şekilde somutlaştırılması gerekmektedir. Öğrenmeler, onlar için duyulabilen ve dokunarak hissedilebilen bir hâl almalıdır (Atasay, 2020). Bu nedenle, konu hakkında geliştirilen maket ile kavram ve nesne öğrenmelerine destek verebilecek bu çalışmanın alandaki boşluğu doldurmaya katkı sağlaması, soyut konuların somutlaştırılması, görme engelli öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılaması ve etkili bir şekilde öğrenmelerine imkân vermesi beklenmektedir. Bu kapsamda aşağıda verilen araştırma sorularına cevap aranmıştır:

1. Maketle cami ve bölümlerinin öğretimi görme engelli öğrencilerin konu hakkındaki akademik başarılarını etkilemekte midir?
2. Görme engelli öğrencilerin maketle öğretim konusunda düşünceleri nelerdir?

Cevap verilmek istenen problem durumunu ya da elde edilmek istenen verilerin ayrıntılarını ortaya çıkarmak, olanları daha iyi anlamak amacıyla farklı strateji, yöntem ve tekniklere ihtiyaç duyulabilmektedir. Araştırmada kullanılan bir yöntemin sınırlılıkları, kullanılacak farklı bir yöntemin güçlü yönleriyle giderilebilir (Gökçek, 2019). Bu doğrultuda ele alınan karma çalışmalar, ortaya çıkması istenen problemi en iyi şekilde cevaplamak gayesiyle, derinlemesine daha geniş bir bakış açısıyla incelemek için, nicel ve nitel yaklaşımlara ilişkin bileşenlerin birlikte kullanıldığı bir yöntem (Eğmir, 2019; Mertkan, 2015) olarak tanımlanır. Bu çalışmada nitel ve nicel araştırma yaklaşımlarının bir arada uygulanacağı karma yöntem kullanılmıştır. Deneysel araştırmalar, iki ve daha çok sayıda deneğin ya da grubun karşılaştırıldığı çalışmalardır. Bu çalışmalarda çoğunlukla iki grup belirlenir. Ancak deneysel çalışmalar tek gruba yürütüldüğü durumlarda karşımıza çıkmaktadır. Müdahale edilen ya da

yeni bir yöntem, teknik, metot uygulanan deney grubu iken, bu çalışmalarda müdahale edilmeyen ya da normal programın uygulandığı kontrol grubu yoktur (Neuman, 2016). Araştırmada uygulamaya yönelik katılımcıların bazı değişkenleri üzerinde ölçümler yapılır. Hiçbir müdahale yapılmadan ya da uygulanacak programa başlamadan önce yapılan ölçümlere öntest, müdahale edildikten sonra ya da program uygulandıktan sonra yapılan ölçümlere sontest denilmektedir (Büyüköztürk, 2016). Bu çalışma öntest-sontest tek gruplu deneysel desen olarak tasarlanmıştır. Veri toplama sürecinin nicel boyutunda 20 maddeden oluşan Akademik Başarı Testi (ABT) öntest ve sontest olarak uygulanmıştır. Nitel boyutunda ise 3 açık uçlu sorudan meydana gelen Maketle Mekân Öğretimi Görüşme Formu kullanılmıştır. Görme engelli imam hatip ortaokulunda öğrenim gören 25 öğrenci bulunmaktadır. Çalışma grubu olarak bu öğrencilerin tümü ele alınmıştır. Çalışmanın verileri, 2022-2023 eğitim öğretim yılında Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün desteği ile Geliştir, Uygula, Paylaş Projesi kapsamında elde edilmiştir. Veri toplama süreci ekim ayında öntest uygulaması ile başlamıştır. Cami ve bölümlerinin maketi hazırlanarak ders materyali geliştirilmiştir. Bu maket deneysel işlem basamağında öğretim materyali olarak kullanılmıştır. Mayıs ayında sontest yapılarak nicel veriler elde edilmiştir. Deneysel işlem basamağı sonrasında öğrencilere görüşme formundaki sorular sorulmuş ve görüşmeler ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Ses kayıtları deşifre edilerek görüşmeler yazılı hale getirilmiş ve nitel veriler elde edilmiştir. Öğrencilerin yorumlarına alıntı şeklinde yer verilmiştir. Araştırmanın nicel verilerine baktığımızda deney grubunun sontest puanları lehine anlamlı farklılık bulunması, maketle cami ve bölümlerinin öğretimi uygulamasının etkili olduğunu göstermektedir. Araştırmanın nitel verilerine baktığımızda ise, öğrencilerin görüşlerine göre maket uygulaması öğrencilerin öğrenmelerini kolaylaştırmıştır. Maketler öğrenciler için uygun olduğu ortaya çıkmıştır. Çünkü dokunarak öğrenmeleri konuyu daha iyi anlamalarını sağlamıştır. Öğrenciler özellikle dünya ve gezegenler, açılar, şekiller, tarihi yerler, kutsal mekânlar gibi konularda yeni maketlerin kendileri için uygun olduğunu belirtmişlerdir. Maketleri görsel dokunsal olabilecek farklı konularda öğrenciler için tasarlanabilir.

Anahtar sözcükler: görme engelli eğitimi, ortaokul öğretimi, din öğretimi, maketle mekân öğretimi, mekânsal biliş

İlkokul Öğrencilerinde Özgüveni Destekleme

Musa Kazım DEMİR¹, Hatice TURAN BORA², Hale ÇIRMIK³, Şükret ÖNKÜR⁴, Gökhan ATAN⁵

¹ Okul Müdürü, Sincan Akşemsettin İlkokulu, musakazimdemir@gmail.com

² Dr. Öğr. Üyesi, Başkent Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı, haticeturhan@baskent.edu.tr

³ Öğretmen, Sincan Akşemsettin İlkokulu, 35hhod35@gmail.com

⁴ Öğretmen, Sincan Akşemsettin İlkokulu, onkursohret@gmail.com

⁵ Öğretmen, Sincan Akşemsettin İlkokulu, gokhanasmus@gmail.com

Özet

Özgüven kavramı, bireyin kendisini değerli hissetmesine ilişkin yargısıdır. Özgüveni düşük kişi başarısızlıktan korkar ve mücadeleden kaçır, eleştirilere tahammül edemez. Özgüven, insanların doğuştan sahip olmadıkları tersine çocukluktan itibaren yavaş yavaş gelişen bir özelliktir. Özgüven gelişiminde Erickson ve Adler'in teorilerinde de özgüvenin yavaş yavaş geliştiği ortaya koyulmuştur. Eğitim ortamları çocukların planlı şekilde sosyalleştikleri ortamlardır. Dolayısıyla eğitim ortamlarında özgüven kazandırılmasına yönelik araştırmalar yoğunluktadır. Öğrenciler üzerinde yapılan araştırmaların bazıları incelendiğinde; özgüven ile akademik başarı arasında pozitif yönde ilişki, özgüven ile sınav kaygısı ile negatif yönde ilişki, özgüven ile öğretmenlerce verilen olumlu ve yapıcı dönütler arasında pozitif yönde ilişki, özgüven ile konuşma/dil bozuklukları arasında negatif yönde ilişki, özgüven ve empati arasında pozitif yönde ilişki, özgüven ile aile içi olumlu iletişim arasında pozitif yönde ilişki görülmüştür. Özgüvenin birey için sağladığı olumlu sonuçlar ile özgüven düşüklüğünün yarattığı olumsuz sonuçlar değerlendirildiğinde, özellikle küçük yaşlarda özgüvenin desteklenmesinin önemi belirginleşmektedir. Araştırmacılar tarafından ilköğretim öğrencilerinde özgüvenin desteklenmesine yönelik çalışma yapılmasına bu durum temel oluşturmaktadır. Eylem araştırması olarak tasarlanan bu çalışmada, 2022-2023 1. Dönemi boyunca 3. sınıf ilkokul öğrencileri ile özgüveni destekleyen aktiviteler yapılarak, bu aktivitelerin öğrencilerde oluşturduğu farkındalıkların değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırma nitel araştırma türünde desenlenen bir eylem araştırmasıdır. Eylem araştırması süreç odaklı çalışmalardır. Belirli bir sürecin kendi ortamı içinde uzun bir süre çalışılması ve odaklanılan soruna ilişkin veri toplanması söz konusudur. Araştırmada anket, yarı yapılandırılmış görüşme formu ve yapılandırılmış gözlem formları ile veri toplanmıştır. Bu araştırmanın çalışma evrenini, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Akşemsettin İlkokulu'nda öğrenim gören 3. sınıf ilköğretim öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışma evreninden örneklem alma yoluna gidilmemiş 3. sınıfların tamamı çalışmaya katılmıştır. Araştırmada öğrenciler, öğretmenler ve velilerden veri toplanmıştır. Öğrencilere etkinlikler yoluyla özgüven kazandırmayı hedefleyen eylem araştırmamızda öğretmenler tarafından öğrencilerin duygularını rahatlıkla ifade etmelerinde olumlu yönde belirgin şekilde değişim gözlenmiştir. Diğer taraftan öğrencilerin düşüncelerini ifade ederken çekinmemesi, rahat soru sorması ve kendini rahat ifade edebilmesi konusunda da olumlu değişim görülmektedir. Öğrencilerin duygularını ifade etmelerine yönelik öğretmen gözlemleri incelendiğinde proje başında mutlu ifadelerin çizildiği proje sonuna doğru duygu durumlarının çeşitlendiği görülmüştür. Öğrencilerin gittikçe daha çok duygularının farkına vardıkları ve daha rahat ifade etmeye başladıkları gözlenmiştir. Öğrencilerin takım oyunlarına projenin başında isteksiz katıldıkları,

paylaşımçı olmaktan çekindikleri ancak sonlara doğru isteklendirildikleri, daha katılımcı oldukları ve liderlik davranışları göstermeye daha yatkınlaştıkları gözlenmiştir. Literatürde özgüven düzeyi arttıkça bireyin olumlu ilişkiler kurma yatkınlığı da arttığını ortaya koyan çalışmalar mevcuttur. Öğretmenler ile süreç başında ve sonunda yapılan görüşmelerde özgüvenin gelişimi hakkındaki görüşlerinin değiştiği görülmüştür. Proje sonunda özgüvenin gelişmesinde eğitim ve aktivite etmenlerine yoğunlaşmıştır. Öğretmenler, sınıflarındaki öğrencilerinin özgüvenlerinin proje sürecinde geliştiğine yönelik görüşlerini öğrencilerin iletişim becerileri ve katılımcı olmaları şeklinde gözlemlediklerini belirtmişlerdir. Literatürde dil ve konuşma becerisi yüksek öğrencilerin daha yüksek özgüvene sahip olduklarını ortaya koyan çalışmalar mevcuttur. Veli görüşleri incelendiğinde; çocuklarının kendini ifade etmede, kendini daha değerli görmede, sorumluluk almada ve aktif olmada, arkadaş edinmede, daha aktif olmada değişim yaşadıklarını belirten görüşlere rastlanmaktadır. Burada velinin öğrenciyi ilgi ile gözlemlemesi önemlidir. Ailenin yüksek ilgisi yüksek özgüveni sağlayabilmektedir. Diğer taraftan değişim gözlenmediğini ortaya koyan veli görüşü de azdır.

Anahtar sözcükler: özgüven, ilkokul, öğrenci

Yeni Kurulan Bir Okulun İkliminin İncelenmesi: Bir Durum Çalışması

Seyfettin GÜL¹, Emre SÖNMEZ², Serap VARLI³, Fatma YAVUZ GÖÇER⁴, Mert UĞUR⁵

¹ Okul Müdürü, Şehit Kadir Yalçın Ortaokulu, seyfettingul64@gmail.com.

² Dr. Öğr. Üyesi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü, emresonmez@gazi.edu.tr.

³ Öğretmen, Şehit Kadir Yalçın Ortaokulu, serap_varli@hotmail.com.

⁴ Öğretmen, Şehit Kadir Yalçın Ortaokulu, fatmayavuzgocer@gmail.com.

⁵ Okul Müdür Yardımcısı, Şehit Kadir Yalçın Ortaokulu, mertugur01@gmail.com.

Özet

Okullar, toplumların geleceği olan çocuklara gerek eğitim işleviyle toplumsal değerlerin aktarılmasında gerekse öğretim işleviyle evrensel bilgi ve birikimin aktarılmasında önemli görevler üstlenmekte olan örgütlerdir. Okulların sahip olduğu iklimin, toplumun okullara yüklediği görevleri yerine getirmesindeki başarısını etkileyeceği düşünülmektedir. Olumlu veya olumsuz özelliklere sahip okul ikliminin okuldaki tüm bireylere ve genel olarak okulun performansına çeşitli etkileri vardır. Öğretmenler için sağlıklı bir çalışma ortamı oluşmasını sağlayan olumlu iklim, öğrenciler için de iyi bir öğrenme ortamı oluşturulmasının ön şartıdır. Olumlu okul iklimi öğretmenlerin adanmışlık ve iş doyumunu düzeyini artırmaktadır. Sağlıklı okul iklimi, daha yüksek öğrenci başarısı ve daha az yabancılaşma ile olumlu ilişkilidir. Bunun yanı sıra okul ikliminin okulun performansı ve etkililiği ile de ilişkili olduğu ortaya çıkarılmıştır. Açık, sağlıklı ve işbirlikçi mesleki etkileşimler ve güçlü akademik vurgu, okulun normatif ortamını ve öğretmen davranışlarını etkileyerek öğretmenlerin yetkilendirilmesini sağlamakta ve kolektif yeterlik normları yaratmaktadır. Öğretmenler öğretimi öğrencileri başarılı kılacak şekilde organize edebildiklerine ve yönetebildiklerine inandıkları zaman ve okul iklimi onları desteklediği zaman, öğrenci performansı için daha fazla sorumluluk alırlar, gündelik sorunlar karşısında yılmazlar ve öğrenci başarısını artırmak için istekli davranırlar. Okul iklimine ilişkin önceki araştırmalar incelendiğinde, olumlu ve destekleyici okul iklimi ile öğrencilerin akademik performansı ve okula uyumu gibi sonuçları, öğretmen desteği, sınıf etkinliklerine öğrenci katılımı, akran bağlılığı, kuralların açıklığı, okul ve sınıfın düzenliliği, öğretimsel yenilik, karar alınmasına öğrenci katılımı ve öğrencilerin veya öğretmenlerin akademik başarıya daha fazla adanmışlığı arasında güçlü pozitif ilişkiler olduğu tespit edilmiştir. Olumsuz veya sağlıksız örgüt iklimi ise düşük yenilik, düşük iş doyumunu, düşük yaratıcılık, memnuniyet, uyuma ve okul içi süreçlerde engellenme durumlarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu çalışmanın amacı, yeni açılan bir okulun iklimini kapsamlı olarak incelemektir. Öğrenci ve öğretmenlerden elde edilen veriler ışığında, okulun mevcut iklimini tespit ederek güven odaklı, güçlü ve sağlıklı ilişkilerin gelişmesine olanak sağlayan bir okul iklimine sahip olunması için ihtiyaçlar belirlenmektedir. Ayrıca araştırma sonuçları destekleyici bir okul iklimi için gelecekte yapılması planlanan çalışmalara yol gösterici olmaktadır. Bu çalışmada, karma araştırma yaklaşımlarından yakınsayan paralel karma desen kullanılmıştır. Böylece araştırmada nicel ve nitel yaklaşımlara göre paralel bir şekilde veri toplama süreci gerçekleştirilmiştir. Nicel araştırma kapsamında öğretmenlere yönelik Canlı, Demirtaş ve Özer (2018) tarafından geliştirilen Okul İklimi Ölçeği ile öğrencilere yönelik Atik ve Güneri (2016) tarafından geliştirilen “Ortaokul Öğrencileri İçin Okul İklimi Ölçeği” kullanılmıştır. Nicel araştırma çalışma grubunda 584 öğrenci ile 75

öğretmen bulunmaktadır. Öğrencilerin %57,7'si kız, %42,3'ü erkektir. Öğrencilerin %28,3'ü 5. sınıf, %31,8'i 6. sınıf, %22,6'sı 7. sınıf ve %17,3'ü 8. sınıf öğrencisidir. Çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin %72'si kadın ve %28'i erkek, %85,3'ü lisans ve %14,7'si yüksek lisans mezunudur. Nicel verilerin analizinde frekans, aritmetik ortalama, standart sapma gibi betimsel istatistikler kullanılmıştır. Nitel araştırma kapsamında gözlem ve görüşme veri toplama teknikleri kullanılmıştır. Araştırmacılar tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formu geliştirilmiştir. Bu bağlamda okulda farklı branşlarda görev yapan 14 öğretmen ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler okulda yapılmış olup yaklaşık 30 dakika sürmüştür. Ayrıca ikinci araştırmacı tarafından yapılandırılmamış okul gözlemleri yapılmıştır. Nitel verilerin analizinde tematik içerik analizi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, öğrenciler okuldaki kaynakların paylaşımı ve adalet konusunda olumlu bir görüşe sahiptir. Ancak öğrenciler okulda tam anlamıyla düzen ve disiplin olmadığını düşünmektedir. Öğrenci görüşlerine göre, öğrenciler arasında olumlu bir ilişki ortamı bulunmamaktadır. Öğrencilerin okul iklimine dair en olumlu görüşü öğretmenler ile olan ilişkileri üzerindedir. Buna göre öğrenciler okulda öğretmenlerin kendilerine destek olduklarını ve olumlu bir yaklaşım sergilediklerini belirtmişlerdir. Okul içerisinde öğretmenler arası güçlü, destekleyici ve samimi ilişkiler olduğu tespit edilmiştir. Okulun bulunduğu çevre sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlıdır. Ailenin öğrenciye yönelik desteği zayıftır. Bu durum öğrenci öğrenmesini ve başarısını olumsuz etkilemektedir. Bu sebeplerle öğrenci hazır bulunuşluğu ve ilgisi düşüktür. Bu durum öğretmen motivasyonunu olumsuz etkilemektedir. Okuldaki öğrenci sayısı oldukça fazladır. Bu durum okul güvenliği için risk oluşturmaktadır. Dolayısıyla okul güvenliğini sağlamak için çeşitli girişimlerde bulunulmuştur. Okulda destekleyici ve demokratik bir yönetim tarzı sergilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin bireysel farklılıklarına saygı gösterilmektedir. Okulu sahiplenen ve sorumluluk üstlenen bir öğretmen profili bulunmaktadır. Okulda öğrencilerin sosyal, duyuşsal ve akademik öğrenmelerini desteklemek için çeşitli girişimler olmasına rağmen aile ve öğrenci ilgisi sınırlıdır. Araştırmanın bir diğer sonucuna göre, okulda sportif çalışmalara önem verilmektedir. Özellikle dövüş sporları branşında madalya ve dereceler vardır. Araştırma sonuçları bağlamında bazı önerilerde bulunulabilir. Okul çapında ailelerin okula ve öğrenci öğrenmesine yönelik ilgisini ve desteğini artıracak çalışmalar yapılmalıdır. Öğrenciler arası ilişkileri ve iş birliğini geliştirecek sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler düzenlenmelidir. Özellikle takım sporlarına dayalı etkinlikler düzenlenebilir. Öğrenciler okul ortamını düzensiz ve disiplinsiz olarak algılamaktadır. Bu açıdan öğrencilerin kurallara uyması noktasında gerekli tedbirler alınmalıdır.

Anahtar sözcükler: okul iklimi, yeni kurulan bir okul, yakınsayan paralel karma desen

Okul Öncesi Eğitimde Duygulara Duyarlı Öğretmen Mesleki Gelişim/Öğrenme Topluluğu Programının Uygulamaya Yansımaları

Ülkü Büşra ÜLKÜ AKIN¹, Serap ERDOĞAN², Mine BEYDAĞ³

¹ Okul Müdürü, Şehit Muhammed Yalçın Anaokulu, busraulku@gmail.com

² Prof. Dr., Anadolu Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi ABD, seraperdog@gmail.com

³ Okul Müdür Yardımcısı, Şehit Muhammed Yalçın Anaokulu, mbeydag81@gmail.com

Özet

Değişen ve yenilenen bilgilerin artması ile birlikte her eğitim kademesinde bulunan eğitimcilerin de sahip oldukları kavramsal ve uygulama becerileri açısından kendilerini yenilemeleri bir zorunluluk haline gelmiştir. Öte yandan gelişen ve değişen eğitim düzeninin içinde, öğretmenler profesyonel mesleki gelişimlerini farklı yollarla yürütmeye ve okul iklimini etkilemeye devam etmektedirler. Tüm dünyayı etkileyen pandemi süreci sonrası, öğretmenin mesleki gelişime ulaşması ve ihtiyaçlarının yönü değişmiştir. Öğretmenler özellikle kendileri için kalıcı olan ve katma değeri yüksek mesleki gelişim çalışmalarına yönelmektedirler. Bu bağlamda son yıllarda uluslararası alan yazında, ilişkisel yaklaşımı temel alan, çocukların duygu ve davranışları üzerinde güçlü bir etkiye sahip olan, “Duygu Koçluğu” yaklaşımı öne çıkmaktadır. Bu çalışmada Emotion coaching yaklaşımı temelli olarak yeniden adlandırılan Duygulara Duyarlı Öğretmen ifadesi kullanılmıştır. Bu çalışmanın amacı, Duygulara Duyarlı Öğretmen Mesleki Gelişim/Öğrenme Topluluğu Programının, okul öncesi öğretmenlerinin, eğitim sonrasında yaklaşımla ilgili edindikleri bilgilerin mesleki yaşamlarına ve sınıflarındaki uygulamalara nasıl yansıdığına belirlenmesidir. Bu araştırma, Duygu Koçluğu yaklaşımı temelli “Duygulara Duyarlı Öğretmen Mesleki Gelişim/Öğrenme Topluluğu Programı” alan okul öncesi öğretmenlerinin eğitim sonrasındaki deneyimlerini ve yaklaşımın mesleki yaşamlarına ve sınıflarındaki çocuklara etkisi konusundaki görüşlerini almaya yönelik bir eylem araştırmasıdır. Araştırmada 10 okul öncesi öğretmeni yer almıştır. Okul öncesi eğitim programı dahilinde, 8 haftalık bir etkinlik uygulama takvimi oluşturulmuştur. Nitelikli duygu dostu çocuk kitapları belirlenmiş ve kitaplar üzerinden etkinlikler yön verilmiştir. Duygu dostu kitaplık, duygu panoları, duygu günleri düzenlenmiştir. Odak grup görüşmeleri yapılarak, öğretmen günlükleri, değerlendirme sorularına ilişkin genel cevaplar, öğrenci portfolyoları analiz edilmiş, eğitim programı hazırlanmış ve uygulanmıştır. Duygulara Duyarlı Öğretmen Mesleki Gelişim/Öğrenme Topluluğu Programının, okul öncesi öğretmenlerinin, eğitim sonrasında yaklaşımla ilgili edindikleri bilgilerin mesleki yaşamlarına ve sınıflarındaki uygulamalara nasıl yansıdığına belirlemeyi amaçlayan bu araştırmada 2 ana temaya ulaşılmıştır. Araştırmada, programın uygulama sürecinde çevrimiçi ve yüz yüze odak grup çalışmaları yapılmış olup, sürecin gidişatı hakkında veriler elde edilmiştir. Süreç sonucunda değerlendirme ve öz değerlendirme öğretmen günlükleri ile Okul Öncesi Eğitimde Duygulara Duyarlı Öğretmen Mesleki Gelişim/Öğrenme Topluluğu Programı Eğitimi” sonrası bu yaklaşım hakkında edindiğiniz bilgilerin yaşamınıza yansımalarını değerlendirir misiniz? ” sorusuna yönelik katılımcıların verdikleri cevaplar doğrultusunda “kişisel” ve “mesleki” farkındalık ana temaları altında yorumlanmıştır. Tüm alt temalarda, katılımcıların eğitimden

sonra yaşamlarında olumlu yansımaların olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan kişilerin kişisel farkındalıklarında “öz farkındalığı arttırmak” temasının en çok tekrar ettiği belirlenmiştir. Söz konusu çalışmada öğretmenler, yaklaşımın öncelikle kendilerinde bir iç görü yarattığını ifade etmektedir. Bu bulgu, araştırmamızda da öğretmenlerin kendi duygu ve düşüncelerine yönelik farkındalıklarının arttığı ve duygularının kontrolünü yapabilmeye başladıkları sonucu ile paralellik göstermektedir. Ayrıca sınıf içinde uygulanan programda, okul öncesi öğrencilerinin duygu dostu günlerde-etkinliklerde yapmış oldukları resimler incelenmiştir. Resimlerde, çocukların duygularını rahatça yansıttığı görülmüştür. Çocukların mutluluk, üzüntü ve korku temel duygu durumlarına ilişkin yaşantılarını ya da duygularını resimleri aracılığıyla yansıtabildiği belirlenmiştir. Çocukların çizdikleri resimlere çoğunlukla, yansıttıkları duyguların, fiziksel aktivitede bulunmaya, arkadaş ilişkilerine ilişkin mutluluk, fiziksel-duygusal şiddete ilişkin üzüntü, durumlarını yansıttıkları görülmüştür.

Anahtar sözcükler: *duygulara duyarlı olmak, okul öncesi eğitim, duygu dostu, öğretmen mesleki gelişim topluluğu*

Yeni Kurulan Okullarda Okul İklimi ve Kurum Kültürünün Oluşturulması: Bir Fen Lisesi Örneği

Fatih TAN¹, Neşe KURT DEMİRBAŞ², Adem ÇİLEK³

¹ Okul Müdürü, Aziz Sancar Fen Lisesi, tanfth@gmail.com

² Dr, Aziz Sancar Fen Lisesi, nesekurt87@hotmail.com

³ Dr. Öğr. Üyesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, ademcilek@karatekin.edu.tr

Özet

Eğitim-Öğretim faaliyetlerinin başarılı ve etkili bir şekilde amacına ulaşmasında okulun sağlıklı bir okul iklimine sahip olması oldukça önemlidir. Sağlıklı okul iklimine sahip olan okullarda öncelikli amaç, öğrencilerin öğrenmesi ve akademik gelişme göstermesidir. Okulların etkili ve verimli olabilmesi, var olan örgütsel sorunların anlaşılıp çözülmesi ve olumlu bir okul iklimi oluşturulması ile gerçekleştirilebilir. Bu çalışma ile okul iklimi ve kurum kültürünün öğretmen algılarına göre ortaya çıkan bulguları doğrultusunda, araştırma yapılan okulun okul ikliminin belirlenmesi ve değerlendirilmesi amaçlanarak, yapılacak değerlendirmenin Eğitim-Öğretim faaliyetlerinin verimliliğine ve etkililiğine, okulların amaç ve hedeflerine ulaşabilmesine, öğretmen ve okul çalışanlarının ihtiyaçlarının değerlendirilmesine ve okul yönetimi alanındaki uygulamalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda Ankara’da yeni açılan bir fen lisesinde görev yapan öğretmenlerin okul iklimi ve kurum kültürü geliştirilmesine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu 2022-2023 Eğitim-Öğretim yılında yeni açılmış olan Ankara il merkezindeki bir fen lisesinde görev yapan 15 öğretmen oluşturmaktadır. Çalışma nitel araştırma yöntemine dayalı olarak yürütülmüş ve fenomenoloji deseni tercih edilmiştir. Bu amaçla, toplamda dört sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmış ve uygulanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular ve sonuçlar değerlendirildiğinde ise birinci ana tema olan okula ilişkin olumlu ve olumsuz duygular/düşünceler ana temasında altı altı temanın oluştuğu görülmektedir. Alt temalar arasından motivasyonun öneminin en fazla belirtildiği, belirsizlik ve plan-program akışının düzensiz oluşu alt temalarının ise en az ifade edildiği sonuçlarına ulaşılmıştır. İkinci ana temada eğitimde yer alan tüm paydaşlara ilişkin görüşler doğrultusunda altı altı temanın oluştuğu görülmektedir. Alt temalar arasından veli beklenti düzeyinin yüksek olmasının en fazla, mesleki gelişime destek verilmesi ve mesleki gelişime destek verilmemesi alt temalarının ise birer katılımcı tarafından ifade edildiği görülmektedir. Üçüncü alt temada okulun imkân ve koşullarına ilişkin görüşler doğrultusunda üç alt tema oluşturulmuş ve alt temalar arasından okula ilişkin aidiyet duygusu kazanmanın öneminin en fazla, mevcut okulun fiziki koşulların eksikliğinin en az ifade edildiği görülmektedir. Son temada ise okula yönelik hayaller ve beklentilere ilişkin görüşler ana temasında katılımcıların ifadeleri doğrultusunda üç alt temanın oluştuğu görülmektedir. Hayalimdeki okuldayım alt temasına en fazla katılım gösterildiği, hayal kırıklığı yaşıyorum alt temasının ise en az ifade edildiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Okullarda etkili ve güçlü bir iklimin ve kültürün sağlanması öğretmenlere, yöneticilere, öğrencilere ve eğitim-öğretim sürecine olumlu katkılar sağladığı bilinmektedir. Bir okulun iklimini, zamanının önemli bir bölümünü bu kurumlarda geçiren ve kendi aralarında formal ya da informal ilişkiler bulunan müdür, müdür yardımcıları, öğretmenler, öğrenciler ve veliler arasındaki ilişkiler oluşturmaktadır. Dolayısıyla, okul ikliminin ve kültürünün istenilen seviyede olumlu hale getirilmesinde tüm paydaşların ortak

hareket etmesi beklenmektedir. Bu kapsamda okulun iklimini etkileyebilecek kararlar alınırken okuldaki tüm paydaşların özellikle eğitim faaliyetlerinde önemli role sahip olan öğretmenlerin görüşlerinin, isteklerinin, eleştirilerinin dikkate alınması ve beraberinde bu görüşlerin birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda okulda sağlıklı iletişim ve etkileşimin sağlanmasına yönelik okul içi ve dışı sosyal etkinlikler düzenlenmesi; kurum kültürü üzerindeki kural ve yönetmelik baskısını azaltacak çözüm yolları üzerinde durulması; okulların kendilerine özgü değerler geliştirmeleri ve korumalarına yönelik etkinlikler düzenlenmesi önerilmektedir. Çalışma mevcut içerik ve sonuçlar ile bir öntest olarak değerlendirilmektedir. Bir sonraki Eğitim-Öğretim yılının ilk yarısında sontest, dönem sonunda ise izleme test çalışmaları ile sonuçlar ve bulgular revize edilecektir.

Anahtar sözcükler: okul iklimi, kurum kültürü, nitel araştırma yöntemi

Gülveren Anadolu Lisesi Okuma Uygulamalarının Öğrenci Okuma Tutumlarına Etkileri

Suat ACAR¹, İnayet AYDIN²

¹ Okul Müdürü, Gülveren Anadolu Lisesi, cymbzy@gmail.com

² Prof. Dr., Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, inayetaidin@gmail.com

Özet

Düşünce tarihine damga vurmuş önemli filozoflardan biri olan Decartes “İyi kitaplar okumak, geçmiş yüzyılların en iyi insanlarıyla sohbet etmek gibidir” diyerek insanlığa okumanın önemini anlatmaktadır. Peygamberlerden filozoflara, filozoflardan öğretmenlere hemen herkes okumanın büyüsunü anlatır insanlığa. “Bir gün bir kitap okudum, hayatım değişti” diye başlayan kitaplar insanların hayatlarını değiştirmeye devam ediyorlar. Büyük yazarlarca can verilmiş binlerce müthiş karakter, insanların onları keşfetmelerini bekliyor kitaplarda. Kitap okuma sevgisi aşılannmış hangi genç insan bunlara duyarsız kalabilir? Kitap sevgisi, okuma sevgisiyle birlikte gelişir. Bireyler okuma sevgisini okuma alışkanlıklarıyla ifade ederler. Okuma alışkanlığı sonradan kazanılan ve insan hayatını olumlu etkileyen önemli alışkanlıklardan biridir. Kitap sevgisinin gelişmesini sağlayan okuma alışkanlığı öncelikle aile içinde edinilir. Ailede eksik bırakılırsa bu konuda okullar devreye girer. Bu uygulama/araştırma, ezberci eğitim yaklaşımından uzaklaşıp, hayata ve yükseköğretim kurumları sınavına hazırlanan öğrencilerin hayat ve sınav başarılarını arttırma çabasının bir ürünü olarak ortaya çıktı. Lise düzeyinde bir eğitim kurumu olan Gülveren Anadolu Lisesi, dezavantajlı bir bölgede bulunmaktadır. Öğrencilerde okuma alışkanlığı geliştirmek üzere Edebiyat derslerinin bir saatini okumaya ayırmanın öğrencilerin okuma alışkanlığını ve dolayısıyla kitap sevgisini geliştireceği düşünülerek zümre kararıyla Edebiyat derslerinin haftalık bir saatin düzenli okumaya ayrıldı. Eğitim öğretim yılı başından itibaren gerçekleştirilen uygulamalarla temel olarak şu sorulara cevaplar aranmıştır:

- Öğrencilere derslerde düzenli okuma yaptırmak, öğrencilerin okuma davranışlarını geliştirmekte midir?
- Uygulama, öğrencilerin kitap seçimlerini etkilemekte midir?
- Okumaların, diğer derslerdeki başarıya olumlu etkileri var mıdır?
- Okumaların öğrencilerin yazma alışkanlığı geliştirmelerine etkileri var mıdır?
- Ortaya çıkan bulguların olumlu olması halinde, bu uygulamanın Edebiyat dersleri müfredatlarına konabilecek nitelikte midir?
- Uygulama öğrencilerin yorum/analiz becerisini geliştirmekte midir?
- Uygulamanın diğer derslere de yaygınlaştırılması gerekmekte midir?

Öğrencilere uygulanan test bu konularda belli sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Çalışmada, okuma uygulamalarının kitap sevgisi edindirmek, okuma alışkanlığını geliştirmek konusunda çok etkili bir uygulama olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada karma yöntem kullanılmıştır. Tek grup tarama deseni ile çalışılmıştır. Bu desen ile tek grup öntest sontest desenden farklı olarak tek test ile elde edilen bulgular üzerinde çalışılmıştır ve mevcut durum tespit edilmeye çalışılmıştır. Anket için evren 604 mevcutlu okul öğrencileridir. 9. sınıf seviyesindeki 124

öğrenci örnekleme oluşturmaktadır. Hazırlanan anket google form kullanılarak öğrencilerle paylaşılmış ve öğrencilerin telefonları üzerinden testi cevaplamaları sağlanmıştır. Ölçek her öğrenci tarafından bir kez cevaplandırılmıştır. Anketleri örneklemin tamamı olan 124 öğrencinin cevaplaması beklenirken 116 öğrencinin katılımı sağlanabilmiştir. Öğrencilerin ankete katılımı gönüllülük esasına dayalı olarak ve izinler alınarak uygulanmıştır. Çalışmada, öğrencilerle yapılan uygulamada, öğrenci okuma uygulamaları tutum ve alışkanlık ölçeğinde sorulan sorulara katılımcı 116 öğrenci aşağıdaki gibi cevaplar vermişlerdir. En çok dikkat çeken cevaplar; “Her gün düzenli kitap okurum” sorusuna verilen cevaplardan anlaşılmaktadır ki, öğrencilerin sadece %19’u her gün kitap okumaktadır. %50’si bazen kitap okumakta, %12’si ise hiç kitap okumamaktadır. %12’lik hiç kitap okumayan oran önemli bir veri olarak ortaya çıkmaktadır. “Aile bireylerim düzenli olarak kitap okur” sorusu her zaman %0, hiç %43,5 düzeyinde sonuçla dikkat çekmektedir. 116 öğrencinin ailesinin hiç birinde düzenli kitap okunmaması ilginç sonuçlardan biridir. “Okul kütüphanesinden ödünç kitap alırım” sorusu Bazen %42,2, Hiç %49,1 şeklinde elde edilen veriyle dikkat çekmektedir. Bu beklenen bir veri değildir. “Maddi durumum uygun olduğu sürece kitap satın alırım” önermesi %8,6 hiç cevabıyla ile dikkat çekmektedir. “Okumak benim için vazgeçilmez temel bir ihtiyaçtır” önermesine %13 “hiç” cevabıyla dikkat çekmektedir. Bu cevap şaşırtıcı ve beklenmeyen nitelikte bir cevaptır. “Okumak için yanımda sürekli kitap taşıyorum” %25. Hiç taşımayan öğrenci oranı %12,9. “Okulda, öğlen arası kitap okurum” %50,9. Bir diğer ifade ile, öğrencilerin yarısından fazlası 45 dakikalık öğle arasında hiç kitap okumamaktadır. “Okuduğum kitapları seçerken akranlarımdan etkilenirim” diyen öğrenci oranı %63 iken, “Okuduğum kitapları seçerken öğretmenlerimden hiç etkilenmem” diyenlerin oranı %44,8’dir. “Okuduğum kitapları seçerken ailemden etkilenmem” diyenlerin oranı %49,1’dir. “Evimizde kitaplık var” diyenlerin oranı %69,8’dir. “Odamda kitaplığım var.” diyenlerin oranı %70,7’dir. “Bir kütüphaneye üyeyim” diyenlerin oranı ise %45,7’dir. “Gülveren Anadolu Lisesi Edebiyat derslerinde gerçekleştirilen düzenli okuma etkinlikleri okumamı olumlu etkiler” sorusu her zaman %56,9, sık sık %24,1, bazen %14,7 sonuçları ile uygulamanın öğrenciler tarafından onaylandığını ortaya koymaktadır. “Bu etkinliklerin devam etmesini isterim” sorusu, her zaman %59,5, sık sık %18,1, bazen %14,7 ve hiç %7,8 sonuçlarıyla, katılımcı öğrencilerin %7,8’i dışındaki %92,2’nin uygulamadan memnun olduğu ve devamını istediği sonucuna ulaşmayı sağlamaktadır. Bu sonuçlar okulda yapılan okuma etkinliğinin kitap okuma sevgisini pozitif yönde etkilediğini verileriyle ortaya koymaktadır. Ancak, okuma alışkanlığının tam olarak oturması ve okul toplumunun tamamına yayılması için; sınavlarda başarının artması ve dolayısıyla hayat başarısının artması için de daha alınacak çok yol, yapılacak birçok uygulamanın geliştirmesi gerçeğiyle baş başa kalmak gerektiği sonucunu uygulayıcılara göstermektedir.

Anahtar sözcükler: kitap, sevgi, tutum, öğrenci, okuma, kütüphane

Kitap Okuma Etkinliklerinin Okuma Alışkanlığına Yönelik Tutuma Etkisinin İncelenmesi: Andiçen Ortaokulu Örneği

Esma PEHLİVANOĞLU¹, Makbule UĞURLU², Emel KARADAĞ³, Ahmet İlhan ŞEN⁴, Erol DURAN⁵

¹ Okul Müdürü, Andiçen Ortaokulu, pehlivanogluesma@gmail.com

² Türkçe Öğretmeni, Andiçen Ortaokulu, makbushasiin@gmail.com

³ Türkçe Öğretmeni, Andiçen Ortaokulu, emelkaradag27@hotmail.com

⁴ Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, ailhansen@gmail.com

⁵ Prof. Dr., Uşak Üniversitesi Temel Eğitim Bölümü, erol.duran@usak.edu.tr

Özet

Okumanın bireysel ve toplumsal yaşama önemli katkılar sağladığı, bireyin anlama, düşünme, öğrenme, kavrama, analiz yapma ve yorumlama becerilerini geliştirdiği bilinmektedir. Okuma alışkanlığının kazanılması, hem kişisel hem de toplumsal düzeyde bir dizi fayda sağlar. Eğitim sisteminde okuma alışkanlığı kazandırmaya yönelik yapılan etkinlik sayısının artırılması ve okuma etkinliklerinin niteliğinin geliştirilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamdan yola çıkılarak araştırmanın amacı, Andiçen Ortaokulunda yürütülen okuma etkinliklerinin öğrencilerin okuma alışkanlıklarına yönelik tutumlarına etkisini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda öğrencilerinin kitap okuma alışkanlık düzeyleri, kitap okuma alışkanlığının öğrencilerin sosyo-demografik özellikleriyle ilişkisi, kitap okuma alışkanlıklarını etkileyen faktörler, öğrencilerin kitap okuma alışkanlığına yönelik tutumları ve kitap okuma alışkanlığı ve tutumu arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı da araştırılmıştır. Çalışma, ilişkisel tarama modeli kullanılarak tek gruplu yarı deneysel bir desenle gerçekleştirilmiştir. Uygulanan kitap okuma etkinliklerinin ortaokul öğrencilerinin kitap okuma alışkanlığına yönelik tutumunda değişim meydana getirip getirmediği ve varsa değişimin anlamlılık düzeyi incelenmiştir. Bu modelin çalışmada kullanılmasının nedeni, kitap okuma etkinliklerinin okulda eğitim gören tüm öğrencilere yönelik olması ve araştırmada kontrol grubunun olmamasıdır. Araştırmanın evrenini, 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Andiçen Ortaokulunda öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Veri toplama sürecinde, Andiçen Ortaokulu'na devam eden 232 öğrenciye, öğretmenleri aracılığıyla Google Form üzerinden ulaşılmıştır. Veri toplama araçları olarak; Kişisel Bilgi formu, Tok, Küçük ve Kırmacı (2015) tarafından geliştirilen 'Ortaokul Kitap Okuma Alışkanlığı Ölçeği (OKOAÖ)' ve Gömleksiz (2004) tarafından geliştirilen 'Kitap Okuma Alışkanlığına Yönelik Tutum Ölçeği (KOAYTO)' kullanılmıştır. Veriler, SPSS 25.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sürecinde uygulanan 'Hep Birlikte Okuyoruz', 'Yazar Buluşmaları', 'En Çok Ben Okuyorum', 'Okuma Saati', 'Kitapları Yorumluyoruz', 'Etkileşimli Kütüphane Kullanımı', 'Kitabı Olan Filmleri İzliyoruz', 'Kitap Kahramanını Canlandırma', 'Kitap Ayracı Tasarlıyorum', 'Doğada Kitap Okuyorum', 'Günün Kitap Sözü' etkinliklerinin öğrencilerin okuma alışkanlıklarına yönelik tutumları üzerinde anlamlı bir etkisi olup olmadığı belirlenmiştir. Araştırmanın sonuçları Andiçen Ortaokulundaki öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı düzeyinin orta düzeyde olduğunu göstermiştir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu kitap okuma alışkanlığına sahip olsa da düzenli olarak kitap okuma alışkanlığına sahip olanların oranı istenilen seviyede değildir. Bu sonuç, okul yönetimi ve öğretmenlerin kitap okuma alışkanlığını teşvik etmek için daha fazla çaba sarf etmeleri gerektiğini göstermektedir.

Sosyo-demografik özellikler ile kitap okuma alışkanlığı arasındaki ilişki değerlendirildiğinde, cinsiyet, sınıf düzeyi, yaş grubu ve kitap türü gibi faktörlerin kitap okuma alışkanlığı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olmadığı görülmüştür. Bu sonuçlar, kitap okuma alışkanlığının bireysel tercihlere ve motivasyona dayandığını göstermektedir. Öğrencilerin kitap okuma alışkanlıklarını etkileyen faktörler arasında kitap okumaya etki eden sebepler ve kitap okumanın bireylere kazandırdıkları önemli rol oynamaktadır. Öğrencilerin kitap okumaya olan ilgilerinin artması için, kitap okumanın keyif verici olduğu vurgulanmalı ve kitapların bireylere sağladığı faydaların anlatılması gerekmektedir. Ayrıca, okunulan kitapların seçiminde etkili olan nedenlerin de belirlenmesi ve bu faktörlerin daha fazla dikkate alınması önemlidir. Öğrencilerin kitap okuma alışkanlığına yönelik tutumları genel olarak olumlu bulunmuştur. Öğrenciler kitap okumanın kendilerine birçok şey kattığını, bilgi ve kültür edinmelerine yardımcı olduğunu düşünmektedirler. Bununla birlikte, kitap almanın bireylerin bütçelerinde önemli bir yer tutup tutmama durumu ve kitap okunmasına engel olan unsurlar gibi faktörlerin kitap okuma alışkanlığına yönelik tutumları etkilemediği tespit edilmiştir. Bu durum, ekonomik ve sosyal engellerin kitap okuma alışkanlığı üzerindeki etkisini gözden geçirmemizi gerektirmektedir. Kitap okuma alışkanlığı ile tutum arasındaki ilişki incelendiğinde, güçlü bir pozitif korelasyon bulunmuştur. Bu da kitap okuma alışkanlığının, öğrencilerin kitap okumaya yönelik tutumlarını etkilediğini göstermektedir. Kitap okuma alışkanlığı olan öğrenciler, kitap okumaya daha olumlu bir tutum sergilemektedirler. Bu sonuçlar, kitap okuma alışkanlığının olumlu bir döngü oluşturduğunu ve kitap okuma tutumunu güçlendirdiğini göstermektedir. Sonuç olarak, Andiçen Ortaokulunda yapılan bu araştırma, kitap okuma etkinliklerinin öğrencilerin okuma alışkanlığına yönelik tutumları üzerinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Öğrencilerin kitap okuma alışkanlığını teşvik etmek ve tutumlarını olumlu yönde geliştirmek için okul yönetimi, öğretmenler ve aileler arasında işbirliği yapılması önemlidir. Ayrıca, kitap okuma alışkanlığını artırmaya yönelik programların ve etkinliklerin düzenlenmesi, öğrencilerin kitaplara erişimini kolaylaştırması ve kitap okuma kültürünün okul ortamında desteklenmesi önerilmektedir.

Anahtar sözcükler: ortaokul öğrencileri, kitap okuma etkinlikleri, okuma alışkanlığı

Geleneksel Masalları Okumanın Ortaokul Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Okuma Motivasyonlarına Etkisi

Rıza ÖKTEM¹, Canan VARIŞLI², İnalet AYDIN³

¹ Okul Müdürü, Tefvik İleri Ortaokulu, roktem@gmail.com

² Öğretmen, Tefvik İleri Ortaokulu, varislicanan@icloud.com

³ Prof. Dr., Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, inayetaydin@gmail.com

Özet

Ortaokul 5. Sınıf öğrencilerinin geleneksel masalları okumalarının, okumaya yönelik motivasyonlarına olan etkisini araştırmak, araştırmanın temel amacıdır. Bu temel amaç doğrultusunda nicel boyutta; Öğrencilerin kitap okumaya yönelik motivasyonlarına, anne babalarının eğitim durumlarının, cinsiyetin, kardeş sayılarının etkisinin; nitel boyutta ise geleneksel masalları okumanın öğrencilerin okuma motivasyonuna etkileri, okuma kültürüne yönelik edindikleri yeni tutumlar ile okuma motivasyonu ile birlikte öğrencilerin kazandığı yeni duygu ve yaklaşımların neler olduğu araştırılmıştır. Bu araştırmada hem nicel, hem de nitel verilerin birlikte ele alınarak değerlendirilmesiyle oluşan karma desen kullanılmıştır. Araştırma kapsamında Çankaya Tefvik İleri Ortaokulu beşinci sınıf düzeyindeki öğrencilerinin geleneksel masalları okumasının okuma motivasyonuna etkisi Hasan Kurnaz (2019), tarafından geliştirilen “Okuma İç Motivasyonu Ölçeği” öntest-sontest sonuçları üzerinden ve yarı yapılandırılmış görüşme formlarıyla yapılan odak grup görüşmelerinin değerlendirildiği metodolojik bir yaklaşımla yorumlanmıştır.

Verilerin toplanma sürecinde öncelikle nicel bölüm kapsamında öğrencilere yönelik araştırma soruları yüz yüze olacak şekilde uygulanmıştır. Daha sonra ise nitel bölüm kapsamında oluşturulan görüşme formu ile odak grup görüşmeleri yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya araştırma kapsamındaki Türkçe zümre öğretmenleriyle okunacak masal kitaplarının seçilmesi, öğrenci ve velilerle bilgilendirme toplantısı yapıldıktan sonra öğrencilere ön test uygulanarak başlanmıştır. Ön test uygulamasının ardından öğrencilere; Masal Dolu Anadolu (Koray Avcı Çakman), Keloğlan Masalları (Tahir Alangu), Mutlu Kentin Yöneticisi (Emin Özdemir), Altı Masal Üstü Masal (Ayla Çınaroğlu) masal kitapları sırayla okutulmuştur. Araştırma kapsamındaki beşinci Sınıf öğrencileri ve velileri kitap fuarına götürülmüş, okulda masal günü etkinliği planlanarak veliler ve öğrenciler birlikte okul salonunda masal okuma etkinliğine alınmıştır. Öğrenciler ders programına bağlı gezi kapsamında müze kütüphanesine götürülerek kütüphanede masal okuma etkinliği yapılmış, Türkçe derslerinde kitaplardan seçilen bir masal öğretmenler tarafından sınıflarda seslendirilmiştir. Masal kitaplarının evde okunması velilerle birlikte daha önce de velilere ve öğrencilere aktarılan “Dördüncü Öğün” etkinliği kapsamında yapılmıştır. Dördüncü Öğün; okul tarafından her yıl beşinci sınıf öğrenci ve velilerine sunum yoluyla anlatılan ve üç öğün yemek yiyerek midemizi doyururken buna bir öğün daha ekleyerek beynimizi beslemeye yönelik hikaye, masal, şiir, roman kitabı okuma etkinliğidir. Bu etkinlik kapsamında her akşam, iki ay boyunca, evde aile katılımıyla kırk dakikalık masal okuma çalışmaları yapılmıştır. Masal kitaplarının okunması sürecinde öğrenciler okudukları masal kitaplarındaki olayları ve kahramanları içeren afişler yapmış, bazı masallar öğrenciler tarafından piyese dönüştürülerek okul salonunda öğrencilere sunumu

yapılmıştır. Dört masal kitabının okunması tamamlanınca okuma iç motivasyon ölçeği son testi uygulanmıştır. Okuma motivasyonu ölçeğinin ön test ve son test verileri analiz edildiğinde son test puanlarının yükseldiği buna bağlı olarak ön test uygulamasından sonra ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin okudukları dört masal kitabının öğrencilerin okuma iç motivasyonlarını arttırdığı belirlenmiştir. Okuma Motivasyonunun öntest-sontest sonuçları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmadığını ortaya koymaktadır. Anne eğitimine bakıldığında gruplar arası anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Üniversite mezunu annelerin çocuklarının lise ve ilköğretim mezunu annelerin çocuklarına göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Baba eğitimine bakıldığında gruplar arası anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Üniversite mezunu babaların çocuklarının lise ve ilköğretim mezunu babaların çocuklarına göre ve lise mezunu babaların çocuklarının ilköğretim mezunu babaların çocuklarına göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Kardeş sayısına bakıldığında gruplar arası anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır Kardeş sayısının okuma motivasyonuna bir etkisinin olmadığı söylenebilir. Öğrencilere uygulanan okuma motivasyonu ölçeği ön test son test analizlerine bağlı olarak, geleneksel masalları okumanın öğrencilerin okuma motivasyonunu belirgin bir şekilde arttırdığı görülmüştür. Öğrencilerin anne baba eğitim durumlarının öğrencilerin okuma motivasyonunda etkili olduğu, anne babanın eğitim durumu yükseldikçe öğrencilerin okuma motivasyonlarının da yükseldiği saptanmıştır. Öğrencilerin cinsiyetinin ve evdeki kardeş sayısının öğrencinin okuma motivasyonu üzerinde bir etkisi olmadığı ortaya çıkmıştır.

Yapılandırılmış görüşme formları ile yapılan odak grup çalışması sonucunda öğrencilerde, masal kitaplarını okuma sonrasında, kitap okuma isteklerinin arttığı, düzenli okuma alışkanlığı oluştuğu, ders kitabı okumanın okuma olmadığının anlaşıldığı görülmektedir. Bunun yanı sıra masal kitaplarının okunması sonrasında öğrencilerin; merak etme, sabırlı ve soğukkanlı olma, zorluklar karşısında pes etmeme, hayal kurma, adaletli davranma, kötümserlikten uzak iyilik yapma ve güven duyma yönündeki tutum ve davranışlarının belirgin bir şekilde geliştiği ortaya çıkmaktadır.

Anahtar sözcükler: okuma, masal, motivasyon

İlkokul Öğrencilerine Kitap Okuma Alışkanlığı Kazandırma: Şehit Erhan Ar İlkokulu

Ayla YURDUSEVER¹, Hatice TURAN BORA², Selda TAYARER³, Tuğçe SARIASLAN⁴, K. Özge YILMAZ⁵

¹ Okul Müdürü, Şehit Erhan Ar İlkokulu, yurduseverayla@gmail.com

² Dr. Öğr. Üyesi, Başkent Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı, haticeturhan@baskent.edu.tr

³ Sınıf Öğretmeni, Şehit Erhan Ar İlkokulu, tayarerselda@gmail.com

⁴ Sınıf Öğretmeni, Şehit Erhan Ar İlkokulu, tugces_03@hotmail.com

⁵ Sınıf Öğretmeni, Şehit Erhan Ar İlkokulu, ozgeuman@gmail.com

Özet

Okumak; bireyin entelektüel gelişimini sağlar, anlama gücünü geliştirirken başkalarıyla iletişimini kolaylaştırır ve eleştirel düşünce yapısına temel oluşturur. Okuma eylemi, birey tarafından bir gereksinim ve zevk unsuru olarak algılandığı vakit okuma alışkanlığına dönüşmektedir. Bireyin kişiliğini geliştiren, düşünce dağarcığını zenginleştiren ve dolayısıyla onun toplumda daha iyi bir yer edinmesini sağlayan en önemli araç okuma alışkanlığıdır. Okuma alışkanlığının kazanılmasında en uygun zaman çocukluk dönemidir. Okuma alışkanlığının gelişmesinde bireyin çocukluk döneminde evden, okuldan ve çevreden aldığı eğitimin rolü çok büyüktür. Çocukların okumayı alışkanlık haline getirmesi öğrenciliğin ilk yıllarından itibaren sağlanmalıdır. Gerek rol model olarak gerekse de okumaya özendirici sınıf içi ve sınıf dışı etkinlikler yaparak öğrencilerini okumaya güdüleyen öğretmenlerin, onların okuma alışkanlığı kazanmasında oldukça etkili bir unsur olduğu görülmektedir. Özellikle eğitimin ilk yıllarından başlayarak, eğitimin her kademesinde okuma eğitiminin çok iyi yapılması, öğrencilere ileriki hayatlarında okuma yoluyla elde ettikleri bilgi ve birikimlerin kendileri için ne kadar önemli olduğunun kavratılması gerekmektedir. Bu kavratma işleminde, sadece okuma ile ilgili temel bilgilerin verilmesinin yetmediği dikkate alınmalı, okuma amaç ve hedeflerinin de çok iyi tespit edilerek buna uygun bir eğitim stratejisinin oluşturulması gerekmektedir. Bu strateji belirlenirken de okuma alışkanlığının ekonomik, toplumsal, ruhsal, kültürel, vb. pek çok boyuta sahip olduğu unutulmamalıdır. Aynı zamanda okuma alışkanlığının kazanılması için en uygun zaman olan gençlik ve çocukluk dönemlerinin gelişim özellikleri de göz önünde bulundurularak okuma stratejileri belirlenmelidir. Bu stratejilerin uygulanmasında da düzen ve sürdürülebilirlik esas alınmalıdır. Bu çalışmanın amacı, ilkokul öğrencilerine okuma alışkanlığı kazandırma sürecinde etkili olan faktörlerin incelenmesidir. 2022-2023 Eğitim Öğretim yılında Ankara ili Etimesgut İlçesi Şehit Erhan Er İlkokulu'nda görev yapan ve çalışmaya katılmaya gönüllü olan öğretmenlerin sınıfları örneklem olarak belirlenmiştir. Bir dönem boyunca öğrenciler ile yapılan aktivitelerin öğrencilere okuma alışkanlığındaki değişimi değerlendirilmiştir. Alan yazın taraması yapılarak benzer nitelikteki ölçme araçları gözden geçirilerek oluşturulan anket, görüşme ve gözlem formları ile elde edilen veriler içerik analizi metodu ile analiz edilmiştir. Araştırmada, gözlem ve görüşme raporları analizi ile yapılan aktivitelerin öğrencilere kitap okuma farkındalığı kazandırılmasında etkili olup olmadığı değerlendirilmiştir. Araştırmada elde edilen verilere bağlı olarak; ilkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmasında onlarda farkındalık yaratabilecek etkinliklerin anlamlı bir etkiye sahip olduğu görülmüştür. Evde

ebeveynle birlikte kitap okumanın, kitap okuma sürecinin sonunda ulaşılabilecek fiziksel bir ödülün olmasının, okula davet edilen yazarlarla söyleşi yapılmasının, kitapevi, kütüphane gibi başka insanların da kitap okuduğunu gösteren ve bunun bir kültür olarak algılanmasını teşvik eden geziler yapılmasının, arkadaşlarla kitap değiştirme gibi etkileşim gerektiren etkinliklerin öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmasında destekleyici olduğu söylenebilir. Bu bulgular okuma alışkanlığı kazandırma sürecinde öğretmen faktörünün yanı sıra akran ilişkilerinin de etkili olduğunu işaret etmektedir. Bulgular alinyazındaki çalışmalar ile paralellik göstermektedir. Okuma alışkanlığı kazandırma; ana düşünce bütüncül bir anlayış olmak üzere, okul idaresi, öğretmenler ve ailelerin ortaklığıyla ele alınmalı, okuma ilgisini artıracak önerilere ve öğrencinin ilgi alanına göre daha yaratıcı etkinliklere yer verilmelidir.

Anahtar sözcükler: okuma, okuma alışkanlığı, sınıf öğretmenleri, ilkokul öğrencileri

Topraksız Tarım Uygulamasının Okul Yöneticileri, Öğretmenler ve Veliler Üzerinde Topraksız Tarım Farkındalığı Oluşturmada Etkisine Yönelik Nitel Bir Araştırma

Serkan KARA¹, Nuri ADIGÜZEL², Şule VATAN ÖLMEZ³

¹ Okul Müdürü, Gümüşoluk İlkokulu, sserkankara78@gmail.com

² Prof. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Felsefe ve Din Bilimleri, nadiguzel@ybu.edu.tr

³ Öğretmen, Gümüşoluk Ortaokulu, svatanolmez@gmail.com

Özet

Bu çalışmada okul yöneticileri, öğretmen ve velilerin topraksız tarım uygulamasının topraksız tarım farkındalığı oluşturmada etkisine yönelik görüşleri incelenmiştir. Çalışma grubu Ankara ili Pursaklar ilçesinde yer alan ilkokul birinci ve ikinci kademenin bir arada eğitim gördüğü bir ilköğretim okulunda görev yapan 3 okul yöneticisi, 5 öğretmen ve 5 veli olmak üzere toplam 13 kişiden oluşmuştur. Bu bilgiler doğrultusunda bu araştırmanın soruları aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

- Okul yöneticisi, öğretmen ve velilerin topraksız tarım uygulamasına yönelik bilgi düzeyleri nedir?
- Topraksız tarım uygulaması katılımcılarda topraksız tarım farkındalığı oluşmasına ne düzeyde katkı sağlamaktadır?
- Katılımcıların topraksız tarım uygulamasının gerekliliğine yönelik düşünceleri nelerdir?
- Öğretim programlarında topraksız tarım uygulamasının yeterliliği ne düzeydedir?
- Topraksız tarım uygulamasının katılımcıların çevre bilinci kazanmasına katkısı ne düzeydedir?

Çalışmada nitel araştırma desenlerinden eylem araştırması kullanılmıştır. Çalışmada eylem araştırması çerçevesinde topraksız tarım serası inşa edilmiştir. Çalışma doğrultusunda sulama suyu numunelerinden ölçümler yapılmıştır. Bunun yanında planlanan 40 günlük yetiştirme sürecinin takibi amacıyla günlük fotoğraf çekimi ve arşivlemesi yapılmıştır. Araştırmada veri toplama yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşmenin verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Veri toplamada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu tek bölüm ve 6 sorudan oluşmaktadır. Soruların içeriği katılımcıların görüşlerini belirtebilmesine uygun açık uçlu sorulardan meydana gelmektedir. Sorular katılımcıların topraksız tarım uygulamasına yönelik bilgi düzeyleri, uygulamanın gerekliliği, öğretim programı ve topraksız tarım uygulaması, çevre bilinci ve topraksız tarıma arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik olacak şekilde hazırlanmıştır. Toplanan verilerin analizi için nitel analiz yöntemlerinden betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Bu analiz yönteminde veriler temalara göre yorumlanmaktadır. Betimsel analizde görüşülen bireylerin görüşlerini etkili bir biçimde vermek için alıntılama yoluna gidilir. Bu çalışmanın iç geçerliliğini sağlamak için katılımcı teyidi uygulanmıştır. Bu doğrultuda görüşme yapıldıktan sonra görüşme dokümanları katılımcılar ile tekrar buluşarak gözden geçirilmiştir. Ayrıca çalışmanın geçerliliğinin artırılması için katılımcıların ifadeleri bulgulara değiştirilmeden

aktarılmıştır. Çalışmanın güvenilirliğini sağlamak için tutarlılık özelliğine dikkat edilmiştir. Tutarlılık kavramı araştırmanın gerektirdiği veri toplama ve veri analizinin veri toplama ve analiz yöntemlerine uygun olup olmasını anlatmaktadır. Çalışmada tutarlılık sağlanması için alanyazın taraması yapılarak hazırlanan görüşme soruları, verilerin toplanması ve analiz süreci için 2 alan uzmanı ve 1 ölçme değerlendirme uzmanının görüşü alınmıştır. Çalışmanın etik kurul onay belgesi ise 18/01/2023 tarihinde Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan 01-10 sayılı evrak numarası ile alınmıştır. Araştırma sonucunda katılımcıların topraksız tarımı tanımlayabildikleri ancak yöntemleri hakkında bilgi sahibi olmadıkları, topraksız tarım farkındalığına yeterince sahip olmadıkları, topraksız tarım uygulamasının günümüz dünyasındaki önemini kavradıkları ancak öğretim programlarının bu farkındalığı oluşturmada yetersiz kaldıkları, topraksız tarım ile çevre bilinci arasında paralel bir ilişki bulunduğu yönünde görüş belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlardan göz önüne alındığında artan dünya nüfusunun önemli sorunlardan biri olduğu, bu soruna en etkili çözümlerden birinin topraksız tarım olduğu ancak topraksız tarım uygulamasının toplum geneline yayılması ve halkın bilinçlendirilmesi noktasında eğitimcileri ve öğretim programı hazırlayıcılarına önemli görevler düştüğü söylenebilir.

Anahtar sözcükler: topraksız tarım, farkındalık, topraksız tarım farkındalığı

Okulöncesi Çocuklarında Çevre Eğitiminin Sürdürülebilir Tüketim Alışkanlıkları Üzerine Etkisi

Hatice ERTÜRK¹, Özlem TAŞDELEN², Türkan TUNÇ³

¹ Okul Müdürü, Şehit Akif Kapaklı Anaokulu, haticeoksuz189282@gmail.com

² Dr. Öğr. Üyesi, Gazi Üniversitesi, Matematik ve Fen Bilimler Eğitimi Bölümü, ozlemtasdelen@gazi.edu.tr

³ Öğretmen, Şehit Akif Kapaklı Anaokulu, turkanaslantunc@gmail.com

Özet

Bu çalışmada, bir okul öncesi eğitim kurumunda yer alan yönetici ve öğretmenlerin gözlemleri doğrultusunda tespit edilen, çocukların sahip olduğu tüketim alışkanlıklarının sürdürülebilir tüketim alışkanlıkları kapsamında değerlendirilmesi ve tasarlanan çevre eğitimi etkinlikleri ile bu alışkanlıkların geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, çocukların sürdürülebilir tüketim alışkanlıklarını geliştirmeye yönelik çevre eğitimi etkinlikleri tasarlanmıştır. Tasarlanan çevre eğitimi etkinlikleri öncesinde ve sonrasında, çocukların sürdürülebilir tüketim alışkanlıklarının izlenmesi hedeflenmiştir. Sürdürülebilir tüketimi sağlamak ve kaynakları etkin kullanmak için tüketici davranışlarını belirleyen etkenleri anlamak; sürdürülebilirliği sağlamada var olan tüketim alışkanlıklarını iyiye doğru değiştirmek için doğru bir başlangıç noktasıdır. Tüketici davranışlarını belirleyen etkenlerin anlaşılmasının yanında, doğal kaynakların üretim sürecine dâhil edilip işlenerek tüketime sunulması ve tüketim sonrasında ortaya çıkan atıkların çevreye, üretim için kullanılacak kaynaklara zarar vermesinin önlenmesi ve yeniden üretim sürecine sokularak tüketime sunulması ile tüketimin sürdürülebilirliğini sağlamak mümkündür. Bu sürdürülebilirliği sağlamada, çevre eğitiminin mümkün olan en erken yaşta verilmesi ve sürdürülebilir tüketim alışkanlıklarının en önemli bileşenlerinden olan atık kontrolü konusunda erken yaşlarda çocuklara farkındalık kazandırılması gerekmektedir. Erken çocukluk döneminde verilen çevre eğitimi, sürdürülebilir tüketim alışkanlıkları kazandırılması açısından oldukça önemli bir yere sahiptir. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden eylem araştırması modeline uygun olarak planlanmıştır. Eylem araştırması, bir okulda çalışan yönetici, öğretmen, eğitim uzmanı gibi bizzat uygulamanın içinde olan bir uygulayıcının doğrudan kendisinin ya da bir araştırmacı ile birlikte gerçekleştirdiği ve uygulama sürecine ilişkin sorunların ortaya çıkarılması ya da hâlihazırda ortaya çıkmış bir sorunu anlama ve çözmeye yönelik sistematik veri toplamayı ve analiz etmeyi içeren bir araştırma yaklaşımıdır. Bu yaklaşımdan temel alan mevcut çalışmada, okul müdürü ve öğretmenlerin gözlemleri doğrultusunda, çocukların okula başladıkları ilk günden itibaren su, sabun ve peçete kullanımı konusunda çok fazla israf yaptıkları, çöp kutusu yerine çevreye çöp attıkları ve bundan kaynaklı okulun bahçesinin çöpler yüzünden aşırı kirlendiği tespit edilmiştir. Tespit edilen bu olumsuz davranışları iyileştirmeye yönelik çevre eğitimi etkinlikleri düzenleyerek ve süreç esnasında veriler toplayarak eylem araştırması gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubu, özel bir amaç için ihtiyaç olan katılımcıları seçme imkânı tanıyan amaçlı örnekleme ile belirlenmiştir. Bu amaçla araştırmaya Ankara İlinin Etimesgut İlçesinde bulunan bir anaokuluna kayıtlı 54-66 aylık 22 çocuk katılmıştır. Yukarıda belirlenen sorunlara yönelik çalışma grubuyla bir çevre eğitimi yapılmasına karar verilmiştir. Sürdürülebilir tüketimi sağlamak için çevre eğitiminin mümkün olan en erken yaşta verilmesi ve sürdürülebilir tüketim alışkanlıklarının en önemli bileşenlerinden olan atık

kontrolü konusunda erken yaşlarda çocuklara farkındalık kazandırılması gerekliliğinden yola çıkarak çocuklar için etkinlikler planlanmıştır. Öncelikle TEMA Vakfı uzmanlarından ve Sincan Belediyesi çevre mühendislerinden eğitim desteği alınmıştır. Ardından okul bahçesi temizliği yapılmış, geri dönüştürülebilir malzemeler toplanmış, Sincan sıfır atık geri dönüşüm merkezine gezi düzenlenmiş, çöp kamyonu incelenmiş, su ve elektrik tasarrufu anlatılmış, elleri yıkama eğitimi verilmiş, geri dönüşüm için etiket okuma ve toprak kirliliği konusunda etkinlikler gerçekleştirilmiştir. Tüm eğitimler boyunca her konuda çok sayıda kitap okunmuştur. Ayrıca eğitimler süresince yapılan resimler panolara asılmış ve geri dönüştürülen ürünler için sergi düzenlenmiştir. Veri toplama aracı olarak yüz yüze yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılmıştır. Bu doğrultuda çocuklar ile etkinlikler öncesi ve sonrası olmak üzere iki kez mülakat yapılmıştır. Mülakatlar sınıftan sorumlu öğretmen ve okul yöneticisi tarafından gerçekleştirilmiştir. Mülakat soruları geri dönüşüm, su kullanımı, kâğıt havlu kullanımı, ışık kullanımı, çöp ve toprak konuları ile ilgili 20 kısa cevaplı sorudan oluşmaktadır. Bu sorulara bulgular kısmında tablolarda yer verilmiştir. Çocukların gelişim özelliklerine uygun kısa odaklanma süreleri dikkate alınmış ve en kısa sürede cevaplanıp sonlandırılacak şekilde mülakatlar planlanmıştır. Elde edilen veriler betimsel nitel veri analizine tabi tutulmuştur. Buna göre veri seti yazılı hale getirilerek ayrıntılı incelemesi yapılmış ve betimsel analiz doğrultusunda temalar belirlenerek kodlamalar yapılmıştır. Ardından anlaşılabilirliği arttırmak amacıyla tema ve kodların da yer aldığı tablo haline dönüştürülmüştür. Tablolarda kodlara ait frekanslara yer verilmiştir. Tema ve kodlara örnek olabilecek çocuklara ait ifadeler doğrudan alıntılar şeklinde verilmiştir. Mülakat bulguları, çevre eğitimi etkinliklerinden önce ve sonra olmak üzere karşılaştırmalı olarak sunulmuştur. Bulgular ayrıca geri dönüşüm, çöp, su kullanımı, kâğıt havlu kullanımı, ışık kullanımı ve toprak ile ilgili sorulara verilen cevaplar olarak sınıflandırılmıştır. Okul öncesi çocuklarına yapılan uygulamalı eğitimler ile çevreye karşı duyarlılıkta, günlük olarak tüketicisi oldukları enerji, kâğıt havlu ve su konusunda, çöp ve dönüştürülebilir malzemelerin ayrımının yapılabilmesinde, dönüştürülebilir atıkların ayrıştırılmasında, geri dönüşüm sürecini anlamalarında, toprağın canlılar için önemini kavramalarında, olumlu yönde değişimler olduğu görülmüştür.

Anahtar sözcükler: çevre eğitimi, sürdürülebilir tüketim alışkanlıkları, okulöncesi, erken çocukluk

Yaparak Yaşayarak Öğrenme Temelli Çevre Eğitim Programının İlkokul Öğrencilerinin Çevre Farkındalığına Etkisi

Eren GÖKDUMAN¹, Umut ALPER², Merih CAN³, Hasan KAYACAN⁴

¹ Okul Müdürü, Köy Hizmetleri İlkokulu, gokdumaneren@gmail.com

² Dr., Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü, umutgr@yahoo.com

³ Öğretmen, Köy Hizmetleri İlkokulu, canmerih1971@gmail.com

⁴ Öğretmen, Köy Hizmetleri İlkokulu

Özet

Çevre eğitimi bireylere çevresel bilgiyi öğretme dışında çevreye yönelik olumlu tutum, davranış ve çevresel konulara aktif katılımı da içerisinde barındırmaktadır (Erten, 2004). Çevreyi korumak için tabiatı sevmek, tabiatı sevmek için de onu tanımak gereklidir; hayvanları, bitkileri ve canlı cansız bütün varlıkları (Ayvaz, 1998). Çevreyi tanımak ancak düzenli bir şekilde yürütülen çevre eğitimi ile mümkündür. Çünkü çevreyi korumanın en iyi yolu alınan birçok önlemin yanında çevre bilinci taşıyan ve çevresel konulara ilgili bireyler yetiştirmektir (Balkan Kıyıcı, 2009). Çevre eğitiminin aktif katılım ile gerçekleştirildiği çalışmalarda katılımcıların doğaya olan farkındalık, ilgi ve bilinç düzeylerinin arttırdığı kaydedilmiştir (Uzun & Keleş, 2012; Edsand & Broinc, 2019; Karpudevan & Roth, 2016; Borchers vd., 2014, Coertjens vd., 2010). Çevre eğitim programları her ne kadar evrensel olsa da uygulanacağı yaş aralığına, ülkeye, okulun bulunduğu sosyoekonomik seviyeye ve uygulamayı yapacak öğretmenin niteliğine göre farklılaşmaktadır. Böylece programın etkililiğinin artması beklenmektedir. Bu bağlamda bu çalışmada literatürde bulunan çevre eğitim programları incelenerek ‘Yaparak Yaşayarak Öğrenme Temelli Çevre Eğitim Programı’ geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Bu programın öğrencilerin çevre farkındalığı üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Ayrıca, uzun vadede programın okulda düzenli olarak uygulanmaya devam edilmesi bu çalışmanın uzak hedeflerindedir. Böylece bir okul özelinde geleneksel ve biricik bir Çevre Eğitim Programı oluşturulmuş olacaktır. Çalışma kapsamında ilkokul ikinci sınıf öğrencileri için ‘Yaparak Yaşayarak Öğrenme Temelli Çevre Eğitim Programı’ hazırlanması ve bu programın öğrencilerinin çevre farkındalığına etkisinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Çalışma açıklayıcı sıralı karma yöntemler araştırması deseninde yürütülmüştür (Toroman, 2022). Araştırmanın nicel kısmı deneme öncesi modellerden biri olan tek grup öntest-sontest modeli ile oluşturulmuştur (Karasar, 2013). Çalışmada uygulanacak deneme öncesi modelin bağımlı değişkeni öğrencilerin çevre farkındalığıdır. Bu bağımlı değişken üzerindeki etkisi incelenen bağımsız değişken ise uygulanacak olan ve 8 hafta süren Yaparak Yaşayarak Öğrenme Temelli Çevre Eğitim Programıdır. Programın uygulandığı ilkokul ikinci sınıf öğrencilerinden(70 öğrenci) veriler Yıldız-Yılmaz ve Mentiş-Taş (2017) tarafından geliştirilen ‘İlkokul Çevre Farkındalık Ölçeği’ ile toplanmıştır. Ölçek 35 maddelik 4 boyutlu ve 5’li likert tip bir ölçektir. Orijinal ölçeğin, Doğada Yaşam, Dönüştürülebilir Enerji Kaynakları ve Kullanımları, Çevresel Sorumluluk ve Canlıların Devamlılığı alt boyutları bulunmaktadır. Nicel verilerin analizinde, betimsel ve çıkarımsal istatistikler kullanılarak IBM SPSS 24 programı ile gerçekleştirilmiştir. Betimsel analizde ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri ile basıklık ve çarpıklık değerleri belirlenmiştir. Normal dağılım önkoşulu sağlandıktan çıkarımsal istatistik kapsamında

öğrencilerin öntest ve sontest arasındaki çevre farkındalıklarındaki potansiyel farklılıkları belirlemek için t-test analizi yapılmıştır. t-test sonuçlarına göre öğrencilerin ön test(M=4.09) ve son test (M=4.69) puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark ($t(61) = -0.6, p = 0.000 < 0.05$) tespit edilmiştir. Bu sonuçlara bakılarak “Yaparak Yaşayarak Öğrenme Temelli Çevre Eğitim Programı” Köy Hizmetleri İlkokulu 2. Sınıf öğrencilerinin çevre farkındalıklarını arttırmada etkili olmuştur denilebilir. Programın çevre farkındalığına etkisinin açıklanması, detaylandırılması ve güçlendirilmesi amacı ile nicel örneklem grubu içinden seçilmiş bir öğrenci grubundan nitel veriler toplanmış böylece bütüncül bir yaklaşım izlenmesi amaçlanmıştır (Toroman, 2021). Doğada Yaşam, Dönüştürülebilir Enerji Kaynakları ve Kullanımları, Çevresel Sorumluluk alt boyutlarına gönderme yaparak hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla 6 öğrenci ile görüşülmüştür. Görüşmeler sonucunda öğrencilerin ‘Yaparak Yaşayarak Öğrenme Temelli Çevre Eğitim Programı’ öncesinde çöplerin, binaların, arabaların yani çevreye zararlı olan çevre kirliliği yaratan yapıların çevreye dahil olmadığını ifade ettiği görülmüştür. Uygulama sonrasında öğrencilerin çevre tanımlarında doğru kavramlara vurgu yapıldığı görülmüştür. Çevrenin olumlu ve olumsuz unsurları birlikte içerdiği farkındalığı geliştirmişlerdir. Çevrede olumsuz unsurların da olduğu farkındalığı çevre için eyleme geçmek açısından oldukça değerlidir. Öğrencilerde bina, çöp, trafik gibi unsurların da çevreye ait olduğu fikri gelişirse, bu olumsuz unsurları olumluya çevirmek için harekete geçme motivasyonlarının artacağı düşünülmektedir. Ayrıca görüşme öğrencilere çevrede nasıl vakit geçirdikleri de sorulmuştur. Uygulama öncesinde çevrede vakit geçirmek deyince oyun oynamak, piknik yapmak gibi örnekler veren öğrencilerin uygulama sonrasında aktivite yelpazesinin genişlediği görülmüştür. Hayvanlara yuva yapmak, beslemek, bitki ekmek, toprağı incelemek gibi aktivitelerin yapılabileceğini fark etmişlerdir. Doğada kaliteli ve farklı etkinliklerle vakit geçiren öğrencilerin, bunu bir alışkanlık haline getirmesi ve çevreye uyumlu bir şekilde yaşama alışkanlığı kazanması beklenmektedir. Bu çalışma kapsamında; geliştirilen ‘Yaparak Yaşayarak Öğrenme Temelli Çevre Eğitim Programı’nın revize edilip yeni eğitim-öğretim yılında uygulanması, program uygulanmadan önce okuldaki öğretmenlere eğitimler verilmesi ve programın öğretmenlerle birlikte geliştirilmesi, programın Köy Hizmetleri İlkokulu 3 ve 4. Sınıflarla da uygulanması, programa veli katılımlı etkinlikler eklenmesi önerilmektedir.

Anahtar sözcükler: çevre eğitimi, yaparak yaşayarak öğrenme, çevre farkındalığı

İlkokul Öğrencilerinin Çevreye Duyarlılık Davranışlarının Farklılaştırılmış Öğrenme Etkinlikleriyle Değişiminin İncelenmesi

Ahmet AŞKAR¹, Servet ÖZDEMİR², Filiz KARAÇAM³, Nazlı GÜVERİ⁴, Müsade KARAGÖZ⁵

¹ Okul Müdürü, Cahit Zarifoğlu İlkokulu, ahmetaskar80@gmail.com

² Prof. Dr., Başkent Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı, servetozdemir1996@gmail.com

³ Öğretmen, Cahit Zarifoğlu İlkokulu, filiz.karacam_06@hotmail.com

⁴ Öğretmen, Cahit Zarifoğlu İlkokulu, nazliguveri1@gmail.com

⁵ Öğretmen, Cahit Zarifoğlu İlkokulu, msdkrgz@gmail.com

Özet

Bu araştırmanın amacı, ilkökul öğrencilerinin çevreye duyarlılık davranışlarına (ÇDD) yönelik farklılaştırılmış öğrenme etkinlikleri ile meydana gelen değişimi Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı İlkokul 1, 2 ve 3. Sınıflar kazanımları ile Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı İlkokul 3. ve 4. sınıflar kazanımları kapsamında incelemektir. Araştırmanın çalışma grubunu *Cahit Zarifoğlu İlkokulunda* eğitim öğretim gören 938 ilkökul öğrencisi ve velisi oluşturmaktadır. Karma desenin kullanılacağı bu araştırma, tek grup ön test-son test modelinde tasarlanmıştır. Çalışmanın başında gruba ön test olarak çevre sorunlarına yönelik tutum ölçeği tutum ölçeği uygulanmış, ardından planlanan zenginleştirilmiş atölye etkinlikleriyle müdahale çalışması yapılmıştır. Uygulanan etkinlikler boyunca hazırlanan gözlem formu ile süreç kayıt altına alınmıştır. Müdahale sonrası yaşanan değişim, hazırlanan görüşme formu ile veli ve öğretmen görüşlerinin alınması, etkinlik gözlem formlarının değerlendirilmesi, ön test ve son test olarak uygulanan tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması ve öğretmenlerin kazanımlar odağında doldurduğu kontrol listelerinin değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu araştırmanın amacı, ilkökul öğrencilerinin çevreye duyarlılık davranışlarının (ÇDD) zenginleştirilmiş öğrenme etkinlikleri ile meydana gelen değişimi incelemektir.

Bu amaç doğrultusunda araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Farklılaştırılmış atölye etkinlikleri ÇDD etkisi nedir?
2. Farklılaştırılmış atölye etkinlikleri ÇDD etkisi sınıf seviyesine göre farklılık göstermekte midir?
3. Veli görüşlerine göre farklılaştırılmış atölye etkinlikleri ÇDD etkisi nedir?
4. Öğretmen görüşlerine göre farklılaştırılmış atölye etkinlikleri ÇDD etkisi nedir?

Araştırmanın iki evrede gerçekleştirilmiştir. İlk evre durum saptama evresi, ikinci evre ise uygulama evresi olarak adlandırılmıştır. Durum saptama evresinin, 2022 Kasım ayında okulların açılması süreciyle başlayıp Aralık 2022'ye kadar gerçekleştirilmiştir. Durum saptama aşamasında öğrencilerin ÇDD ne düzeydedir? Sorusuna yanıt aramak için 4. sınıf seviyesindeki Öğrencilere Çevre Tutum Ölçeği (Demir, 2016); 3. sınıf seviyesindeki öğrencilere Çevre Sorunlarına Yönelik Tutum Ölçeği (Kılıç ve Kan, 2020); 1. ve 2. sınıf seviyesindeki öğrencilere Gözlem Formu 1 ve Gözlem Formu 2 uygulanmıştır. Veli görüşlerine göre öğrencilerin ÇDD ne düzeydedir? Sorusuna yanıt aramak için "Veli Görüşme Formu"; Öğretmen görüşlerine göre öğrencilerin ÇDD ne düzeydedir? Sorusuna yanıt aramak için "Öğretmen Görüşme Formu" uygulanmıştır. Atölye kurulumu ardından farklılaştırılmış etkinliklerini uygulanması aşaması 3 aylık bir süreç devam ettirilmiştir. Uygulama sonrası

farklılaştırılmış atölye etkinlikleri ÇDD etkisi son test ve görüşmelerin yapılması ile tamamlanmıştır. Çalışmanın nitel bölüm katılımcılarının belirlenmesinde uygulama okulu içinde uygun örnekleme tercih edilmiştir. Araştırmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların seçilerek derinlemesine inceleme yapılmasına olanak sağlamaktadır (Büyüköztürk ve ark., 2012). Uygun örnekleme yolu ile belirlenen 1.,2.,3. ve 4. sınıf veli ve öğretmen görüşleri 8 kişi ile görüşme yapılmıştır. 1.sınıflarda “Evdeki kaynakları verimli bir şekilde kullanır” kazanımı dışında “Sınıf içi kuralları belirleme sürecine katılır”, “ Yakın çevresinde bulunan hayvanları ve bitkileri korumaya özen gösterir.”, “Doğayı ve çevresini temiz tutma konusunda duyarlı olur.” ve “Geri dönüşümü yapılabilecek maddeleri ayırt eder.” kazanımlarının davranışlarında artış gözlemlenmiştir. 2.sınıflarda “ Sağlıklı bir yaşam için temizliğin gerekliliğini açıklar”, “ Yakın çevresindeki doğal unsurların insan yaşamına etkisine örnekler verir.”, ve “Tüketilen maddelerin geri dönüşümüne katkıda bulunur” kazanımları davranışında artış gözlemlenmiştir. Demir (2016) tarafından geliştirilen Çevre Tutum Ölçeği ve Kılıç ve Kan (2020) tarafından Çevre Sorunlarına Yönelik Tutum Ölçeklerinin ilk ve son uygulamaları incelemede aritmetik ortalama, mod ve medyan değerlerinin birbirine yakın olmadığı, çarpıklık ve basıklık katsayılarının ± 2 değerleri arasında yer almadığı (George ve Mallery, 2010); Q-Q plot grafiklerinin normale yakın olmadığı görülerek verilerin analiz edilmesinde nonparametrik testler Wilcoxon İşaretli Sıra Testi kullanılmasına verilmiştir (Büyüköztürk ve ark., 2012). 3.sınıf seviyesinde farklılaştırılmış atölye etkinliklerinin ÇDD etkisi Çevre Sorunlarına Yönelik Tutum Ölçeği sonuçları incelendiğinde Bilişsel Bileşen dışında Olumsuz Duyuşsal Bileşen, Davranışsal Bileşen, Olumlu Duyuşsal Bileşen boyutlarında pozitif yönde anlamlı fark belirlenmiştir. 4.sınıf seviyesinde farklılaştırılmış atölye etkinliklerinin ÇDD etkisi Çevre Tutum Ölçeği sonuçları incelendiğinde Çevresel Bilgi ve Farkındalık ve Çevresel Davranışlar boyutlarında pozitif yönde anlamlı fark tespit edilse de Olumsuz Çevresel Davranışlar Boyutunda anlamlı fark belirlenmemiştir. Atölye etkinliklerinin ve zenginleştirilmiş faaliyetlerin öğrencilerin tutum ve davranışlarına olumlu etkisi olduğu söylenebilir, Tüm sınıf seviyelerinde uygulanan ölçme araçlarının göstergeleri ile kısıtlı olmakla birlikte pozitif yönde etki belirlendiği söylenebilir Veli görüşlerine göre farklılaştırılmış atölye etkinlikleri öğrencilerin “temizlik” dışında kalan ÇDD davranışları geri dönüşüm, kaynakların kullanımı ve çevreye duyarlılık boyutlarında pozitif etkisi olduğu yönünde görüş belirlenmiştir. Öğretmen görüşlerine göre farklılaştırılmış atölye etkinlikleri ÇDD etkisinin davranışlarına pozitif etkisi olduğu yönünde görüş belirlenmesinin paralelinde diğer derslere de olumlu etkisi olduğu da tespit edilmiştir.

Anahtar sözcükler: çevre eğitimi, sürdürülebilirlik, farklılaştırılmış öğrenme

İlkokul Öğretmenlerinin Bireysel Değerler Yönetimi Hakkındaki Görüşleri

Hümeyra AKDOĞAN¹, Celal GÜLŞEN²

¹ Okul Müdürü, Orhangazi İlkokulu, barkin.73@hotmail.com

² Doç. Dr., Beykent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, celalgulsen@gmail.com

Özet

Son yıllarda eğitim etkinliklerinde değerler eğitimi konusuna yoğun bir ilgi ve önem verildiği görülmektedir. Bu ilgi ve önemin altındaki sebepler incelendiğinde Devletlerin eğitim politikalarının içinde vatandaşlarına değer kazandırma düşüncesinin öne çıktığı ve değerlerin, bireylerin insanileştirilmesi sürecinde kullanılmak istenmesinin ön plana çıktığı görülmektedir. Bu süreçte, özellikle kişilik gelişiminin temellerinin atıldığı temel eğitim döneminde değerler eğitimi konusu daha çok konuşulur ve tartışılır olmuş ve eğitim müfredatları içerisine yerleştirilir olmuştur. İleriki yıllarda yaşanacak kişisel ve toplumsal sorunların ortaya çıkmasını minimize etmeye yönelik olarak kültürel aktarım yapılması düşüncesiyle özellikle temel eğitim düzeyinde başlamak üzere eğitim politikalarının şekillenmesinde değerler eğitimi konusu ayrıca ele alınır olmuştur. Bu bağlamda temel eğitimde çocukların değerler eğitimi konusunda yetkin kılınmalarında, bu kademelerde görev yapan ve yapacak olan eğitimcilerin eğitiminin de önemsenmesi gündeme gelmektedir. Temel eğitiminde değerler eğitime verilen önemin, bu çocukların eğitiminde görev alan öğretmenlerin ve görev alacak olan öğretmen adaylarının eğitimine de verilmesi elzem görülmelidir. Bu nedenle temel eğitimde görev alan öğretmenlerin değerler eğitimi konusundaki yaklaşımlarının ve görüşlerinin bilinmesi de büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle bu araştırma temel eğitim kademesi olan ilkokullarda görev yapan ilkokul öğretmenlerinin değerler eğitimi hakkındaki görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Genel tarama modeli ile yürütülen araştırmada görüşlerin belirlenmesi amacıyla Yılmaz (2006) tarafından geliştirilen ve Gülşen (2016) tarafından yükseköğretime uyarlanan 29 değer yargısının yer aldığı “Bireysel Değerler Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini, 2022-2023 öğretim yılında Ankara İli Yenimahalle İlçesi Orhangazi İlkokulunda görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Evrenin tamamına ulaşıldığı için, ayrıca örneklem alınmamıştır. Araştırma sonucunda, araştırmaya katılan ilkokul öğretmenlerine göre, toplumsal yaşamla ilgili insan hayatını yönlendiren en önemli *toplumsal değer yargılarının* “Adalet” ve “İnsana Saygı” değer yargıları olduğu belirtilmiştir. Bireysel yaşamlarını düzenleyen bireysel değer yargısı olarak en önemli gördükleri değerler sıralamasında ise, öğretmenlerin “Adalet” “Dürüstlük” ve “İnsana Saygı” değer yargılarını en önemli bireysel değer olarak belirttikleri görülmüştür. Araştırma sonuçları, aynı ölçekle 2017 yılında eğitim fakültesi öğrencileriyle Gülşen tarafından yapılan araştırmayla karşılaştırıldığında, 2017 yılından 2023 yılına değer algılarında büyük değişimlerin olduğu gözlenmiştir. 2017 yılında “dindarlık” hem toplumsal hem de bireysel yaşamı düzenleyen değerler sıralamasında ilk beş değer içerisinde gösterilirken, beş yıl sonra yapılan bu araştırmada “dindarlık” değer yargısı sondan 3.sırada (27.sıra) gösterilmiştir. Araştırmanın genel ortalamalarına bakıldığında öğretmenlerin “Adalet”, “Dürüstlük” ve “İnsana Saygı” değerlerini toplumsal yaşam için en önemli değerler olarak belirttikleri görülmüştür. Araştırma sonuçlarına dayalı olarak temel eğitimde görev

alan öğretmenlerin toplumsal değerleri benimsemeleri ve eğitiminden sorumlu oldukları öğrencilerine bu değerleri örnek olarak aktarabilmelerinin sağlanmasının çok önemli olduğu anlaşılmaktadır. Bunun aktarımın sağlanabilmesi için de, yetkililerce kâğıt üzerinde kalmayan, uygulama örnekleriyle eğitime yansımaları somut olarak gösterilebilen düzenlemelerin yapılması, değerlere bakış açısındaki beklentileri dikkate alarak, kültürel asimilasyonu önleyici tedbirlerin ilgili bütün kesimlerce geç kalmadan acilen alınması ve bu konuda eğitim politikalarının uygulamaya geçirilmesi konusunda öneri yapılması gerekli görülmektedir.

Anahtar sözcükler: *eğitim, ilkokul, temel eğitim, değerler eğitimi, ahlak, öğretmen, öğrenci*

Nallıhan Ahmet Remzi Öntaş Anaokulu Öğrencilerine Doğa ve Hayvan Sevgisi Kazandırılmasına Yönelik Nitel Bir Araştırma

Semra KAYAK¹, Hatice TURAN BORA²

¹ Okul Müdürü, Ahmet Remzi Öntaş Anaokulu, kayaksemra@hotmail.com

² Dr. Öğr. Üyesi, Başkent Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı, haticeturban@baskent.edu.tr

Özet

Günümüz dünyasında, sanayileşmenin geldiği nokta ve bunun sonucunda ortaya çıkan hızlı ve çarpık kentleşme ile birlikte, doğanın dengesi bozulmuş, hayvanların nesli tükenmeye başlamış ve akabinde dünya birçok çevre sorunu ile karşı karşıya kalmıştır. Ortaya çıkan bu sorunlar ile birlikte ülkeler, çevrenin korunmasına ve sürdürülebilirliğin sağlanması adına pek çok proje planlamış ve bunları harekete geçirmeye başlamıştır. Ancak çevrenin etkin bir şekilde korunması, çevreyle ilgili çeşitliliğin devamı ve sürdürülebilir bir dünya için bireylerin de duyarlı ve bilinçli olması gerekmektedir. Çevre bilincinin aşılmasında eğitimin önemi yadsınamaz. Okul öncesi dönem gelişimin oldukça hızlı olduğu, merak ve ilgilerinin en üst düzeyde olduğu yılları kapsamaktadır. Bu dönemde çocukların öğrenme hızları ve kapasiteleri yüksektir. Dolayısıyla doğa sevgisinin aşılması, doğaya ve sürdürülebilirliğe ilişkin eğitimin, yaşamın ilk yıllarından itibaren başlaması kısa zamanda, uzun vadeli olumlu sonuçları beraberinde getirmektedir. Geleceğimiz olan çocuklarımıza okul öncesi eğitim döneminde kazandıracığımız çevre bilinci ve çocuklarımızda bu dönemde çevreye yönelik pozitif tutum ve davranışların gelişmesi oldukça önemlidir. Çocuklarda çevre bilincinin oluşturulmasındaki en önemli aşamalardan bir tanesi de hayvan sevgisini aşmaktadır. Hayvanlara yönelik sevgi ve duyarlılığın gelişmesinde etkin ve uzun vadeli çözüm eğitim ile mümkün olabilmektedir. Çocuğun içinde bulunduğu çevre ve doğa hakkındaki algılarının şekillenmesinde eğitim belirleyici bir yer tutmaktadır. Eğitim; doğa sevgisi, hayvan sevgisi ve çevre korumacılığının kalıcı davranışlara ve yaşam biçimine dönüşmesinde etkili rol oynamaktadır. Okulumuzun bulunduğu ilçenin konumu itibarıyla, birçok su kaynağına yakındır. Bu su kaynaklarından en çok rağbet göreni Nallıhan Kuş Cennetidir. Proje kapsamında öğrencilere hayvan sevgisinin aşılması amacıyla onlara kuşlarla ilgili bilgi verilmesi ve ekolojik döngüyü öğrenmelerinin ve doğa bilgisi edinmelerinin sağlanması hedeflenmiştir. Kuşların gerek çıkardıkları muhteşem sesleri, kanatları, gagaları, ayakları ve renkleri ile çocukların dikkatini çekerek onlara karşı farkındalık yaratmaları, çocuklara hayvan sevgisinin aşılması ve onlarda çevre bilincinin oluşmasında katkı sağlaması amaçlanmıştır. Bu çalışmada, 2022-2023 1. Dönemi boyunca Ahmet Remzi Öntaş Anaokulu öğrencilerinin doğa sevgisi ve endemik kuş türleri hakkında farkındalıklarının artırılması amacıyla yola çıkılmıştır. Araştırma nitel araştırma modelindedir. Araştırmada veriler dokümanlar aracılığıyla toplanmıştır. Öğrencilerin hazırladıkları materyaller, video kayıtları ve resimler veri olarak kullanılmıştır. Bu araştırmaya Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Ahmet Remzi Öntaş bağımsız anaokulunda öğrenim gören anaokulu öğrencileri katılmıştır. 27 öğrenci üç, 38 öğrenci dört, 68 öğrenci beş yaş olmak üzere 123 öğrenciden oluşmaktadır. 2022-2023 yılı I. Döneminde Ahmet Remzi Öntaş Anaokulundaki yönetici ve öğretmenleri 123 öğrenci ile Nallıhan Kuş Cennetine ziyaret düzenlenmiştir. Bu ziyaret süreci öncesi,

ziyaret esnası ve sonrasında oluşturulan dokümanların ve etkinliklerin sonuçları veri olarak bir araya getirilmiştir. Doğa ve hayvan sevgisinde farkındalık çok önemlidir. Çocukların yaşamında hayvanların yeri farklıdır. Çocuklar çevrelerini tanımaya başlamalarıyla hayvanları sevmeye başlarlar. Bu çalışma ile çocuklar ve kuşlar arasından bir bağ kurulmuştur. Çocuklarla hayvanlar arasında kurulan bu duygusal ilişki, çocuğun ilerleyen dönemlerdeki davranışlarını da etki edebilecektir. Evcil ya da sokaktaki bir hayvan ile ilgilenme çocuğun ruhsal gelişimine ve hayal dünyasına katkılar sağlamaktadır. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de son yıllarda okul öncesi eğitim çocukları için çevre eğitimi ve hayvan sevgisine yönelik çalışmalar artmıştır. Bu çalışmada küçük çapta da olsa çocuklarda doğa ve hayvan sevgisinin temelleri atılmıştır. Hayvan refahı ve insanların hayvanlara davranış biçimi dünyada sosyal, politik, etik ve bilimsel açıdan giderek önem kazanmaktadır. Başlangıç olarak değerlendirilen bu çalışmanın farklı aktiviteler ile devamının getirilmesi hedeflenmektedir.

Anahtar sözcükler: doğa sevgisi, hayvan sevgisi, anaokulu öğrencileri

Değerler Eğitimi Kapsamında Temizlik Değerine İlişkin Uygulamalar: Şehit Yahya Acar Ortaokulu Örneği

Sefa KAPLAN¹, Akın ÇELİK², Abdullah BAĞCI³

¹ Müdür, Şehit Yahya Acar Ortaokulu, kaplansefa74@gmail.com

² Müdür Yardımcısı, Şehit Yahya Acar Ortaokulu, akinclk@gmail.com

³ Dr. Öğr. Gör., Hacettepe Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu, abagci@hacettepe.edu.tr

Özet

Bu çalışmayla okulda temizlik değerinin geliştirilmesine yönelik uygulamalarda okul yöneticilerinin, akademisyenlerin, öğretmenlerin ve öğrencilerin birlikte çalışma kültürü geliştirilmesi ve bunun sonucunda yapılan etkinliklerle öğrencilerin davranış ve tutumlarında olumlu yönde değişimlerin gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu genel amaç doğrultusunda okulda temizlik değerinin kazandırılmasına yönelik eğitim ve etkinliklerin öğrenci davranışlarına yansımaları değerlendirilmiş ve öğrencilerin temizlik değerine ilişkin okulda gerçekleştirilen eğitim ve uygulamaların öncesindeki ve sonrasındaki tutumları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı ortaya konulmuştur. Temizlik değerinin kazandırılması ve temizlik değerine ilişkin olumlu tutumlar geliştirilmesine yönelik Şehit Yahya Acar Ortaokulu'nda çeşitli uygulama ve eğitimler gerçekleştirilmiştir. Bu uygulama ve etkinlikler arasında çevre temizliği münazara turnuvası, geri dönüşüm kutularının yaygınlaştırılması, katık toplama kampanyası, karikatür, şiir ve haftanın temiz sınıfı yarışmaları bulunmaktadır. Yarışma içeren etkinliklerin sonucunda kazanan sınıf ve öğrencilere çeşitli ödüller verilmiştir. Eylem araştırması olarak tasarlanan bu çalışmada nicel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Eylem araştırması toplumsal ve diğer araştırma alanlarında eylem tasarlamak ve bilgi üretmek için araştırmacıların yerel bileşenlerle birlikte çalıştığı bilinçli demokratik ve katılımcı stratejiler içeren bir araştırma türüdür. Eylem araştırması genellikle nitel araştırmalarla ilişkilendirilse ve yaygın olarak kullanılsa da eylem araştırmaları kapsamında nitel, nicel veya karma yöntemler kullanılabilir (Martı, 2016). İncelenecek konunun belirlenmesi ve literatür taramasından sonra geniş bir çalışma grubunun araştırmaya dahil edilebilmesinin ve katılımcıların tutumlarının betimlenmesi ve karşılaştırılmasının nitel yöntemle sağlanabileceği değerlendirilmiştir. Bu nedenle temizlik değerine ilişkin öğrenci tutumlarının betimlenmesi ve yapılan uygulamaların öğrenci tutumlarına etkilerinin karşılaştırılmasını için nicel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Şehit Yahya Acar Ortaokulu'nun bütün öğrencileri oluşturmaktadır. Oluşturulan plan çerçevesinde okulun bütün öğrencilerini kapsayacak şekilde temizlik ve geri dönüşümün önemine ilişkin eğitimler ve bilgilendirmelerle birlikte okulda temizlik değerinin geliştirilmesine yönelik 13 farklı uygulama/etkinlik gerçekleştirilmiştir. Bu etkinlik ve eğitimlere başlamadan önce öğrencilerin temizlik tutumlarını ölçmek amacıyla öğrencilere Temizlik Tutumları Anketi uygulanmıştır. Bu ankete farklı sınıflardan 204 öğrenci (110 erkek, 94 kız) katılmıştır. Temizlik değerinin geliştirilmesine yönelik etkinlik ve anketler dönem sonuna kadar sürdürülmüş ve dönem sonunda Temizlik Tutumları Anketi öğrencilere tekrar uygulanmıştır. Uygulamalar bitiminde uygulanan ankete toplam 127 öğrenci (57 erkek, 70 kız) katılmıştır. Önteste 46 5. sınıf, 78 6. sınıf, 43 7. sınıf, 37 8. sınıf öğrencisi katılmıştır. Sonteste ise 43 5. sınıf, 28 6 sınıf, 36 7. sınıf, 20 8. sınıf öğrencisi katılmıştır.

Temizlik uygulamaları çerçevesinde ortaya konan önermelere ilişkin öğrencilerin tutumlarını betimlemek ve karşılaştırmak amacıyla veri toplama aracı olarak “Temizlik Tutumları Anketi” kullanılmıştır. Veriler SPSS 23 programı yardımıyla çözümlenmiştir. Öğrencilerin temizlik tutumlarının betimlenmesi için yüzde ve sıklık değerleri gibi betimsel istatistiklerden yararlanılmıştır. Uygulanan ankette ön-test ve son-test sonuçları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını ortaya koymak amacıyla bağımsız örneklem t-testi kullanılmıştır. Buna göre öğrencilerin temizlik tutumlarında öntest ve sontest sonuçları arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($t(-.907)$, $p>.05$). Öğrencilerin tutumları öntest ve sontest ölçümleri anlamlı bir şekilde farklılaşmamakla birlikte öğrencilerin temizlik değerine ilişkin sontest tutumlarının ($\bar{X}=75,90$) ve öntest tutumlarının ortalamasına ($\bar{X}=74,92$) bakılarak öğrencilerin son testteki tutumlarının daha olumlu olduğu değerlendirilmiştir. Her iki testte de öğrencilerin sorulara verdikleri yanıtların ortalamaları benzer olmakla birlikte öntest ve sontest sonuçları arasında ankette yer alan 17 sorudan 15’inin aritmetik ortalamasında olumlu yönde küçük değişiklikler olduğu görülmüştür. İki madde dışında öğrencilerin sorulara verdikleri yanıtların ortalamalarındaki küçük artışlar öğrencilerin temizlik değerine ilişkin tutumlarında az da olsa olumlu yönde bazı değişikliklerin olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Süreç içerisinde öğrenci tutumlarında anlamlı bir değişim olmamakla birlikte öğrencilerin yapılan uygulama ve eğitimler sonucunda temizlik değerine ilişkin farkındalığının arttığı değerlendirilmektedir. Şehit Yahya Acar Ortaokulunun kuruluşundan itibaren temizlik konusu üzerinde özellikle durmuş, öğrencilerin, okulun ve çevresinin temizliği için çalışmalar yapılagelmiştir. Bunun sonucunda okul ve çevresi temizlik açısından oldukça iyi bir durumdadır. Bu durum öğrencilerin tutumlarına da yansımaktadır. Öğrencilerin tutumlarında anlamlı bir değişiklik olmaması öğrencilerin temizlik değerine ilişkin dönem içerisinde yapılan çalışmalardan önce de olumlu tutum ve davranışlar geliştirmiş olması şeklinde yorumlanabilir. Temizlik değerinin geliştirilmesine yönelik çalışmaların bundan sonra da devam ettirilmesinin yararlı olacağı değerlendirilmiştir. Temizlik değerinin yanında her yıl öğrencilerde geliştirilmesi gerekli görülen değerlerin hedef olarak seçilerek ona yönelik uygulama ve eğitimler verilmesi kararlaştırılmıştır. Gerek temizlik değerine ilişkin gerekse diğer değerlerin geliştirilmesine yönelik uygulama ve etkinliklerin devam ettirilerek bu değerlerin yeni kurulmuş bir okul olan Şehit Yahya Acar Ortaokulunun kurum kültürünün bir parçası haline getirilmesi amaçlanmaktadır. Özellikle yeni kurulmuş okullarda benzer çalışmalar yapılması önerilmektedir. Bunun etkili bir kurum kültürünün oluşturulmasında ve öğrenci ve öğretmenlerin okula karşı aidiyetlerinin geliştirilmesinde önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Anahtar sözcükler: *değerler eğitimi, temizlik, iyi uygulamalar, öğrenci tutumları*

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Günlük Yaşamlarında Kullandıkları Sevgi İfade Edici Sözcükler

Canan SİPAHİ¹, Sevil BUZCU²

¹ Okul Müdürü., Şehit Lütfü Gülşen Anaokulu,canansipahi72mail.com

² Dr. Öğr. Gör., Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, sevilbuzcu@hacettepe.edu.tr

Özet

Okul öncesi dönem, çocuğun kişiliğinin temellerinin atıldığı bir dönemdir. Bu dönemde çocuklar sevgi, saygı, mutluluk, sorumluluk, iş birliği, yardımlaşma, sabır ve dürüstlük gibi temel evrensel değerleri içselleştirilmeye başlarlar. Bu değerlerin özümsememesinin bireyin toplumla olan iletişimde kopukluklara sebep olduğu, dolayısıyla toplumsal bütünlüğü olumsuz etkilediği izahıta varestedir. Çocukların bu değerleri sağlıklı bir şekilde tam olarak özümseyebilmeleri için verilen eğitime değerler eğitimi denilmektedir. Söz konusu eğitim çok kapsamlı olup sayılan değerlerden sevgi değeri bireyin sağlıklı bir akıl ve ruh sağlığı kazanmasında diğer değerlerden daha fazla öneme sahiptir. Söz konusu değer diğerlerinin içselleştirilmesinde kilometre taşı görevi görmektedir. Bu sebeple hem aile hem de okul tarafından üzerinde durulmalı, çocuğun içselleştirmesi için birlikte çalışılması gerekir. Bu gereklilik Milli Eğitim Bakanlığı tarafından da fark edilmiş olup okul öncesi eğitim programı içerisinde karakter eğitimi başlığı olarak yer verilmiştir. Okul öncesi programı içinde çatı değerler eklenmiştir. Çalışmada nitel bir yöntem kullanılmıştır. Çalışma bir devlet okulunda toplam 15 okulöncesi çocuğun katılımıyla gerçekleşmiştir. Araştırma süresince çocuklara sevgi temelli kitaplar okunmuştur ve öğrencilerin düşünceleri alınmıştır. Bu çalışmada temel değerlerden olan sevgi değerinin çocuklar tarafından içselleştirilmesi ve günlük hayatlarında hangi kelimelerle ifade ettiklerinden bahsedilmiştir. Çalışmanın sonucunda; Okul öncesi çocukları tarafından sevgi kelimesi olarak paylaşmak, nazik davranmak, izin istemek, zaman ayırmak, ziyaret etmek, sarılmak, çığlık atmak, yanında olmak gibi davranışsal kelimelerle ifade edildiği yani sevgiyi davranış olarak göstermekten hoşlandıkları görülmüştür. Okul öncesi çocukları sevginin çeşitlilik gösterdiğini farklı sevgi türleri olduğunu fark etmişlerdir. Bunlar; aile sevgisi, arkadaş sevgisi, hayvan sevgisi, doğa sevgisi, ülke sevgisi, bayrak sevgisi, oyuncak sevgisi olarak sıralanmıştır. Yaşları gereği en çok aile sevgisi ve hayvan sevgisi üzerine odaklandıkları gözlenmiştir. Okul öncesi çocukları tarafından sevgi sözcükleri olarak “Bir tanem, canım, çiçeğim, bebeğim, meleğim, Nar tanem, aşkım, prensesim, yakışıklım, aslanım ” gibi olumlu sıfatlar olarak belirtilmiştir. Değerlerin belirli zamanlarda okul öncesi çocuklarına verilmesi gerektiği düşüncesi ortaya çıkmıştır. Çünkü bazı değerlerin ve becerilerin çocuklar daha küçükken verilmesinin ve öğretilmesinin kolay aynı zamanda uzun vadeli olarak daha fazla işe yaradığı görülmüştür. Kitap okuma etkinliklerinin yapılmasının öğrencilerde kitap okuma alışkanlığı kazandıracığı düşünüldüğünde bu tür kitap okuma etkinliklerinin her sınıf düzeyinde yapılması önerilebilir. Değerlerin öğretilmesi sürecinde etkinliklerin öneminin büyük olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bu sebeple değer ve beceri öğretilmesine yönelik etkinliklerin planlanması ve uygulanması önerilebilir. Değerlerin öğretilmesi ve içselleştirilmesinde yapılan uygulamanın ilgi çekici ve öğrenci merkezli olmasının önemi ortaya çıkmıştır. Çalışmanın sonucunda öğrencilerin sevgiyi hangi

kelimelerle ifade ettikleri ortaya çıkmıştır. Bu süreç içerisinde yeni etkinliklerin yapılması, sürecin daha etkili kılınması için gerekli tedbirlerin alınması öğrencilerin hem kitap okuma alışkanlıklarını elde etmelerini sağlayacaktır hem de öğrencilerin kendilerini daha iyi ifade etmelerinin önünü açacaktır.

Anahtar sözcükler: okul öncesi eğitim, değer, değerler eğitimi, sevgi değeri

Kaynaştırma Öğrencilerinin Spor Eğitimi ile Sosyalleşmesi: Bir Ortaokulu Örneği

Eren DOĞAN¹, Ceren SUVEREN ERDOĞAN²

¹ Okul Müdürü, Erzurumlu İbrahim Hakkı Ortaokulu, erenhoca@hotmail.com

² Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, cerensuveren@gazi.edu.tr

Özet

Kaynaştırma öğrencileri sahip oldukları farklı özellikler dolayısıyla akranları ile aynı ortamlara girmekte, birlikte zaman geçirmekte ve sosyal olarak zaman geçirmede sorunlar yaşamaktadır. Kaynaştırma öğrencilerimizin akademik süreçleri için BEP (Bireyselleştirilmiş eğitim planı) hazırlanmaktadır. Ders öğretmenleri tarafından hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim planları müfredata ve ders içeriğine göre hazırlansa da sadece bu planların kullanımı kaynaştırma öğrencilerimizin toplumsal hayata uyum sağlayacak sosyal becerileri kazanmalarına yeterli olmamaktadır. Ancak bu öğrencilerimizin akranlarıyla daha fazla sosyalleşmelerini sağlayacak farklı yöntemler kullanılmalıdır. Normal akranları ile kaynaştırma öğrencilerinin birlikte zaman geçirebilmeleri, empati kurabilmeleri, toplumsal uyum becerileri kazanabilmeleri ve birlikte zaman geçirebilmelerine yönelik olarak en etkili yöntemlerden birisi spor eğitimidir. Kaynaştırma öğrencilerimiz farklı bilişsel, bedensel vb. özelliklere sahip olsalar da akranlarıyla birlikte oynayabilecekleri spor dalları, oyunlar ya da spor etkinlikleri bulunmaktadır. Yaptığımız çalışmanın amacı okulumuzda bulunan kaynaştırma öğrencilerinden yola çıkarak kaynaştırma öğrencilerimizi normal akranlarıyla birlikte zaman geçirebilecekleri, toplum hayatına uyum sağlayacakları, eğlenecekleri ve öğrenecekleri ortamı spor eğitimi ile sağlamaktır. Kaynaştırma öğrencilerimizin diğer akranlarıyla bir arada zaman geçirerek sosyal ortama girmeleri, aynı zamanda normal akranları tarafından kabul göreceklere spor etkinliklerde bulunmaları sağlanacaktır. Böylece öğrencilerimizin karşılıklı etkileşim içerisine girerek sosyalleşmeleri, spor yapmaları ve spor alanlarında kendilerini ifade etmeleri de sağlanacaktır. Çalışmamız için kaynaştırma öğrencilerimize yönelik olarak görüşme soruları hazırlanmıştır. Görüşme soruları öğrencilerimize spor eğitimi kapsamında yapılan her sportif oyun ve etkinlikler sonunda uygulanmıştır. Görüşme soruları etkinliklerden sonra özel eğitim öğretmenleri eşliğinde kaynaştırma öğrencilerimize yöneltilerek alınan cevaplar her defasında not edilmiştir. Öğrencilerimizden alınan cevaplar incelenerek süreç içerisinde değerlendirmesi yapılmıştır. Öğrenci görüşlerinin yanında öğrencilerin davranışsal olarak değişimleri de incelenmiştir. Bunun için spor etkinlikleri sırasında özel eğitim öğretmeni ve beden eğitimi öğretmenlerinin de süreçle ilgili görüşleri alınmıştır. Spor etkinlikleri dışında var olan olumsuz davranışların spor etkinlikleri sırasında değişiminde bu görüşler dikkate alınmıştır. Çalışma sırasında öğrencilerimiz tarafından sorulara verilen cevaplar yazılarak süreç içerisindeki değişimler öğrenci bazlı takip edilmiştir. Çalışmamız sırasında ilk defa yapılan spor eğitimi ve oyunlardan sonra sorulan sorulara verilen cevaplarda araştırmaya katılan öğrencilerimizin tamamından spor eğitimi ve oyunlara katılmayı eğlenceli buldukları ve tekrar yapmak istedikleri yanıtı alınmasına rağmen spor eğitimi ve oyun dışında arkadaşıyla vakit geçirmek istemediklerini belirtmişlerdir. Spor eğitimi ve oyunlar sırasında katılımcı ve konuşkan

eğitim bitiminde tekrar ie kapanık ve sessiz oldukları anlaşılmıştır. Çalışmamızın başında spor etkinlikleri ve oyunlar sırasında davranışsal sorunlar düzelmiş gibi görünse de etkinlik dışında sınıf içerisinde tekrar davranışsal sorunlar ortaya çıkmıştır. Çalışmamız ilerledikçe verilen cevaplarda da ilerleme gözlenmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerimizin tamamı spor eğitimi ve oyunlar dışında da arkadaşlarıyla vakit geçirmek istediklerini beyan etmişlerdir. Tanımadığı bir kişi ile sportif etkinlik ve oyun ile bir araya gelen kaynaştırma öğrencilerimiz süreç içerisinde karşılıklı güven duygusu oluşturmuş ve hem etkinlikler sırasında hem de etkinlikler dışında iletişim kurmaya başlamışlardır. Süreç içerisinde bulunan özel eğitim ile beden eğitimi öğretmenlerimiz spor etkinlikleri ve oyunlar sonrasında sınıf içerisinde kaynaştırma ğrencilerimizde görülen davranışsal sorunların da azaldığını belirtmişlerdir. Sonuç olarak; kaynaştırma öğrencilerimiz spor etkinlikler ve oyunlarla okul ortamında hem eğlenceli zaman geçirmiş hem de yeni öğrencilerle tanışmışlardır. Oyun ve spor etkinlikleri süresince iletişim becerileri gelişmiş ve davranışsal sorunları azalmıştır.

Anahtar sözcükler: *kaynaştırma, spor eğitimi, sosyalleşme*

Ders Çalışma Motivasyonu ile Beden Eğitimi ve Spor Dersi Özelinde Uygulamalı Bir Model Çalışması

Erdal KARTAL¹, Orhan GÜLEÇ², Serkan KURTIPEK³, Nuri Berk GÜNGÖR⁴, Ekrem Levent İLHAN⁵

¹ Okul Müdürü, Sincan Cumhuriyet Ortaokulu, ekartall@gmail.com

² Öğretmen, Sincan Cumhuriyet Ortaokulu, orhangulec0633@hotmail.com

³ Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, serkankurcipek@gmail.com

⁴ Doç. Dr., Balıkesir Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, nuriberkgungor@gmail.com

⁵ Prof. Dr., Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, leventilhan@gazi.edu.tr

Özet

Bu araştırmanın amacı, ders çalışma motivasyonunu geliştirme programının beşinci sınıf öğrencilerinin ders çalışma motivasyonlarını üzerinde etkili olup olmadığını belirlemektir. Araştırma deneysel desende tasarlanmıştır. Araştırmanın deney grubunu, 2022-2023 yılı eğitim öğretim döneminde Ankara ili Sincan ilçesi Cumhuriyet Ortaokulunda beşinci sınıfta öğrenim görmekte olan ve tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen 12 erkek, 11 kız toplam 23 öğrenci oluşturmaktadır. Kontrol grubunu ise yine aynı okulda öğrenim gören 13 erkek, 12 kız toplam 25 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada öncelikle, katılımcılara Eryılmaz ve Ercan (2014) tarafından geliştirilen Ergenler için Ders Çalışmaya Motive Olma Ölçeği uygulanmış, sonrasında ise sekiz hafta uygulama yapacakları bir parkur hazırlanmıştır. Deney grubunda yer alan katılımcılar bu parkura haftada bir gün iki ders saati süresinde düzenli olarak katılım göstermişlerdir. Deney grubu içinde rekabet ortamının oluşturulabilmesi amacıyla öğrenciler iki gruba ayrılarak faaliyetler sürdürülmüştür. Ayrıca; parkurda yarışan öğrencilerin parkuru tamamlamasında Türkçe, Fen Bilimleri, Sosyal Bilgiler ve Matematik öğretmenlerinin o hafta işlediği müfredat derslerinden oluşan soruları cevaplamaları zorunlu kılınmıştır. Kazanan grup o hafta ödüllendirilmiş ve isimleri okul panosuna asılmıştır. Bu uygulama 8 hafta boyunca beden eğitimi ve spor derslerinde devam etmiştir. Uygulama bittiğinde Ergenler için Ders Çalışmaya Motive Olma Ölçeği deney ve kontrol grubuna tekrar uygulanmıştır. Verilerin analizi sürecinde ise öncelikle veri setinin normal dağılım parametrelerini karşılayıp karşılamadıkları incelenmiştir. Veri setinin normal dağılıma sahip olduğunun belirlenmesi ile ölçme aracının ilgili örneklem grubunda geçerli sonuçlar verip vermediğini test edebilmek amacıyla Doğrulayıcı Faktör Analizi uygulanmıştır. Elde edilen uyum iyiliği değerlerinin gerekli koşulları sağlamasıyla beraber, .05 anlamlılık düzeyi koşulu ile Bağımlı Örneklem T-Testi uygulanmıştır. Araştırma bulguları, deney grubunun ön test ve son test sonuçları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğunu göstermektedir. Kontrol grubundan elde edilen ön test ve son test sonuçları arasında ise anlamlı bir farklılığı olmadığı belirlenmiştir. Dolayısıyla, uygulanan bu modelin öğrencilerin ders çalışma motivasyonuna olumlu bir etkide bulunduğu sonucu elde edilmiştir. Bu noktadan hareketle, ders çalışma motivasyonunu arttırmak amacıyla ilgili uygulamanın kullanılmasının öğrencilerin akademik başarılarına katkı sağlayacağı ifade edilebilir. Akademik başarının öğrencilerde geliştirilmesinde eğlenceli etkinlik ve faaliyetlerin bilimsel bir süreci içeren bir şekilde planlanması öğrencilerde derslere olan ilgi düzeyinin artırılması adına önemli görülmektedir. Ayrıca, eğitimin bütünlüğü içinde beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin değerlendirilmesi öğrencilerin akademik gelişimlerinde farklı yaklaşımların da katkıları ile

beraber tamamlayıcı bir güç oluşturmaktadır. Bu sayede Milli Eğitimin amaçlarını somut bir şekilde yansıtan bireylerin topluma kazandırılması amacı da göz ardı edilmemiş olacaktır. Buna ek olarak, araştırma sonuçlarının bütünlükçü bir eğitim paradigmasının dikkate alınmasında kayda değer olduğu düşünülmektedir. Özellikle küçük yaş gruplarında ders çalışma kültürünün oluşturulması önem taşımaktadır. Bu beceriye sahip olan bireylerin akademik yaşamları da diğer gruplara göre olumlu anlamda farklılaşmaktadır. Bu veriyi göz önünde bulundurarak, ilk ve ortaokullarda ders müfredatlarına benzer etkinliklerin dâhil edilmesinin katkı sağlayacağı ifade edilebilir. Eğitimin paydaşları olan kurumlar tarafından düzenlenmesi önerilen çalıştay ve konferanslarda bu konunun dikkate alınarak derinlemesine tartışılmasının müfredat programlarının geliştirilmesinde önemli bir adım olacağı düşünülmektedir.

Anahtar sözcükler: *beden eğitimi ve spor, ders çalışma motivasyonu, eğitim*

Ortaokullarda Yürütülen Sportif Etkinlikler İle Okul Bağlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Cemalettin ŞENER¹, Gökhan ARASTAMAN², Gökhan ÇALIŞKAN³, Kartal Sedat ÇAKAR⁴,
Enis KAHYA⁵

¹ Okul Müdürü, II. Abdülhamid Han Ortaokulu, cemalettinsener@hotmail.com

² Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri, arastaman@hacettepe.edu.tr

³ Prof. Dr., Iğdır Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, gokhan.caliskan@igdir.edu.tr

⁴ Öğretmen, II. Abdülhamid Han Ortaokulu, kartalcakar33@gmail.com

⁵ Öğretmen, II. Abdülhamid Han Ortaokulu, ens_kahya@hotmail.com

Özet

Okul yaşamı öğrencilerin sosyal hayat içerisindeki yaşam kaliteleri üzerinde de etkiye sahiptir. Bu nedenle okulların önemli bir görevi de öğrencilerin mutlu olabileceği ve doyum sağlayabilecekleri ortamlar sunabilmesi ve okul yaşam niteliğini artırabilmesidir. Öğrencilerin yaşadıkları okul doyum düzeyinin düşük olması eğitimde istenmeyen davranışlar olan okula yabancılaşma, derslere devamsızlık, okul terk ya da olumsuz olarak nitelendirilebilecek kimi davranışlar sergilemelerine yol açabilmektedir. Bunu önlemenin en basit yollarından biri olarak okul içinde yapılacak etkinliklere ağırlık vererek, öğrencilerin okula ve eğitime karşı bağlılıklarını artırmak olabilir. Bu amaçla okullarda yapılan ders dışı etkinliklerin öğrenci bağlılık düzeyine etkisini incelediğimiz çalışmada görüldüğü üzere öğrencilerin bu tür etkinliklere katılması ve katılım yılının artması öğrenci bağlılık düzeyini olumlu yönde etkilediği ve bu tür etkinliklerinin önemi bir kez daha vurgulamaktadır. Bu araştırmanın amacı Ankara ili Etimesgut İlçesinde bulunan II. Abdülhamid Han Ortaokulunda yürütülen sportif etkinlikleri ile okul bağlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırmanın bu genel amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır: 1-Öğrencilerin okula bağlılık düzeyi nedir? 2-Öğrencilerin okula bağlılık düzeyleri; Cinsiyet, Sınıf düzeyi, Sportif faaliyetlere katılma durumu ve Sportif faaliyetlerin türüne göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Bu çalışmada, mevcut bir sorun ve bağlı olduğu düşünülen değişken arasındaki ilişkiyi belirlemek için nicel araştırma yöntemlerinden genel tarama modeli kullanılmıştır. Bu araştırma, 2022-2023 eğitim-öğretim yılında, Etimesgut İlçesindeki II. Abdülhamid Han Ortaokuluna kayıtlı öğrencilerin görüşleri ile sınırlıdır. Çalışma grubu Ankara İli Etimesgut İlçesi II. Abdülhamid Han Ortaokuluna kayıtlı ve sportif faaliyetlere katılan 144 öğrenci ile yine bu okula kayıtlı faaliyetlere katılmayan rastgele seçilen 245 öğrenci olmak üzere 389 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Okula Bağlılık Ölçeği” kullanılmıştır. Bu çalışma kapsamında ölçeğin güvenilirliğini belirlemek için yapılan hesaplamada Cronbach Alfa Katsayıları boyutlara göre sırasıyla “Davranışsal bağlılık” boyutunda 75; “Duygusal bağlılık” boyutunda .74; “Bilişsel bağlılık” boyutunda .65 ve ölçek toplamı için .83 olarak bulunmuştur. Ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlilik katsayısının en az .60 ve üzerinde olması durumunda ölçeğin güvenilir olduğu kabul edilmektedir. Buna göre çalışmada kullanılan ölçeğin güvenilir düzeyde olduğunu söylemek mümkündür. Verilerin analizi için toplanan veriler SPSS programına girilmiş ve betimsel istatistik ve fark testleri uygulanarak analiz edilmiştir. Analize başlanmadan önce yapılan istatistiksel testlerin varsayımları kontrol edilmiştir. Araştırmaya katılanların %58,6’sının (228) kız öğrencilerden

%41,4'ünün (161) erkek öğrencilerden oluştuğu; öğrencilerin %37'sinin (144) sportif etkinliklere katıldığı %63'ünün (245) sportif etkinliklere katılmayanlardan oluştuğu görülmektedir. Katılımcı öğrencilerin devam ettikleri sınıf düzeyine bakıldığında öğrencilerin %31,4'ünün 5. sınıf, %33,2'sinin 6. sınıf, %19'unun 7. sınıf, %16,5'inin 8. sınıf öğrencisi oldukları anlaşılmıştır. Sportif etkinliklere katılan öğrencilerden %15,3'ünün halter, %14,6'sının judo, %9,7'sinin dart, %29,2'sinin voleybol, %31,2'sinin ise futsal sporu ile ilgilendikleri belirlenmiştir. Eğitimdeki bu sorunun çözümüne katkı sağlayacağı düşünülen okul spor etkinliklerinin ortaokul düzeyi öğrencilerinin okula bağlılıkları üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla yapılan bu araştırma sonucunda araştırmaya katılan öğrencilerin okul bağlılık düzeylerinin çoğunlukla katılıyorum düzeyi ile Tamamen katılıyorum düzeyleri arasında olduğu diğer bir ifade ile öğrencilerin okul bağlılık düzeyinin oldukça yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ölçeğin alt boyutlarına bakıldığında 'davranışsal bağlılık' boyutunun 4,08 ortalama ve 'duygusal bağlılık' boyutunun 3,95 ortalama ile 'Tamamen Katılıyorum' düzeyinde; 'Bilişsel bağlılık' boyutunun ise 3,68 ortalama ile 'Çoğunlukla katılıyorum' düzeyinde olduğu görülmektedir. Tüm boyutlara katılım yüksek derece olmakla birlikte ortalama puanlara göre öğrencilerin "davranışsal bağlılık" boyutuna katılımı diğer boyutlara katılımlarına göre görece daha fazladır Araştırmaya katılan kız öğrencilerin okula bağlılığının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Öğrenci görüşlerinin davranışsal bağlılık boyutu ve toplam ölçek puanlarının cinsiyet değişkenine göre kız öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Duygusal bağlılık ve bilişsel bağlılık boyutlarında öğrenci görüşleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Çalışmada öğrencilerin okullarda yapılan ders dışı spor etkinliklerine katılım durumuna göre yapılan değerlendirmede gruplar arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir Buna göre okulda yapılan ders dışı spor etkinliklerine hiç katılmayan grubun okula bağlılık düzeylerinin okulda yapılan spor etkinliklerine katılan gruplara göre daha düşük olduğu belirlenmiştir. Mevcut çalışmada ders dışı sportif etkinlik ile okula bağlanma arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda, çocukların ders dışı sportif etkinliklere yönelik sahip oldukları tutum arttıkça okula bağlılıklarında da artış meydana geldiği söylenebilir. Öğrencilerin sınıf seviyeleri ile okula bağlılıkları arasındaki ilişki incelendiğinde sınıf seviyesi arttıkça okula bağlılığın azaldığı sonucuna varılmıştır. Bu bulgu alt boyutlarda da aynı şekilde ortaya çıkmıştır. öğrenci görüşleri sportif etkinlik türü değişkenine göre 'davranışsal bağlılık', 'bilişsel bağlılık' boyutlarında ve tüm ölçek puanında anlamlı bir farklılık oluşturmadığı; duygusal bağlılık boyutunda anlamlı farklılık oluşturduğu tespit edilmiştir. Oluşan bu farklılık Halter ve Voleybol etkinliklerine katılanlar arasında Halter lehine; Judo ve Voleybol etkinliklerine katılanlar arasında da Judo lehinedir. Bu araştırma ortaokullarda yapılmış olup benzer araştırmalar liselerde de yapılabilir. Araştırmanın amaçları arasına okul bağlılığının yanına akademik başarı durumu ve devamsızlık durumu da eklenebilir. Okul bağlılığı ile akademik başarı düzeyi arasındaki ilişki de inceleyebilir.

Anahtar sözcükler: okula bağlılık, okul bağlılığı, sportif etkinlikler, ortaokul, beden eğitimi ve spor, okul sporları

Beden Eğitimi ve Oyun Dersi Kapsamında Uygulanan Okul Temelli Mesleki Gelişimin Sınıf Öğretmenleri Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi

Ali COŞKUN¹ Deniz HÜNÜK²

¹ Okul Müdürü, Keçiören Şinasi İlkokulu, zeynepalicoskun@gmail.com

² Doç. Dr, Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor A.B.D, deniz.hunuk@hacettepe.edu.tr

Özet

Eğitim öğretimde yer alan diğer dersler gibi beden eğitimi ve oyun dersleri de öğrencilere kendine özgü beceriler kazandırmaktadır. Ancak beden eğitimi ve oyun ders alanlarının spor salonu, futbol sahası, basketbol sahası ya da okul bahçesi gibi farklı zeminlerde olması, öğretmen-öğrenci birlikteliği ile iletişim yönünden bu dersi diğer derslerden farklı kılmakta ve bu farklılıklar da beraberinde sınıf öğretmenlerine daha fazla fiziksel, duygusal, bilişsel görev ve sorumluluk yüklemektedir. Okul içinde ve dışında öğretmenlerin mesleki bilgi, beceri, değer ve tutumlarının gelişimini destekleyen, etkili öğrenme ve öğretme ortamları oluşturmada öğretmene destek sağlayan süreçler bütünü okul temelli mesleki gelişim olarak adlandırılmaktadır. Şinasi İlkokulu Müdürlüğü tarafından yapılan mesleki gelişim ihtiyaç analizi göre öğretmenler tarafından Beden Eğitimi ve Oyun dersi konusunda okul temelli mesleki gelişim programı uygulanmasına karar verilmiştir. Beden eğitimi ve oyun dersine giren sınıf öğretmenlerinin Beden eğitimi ve oyun derslerinde öğretme-öğrenme stratejileri ile ilgili yeni yaklaşımlar konusunda daha yeterli duruma gelmeleri, deneyimlerini paylaşmaları, alan uzmanların yardım ve desteği ile bu yaklaşım ve stratejileri kendi uygulamalarına yansıtılmalarının etkisinin incelenmesi bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Bu araştırma kapsamında Şinasi İlkokulunda görev yapan sınıf öğretmenlerinden amaçlı örnekleme yoluyla öğretmenler belirlenmiştir. Katılımcıların belirlenmesinde 4 haftalık beden eğitimi ve oyun mesleki gelişim programına katılmaya gönüllü olmak, eğitim sırasında ve sonrasında beden eğitimi ve oyun derslerini düzenli olarak işliyor olmak ölçüt olarak kabul edilmiştir. Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınacak izin onayı ile birlikte okul temelli mesleki gelişim çalışması gerçekleştirilmiştir. Okul temelli mesleki gelişim programında çerçevesince üniversiteden alan uzmanlarınca 4 hafta İlkokul Beden Eğitimi ve oyun programının amaç ve kapsamı tanıtılması, Fiziksel etkinlik kartları (FEK) tanıtılması, temel ve birleştirilmiş hareket becerileri teorik ve uygulamalı olarak öğretmenlere hizmet içi eğitimler verilmiştir. Her bir toplantı, öğretmenlerin dersleri sonrasında spor salonunda gerçekleştirildi ve yaklaşık 90 dakika sürdü. Eğitim programı sonucunda öğretmenlerle yarı yapılandırılmış formlar ile açık uçlu sorular sorulmuştur. Sınıf öğretmenlerin programla ve eğitimlerle ilgili düşünceleri ve aynı zamanda beden eğitimi ve oyun dersine bu bilgileri nasıl aktardıkları ile ilgili deneyimlerini verdikleri yanıtlar kullanılarak betimsel analiz yapılmıştır. Açık uçlu soru formlarını 16 sınıf öğretmeni doldurmuştur. Öğretmenlerin tamamı daha önce beden eğitimi ve oyun dersine dair herhangi bir hizmet içi eğitime katılmadıklarını belirtmişlerdir. 4 haftalık programa katılan sınıf öğretmenleri, programın kendi okul şartlarında yapılmasından memnun olduklarını, bu sayede aynı zamanda okuldaki diğer öğretmenlerle farklı vakit geçirme fırsatı da bulabildiklerini, mesleki gelişim programının içeriğinden, teorik ve pratik olarak birlikte

yapılmasından memnun olduklarını, beden eğitimi dersinin de öncesinde ciddi bir plan ve hazırlık yapılması gerektiğini, FEK kartlarındaki kavramları ve kartları doğru şekilde kullanmayı ve yorumlamayı öğrendiklerini, daha bilinçli ders işlediklerini, derslerini eğitim aldıkları şekilde işlemeye başladıktan sonra öğrencilerden olumsuz dönüş almadıklarını ve derslerinin bu haliyle daha keyifli geçmeye başladığını ifade etmişlerdir. Özellikle derslerinde ritim ve oyunu birleştirmenin öğrencileri çok mutlu ettiğini de vurgulamışlardır. Bu tür bir mesleki gelişim programının okulun kendi şartlarında düzenlenmesi sınıf öğretmenlerinin konuyu daha iyi kavrama ve derslere yansıtma konusunda başarılı olduğu söylenebilir. Bir devlet ilkokulunda, okulun kendi şartlarında 20 sınıf öğretmeni ile alan uzmanı eğitimciler tarafından gerçekleştirilen Beden Eğitimi ve Oyun temelli mesleki gelişim programının, sınıf öğretmenlerinin bu dersi ve ders ile ilgili materyalleri (FEK kartları, öğretim programı vb.) daha iyi anlamalarına ve dersi öğrenciler için daha etkili ve eğlenceli hale getirebilmeleri konusunda yardımcı olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar sözcükler: sınıf öğretmeni, okul temelli mesleki gelişim

Okul Öncesi Öğretmenlerine Yönelik Matematik Kavramları ve Süreç Becerileri Temelinde Verilen Eğitimin Çocukların Matematik Sevgisine Etkisinin İncelenmesi

Ülkü ERGEN¹, Seçil YÜCELYİĞİT²

¹ Okul Müdürü, Ankara Eğitim ve Araştırma Hastanesi Anaokulu, ulkuergen75@gmail.com

² Dr. Öğr. Üyesi, TED Üniversitesi, secil.yucelyigit@tedu.edu.tr

Özet

Okul öncesi dönem çocuğun matematiğin de içinde yer aldığı bilime dair anlayışının temelini atıldığı, ilgili becerilerinin gelişmeye başladığı dönemdir. O nedenle bu dönemde çocuğun gelişim seviyesine uygun şekilde öğrenme ortamlarının sunulması çocukta matematik farkındalığı oluşturacak ve matematiğe karşı olumlu tutum geliştirmesine katkı sağlayacaktır. Okul öncesi dönem matematik eğitiminde çocuklar örüntü, uzamsal algı ve geometrik şekiller, sayı ve işlem, ölçme ve veri kavramları ile tanıştırılmaktadır. Çocukta bu kavramlarla ilgili bir anlayışın gelişmesi için hazırlanan etkinliklerin oyunlaştırma ile sunulması okul öncesi dönemde oldukça etkili bulunmaktadır. Bununla birlikte etkinliklerin planlama ve uygulamasında süreç becerilerine yer verilmesinin öğrenmeyi anlamlı hale getirdiği düşünülmektedir. Okul öncesi dönemde çocuklara sunulacak matematik etkinliklerinin hazırlanmasında akıl yürütme, ilişkilendirme, iletişim kurma, temsil etme ve problem çözme olarak tanımlanan beş süreç becerisinin dikkate alınmasının, çocukların öğrenmelerinin anlamlı hale gelmesine ve matematiğe karşı olumlu tutum geliştirmelerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Okul öncesi dönem çocuklarının matematiği sevebilmesi matematikle anlamlı ve eğlenceli buluşmaları sonucunda gerçekleşebilir. Çocukları matematik kavramlarıyla tanıştıran kişi okul öncesi öğretmenleri olmaktadır. Okul öncesi öğretmenlerinin çocuklarda olumlu matematik tutumu geliştirmeleri bu nedenle önemli bulunmaktadır. Bu araştırmada okul öncesi öğretmenlerine verilecek olan “okul öncesi dönem matematik kavramları ve matematik eğitimi süreç becerileri çerçevesinde etkinlik hazırlama” eğitiminin çocukların matematik sevgisine etkisinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırma yöntemi, karma yöntem araştırmalarından *açıklayıcı ardışık karma yöntem* desen olarak belirlenmiştir. Açıklayıcı ardışık karma yöntem araştırmacının nicel bir aşamayı yöneterek başladığı ve ikinci bir aşamayla özel sonuçlar aramaya başladığı bir karma yöntem desendir. Araştırma Ankara Eğitim Araştırma Hastanesi Anaokulunda görevli üç anasınıflı öğretmeni ve sınıflarında eğitim gören toplam 34 çocuğun (10 çocuk 3 yaş grubu, 13 çocuk 4 yaş grubu, 11 çocuk 5 yaş grubu, ort. yaş= 54,1 ay) gönüllü katılımlarıyla gerçekleştirilmiştir. Öncelikle araştırma kapsamındaki çocukların matematik sevgisi düzeyleri “Çocuklar İçin Matematiği Sevme Ölçeği” aracılığıyla belirlenmiştir. Daha sonra katılımcı öğretmenlere “okul öncesi dönem matematik kavramları ve matematik eğitimi süreç becerileri çerçevesinde etkinlik hazırlama” konusunda eğitim verilmiştir. Verilen eğitimin ardından öğretmenlerle haftalık periyotlarla devam eden görüşmelerde okul öncesi dönem matematik eğitimi kapsamında ele alınan beş kavrama (örüntü, şekiller, sayı ve işlemler, ölçme, veri) yönelik hazırlanan etkinlik planlarında süreç becerilerinin ne şekilde ele alındığı değerlendirilmiştir. Ekim 2022-Ocak 2023 tarih aralığında aldıkları eğitim doğrultusunda süreç becerilerine yer

verdikleri matematik etkinliklerini planlayarak sınıflarında uygulamışlardır. Bu uygulamaların ardından çocukların matematik sevgi düzeyleri yeniden ölçülerek alınan eğitimin etki düzeyine bakılmıştır. (Ocak 2023) Son olarak nicel verilerin analizinin değerlendirilmesi için öğretmenlerle birlikte odak grup görüşmesi gerçekleştirilerek veriler nitel açıdan değerlendirilmiştir. (Şubat 2023) Verilerin analizi için SPSS 21 istatistik programı kullanılmıştır. Öncelikle verilerin normallığı test edilmiş ve normal dağılım göstermediği tespit edilmiştir. ($p < .05$) Bu nedenle veri analizinde parametrik olmayan testlerden yararlanılmıştır. Her yaş grubunda uygulanan eğitimin çocukların matematik sevgi düzeyine etkisini ölçmek için son-test-ön-test sonuçları Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ile test edilmiştir. Yaş gruplarının hiçbirinde çocukların ön-test ve son-test puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > .05$). Sonuçlar değerlendirildiğinde 3 yaş ve 4 yaş gruplarında çocukların matematik sevgisi seviyelerinin son-testte artış gösterirken farkın anlamlı düzeyde olmadığı, 5 yaş grubunda ise ön-test sonuçlarının ölçekten alınabilecek en yüksek puan olması ve son-test sonucunda da bu durumun aynı düzeyde kalması nedeniyle bir artış bulunmadığı görülmüştür. Odak grup görüşmesinde öğretmenler, çocukların çalışmaya başlarken motivasyonlarının yüksek olduğunu, daha sonra süreç boyunca hem etkinliklere katılım oranlarının yüksek olduğu, hem de ele alınan matematik kavramları açısından kazanımlarının yüksek seviyede olduğunu tespit ettiklerini belirtmişlerdir. Bu durumun ölçüğün son test uygulamasında anlamlı fark elde edilmemiş olmasında etkili olabileceğini belirtmişlerdir. Verilen eğitimin kendilerinin etkinlik planı hazırlama aşamasında olumlu katkıları olduğunu ve haftalık değerlendirme sürecinden çok yararlandıklarını belirtmişlerdir. Araştırmada okul öncesi öğretmenlerine "okul öncesi dönem matematik kavramları ve süreç becerileri çerçevesinde etkinlik hazırlama" eğitimi verilmesinin çocukların matematik sevgisine etkisi incelenmiştir. Çalışma okul öncesi dönemde matematik sevgisini teşvik etmek için öğretmen eğitiminin önemini vurgulamakta ve çocukların matematikle olan olumlu ilişkilerinin oluşturulmasına katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Araştırma bulguları, okul öncesi eğitim programlarının matematik eğitime nasıl entegre edilebileceği konusunda rehberlik edebileceği ve matematikle ilgili olumsuz tutumların azaltılmasına yönelik stratejilerin geliştirilmesine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Anahtar sözcükler: matematik sevgisi, süreç becerileri, okul öncesi, öğretmen eğitimi

İlkokul Öğrencilerinin Matematik Algılarının Sınıf Seviyelerine Göre Değişiminin İncelenmesi

Sema ZAYİMLER UZGÖREN¹, Ebru Aylar ÇANKAYA², Leyla YÜCE³, Can ERDOĞAN⁴,
Ayşe ÖZAYAŞLIOL⁵

¹ Okul Müdürü, Azmi Ertuğrul İlkokulu, uzgorensema@gmail.com

² Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, ebru.aylar@ankara.edu.tr

³ Okul Müdür Yardımcısı, Azmi Ertuğrul İlkokulu, leylayce@hotmail.com

⁴ İngilizce Öğretmeni, Azmi Ertuğrul İlkokulu, canteacher06@gmail.com

⁵ Sınıf Öğretmeni, Azmi Ertuğrul İlkokulu, ozayasliol@gmail.com

Özet

21. yüzyılın başlarında, dünya giderek daha hızlı ve karmaşık bir hale gelmektedir. Matematik, bu karmaşıklığı anlamak ve çözmek için önemli bir araçtır. Matematik öğrenmek, özellikle de ileri matematik konuları hakkında bilgi sahibi olmak, öğrencilerin gelecekteki iş ve kariyerleri için son derece önemlidir. Öğrencilerin matematik ile ilgili tutumları, sadece matematik öğretiminde değil, hayatın diğer alanlarında da önemlidir. Matematiksel beceriler, pek çok işte ve meslekte gereklidir. Bu nedenle, ilkokul matematik öğretiminde öğrencilerin olumlu bir tutum geliştirmeleri çok önemlidir. Karalı ve Aydemir (2020)'e göre öğrenme sürecine olumlu biçimde aktif bir iş birliği içerisinde katılan, öğrendiklerini akranlarıyla anlık olarak paylaşan öğrencilerin yetiştirilmesi öğretmenler için önemli bir sorumluluktur. Matematik öğretiminin kalitesi ve etkililiği, pek çok faktöre bağlıdır. Bunlardan biri de öğrencilerin matematik dersine karşı tutumlarıdır. Öğrenci tutumu, öğrencilerin matematik dersine karşı ilgi, istek, değer verme, güven ve olumlu duygu durumlarını ifade eder. Öğrenci tutumu, öğrenme sürecini ve sonucunu etkileyen önemli bir değişkendir. Yürütülen çalışma öğrencilerin ilkokul düzeyinde kademelerinin ilerlemesinin kaygılarına olan etkisini ölçen ilk çalışma olması nedeni ile alan yazın için oldukça önemlidir. Bu çalışmada ilkokul öğrencilerinin sınıf seviyesi ilerledikçe matematik dersine yönelik algılarının nasıl değiştiğini belirlemek amaçlanmıştır. Ayrıca ilkokul öğretmenlerinin bu değişime yönelik düşüncelerini belirlemek de hedeflenmiştir. Öğrencilerin matematikle ilgili tutumlarının birinci sınıftan dördüncü sınıfa kadar değişip değişmediği ve öğretmenlerin bu konu hakkındaki algıları ölçülmesi amaçlanmıştır. Araştırma 2022-2023 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde İç Anadolu Bölgesi'nin bir ilindeki bir devlet ilkokulunda öğrenim gören 97 ilkokul öğrencisinin ve aynı okulda görev yapan 102 sınıf öğretmenin katılımı ile gerçekleştirilmiştir ve nitel bir çalışmadır. Araştırma kapsamında Ankara Üniversitesi Temel Eğitim Bölümü'nden iki akademisyen danışmanlığında uzman görüşü alınarak 9 sorudan oluşan bir ölçek oluşturulmuştur. Ölçek kapsamında ilkokul öğrencilerinin seviyesine uygun olarak kısa cevaplı sorular hazırlanmıştır. Oluşturulan sorular çalışmaya dâhil olan gönüllü öğretmenlere de uygulanarak öğretmenlerin gözünden öğrencilerin matematik algıları belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma kapsamına dâhil edilen öğrenciler; akademik başarısı yüksek, orta ve düşük öğrencilerin dengeli dağılımı ile oluşturulmuştur. Bu durum öğrencilerin matematik dersine karşı tutumlarında akademik başarının etkisini ortadan kaldırmıştır. İlkokul birinci sınıftan dördüncü sınıfa kadar öğrencilerin matematik dersine ilişkin algılarına yönelik veriler ile öğretmenlerin bu konudaki düşüncelerine ilişkin

karşılaştırmalı analiz ve değerlendirmeler incelendiğinde öğrencilerin en fazla zorlandıklarını düşündükleri dersin İngilizce, Matematik ve Türkçe olarak dengeli bir biçimde dağıldığı görülüyor. Öğretmenlerin düşünceleri incelendiğinde ise Matematik ve İngilizce derslerinin zorluk algısı diğer derslere göre daha belirgindir. Öğrencilerin Matematik dersi sürecinde hissettikleri duygulara yönelik öğretmen gözlemleri incelendiğinde grubun yarısına yakınının (56) öğrencilerin zorlandığını belirttiği görülmektedir. Bu maddenin öğrenciler arasında çok fazla seçilmemiş olması öğretmenlerin bu algısının hatalı olduğunu göstermektedir. Buna ek olarak bulgular incelendiğinde her iki grup da Matematik ders saatlerinin daha fazla olması gerektiğini düşünmektedir. Elde edilen veriler incelendiğinde öğrencilerin matematik dersi zorluk algısının sınıf kademelerine göre anlamlı bir değişiklik göstermediği belirlenmiştir. Öğrenciler matematik ve İngilizce dersini diğer derslere göre daha zor olarak nitelendirmekte ancak bu algı tüm sınıf seviyelerinde benzerlik göstermektedir. İlkokul birinci sınıfta ilk kez matematik dersi ile karşılaşan öğrenciler ile konuların arttığı ve zorlaştığı ilkokul dördüncü sınıf seviyesinde de verilen cevaplar diğer sınıf kademeleri ile benzer şekildedir. Araştırmaya dahil olan öğretmenlerin cevapları incelendiğinde ise matematik ve dersinin zorluk algısının diğer derslere göre daha belirgindir. Öğretmenlerin cevapları öğrencilerin ödev yaparken zorlandıkları yönündedir ancak bu duruma öğrenci cevaplarında rastlanılmamaktadır. Çağırğan Gülten (2012) tarafından yapılan çalışma ortaya konulan sonuçlar ile benzerlik göstermekte ve sınıf öğretmenlerinin matematik öğrenme ve öğretme de büyük bir role sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Cevahir Batmaz ve Toptaş (2021) tarafından yapılan çalışmadan matematik dersi tutumlarının matematik dersinde önemli bir etken olduğu ortaya koyulduğu ve bu durumun mevcut araştırma ile benzerlik gösterdiği görülmektedir. İlerleyen yıllarda yapılacak benzer çalışmalarda nicel araştırma yöntemlerinin kullanılması ve farklı sosyal çevrelerde yaşayan katılımcıların araştırmalara dâhil edilmesi önerilebilir.

Anahtar sözcükler: matematik, ilkokul, tutum

Okul Matematik Etkinliklerinin Lise Öğrencilerinin Matematik Odaklı Epistemolojik İnançlarına Etkisi

Bitem Banu TAMER¹, Doç. Dr. Yasemin SAĞLAM KAYA², Makbule ŞAHİN³, Hanife Fulya YILMAZ⁴

¹ Okul Müdürü, Sezai Karakoç Anadolu Lisesi, bitemtamer08@gmail.com

² Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü, ysaglam@hacettepe.edu.tr

³ Öğretmen, Sezai Karakoç Anadolu Lisesi, makosahin@gmail.com

⁴ Öğretmen, Sezai Karakoç Anadolu Lisesi, fulyayilmaz@yahoo.com

Özet

Toplumların gelişmesinde, analitik düşünebilen, bilgiyi yapılandırabilen, üst düzey düşünme becerilerine sahip olan bireylerin varlığı önem kazanmaktadır. Eğitim yoluyla çağın ve toplumun beklentilerine göre ihtiyaç duyulan bireylerin topluma kazandırılması birinci amaçlar arasında yer almaktadır. Bu amaçlara ulaşmada matematiğin katkısı hiçbir çağda yadsınmamıştır. Analitik düşünme becerisini ve bilimsel bakış açısını geliştiren matematiğe verilen önem günümüze kadar artarak devam etmiştir. Bilgiyi elde etme ve özümleme sürecinde birçok içsel ve dışsal faktör söz konusudur. Bu faktörler, öğretim sürecindeki birçok değişkeni de etkilemektedir. Bu nedenle bu faktörleri tespit etmeye, hangi şartlar altında değiştiğini belirlemeye yönelik yapılacak çalışmalar, öğrenme sürecine olumlu katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çalışmaya konu olan matematik odaklı epistemolojik inançlar, matematik öğrenmeyi etkileyen duyuşsal faktörler arasında yer almaktadır. Öğrencilerin sahip olduğu bu tür inançların belirlenmesine yönelik yapılacak çalışmaların, öğrenme ortamlarının düzenlenmesi, öğrencilerin desteklenmesi ve matematik öğretim programları hazırlanırken nelere dikkat edilmesi hususunda rehberlik edeceği düşünülmektedir. Bireysel farklılıklardan birisi olan epistemolojik inanç, bilimsel anlamda bireylerin bilimin ne olduğu, bilimin özellikleri, bilimin yöntemleri ve bilimin nasıl öğretilmesi konularındaki inançlarını temsil etmektedir. Başlı başına epistemoloji ise bilginin yapısı ile ilgilenen ve insanın bilme işini nasıl gerçekleştirdiğini ifade eden bir felsefe dalıdır (Deryakulu ve Bıkmaz, 2003). Eğitimde bireysel farklılıkların eğitimin niteliği üzerinde etkileri düşünüldüğünde eğitimde epistemolojik inançların incelenmesi önemli bir yer tutmaktadır. Schommer'e, (1994) göre epistemolojik inançlar, bilginin ne olduğu ve öğrenmenin nasıl gerçekleştiği ile ilgili inançları temsil etmektedir. Eğitimde öğrenmenin nasıl gerçekleştiği ve öğrencilerin öğrenmeye olan bakış açılarının başarıyı ve diğer değişkenleri nasıl etkilediği bilginin edinimi açısından değerlidir. Kişilerin bilme eğilimleri geçmiş yaşantılarından, deneyimlerinden, bilgiyi elde etme yöntemlerinden etkilenmektedir. Bu faktörler bir araya gelerek bireysel farklılıklara temel oluşturmakta ve matematik eğitiminde bireysel farklılıklar önem arz etmektedir. Bu çalışmanın amacı; Okulda uygulanan matematik etkinliklerinin lise düzeyindeki öğrencilerin matematik dersine ilişkin epistemolojik inanç düzeylerinde, Öğrenmenin Çabaya Bağlı Olduğuna İnanç (ÖÇBOİ), Öğrenmenin Yeteneğe Bağlı Olduğuna İnanç (ÖYBOİ) ve Tek Bir Doğrunun Var Olduğuna İnanç (TBDVOİ) açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymaktır. Araştırmanın çalışma grubunu 2022-2023 Eğitim Öğretim yılının ikinci yarısında Sezai Karakoç Anadolu Lisesinde öğrenim gören 94 dokuzuncu sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Tek grup ön test-son test deseninin kullanıldığı bu çalışma kapsamında çeşitli matematik

etkinlikleri gerçekleştirilmiş ve dokuzuncu sınıf ğrencilerinin bu etkinliklere aktif olarak katılımı sağlanmıştır. Gerçekleştirilmiş etkinlikler öncesi ve sonrasında İlhan ve etin (2013) tarafından geliştirilen “Matematik Odaklı Epistemolojik İnanç Ölçeği” n test ve son test olarak uygulanmıştır. Uygulama sonucunda alt boyutlardaki ortalamalar dikkate alındığında öğrencilerin öğrenmenin çabaya bağlı olduğuna yönelik inanç puanları diğer inanç türlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Diğer inanç türlerine göre en düşük ortalama öğrencilerin öğrenmenin yeteneğe bağlı olduğuna yönelik inanç puanında ortaya çıkmıştır. Bu durum son testte daha belirgin hale gelmiştir. Toplam lek puanı dikkate alındığında öğrencilerin okulda gerçekleştirilen matematik etkinlikleri sonucunda matematik odaklı epistemolojik inançlarında anlamlı bir değişiklik olmamıştır. Ancak alt boyutlar dikkate alındığında, tek bir doğrunun var olduğuna yönelik inanç boyutunda gerçekleşen ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmektedir. Diğer alt boyutlarda ortalamalar arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Öğrencilerin ğrenmenin çabaya bağlı olduğuna yönelik inanç puanlarının yüksek olması matematik eğitiminin çabaya bağlı olduğuna dair inançlarının geliştirilebilir olduğunu göstermektedir. Yani ortaėėretim 9. sınıf ğrencilerinin öğrenmenin çabaya bağlı olduğuna yönelik inanç boyutunda gelişmiş matematik odaklı epistemolojik inançlara sahip olduğu söylenebilir.

Anahtar sözcükler: matematik odaklı epistemolojik inanç, matematik etkinlikleri, lise ğrencileri

Matematik Öğretiminde Yenilikçi Uygulamaların Matematik Tutumuna Etkisi

Cüneyt ŞENYURT¹, Dilek GÖKDUMAN², Ece ÖZDOĞAN ÖZBAL³

¹ Okul Müdürü, Muazzez Karaçay İlkokulu, cuneytsenyurt@gmail.com.

² Sınıf Öğretmeni, Muazzez Karaçay İlkokulu, d.gokduman01@gmail.com.

³ Doç. Dr., Ankara Üniversitesi Temel Eğitim Bölümü, eozdogan@ankara.edu.tr.

Özet

Matematik, insanlık tarihinde önemli bir geçmişe sahip olan yaşamın hemen her alanında yer alan en eski bilim dallarından biridir. Ağaçların farklı şekillere, insanların farklı boy ve ağırlıklara sahip oluşu, günlük yaşamdaki problemlere ilişkin mantık yürütme süreci ve daha birçok şey matematik ile ilişkilidir. Dolayısıyla matematik biliminin ayrıntılarını keşfetmek, bireyin yaşamını kolaylaştırması ve diğer bilim dallarında ilerlemeye temel teşkil etmesi açısından önem arz etmektedir. Ancak matematik bilimine yönelik geliştirilen kaygılar, bu bilime ilişkin önyargılar oluşturmakta ve olumsuz tutumlara yol açmaktadır. Öğrencilerin matematikle ilgili duyguları, inançları, öz yeterlik algıları gibi çeşitli yönleri içeren matematik tutumu ise, öğrencilerin matematik dersine karşı olan motivasyonlarını, ilgi ve başarılarını etkileyen önemli bir faktördür. Kapsamlı araştırmalar, matematiğe yönelik olumlu tutumun daha yüksek başarı ile ilişkili olduğu (Leung ve diğerleri, 2014; Hannula, 2002) sonucunu ortaya koymuştur. Bazı araştırmalar ise ilkökul çocuklarının matematiğe karşı tutumlarının olumlu olma eğiliminde olduğunu, ancak çocukluk ve ergenlik döneminde yaşla birlikte tutumlarının olumsuz yönde değiştiğini göstermektedir (Krinzinger, Kaufmann & Willmes, 2009; Ma & Kishor, 1997). Bunda, matematik dersine yönelik zaman içerisindeki deneyimlerin etkili olduğu düşünülmektedir. Matematiğe yönelik olumlu tutum geliştirme düzeyinin, öğretme-öğrenme sürecinde gerçekleştirilen etkinliklerin gerçek yaşamla ilişkisinin kurulduğu oranda arttığı görülmektedir (Bıldırın, 2012, Özkürkçüler, 2019). Özellikle ilkökul döneminde somut etkinliklerle yapılandırılmış uygulamalar, matematik derslerini daha etkileşimli, anlamlı ve ilgi çekici hale getirebilecek, öğrencilerin matematiğe daha özgüvenle yaklaşması ve matematiğe yönelik olumlu tutum geliştirmelerinde etkili olabilecek bir unsurdur (Baki, 2017). Bu araştırmanın amacı uygulama destekli matematik etkinliklerin ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin matematik tutumlarına etkisini incelemektir. Matematik öğretiminde uygulamaların matematik tutumuna etkisini incelemek amacıyla gerçekleştirilen bu çalışma deneysel araştırma modelinde, tek grup ön test-son test desenine dayalı bir araştırmadır. Kontrol grubunun olmayışı deseni zayıf kılmaktadır ancak eğitim modülünün uygulandığı bir çalışma olmasından ötürü tek gruplu deneysel desen tercih edilebilmektedir (Creswell, 2012). Araştırmanın temel hedef kitlesi, Ankara'da, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilkökullarda öğrenim gören 4. sınıf öğrencileridir. Yapılan araştırmalar öğrencilerin somut işlemlerden soyut işlemleri anlamlandırmaya yönelik geçiş döneminin özellikle ilkökul dördüncü sınıf düzeyine denk gelmekte olduğunu göstermektedir (Özdoğan ve Uyar, 2012). Bu doğrultuda, kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile araştırmacılar tarafından kolay ulaşılabilir olan görev yaptıkları okuldaki 102 ilkökul dördüncü sınıf öğrencisi çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Bu araştırmada veri toplama aracı olarak öğrencilerin matematik dersine yönelik tutum düzeylerini belirlemek amacıyla Özdoğan

(2008) tarafından ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin matematik dersine ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla oluşturulan ve yüksek lisans tez çalışmasında kullanılan, sonrasında ise 2012 yılında güncellenen Matematik Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek matematiğe karşı tutumun sevgi, meslek, ilgi ve güven boyutlarından oluşmaktadır. Araştırma kapsamında uygun örnekleme yöntemiyle belirlenen 102 ilkokul 4. sınıf öğrencisine Özdoğan (2008) tarafından geliştirilen Matematik Tutum Ölçeği ön test olarak uygulanmıştır. Ardından öğrenciler, küçük gruplar halinde Özdoğan ve Uyar (2012) tarafından yürütülen “Aranızda Matematiği Sevmeyen Var mı?” isimli TÜBİTAK Projesi kapsamında geliştirilen “Açılarım, Matematik ve Geometrik Şekiller, Geometrik Şekli Üretiyorum, Kaç Boyutluyum?” ve Geometri Kelimem isimli atölye uygulamalarına katılmışlardır. Uygulama sonrasında öğrencilere aynı Matematik Tutum Ölçeği son test olarak uygulanmıştır. Tek grup ön test-son test desenine dayalı bu deneysel çalışma ile somut etkinliklerden oluşan matematik uygulamalarının öğrencilerin matematik dersine yönelik tutumları üzerindeki etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada ön test- son test tutumları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı T-testi ile sınanmıştır. Verilerin analizinde SPSS 16 istatistik programı kullanılmıştır. Sonuçlar öğrencilerin ön ve son tutum sonuçları arasında anlamlı bir farklılığın oluşmadığını göstermektedir. Bununla birlikte öğrencilerin ön ve son tutum sonuçlarının ölçeğin sevgi ve ilgi boyutlarında anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla araştırma kapsamında uygulanan program matematiğe ilişkin tutum boyutunda olmasa da matematiğe ilişkin sevgi ve ilgi boyutlarında etkili olmaktadır. Eğitime ilişkin uygulamaların eğlenceli matematik oyunlarını da içermesinin sonuçlar üzerinde etkisinin olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda uygulanan programın bir yıla yayılarak tüm program kazanımlarını destekleyecek şekilde yapılandırılmasının daha etkili sonuçlar getireceği düşünülmektedir.

Anahtar sözcükler: matematik, tutum, ilgi, matematik uygulamaları

Kapsayıcı Eğitimde Ruhsal Uyum: Spor Eğitimi Bağlamında Deneysel Bir Araştırma

Yaşar TEKİN¹, Levent İLHAN²

¹Okul Müdürü, Adalet İlkokulu, yasartekin0806@hotmail.com

²Prof. Dr., Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, leventilhan@gazi.edu.tr

Özet

Ruhsal uyum “bireyin sahip olduğu özelliklerinin kendi benliğiyle içinde bulunduğu çevre arasında dengeli bir ilişki kurabilmesi ve bu ilişkiyi sürdürebilmesi” şeklinde tanımlanmaktadır. Ruhsal uyumsuzluk iki temel bileşen üzerinde belirginleşmekte olup öğrencilerde dışarıdan fark edilebilen davranış sorunları ve iç dünyalarında yaşadıkları nevrotik sorunlar olarak ele alınmaktadır. Genel olarak bakıldığında uyum sorunu yaşayan öğrenciler: aşırı hareketlilik, yerinde duramama, bencillik ve paylaşmama, yaşatlarıyla geçinememe, kavgacılık, saldırganlık, kaygılı ve kuruntulu olma, arkadaşsız olma ve yalnız oynama, okula isteksiz gitme, cezadan etkilenmeme, neşesiz ve mutsuz olma, dikkatsizlik, inatçılık, gibi özelliklere sahip olabilmektedirler. Özel gereksinimli öğrencilerin çevreyle iyi ilişkiler içinde olması, sağlıklı bir şekilde iletişim kurması, sosyal olarak gelişmesi açısından, ruhsal olarak kendini iyi hissetmesi ve uyum göstermesi için okullar önemli bir yer tutmaktadır. Öğrencilerde var olabilecek birçok durumun üstesinden gelecek dinamikleri içerisinde bulunduran, bireylerin yeniden uyum sağlamasına olanak sağlayan, beden eğitimi ve spor faaliyetleri doğal bir rehabilitasyon aracı olarak görülmektedir. Bu araştırmanın amacı, ilkokul düzeyinde özel gereksinimi olan öğrencilerde, düzenli sportif aktivitelerin ruhsal uyum düzeylerine olası etkisinin incelenmesidir. Araştırma, “öntest-sontest kontrol grupsuz deneme modelinde” desenlenmiştir. Araştırma grubu 7-9 yaş aralığında 1 kız, 5 erkek toplam 6 öğrencidir. Öğrencilerden 2’si özel alt sınıf, 4’ü ise kaynaştırma öğrencisidir. Araştırma verileri, Hacettepe Ruhsal Uyum Ölçeği aracılığıyla, araştırmaya dahil olan öğrencilerin öğretmenlerinden toplanmıştır. Ayrıca öğretmenlerin araştırma sürecinde öğrenciler üzerinde yaptıkları gözlemlere ilişkin nitel veriler bulgulara yansıtılmıştır. Araştırma grubuna haftada 2 gün, dönüşümlü olarak her öğrenci için en az 3 saat özel beden eğitimi programı uygulanmıştır. İşlevsel egzersizler (bireysel, eşli, grup stafet, istasyon parkurları), sportif oyunlar (eşli, yardımlaşmalı, grup yarışmaları ve kurallı oyunlar) bölümlerinden oluşan özel beden eğitimi programı, öğrencilerin ilgi, istek yetenek ve yeterlilik üzerinden ilk iki hafta bireysel sonraki haftalarda akran gruplarının katılımıyla 28 hafta uygulanmıştır. Her öğrencinin öntest – aratest ve sontest ruhsal uyum düzeyleri grafikler ile ortaya konulmuştur. Ayrıca doğrudan alıntılara da yer verilmiştir. Araştırma grubu heterojen bir yapıda olsa da fikir vermesi açısından “Wilcoxon testine” başvurulmuştur ve 0,05 anlamlılık düzeyinde test edilmiştir. Araştırma grubundaki öğrencilerin ruhsal uyum düzeyi ön test son test ölçüm değerleri incelendiğinde, ruhsal uyum ($Z=-2,207$, $p<.05$) ön test son test ölçüm değerlerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Sıra ortalamaları incelendiğinde, son teste ilişkin pozitif sıraların ve ortalama değerlerin ön teste oranla daha düşük olduğu bulgulanmıştır. Araştırma bireysel farklılıkları olan heterojen bir grup üzerinden yürütülmüştür. Program öncesi ve sonrası grubun uyum düzeylerinde

pozitif anlamda değişimler olduğu belirginleşmiştir. Bu anlamlı değişikliğin düzenli olarak yapılan özel beden eğitimi etkinliklerinden kaynaklandığı düşünölmektedir. Benzer çalışmalarda, uyarlanmış fiziksel etkinliklerin ve sporun benlik saygısı, depresyon, kaygı ve davranış sorunları üzerinde olumlu etkisinin olduğu belirtilmiştir. Ayrıca farklı spor branşlarında yapılan araştırmalarda düzenli olarak sportif etkinliklere katılan çocukların program süreçlerine bağlı olarak uyumsuzluklarında azalmalar olduğu rapor edilmiştir. Bu sonuçlar araştırmamızın bulgularıyla örtüşmektedir. Çocukların sportif etkinliklere ve etkileşimlere katılması, yaşam tarzı değişiklikleri, fiziksel veya sosyal çevrede değişiklikler yapmak uyumsuzlukla baş etmede önemli araçlar olarak görölmektedir. Sosyal etkinlikler ve etkileşimlere olanak sağlayan sporun ruhsal uyum üzerindeki olumlu etkilerinin olabileceğini araştırmamızın bulguları da desteklemektedir. Amaçlı ve anlamlı biçimde düzenlenen hareket eğitimi programları, öğrencilerin tüm gelişim yönlerini etkileme potansiyeli taşıyabilir. Hareketler yolu ile elde edilen bu deneyimler kendi başlarına bir amaç değil, gelişimde sürekli ve etkili temel araç olarak düşünölebilir.

Anahtar sözcükler: kapsayıcı eğitim, ruhsal uyum, özel beden eğitimi ve spor, problem davranışlar

Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilere Kurabiye Yapmanın Öğretilmesinde Eş Zamanlı İpucu Yönteminin Etkililiği

Ülkü ALTAN¹, Hatice BAKKALOĞLU², Cem ASLAN³, Medeni COŞKUN⁴, Kübra ÖZDOĞAN⁵

¹ Okul Müdürü, Nene Hatun Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, ulku047@gmail.com

² Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Bölümü, hbakkaloglu@ankara.edu.tr

³ Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü, cemaslan@gazi.edu.tr

⁴ Öğretmeni Nene Hatun Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, medenicoskun@gmail.com

⁵ Öğretmen, Nene Hatun Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, kbrozdogan@gmail.com

Özet

Bu araştırmanın amacı, zihinsel yetersizliği olan öğrencilere kurabiye yapma becerisinin öğretiminde eşzamanlı ipucuyla öğretimin etkili olup olmadığını, beceri öğretildiğinde, bu beceri sona erdikten sonraki süreçlerde korunup korunmadığını belirlemektir. Amaca ulaşmak için bu çalışmada, bağımsız değişkenin üzerindeki etkisini en az üç denek üzerinde incelemeyi amaçlayan ve becerinin kalıcılığını değerlendirmeye olanak veren, tek denekli araştırma modellerinden yoklama evreli denekler arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin yaşama katılımı ve istihdam edilebilirliğinin artması açısından eşzamanlı ipucuyla öğretim yönteminin önem taşıdığı düşünülmektedir. Bu nedenle araştırmaya katılan öğrencilerin gelecekte bağımsız yaşama becerileri kazanmasına katkıda bulunulacağı öngörülmektedir. Araştırma, Ankara ili Mamak ilçesinde Nene Hatun Mesleki ve Teknik Anadolu lisesinin 10. ve 11. sınıfına devam eden ve hafif düzeyde zihinsel yetersizlikleri bulunan deneklerle gerçekleştirilmiştir. Toplam 3 denek seçilmiştir. Okulun kız okulu olması sebebiyle deneklerin tamamı kız öğrencidir. Çalışmaya başlamadan önce deneklerin aileleri ile görüşülmüş, çalışma hakkında bilgi verilmiş ve yazılı onayları alınmıştır. Araştırmada öğretilmesi planlanan beceriye karar verilirken aileden, bireyin kendisinden ve öğretmenden görüş alınmıştır. Alınan görüşlerde öğrencilerin yiyecek-içecek alanında eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdürmesi nedeniyle öğrencilerin mesleki eğitimine de katkı sağlayacak becerinin öğretilmesine karar verilmiştir. Araştırmada, “Toplu Yoklama, Günlük Yoklama, Öğretim ve İzleme Oturumları Veri Toplama Formları” veri toplama araçları olarak kullanılmıştır. Öğretim oturumları görsel kayıt altına alınarak izleme yapılmıştır. Öğretim yönteminin etkililiğini belirlemek amacıyla ölçütü karşılamak için öğretim yapılan denegün günlük yoklama oturumlarındaki doğru tepkileri esas alınmıştır. Denegün doğru olarak gerçekleştirdiği basamak sayısı toplam basamak sayısına bölünerek yüz ile çarpılarak doğru tepki yüzdesi belirlenmiştir. Öğretimin etkililiği grafiksel analiz tekniğiyle ortaya konulmuştur. Araştırmanın genelleme oturumlarında elde edilen veriler öntest - sontest modeliyle grafikler üzerinde gösterilerek analiz edilmiştir. Analizler, deneklerin her birinin %100 oranında başarı göstererek “Kurabiye Yapma Becerisi” kazandığını ortaya koymuştur. Denekler başlangıç düzeyinde sıfıra yakınken öğretim oturumları ile %100’e ulaşmışlardır. İzleme aşamasında ise %100 başarı göstererek kendi başlarına kurabiye yapma becerisini kazanmışlardır. Araştırmaya katılan üç denegün günlük yaşam becerilerinden kurabiye yapma becerisinin basamaklarını oldukça kısa zamanda kazandıkları izlenmiştir. Bu duruma, deneklerin becerileri öğrenmeye istekli olmaları, öğretime başlamadan önce deneklere bu becerilerin onların hayatını nasıl kolaylaştıracağıının

anlatılmasının etkili olduğu düşünölebilir. Zihinsel yetersizliği olan öğrencilere yönelik zincirleme becerilerin öğretilmesi amacıyla eşzamanlı ipucuyla öğretimin etkililiğinin araştırılması araştırmaya katılan öğrencilerin gelecekte bağımsız yaşama becerileri kazanmasına katkıda bulunmuştur. Eşzamanlı ipucuyla öğretim kullanılarak kurabiye yapma becerilerinin öğretiminin uygulanması sonucu zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin günlük yaşam becerilerini yerine getirme düzeylerinde başlama düzeyine göre büyük bir artış gözlenmiştir. Bu sonuç, eşzamanlı ipucuyla öğretim kullanılarak gerçekteştirilen kurabiye yapma becerilerinin öğretiminin zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin günlük yaşam becerilerini kazandırmada etkili olduğu izlenimini vermektedir. Araştırma, zihinsel engeli olan öğrencilere günlük yaşam becerilerinin öğretimde eşzamanlı ipucuyla öğretimin kullanıldığı bulaşık yıkama becerisi, fotokopi çekme becerisi, örgü örme becerisi gibi birçok akademik çalışmayı da desteklemektedir. Bu nedenle araştırmanın yeni araştırmalara da kaynak olabileceği ve zemin hazırlayabileceği düşünölmektedir. Eşzamanlı ipucuyla öğretimle gerçekteştirilen kurabiye yapma becerisinin öğretiminin sosyal açıdan da geçerli bir öğretim olduğu bulunmuştur. Araştırmaya katılan deneklerin aileleri çoğunlukla, çocuklarının kurabiye yapma becerisini kazandıklarını ve yapılan öğretimden memnun kaldıklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan deneklerin ailelerinin araştırmaya ilişkin olumlu görüş, bildirmeleri, gerekli becerilerin kazandırılmış olması, yapılan eğitimin sistematik olması etkin rol oynamış olabilir. Bu sonuç, eşzamanlı ipucuyla öğretimle günlük yaşam becerilerinin öğretildiği çalışmalardaki sosyal geçerlik verileriyle tutarlılık göstermektedir. Sonuç olarak, kurabiye yapma becerisinin öğretilmesinde eş zamanlı ipucu yönteminin etkili olduğu araştırmamız ile ortaya konulmuş ve becerinin korunduğu tespit edilmiştir.

Anahtar sözcükler: *zihinsel yetersizlik, eş zamanlı ipucu yöntemi, kurabiye yapma becerisi, yoklama ve izleme oturumları, zincirleme beceriler, günlük yaşam becerileri*

Ortaöğretim Kurumlarında Kaynaştırma/Bütünleştirme Uygulamalarının İncelenmesi

Gülay ÇELİK¹, Şeyda DEMİR²

¹Okul Müdürü, Şehit Lokman Biçinci Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, nehirbatu@gmail.com

² Doç. Dr., Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Bölümü, raggiana83@yahoo.com

Özet

Dünyada kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarına devam eden özel gereksinimli öğrencilerin sayısı her yıl artmaktadır. Türkiye’de ortaöğretime devam eden öğrenci sayısı 6,5 milyondan fazladır. Türkiye’de engelli nüfusun toplam nüfusa oranının %10-12 arasında olduğu ve 8,5 milyon engelli bireyin yaşadığı belirtilmekte, Amerika Birleşik Devletleri’nde 3-17 yaş arası engelli nüfusun ise %17 civarında olduğu ifade edilmektedir. İstatistiklere göre ortaöğretimde özel gereksinimleri olan çocukların sayısı bir milyonu aşmakla birlikte resmi istatistiklere göre bu sayı 71 bin civarındadır. Ortaöğretimde konuya ilişkin Türkiye’de yapılan çalışmalar sınırlı sayıdadır. Ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin kaynaştırma/bütünleştirmenin felsefesi olan “farklılıkları anlamayı” ön planda tuttıkları ancak bunu sınıflarına yansıtamadıkları belirtilmektedir. Öğretmenler; destek personelin, öğretimsel materyallerin ve ek desteklerin kendilerine sunulmasının önemini vurgulamakta ve kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarını başarıyla yürütebilen öğretmenlerin kendilerini daha yeterli hissettiği görülmektedir. Ayrıca ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin kaynaştırma/bütünleştirmeye yönelik tutumlarının okul öncesi öğretmenleri ile ilkökul öğretmenlerinden daha olumsuz olduğu da bildirilmektedir. Öğretmenler kaynaştırma/bütünleştirmeye ilişkin lisans düzeyinde aldıkları derslerin yetersiz olduğunu ve özel gereksinimli öğrencilere ilişkin bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi gerektiğini ifade etmektedirler. Ayrıca öğretmenler lisans düzeyindeki eğitimleri sırasında etkili kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları için öğretmenlik uygulaması deneyimlerinin artırılması gerektiğini de vurgulamaktadırlar. Öğretmenlerin yanı sıra anne babaların ve kaynaştırma/bütünleştirme sınıflarında eğitim alan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirmeye yönelik tutumları da az çalışılan konulardandır. Alanyazında ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin, öğrencilerin ve öğrenci velilerinin kaynaştırma/bütünleştirmeye yönelik tutumları ve yeterliklerinin incelenmesine ilişkin çalışmalara gereksinim duyulmaktadır. Mevcut çalışmanın amacı ortaöğretim kurumlarda kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının öğretmen tutum ve yeterliklerini incelemek, öğrenci tutumları ile anne-babaların tutumlarını değerlendirmek ve velilerin çocuklarının eğitimlerine katılımları açısından çıkarımda bulunmaktır. Bu amaçla, “Ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarına yönelik tutumları nasıldır, konu ile ilgili öğretmen yeterlikleri uygun mudur, tutumlar ile yeterlikler arasındaki ilişki durumu nedir, özel gereksinimi olan bireylerin anne babalarının uygulamalara yönelik tutumları ve görüşleri nelerdir, özel gereksinimi olan bireylerin kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarına yönelik tutumları nasıldır?” sorularına yanıt aranmıştır. Bu çalışmada betimsel araştırma yöntemlerinden ilişkisel araştırma deseni kullanılmıştır. Çalışmamızda öğretmenlerin tutumları ve yeterlikleri, anne babaların tutumları ve çocuklarının eğitimlerine katılımları ile

öğrencilerin tutumlarına ilişkin veriler bilgi formları ve ölçeklerle toplanmış ve nicel olarak analiz edilmiştir. Araştırmamıza Ankara ilinde, ortaöğretim okullarında kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının yürütüldüğü sınıflarda görev alan öğretmenler, özel gereksinimli ve tipik gelişen öğrenciler ile öğrencilerin anne babalarının dahil edilmiştir. Konu ile olarak toplam 280 öğretmen, özel gereksinimli çocuğa sahip 198 anne baba ve 132 özel gereksinimli öğrenciden veri toplanmıştır. Çalışmaya katılan anne babaların çocuklarının %50'si öğrenme güçlüğü, %22'si zihin yetersizliği, %11'i duygusal ve davranışsal bozukluk, %11'i süregen hastalık-fiziksel yetersizlikler, %6'sı otizm spektrum bozukluğuna sahiptir. Çalışmaya katılım gösteren öğrencilerin (ölçekleri dolduran öğrencilerin) %50'sinin öğrenme güçlüğü, %22'sinin zihin yetersizliği, %11'inin duygusal ve davranışsal bozukluğu, %11'inin süregen hastalık ve %6'sının otizm spektrum bozukluğuna sahip olduğu görülmüştür. Kullanılan ölçekler araştırmacılarca uyarlanmıştır. Bu amaçla ölçek öncelikle özel eğitim alanında İngilizceye hâkim iki uzman tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Sonrasında Türkçe çeviriler İngilizceye hâkim iki uzman tarafından İngilizceye çevrilmiştir (back translation). Türkçe ve İngilizce formların tutarlılığına bakılmıştır. Forma son hali verildikten sonra ölçek Ankara'da ortaöğretim kurumlarında görev yapmakta olan 320 öğretmene uygulanmıştır. Eksik ve hatalı doldurulan ölçekler gruptan çıkarıldıktan sonra geriye kalan 280 öğretmen formu üzerinden ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmada nicel ve nitel veri toplama teknikleri birlikte kullanılmıştır. Araştırmanın verileri, öğretmenler, anne-babalar ve öğrencilerin demografik bilgilerini almak için bilgi formları ile ölçekler aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmada toplanan veriler nicel istatistikler ile ölçeklerden toplanan veriler ise betimsel istatistikler ile analiz edilmiştir. Kaynaştırmaya/bütünleştirmeye ilişkin; öğretmenlerin, anne-babaların ve öğrencilerin tutumları için ölçeklerden yararlanılmıştır. Tutumlar ve yeterlikleri ölçme araçlarından elde edilen puanlar ve puanların standart sapmaları hesaplanmıştır. Öğretmenlerin kaynaştırmaya/bütünleştirmeye ilişkin tutumları ve yeterlikleri arasındaki ilişkiler ise korelasyon katsayıları hesaplanarak incelenmiştir. Bu tutum ve yeterlikler arasında istatistiksel olarak orta ile yüksek derecede ilişkiler bulunduğu tespit edilmiştir. Konu ile ilgili inançları (KBİ) ile yeterlikler arasındaki ilişkiler orta düzeydedir (korelasyon kat sayıları .38 ile .46 arasında değişmektedir). Kaynaştırma/bütünleştirmeye ilişkin duygusal tepkiler ile yeterlikler arasındaki ilişkiler yüksek düzeydedir (korelasyon katsayıları. 60 ile. 71 arasında değişmektedir). Davranışsal tepkiler ile yeterlikler arasındaki ilişkiler ise orta ile yüksek düzey arasındadır (korelasyon katsayıları. 56 ile .73 arasında değişmektedir). Öğretmenlerin genel anlamda kaynaştırma bütünleştirme uygulamalarına ilişkin kendilerini yeterli gördükleri söylenebilir. Özel gereksinimli çocukların genel ölçekten orta düzeyde puan aldıkları, kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının sosyal adaleti sağlayacağına inandıkları, gereksinimlerinin genel eğitim sınıflarında orta düzeyde karşılanabileceğini ve öğretmenlerin kaynaştırma/bütünleştirme için yeterliklerinin orta düzeyde olduğuna, özel gereksinimli olmayan öğrenciler için ise kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının nitelikli eğitimi bozmayacağına inandıkları tespit edilmiştir.

Anahtar sözcükler: *kaynaştırma, bütünleştirme, ortaöğretim kurumları*

5 Yaşında Çocuğu Olan Ebeveynlerin Medya Aracılık Rollerini ve Medya Araçlarına İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi

Sevgi ÖZCAN¹, Senem KUKU², Suna Şirin KARAKAYA³, K. Büşra KAYNAK EKİCİ⁴

¹ Okul Müdürü, Türkkonut Anaokulu, sevgiozcankara@gmail.com

² Rehber Öğretmen, Türkkonut Anaokulu, denizkuku@hotmail.com

³ Müdür Yardımcısı, Türkkonut Anaokulu, sirinsuna@gmail.com

⁴ Doç. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Çocuk Gelişimi Bölümü, kbkaynak.ekici@aybu.edu.tr

Özet

Günümüz gerçeklerinden biri olan dijital dünya çocukların gündelik yaşamlarının her alanında yer almaktadır. Bu konuda yapılan pek çok araştırma dijital araçların özellikle küçük çocukların gelişimlerini olumsuz yönde etkilediğini ortaya koymaktadır. Yakın tarihli bir araştırma çocukların gün içinde dijital teknoloji kullanarak geçirdikleri zaman ve kısa mesaj sayısı arttıkça sergiledikleri dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu ile davranış problemleri semptomlarının arttığını; öz düzenleme problemlerini beraberinde getirdiğini ortaya koymaktadır. Yine yakın tarihli bazı araştırmalarda dijital medya ve narkotik uyuşturucular arasında karşılaştırmalar yapılmaya başlanmış, dijital araçlar “dijital eroin”, “elektronik kokain”, “sanal uyuşturucu” gibi farklı şekillerde isimlendirilmeye başlanmıştır. Durum böyleyken, Türkiye İstatistik Kurumu (2022) Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, Türkiye genelinde pek çok hanede internet erişim oranlarının %94,1’e ulaştığını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda günümüz dijital dünyasında medya araçlarını doğru bir şekilde kullanmak önemlilik arz etmektedir. Almanya menşeli bir araştırma medya araçlarını doğru miktarda kullanmanın bireyleri üretken kıldığını, bu araçları aşırı kullanmanın ise üretkenliği düşürdüğünü ortaya koymaktadır. Bu doğru kullanım sürecinde ise çocukların medya araçlarına erişimlerinde ebeveynler başrolde yer almakta; ebeveynlerin medya aracılık rolleri önemlilik arz etmektedir. Ebeveynlerin medya aracılığı, çocuklar için medya araçlarının sunduğu içeriği kontrol etmek, denetlemek amacı ile kullandıkları stratejileri kapsamaktadır. Bu bağlamda karma yöntemlerden biri olan açımlayıcı sıralı karma desen kullanılarak gerçekleştirilen bu araştırmanın amacı 5 yaşında çocuğu olan ebeveynlerin medya aracılık rollerinin ve medya araçlarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesidir. Bu amaç kapsamında ilk olarak ebeveynlerin medya aracılık rollerine ilişkin puanları belirlenmiş ardından da ebeveynlerin medya araçlarına ilişkin görüşleri tespit edilmiştir. Bu amaç dahilinde araştırmanın çalışma grubunu 2022-2023 eğitim öğretim yılında Ankara ili Etimesgut İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü’ne bağlı Türkkonut Anaokuluna 5 yaşındaki çocukları devam eden ebeveynler oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden biri olan uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda Türkkonut Anaokulu’na 5 yaşındaki çocuğu devam eden 194 ebeveyn, çalışmaya katılmayı kabul eden 112’si dâhil edilmiştir. Araştırmanın verileri Şen, Demir, Teke ve Yılmaz (2020) tarafından geliştirilen “Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği” ve araştırmacılar tarafından geliştirilen “Medya Araçlarına Yönelik Görüşme Formu” kullanılarak toplanmıştır. Bu bağlamda araştırma kapsamında Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği kullanılarak elde edilen 112 ebeveyne ait veriler nicel olarak değerlendirilirken; görüşme formu kullanılarak elde edilen 18 ebeveyne ait veriler ise içerik

analizi kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonucunda ebeveynlerin medya aracılık rollerinden en çok kısıtlayıcı sınırlayıcı ebeveyn rolünü benimsedikleri; bunu sırası ile aktif yorumlayıcı, kısıtlayıcı destekleyici, aktif destekleyici ve kısıtlayıcı ebeveyn rolünün izlediği belirlenmiştir. Ayrıca ebeveynlerin kendilerinin medya araçlarını kullanırken güvenli kontrollü kullanım ve eğitim-iletişim amaçlı kullanıma dikkat ettikleri; medya araçlarını çoğunlukla faydalı buldukları ancak yine de bir kısmının zararlı olduğunu dūřündükleri tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra ebeveynlerin medya araçlarının ocuk gelişimi üzerindeki etkilerine ilişkin grūřlerinin hem pozitif yönde hem de negatif yönde olduğu belirlenmiştir. Bununla paralel olarak ebeveynler çocukları için program seerirken; eğitici/öğretici olmasına, şiddet içermemesine, yařa uygun olmasına, yaratıcılıklarını desteklemesine ve manevi değerlere uygun olmasına dikkat ettiklerini ifade etmişlerdir. Son olarak medya araçlarında zaman yönetiminde ilişkin ebeveyn grūřlerine bakıldığında ise; çoęu ebeveyn bu konuda kendilerini başarılı bulduklarını; bu başarıyı ise sūre sınırlaması ya da sūre sınırlama programı kullanımına borçlu olduklarını belirtmişlerdir.

Anahtar szcūkler: medya aracılık rolleri, ebeveyn, dijital dūnya

Medyaya Alternatif Sosyalleşmenin Olanakları: Prof. Dr. Mehmet Sağlam Ortaokulu'nda Yapılan Katılımcı Bir Uygulama

Hasan ÇETİN¹, Birgül ULUTAŞ², Ayşegül AVCU³, Berna BİLEN⁴, Ayşegül AVCU⁵

¹Okul Müdürü, Prof. Dr. Mehmet Sağlam Ortaokulu, profdrmehtetsaglamoo438mail.com.

²Müdür Yardımcısı, Prof. Dr. Mehmet Sağlam Ortaokulu, profdrmehtetsaglamoo438mail.com.

³Dr. Öğr. Üyesi, Birgül ULUTAŞ, Bülent Ecevit Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü, ulutas.birgul@gmail.com

⁴Öğretmen, Prof. Dr. Mehmet Sağlam Ortaokulu, profdrmehtetsaglamoo438mail.com.

⁵Müdür Yardımcısı, Prof. Dr. Mehmet Sağlam Ortaokulu, profdrmehtetsaglamoo438mail.com.

Özet

Ailelerin çeşitli nedenlerle çocukları erken dönemlerde teknoloji ile tanıştırması çocuğun teknoloji okuryazarlığını küçük yaşlardan itibaren kazanmasına olanak sağlamaktadır. İnternet ve sosyal medya ile çocuk yaşta tanışan bireylerin, bağımlılık derecesine de erken yaşlarda ulaşılabilirdiği gözlemlenmiştir. Bu bağımlılık, toplumdan kendini soyutlamış, yalnızlaşmış ve yalnızlığını özgürlük olarak gören çocuk sayısının artmasına sebep olmuştur. Bu sebeple, çocuğun erken dönemde teknoloji ile tanışmasının ona katkıları ne olabilir? Sorusundan yola çıkarak; reddetmeden ya da uyulması zor kısıtlamalar koymadan verimli, kaliteli ve etkin zaman geçirilmesi için çalışma yapma zorunluluğu doğmuştur. Bu proje, ebeveyn ve yalnızlaşan çocukların bir araya getirilerek kaliteli ve etkin vakit geçirmelerine yönelik bir çalışmadır. Bu çerçevede öğrenci ve ebeveynlerin sosyal medya bağımlılığı karşısında farkındalık oluşturmaları ve bu bağımlılıktan kurtulmalarına yardımcı olacak alternatif uygulamaların gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir. Çalışmanın hedefleri olarak; sosyal medyada geçirilen zaman daha verimli ve etkin nasıl geçirilebilir? Bu konuda ebeveyn tutumları ne olmalıdır? Sosyal medya detoksu önerilen çocuklar için yoksunluk yerine ne konmalıdır ki ergen davranışları değişsinsin? Sosyal medyada geçirilen sürenin ekran bağımlılığı olarak nitelendirilmemesi için kaliteli ve sağlıklı iletişim yolları bulunabilir mi? Bu sorulara cevap aramak üzere “Sosyal Medya’ya Rağmen Birlikte Olabilir miyiz? Sorusu altında çalışma yapılmasına gerek görülmüştür. Sosyal medyanın aşırı ve bilinçsiz, kontrolsüz kullanımı ile ilgili olarak; benlik saygınıza zarar vermesi, yetersizlik duygularını tetiklemesi, sürekli olarak bir şeyleri kaçırdığımız hissine kapılma, doğru bilgiye ulaşmayı geciktirme, sağlığın olumsuz etkilenmesi, stres, uyku ve beslenme bozuklukları, dil bozuklukları, asosyalleşme eğilimi, mahremiyet kavramındaki aşınma, siber zorbalık, sosyal ağlar üzerinden yönetilen boş zaman kavramı, olmadığımız gibi davranma arzusu ile sürekli beğenilme ve takdir edilme isteği (ördek sendromu) gibi olumsuzlukların yerine doğru yönlendirme ve destek ile kullanım amaçlarının ve siber güvenliğin uygulanması yanında aile içi iletişimin desteklenmesi ile ergen ebeveyn tutumlarının olumluya, istendik davranış sayılan ve değer eğitimi kapsamında çalışmada seçilen temel yedi değer davranışa dönüştürülmesi konusunda ölçülebilir verim artışı sağlanmıştır. Ayrıca öğrencilerin aileleri ile daha fazla zaman geçirmeleri ve sosyal medya ile iletişim, araştırma, bilgiye ulaşma yöntemlerini verimli, doğru, etkin biçimde kullanılmasının sağlanması yanında ebeveyn tutumlarının da gözden geçirilmesi ve tutarlı davranışların aile içinde yerleşmesinin sağlanması önem arz etmektedir. Konu ile ilgili katılımcı veliler ile iş birliğine gidilmiş ve verilen etkinlikler ile kaliteli zaman geçirilmesi yanında sosyalleşme olanaklarının da

sağlanması konusunda etkili adımlar atılmıştır. Yapılan görüşme ve anket çalışması sonuçlarına bakılarak yapılan değerlendirmelerde öğrencilerin her ay yaptıkları etkinlik ile aile içi zaman geçirmede gözle görülen bir artış (%2,7),evde cep telefonu ve tablet kullanımında (%1,7) azalma hedeflenmiştir. Gelişen teknoloji ve teknolojik cihazların (televizyon, bilgisayar, tablet, cep telefonu vb.) çocukların günlük yaşamına girdiği ve bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimlerini etkilediği ve onları yalnızlaştırdığı fikri üzerine günümüzde çocukların dinleme, konuşma, okuma ve yazma gibi becerilerini geliştirebilmeleri için birçok fırsat mevcutken sosyal medya bağımlılığının her yaş düzeyinde ancak 11-14 yaş arasındaki ortaokul çocuklarında kronikleştiği bilinmektedir. Söz edilen yaş aralığında öğrenme fırsatları, çocukların gelişiminde kritik bir döneme denk gelmektedir. Bu projede sözü edilen fırsatların bağımlılıktan doğru, verimli ve ilgi alanlarına yönelik pekiştireç unsurları haline getirilmesi amaçlanmıştır. Random tekniği ile seçilmiş her sınıf düzeyinden 11-14 yaş aralığındaki öğrenciler ile bu öğrencilerin ailelerine ön test ve son test uygulaması yapılmıştır. Test uygulaması yaş, cinsiyet, sosyal medya kullanım saatleri, hangi adresleri en çok ziyaret ettikleri, oyun alışkanlıkları ve eğitsel konularda en çok hangi arama motorlarından faydalandıkları ile ilgili içeriklerde hazırlanmış olup 507 kişiye ulaşılmıştır. Aile eve çocuk arasındaki etkileşimi nitelikli ve verimli biçimde geçirmeleri için onlara bazı argümanlar verilecektir. Ayrıca uygulama sırasında aile içi etkileşim zaman aralığı ve ortak faaliyet alanları da tespit edilmiştir. Etkinlikler planlanırken 10 temel değer arasından seçilen 7 hafta 7 kök değer üzere (paylaşmak, yardımlaşmak, sabır, özdenetim, sorumluluk, sevgi-saygı, vatanseverlik)üzerine kurgulanmıştır. Uygulanan etkinliklerde aile ve çocuk arasındaki etkileşimin nitelikli ve verimli biçimde geçirmeleri için onlara bazı yönergeler verilmiş, uygulama sırasında etkileşim zaman aralığı ve ortak faaliyet alanları da tespit edilmiştir. Etkinliklerde özellikle çocuk merkeze alınarak sorumluluk, merak, öz denetim, zaman yönetimi, paylaşma ve yardımlaşma davranışlarının yerleşmesi yanında sözlü ve yazılı iletişiminin güçlenmesi sağlanmıştır. Her etkinlik görevleri verilmiş ve sonrasında video ve fotoğraf istenmiş yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak etkinlik kazanımları kayıt altına alınmıştır. Tüm etkinlikler sonucunda başta uygulanan anket çalışması yenilenmiş ve grupların verdikleri cevaplar ile %5.2lik bir sosyal medya kullanımında azalma, ebeveyn ortak zaman diliminde verimlilik artışı hesaplanmıştır. Çalışmanın başlangıcında belirlenen aile içi zaman geçirmede gözle görülen bir artış (%2,7) ve evde cep telefonu ve tablet kullanımında (%1,7) azalma hedeflenmiştir iken bu hedef ortalama %5,2 olarak ölçülmüştür.

Anahtar sözcükler: boş zaman, değer eğitimi, medyada ergen davranışları, sosyal medya, aile eğitimi

Medyatik Aile-Çocuk Eğitim Programı'nın Ailelerin Medya Okuryazarlığı Becerileri Üzerindeki Etkisi

Fatma ARSLANTÜRK¹, Nihan FEYMAN GÖK², Serap ERCAN³

¹ Okul Müdürü, Çankaya Yurtkur Anaokulu, Okul Öncesi Eğitim, fatmakavsut@hotmail.com

² Dr. Öğr. Üyesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü, nfeymangok@karatekin.edu.tr

³ Öğretmen, Çankaya Yurtkur Anaokulu, Okul Öncesi Eğitim, serap_goncu@hotmail.com

Özet

Teknolojik yenilikler insanlara bilgiye erişimde kolaylık ve hız konforunu sağlarken onları düşüncelerinden değer yargılarına, tercihlerinden yaşama bakışlarına kadar farklı açılardan etkilemektedir. Yaşadığımız bu dijital çağda gücün, medya okuryazarlığında olduğu raporlanmaktadır. Medya okuryazarlığı mesajlara erişme, mesajları analiz etme, değerlendirme ve yeni mesajları yaratma ve yayma becerisi olarak tanımlanmıştır. Geniş bir perspektifte medya okuryazarlığının amacı etkili düşünürler, etkili iletişimciler ve aktif vatandaşlar olmak için gereken sorgulama alışkanlığını ve ifade becerilerini geliştirmektir. Çocukların medya okuryazarlığı becerilerinde ustalaşması süreci erken çocukluk dönemi için oldukça karmaşık görünse de bu yaş grubundaki çocuklara yönelik olarak “gelişimsel olarak uygunluk” kriterini karşılayan uygulanabilir etkinlikler mevcuttur. Çocuklarla etkileşimde bulunan ve çocuklarla çalışan yetişkinler çocuklara medya okuryazarlığı eğitimi verme konusunda sorumludurlar. Bu süreçte yetişkinlerin kendilerinde ve çocuklarda merak duygusuna değer vermesi, medya uzmanlığı olmasa da medya danışmanı sorumluluğu üstlenmesi ve çocuklarla nitelikli etkileşimler gerçekleştirmesi eğitimin başlangıç noktasıdır. Birçok konu alanında olduğu gibi çocuklara medya okuryazarlığı becerilerinin kazandırılmasında öncelikli sorumluluk ailelerindir. Ailelerin medya okuryazarlığı konusunda çocuklarına rol model olması ve hem kendilerinin hem de çocuklarının medya okuryazarlığı becerilerini desteklemeleri önemlidir. Hobbs’da (2004) medya içeriklerini seçmek, medyayı kullanma sınırlarını belirlemek ve medyayı bir öğrenme aracı olarak destekleme sürecinde aile iletişim stratejilerinin değerini vurgulamaktadır. Evde aile, okulda öğretmen desteği çocukların medya okuryazarlığı deneyimlerinin niteliğini artıracak ve yetişkinlerin rol modelliği bağlamında önemli olacaktır. Soru sorma, bilgi sağlama, rol model olma, çocuklara kendi mesajlarını oluşturmak için medyayı kullanmayı öğretme gibi etkinliklerle birbirinden öğrenme yoluyla süreç ilerleyecektir. Bu çalışmanın amacı, Medyatik Aile Çocuk Eğitim Programı'nın ailelerin medya okuryazarlığı becerileri üzerindeki etkisinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda bir medya okuryazarlığı eğitim programı hazırlanmış ve ailelerin medya okuryazarlığı düzeyini belirlenmiştir. Araştırma nicel araştırma yöntemlerinden öntest-sontest kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılarak yürütülmüştür. Medyatik Aile-Çocuk Eğitim Programı bağımsız değişken, medya okuryazarlığı düzeyi ise bağımlı değişken olarak tespit edilmiştir. Medya Okuryazarlığı Becerileri Ölçeği ise bağımlı değişkenin veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. 45 maddeden oluşan ölçek dört alt boyuttan oluşan, 5’li Likert tipi bir ölçektir. Veri toplama sürecinde ayrıca ailelerin demografik bilgilerinin yer aldığı “Sosyo-Demografik Bilgi Formu” kullanılmıştır. Araştırma, 2022-2023 eğitim öğretim yılı güz döneminde Ankara İli Çankaya ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı resmi bağımsız Yurtkur Anaokulu’na devam eden iki adet 5 yaş sınıfına devam eden çocukların aileleriyle

01.11.2022-23.12.2022 tarihleri arasında yürütülmüştür. Örneklem belirlenmesinde olasılıklı örnekleme yöntemlerinden biri olan uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya 16 aile deney grubunda, 16 aile kontrol grubunda dâhil edilmiştir. Çalışma öncesinde deney grubuna Medya Okuryazarlığı Ölçeği uygulanmıştır. Sonrasında deney grubunda yer alan ailelere Medyatik Aile-Çocuk Eğitim Programı 4 hafta haftada 2 saat, toplamda 8 saatlik etkinlikler olarak uygulanmıştır. Kontrol grubuna herhangi bir eğitim verilmemiştir. Eğitim programı içeriği medya ürünlerine erişme, keşfetme, kavrama, değerlendirme, eleştirel düşünme ve medya yaratma becerilerini destekleyen etkinliklerden oluşmaktadır. Programın bitiminde her iki grupta ön test olarak kullanılan ölçek, son test olarak uygulanmıştır. Araştırmada deneysel çalışmadan elde edilen veriler nonparametrik testlerden olan Mann-Whitney U-Test analiz edilmiştir. Yapılan uygulama Mann-Whitney U-Test sonuçlarına göre; Medya Okuryazarlığı ölçeğinin erişme ve analiz boyutlarında herhangi bir farklılık görülmezken değerlendirme ve iletişim boyutlarında ki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Medya Okuryazarlığı ölçeğinin kontrol ve deney grubu son test karşılaştırmasında; erişme boyutunda herhangi bir farklılık görülmezken analiz, değerlendirme ve iletişim boyutlarında ki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Ebeveynlerin medya okuryazarlığı konusunda başarılı bir rol model olabilmeleri, konuyla ilgili eğitim almaları önemli bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Medya okuryazarlığı konusunda eğitim almayıp bilinç geliştirmeyen anne ve babaların çocukları, medya araçlarına bağımlı olma riski ve her türlü olumsuz etkiye açık olma durumu ile karşı karşıya kalabilirler. Ailede anne, baba ve çocuk arasında sağlıklı iletişim ortamının kurulması ve çocuğun kişiliğinin olumlu bir şekilde gelişmesi, ebeveynlerin medya okuryazarı olmasından olumlu bir biçimde etkilenmektedir. Anne ve babalar medya okuryazarlığı konusunda alacakları eğitim ile çocukların medya araçları kullanım sürelerini düzenleyebilecek, internet ve televizyon ortamlarındaki üretilen içerikleri doğru bir şekilde algılamalarına, bu içeriklerden korunmalarına, dil gelişimlerine, kurguyla gerçeğin farkına varmalarına katkı sağlayacaktır. Ülkemizde medya okuryazarlığı konusunda ebeveynlerin konuya ilgilerini çekerek, çocukların medya aktivitelerini anlamaları sağlanmalıdır. Konuya aynı zamanda devlet organları tarafından da önem verilmesi ve bu alanda yapılan çalışmalara destek verilmelidir. Erken çocuklukta medya okuryazarlığı konusunda uzmanlaşmak ancak ve ancak yetişkin desteği ile mümkündür. Anne-baba ve öğretmenler, çocukların medya pratikleri konusunda korumacı yaklaşımdan uzaklaşabilmenin gereği olarak aktif birer medya kullanıcılarına dönüşmeli, kendilerini teknik ve eleştirel anlamda geliştirmelidirler.

Anahtar sözcükler: medya okuryazarlığı, erken çocukluk dönemi, aile eğitim programı

Oyunlarla Matematik Etkinliklerinin Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Matematiksel Becerilerinin Gelişimi Üzerine Etkisinin İncelenmesi

Tülay ALTINDAĞ¹, İlknur ÖZTÜRK², Şükran GÜNEY³, Kübra ÇELİKDEMİR⁴, İhsan Seyit ERTEM⁵

¹ Okul Müdürü, Şehit Osman Eray Karademir Anaokulu, tulaygumusaltindag@gmail.com

² Öğretmen, Şehit Osman Eray Karademir Anaokulu, ilknurozturk024@gmail.com

³ Öğretmen, Şehit Osman Eray Karademir Anaokulu, sukrangunay42@gmail.com

⁴ Dr. Öğr. Gör., TED Üniversitesi Temel Eğitim Bölümü Sınıf Eğitimi ABD, kubra.celikdemir@tedu.edu.tr

⁵ Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü ,ertemseyit@gmail.com

Özet

Öğrencilere kazandırılması gereken ve öğretim programlarında yer alan temel yetkinliklerden birisi matematiksel yetkinlik olarak müfredatta yer almaktadır. Ancak öğrencilerin matematiğe karşı bakışları farklılık göstermektedir. Bazı öğrenciler matematiği çok sevip hemen kavrarken bazıları ise sorun yaşamaktadır. Bu öğrenciler matematiğin zor olduğunu ve başaramayacaklarını düşünmektedirler. Üstelik bu düşünceler ileriki eğitim hayatlarında da devam etmektedir. Bunun en önemli nedenlerinden biri matematik öğretiminde uygulanmakta olan yöntemlerin çoğunda, matematiği soyut, gerçek yaşamdan kopuk ve zor gösteren pek çok etkinlik bulunması olabilir. Matematiği etkili ve verimli bir şekilde öğretecek, matematik öğrenimini zevkli hale getirecek, öğrencilerdeki matematik kaygısını azaltacak, matematiğe yönelik ilgi ve tutumu olumlu yönde etkileyecek, öğrenciye akıl yürütme, eleştirel ve yaratıcı düşünme, problem çözme becerilerini kazandıracak, günlük hayatla ve diğer disiplinlerle ilişki kurabilecek bir matematik eğitimine gereksinim duyulmaktadır. Okul öncesinden başlayarak verilecek olan oyunlarla matematik etkinlikleri yaşanan bu sorunlara çözüm getirebilir ve çocukların matematiksel becerilerinin gelişimine katkıda bulunabilir. Bu araştırmanın amacı oyun temelli matematik etkinliklerinin okul öncesi dönem çocuklarının matematiksel becerilerinin gelişimi üzerine etkisini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda “Araştırmaya katılan deney ve kontrol grubuna dâhil anaokulu çocuklarının cinsiyet/anne ve baba eğitim durumu/okul öncesine devam süresi nedir? Deney ve kontrol grubuna dâhil çocukların öntest ve sontest sonuçları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır? Deney ve kontrol grubuna dâhil çocukların matematiksel becerilerine yönelik son test sonuçları arasında anlamlı farklılık var mıdır? Oyunlarla matematik etkinliklerine katılan çocukların matematiğe ilişkin görüşleri nelerdir? ” sorularına cevaplar aranmıştır. Araştırmada nitel ve nicel verilerin birlikte kullanıldığı karma desen yöntemi türlerinden açıklayıcı desen kullanılmıştır. Çalışma grubunu 2022–2023 eğitim-öğretim yılında Ankara ilinde Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı resmi bir okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60-72 ay arası toplam 54 çocuk oluşturmaktadır. Çalışmaya deney ve kontrol grubu olmak üzere toplam dört sınıfta bulunan çocuklar katılmıştır. Veri toplama aracı olarak “Güncellenmiş Erken Aritmetik Testi (GEAT)”, “Yarı Yapılandırılmış Odak Grup Görüşme Soruları”, “Öğretmen Alan Gözlem Notları” olmak üzere üç farklı veri toplama aracı kullanılmıştır. Deney grubunda yer alan çocuklardan rastgele (seçkisiz) seçilen ve gönüllü 7 erkek ve 4 kız çocuktan oluşan toplam 11 çocuk ile etkinliklere yönelik her biri 15 dakikalık iki odak grup görüşmesi yapılmış ve yarı yapılandırılmış görüşme soruları yöneltilmiştir. Odak grup görüşmesi sınıf ortamında yapılmış ve öğrenci cevapları ses kayıt cihazına kaydedilmiştir. Oyunlarla matematik etkinliklerinin

okul öncesi çocuklarının matematiksel becerileri üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik elde edilen nicel verilerin analizinde araştırmanın alt problemleri doğrultusunda SPSS (Sosyal Bilimler için İstatistik Paketi) paket programı kullanılmıştır. Analizler yapılmadan önce normallik analizi yapılmıştır. Kişi sayısının 30'dan az olması, kontrol grubunda verilerin normal dağılmaması ve kurtosis değerlerindeki bazı uç değerler nedeniyle non-parametrik testler uygulanmıştır. Bu doğrultuda Mann Whitney U Testi ve Wilcoxon İşaretili Sıralar Testi yapılmıştır. Araştırmanın nicel alt problemlerinin analizi için, 0,5 anlamlılık düzeyi göz önünde bulundurularak yorumlamalar yapılmış ve tablolaştırılmıştır. Nitel verilerinin analizinde ise 15 dakikalık iki odak grup görüşmesi ses kayıtlarının deşifre edilerek yazılı hale dönüştürülmüş metinleri ve öğretmenlerin alan gözlem notları kullanılmıştır. Bu veriler betimsel analize tabi tutulmuş ve sonuçlar yorumlanarak değerlendirilmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre araştırmaya katılan 26 deney ve 28 kontrol grubuna dahil çocukların genel olarak cinsiyet dağılımı, anne baba eğitim durumları ve almış oldukları okulöncesi eğitim süreleri bakımından benzer özelliklere sahip oldukları görülmüştür. Analiz sonuçlarına göre kontrol grubu öğrencileri “Güncellenmiş Erken Aritmetik Testi” ön test sonuçlarında anlamlı düzeyde daha yüksek puan elde etmelerine rağmen son test sonuçlarında oyunla matematik etkinliklerine katılan deney grubundaki öğrencilerin kontrol grubundaki öğrencilerle bu farkı kapatıp daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Ayrıca analiz sonuçları araştırmaya katılan kontrol grubundaki öğrencilerin başarı testinden aldıkları ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark olmadığını ortaya koymaktadır. Analiz sonuçları, araştırmaya katılan deney grubu öğrencilerinin ön test ve son test başarı puanları arasında son test lehine anlamlı bir fark olduğunu göstermiştir. Tüm bu sonuçlara göre, deney grubunda gerçekleştirilen etkinliklerin öğrencilerin başarı puanlarını geliştirmede önemli bir etkisinin olduğu söylenebilir. Deney grubu öğrencileri ile yapılan odak grup görüşmesi sonuçlarından elde edilen nitel bulgular çocukların çoğunlukla matematiği “matematik kavram ve becerileri”, “oyun” ve “ders” ile ilişkilendirdiklerini ortaya koymaktadır. Son olarak, oyunlarla matematik etkinliklerinin sonunda odak grup görüşmesine katılan öğrencilerin tamamına yakını matematiği eğlenceli bulduklarını, matematik etkinliklerinin hoşlarına gittiğini ve tekrar böyle oyun ve etkinliklere katılmak istediklerini ifade etmişlerdir. Bu sonuçlar, uygulamanın son derece başarılı olduğunun bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Anahtar sözcükler: okul öncesi, matematik, oyun, kavram, matematik becerileri

İlkokul 3. Sınıf Öğrencilerinin Bölme İşlemi Gerektiren Problemleri Çözerken Yaşadıkları Güçlükler

Süleyman Yılmaz SARI¹, Zeynep AKKURT DENİZLİ², Fatoş GÜMÜŞ KORKMAZ³, Solmaz USLU⁴,
Meyrem Rüya TOPRAK⁵

¹ Okul Müdürü, Kadri Suyabakan İlkokulu,sys74@hotmail.com

² Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Üniversitesi, zeynep0akkurt@gmail.com

³ Uzman Öğretmen, Kadri Suyabakan İlkokulu

⁴ Uzman Öğretmen, Kadri Suyabakan İlkokulu,pltslmz73@gmail.com

⁵ Baş Öğretmen, Kadri Suyabakan İlkokulu,toprakruya@hotmail.com

Özet

Öğrencilerin, matematik dersinde özellikle bölme işlemini gerektiren problemleri çözerken kavramsal bilgilerinin yeterli düzeyde olmaması nedeniyle güçlük yaşamalarının tespiti üzerine; ‘Bölme işlemine ilişkin güçlükleri nasıl aşabiliriz?’ sorusu araştırmanın çıkış noktası olmuştur. Bu sorunun yanıtı içinse öncelikle; ‘Öğrenciler bölme işlemine ilişkin problemleri nasıl çözüyorlar, nasıl güçlükler yaşıyorlar, nasıl hatalar yapıyorlar?’ sorularının yanıtlanması gerekli görülmüştür. Çalışma Kadri Suyabakan ilkokulunda İlkokul 3.sınıfta bulunan 100 öğrencinin bölme işlemi yaparken yaşadıkları güçlükleri ortaya koyan nitel bir çalışma olup, 2022-23 eğitim yılında uygulanmıştır. Dört uzmandan görüş alınarak oluşturulan 9 soruluk uygulama ölçeğinden 900 alınan yanıtlar 5 başlık altında değerlendirilmiştir. Araştırmanın verileri içerik analizi tekniği ile çözümlenmiştir. Öncelikle tüm yanıtlar kodlanmış ve kodlardan kategorilere ulaşılmıştır. Veriler açıklanırken yüzde ve frekans değerleri kullanılmıştır. Veriler, analizleri tamamlandıktan sonra doğrudan alıntılardan yararlanılarak betimsel bir yaklaşımla sunulmuştur. Toplamda yanıtlanmış olan 900 sorudan 504’ü probleme uygun geleneksel algoritma ile bölme işlemi yaparak çözülmüştür. Bu 504 sorunun 381’inde doğru sonuca ulaşılmış, 123’ünde ise sonuç yanlıştır. Doğru sonuca ulaşılan 381 yanıtın 36’sında çözümün nedeni, işlem yapılarak; 345’inde ise çözümün nedeni, problemdeki verilenlerle açıklanmıştır. Kalan 345 soruda ise çözümün nedeni, problemde verilenlerle kısmen ilişki kurularak açıklanmıştır. 123 yanıtta, geleneksel algoritma ile işlem yapılmış, ancak sonuç yanlıştır bulunmuştur. Uygulama ölçeğindeki yanıtların 46’sında öğrencilerin verilenlerle işlemi açıklamaya çalıştığı görülmüştür. Öğrencilerin verdiği 56 yanıtta geleneksel algoritma ile yanlıştır işlemin yapıldığı ve yapılan açıklamanın da problemin çözümüyle ilgisinin olmadığı görülmüştür. Öğrenci yanıtlarından 12’side, geleneksel algoritma ile hatalı işlem yapılmış ve çözüm ya aynı işlem olduğu gibi tekrar yazılarak ya da sayıların yan yana yazılmasıyla açıklanmıştır.900 sorunun 143’ünde bölme yerine başka bir işlem uygulamıştır. Bu 143 sorunun 84’üne bölme yerine çarpma işlemi, 59’u ise toplama/çıkarma işleminin yapıldığı görülmüştür. Öğrencilerden alınan yanıtların 130’u probleme uygun olmayan farklı bölme işlemi yapılmıştır. Bu yanıtların çoğunda çözüm, yapılan işlemle açıklanmıştır. Öğrencilerden alınan yanıtların 64’ünde problemler yan yana bölme işlemi ile çözülmüştür. Yapılan bu işlemlerin 27’sinde doğru sonuca, 37’sinde ise yanlıştır sonuca ulaşılmıştır. Öğrenciler, bölme işlemi gerektiren problemlerde genellikle geleneksel algoritmayı kullanarak problemdeki verilenlerle bölme işlemi yapmışlardır. Bununla birlikte; doğru sonuca ulaşanlar da dâhil geleneksel algoritma kullanan öğrencilerin

hiçbiri tam olarak işlemsel bilgi-kavramsal bilgi ilişkisini kuramamıştır. İşlemlerini ya yine işlemle ya da problemdeki verilenlerle açıklamışlar, problemin yapısı ile ilişki kurmamışlardır. Çarpma -bölme ilişkisinin kullanıldığı herhangi bir öğrenci yanıtı bulunmamaktadır. Çözüm için çarpma işlemi kullanan öğrenciler, problemin yapısından bağımsız yanlış işlem kullanmışlardır. Toplama ve çıkarma işlemleri de bölme işlemi ile bir ilişki kurulmadan yine problemin yapısından bağımsız olarak kullanılmıştır. Dört işlem arasındaki var olan ilişkilerin öğrenciler tarafından kullanılmaması, bu ilişkilerden bağımsız bir öğrenme sürecine işaret edebilir. Geleneksel algoritma yerine yan yana işlem yaparak doğru sonuca ulaşılan yanıtların 5'inde problemin çözümünün kısmen de olsa problemle ilişkili bir şekilde açıklanması çalışmanın önemli bir bulgusudur. Bu sonuç, bu öğrencilerde bölme işlemine ilişkin işlemsel bilgi-kavramsal bilgi ilişkisinin varlığına işaret etmektedir. Ayrıca, bu ilişkinin kurulduğuna işaret eden sadece beş yanıtın bulunması öğretim sürecinde bu ilişkinin nasıl ele alındığının incelenmesini gerekli kılmaktadır. Çalışmandaki öğrencilerin bölme işleminde yaptıkları hatalar, yapılan bazı çalışmalardaki sözel bölme problemlerindeki öğrenci hataları ile benzerlik göstermektedir. Bu çalışmalar, öğrencilerin bölme işlemi gerektiren problemlerde günlük yaşamalarının nedenlerinden birini, hep aynı kavramların aynı işlem türlerinde kullanılması olarak açıklamaktadır. Çalışmanın sonuçları, öğrencilerin genellikle yaptıkları işlemleri ezberlediklerine ve işlemlere bir anlam yüklemediklerine işaret etmektedir. Ayrıca, çalışmada çok az sayıda öğrencinin problem çözümünde sembolik model dışında bir model kullanması da dikkat çekicidir. Model kullanımının kavramsal bilgiyi desteklediği dikkate alındığında, çalışmanın bu sonucunun da kritik olduğu söylenebilir. Bölme işlemine ilişkin kavramsal bilgideki yetersizlik, işlemlerin ezbere yapılması, model kullanılmaması gibi sonuçlar, ilgili konudaki öğretim sürecinin yeniden gözden geçirilmesini gerekli kılmaktadır. Bölme işleminin, çarpma, çıkarma ve toplama işlemi ile ilişkili bir şekilde ele alınması, hangi problemde hangi işlemin nasıl kullanılacağı konusunda öğrencilere yardımcı olacaktır. Dört işlemin gerçek yaşamın içinden, öğrencilerin ilgisini çekecek ve onlara anlamlı gelecek problemlerle ilişkili anlatılması önerilmektedir. Bölme işleminin farklı anlamlarını içeren daha fazla problem çözme etkinliklerine yer verilmesi önemlidir. Çarpma ve bölme problemlerinin birlikte yer aldığı bir çalışma, bu iki işlemin öğrenciler tarafından nasıl anlaşıldığının incelenmesi konusunda önemli bilgiler sunabilir. İkinci ve dördüncü sınıf düzeyleriyle ve ortaokul öğrencileri ile yapılacak olan bölme işlemine ilişkin güçlüklerin ve hataların belirlenmesine yönelik çalışmalar, ilgili konunun programdaki öğretim sürecinin şekillenmesi konusunda yararlı olabilir. Çalışmanın analizleri devam etmektedir. Öğrencilerin bölme işlemine ilişkin hangi problem yapılarında nasıl güçlükler yaşadıklarının belirlenmesi amaçlanmakta, farklı problem yapılarının öğretim sürecine taşınması konusunda yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Anahtar sözcükler: bölme işlemi, 3.sınıf, kavramsal

Lise 9. Sınıf Öğrencilerinin Okulda Gerçekleştirilen Belirli Süreli Kurs Ve Kulüp Faaliyetlerine (Program Dışı Etkinliklere) Katılımlarının Okul İklimine ve Okula Bağlılıklarına Etkisi: Karma Yöntemler Araştırması

Alper OĞUZ¹, Mehtap NAİLLİOĞLU KAYMAK², Murat ÖZDEMİR³

¹Okul Müdürü- Uzman Öğretmen, Teknopark Ankara İvedik OSB Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, alperogzmeb@gmail.com

² Dr., Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü ARGE Birimi, mnkaymak1@gmail.com

³ Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi mrtozdem@hacettepe.edu.tr

Özet

Öğrenci talepleri ve okul yönetimi önerileriyle öne çıkarılmış program dışı etkinlikler olarak belirli süreli kulüp ve kurs faaliyetler öğrencilerin sosyal ve akademik gelişiminde daha etkili olabilmektedir. Araştırmalar program dışı etkinliklerin öğrencilerin okul iklimi ve okul bağlılığı algıları özelinde de olumlu etkileyebileceğine işaret etmektedir. Bu bağlamda bu araştırmada okulda gerçekleştirilen program dışı etkinliklerden belirli süreli kurs ve kulüp faaliyetlerine (program dışı etkinliklere) 9. Sınıf öğrencilerinin katılımlarının okul iklimine ve okula bağlılıklarına etki edip etmediğinin, ediyor ise ne düzeyde etki ettiğinin tespiti amaçlanmıştır. Araştırma açıklayıcı sıralı karma yöntemler araştırması deseninde yürütülmüştür. Nicel çalışmanın hedef evrenini Ankara'nın merkez ilçelerinden birinde yer alan bir Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinin (MTAL) tüm 9. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem olarak evrenin tamamı alınmıştır. Arastaman (2011) tarafından geliştirilen “Okul İklimi Ölçeği” ve Arastaman (2011) tarafından geliştirilen “Okul Bağlılığı Ölçeği” ön ve son testlerde kullanılmıştır. Nicel verilerin analizinde ilişkili örneklem için t-testi yapılmıştır. Ayrıca etki düzeylerini görebilmek için Cohen-d etki değerleri hesaplanmıştır. Okulda gerçekleştirilen kurs ve kulüp faaliyetleri; Halk Oyunları Kursu, 3D Yazıcı Kursu, Zekâ Oyunları Atölyeleri, Güreş Takımı Kulübü, İHA Takımı Kulübü, Diksiyon Kursu ile sene başı öğretmenler kurulunda açılması onaylanan etkinliklerden oluşmaktadır. Nitel çalışma grubunda yer alan öğrenciler program dışı etkinliklere katılan öğrenciler arasından amaçlı örneklem ile seçilmiştir. Bu etkinliklere katılan 2’şer adet gönüllü öğrenci rasgele olarak belirlenmiştir. Çalışma grubunda belirlenen öğrencilere yarı yapılandırılmış nitel görüşme soruları ile görüşleri sorulmuştur. Nitel verilerin analizi betimsel analiz ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma MEB ve etik kurul izinleri alınarak yürütülmüştür. Deney grubu üzerinde uygulanan ön test ve son testlerin nicel analizine göre; deney grubunun “okul iklimi” ön test son test puanları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($t=2.268$ ve $p<0.05$). Deney grubunun “okul iklimi” son test puanları ön test puanlarına göre olumsuz yönde azalmıştır. Söz konusu etkinin çok küçük bir etki olduğu tespit edilmiştir. Kulüpler bazında “okul iklimine” ilişkin son test ve ön test puanları arasında anlamlı bir fark olmasa da “güreş” ve “spor” kulüpleri dışındaki kulüplerin ortalama puanlarını düşürdüğü görülmüştür. Deney grubunun “okul bağlılığı” ön test ve son test puanları arasında da anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($t=3.450$ ve $p<0.05$). Deney grubunun “okul bağlılığı” son test puanlarının ön test puanlarına göre olumsuz yönde azalmıştır. Söz konusu etki orta değere yakın küçük bir etkidir. Bununla beraber kulüpler bazında “okul bağlılığına” ilişkin son test ve ön test puanları arasında anlamlı bir fark

bulunamasa da “güreş” kulübü dışındaki kulüplerin «okul bağlılığı» ortalama puanlarını düşürdüğü tespit edilmiştir. Bununla beraber hangi kulübe kayıtlı olduğunu bilmeyen ve kulüp faaliyetlerine katılmamış öğrenciler için “okul bağlılığı” algıları son test puanlarının ön test puanlarına göre olumsuz yönde azaldığı görülmüştür. Bu grubun ön test puanları ile son test puanları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($t=2.655$ ve $p<0.05$). Söz konusu etkinin küçük bir etki olduğu belirlenmiştir. Araştırmada toplanan nitel verilerin analizinden elde edilen bulgulara göre, okulda gerçekleştirilen kurs ve kulüp faaliyetlerine aktif olarak katılan öğrencilerin faaliyetlere ilişkin görüşleri genel olarak olumludur. Görüşlerini olumsuz olarak ileten öğrencilerin ifadeleri ise özetle; herhangi bir çalışma yapılmadığı, yapılan çalışmalara katılmadığı, çalışmaların yorucu olduğu, her haliyle okula gelmeyi sevmediği, bazı kursların ilgi çekici olmadığı şeklinde sıralanabilir.

Anahtar sözcükler: *program dışı etkinlikler, süreli kurs ve kulüp faaliyetleri, okul iklimi, okul bağlılığı, karma yöntemler araştırması*

Ortaokul Öğrencilerinin Akran Zorbalığı İle İlgili Farkındalıklarını Geliştirme Çalışması

Cengizhan YAŞA¹, Burcu ÇELİK², Safiye Çiğdem GÖREN³

¹ Okul Müdürü, Altındağ Muammer Şahin Ortaokulu, muammersahinortaokulu@gmail.com

² Öğretmen, Altındağ Muammer Şahin Ortaokulu, burcurehber@yahoo.com

³ Dr. Öğr. Üyesi, Amasya Üniversitesi, scgoren@hotmail.com

Özet

Dünya genelinde birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de şiddete yönelik davranışlar toplumsal bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu problemin bir boyutu olan akran zorbalığı da özellikle okullarda artarak devam etmektedir (Doğan ve Vural Yüzbaşı, 2021). Akran zorbalığı bir ya da bir grup öğrencinin kendilerinden daha güçsüz olan bir başka öğrenciye karşı bilinçli ve kasıtlı olarak zarar verme amacıyla yaptıkları tekrarlayan saldırgan davranışlardır (Gürhan, 2017). Akran zorbalığının fiziksel zorbalık, sözel zorbalık ve duygusal zorbalık olmak üzere üç türü vardır. Fiziksel zorbalıkta vurmak, itmek, boğazını sıkmak, tekme atmak gibi fiziksel güç içeren davranışlar söz konusudur. Sözel zorbalık isim takma, alay etme, dalga geçme, küfürlü konuşma vb. davranışlardır. Duygusal zorba davranışlar arasında ise; dışlamak, ağır işler vermek, faaliyetlere dahil etmemek, konuşmamak, yardım etmemek, yalnız bırakmak yer almaktadır (Griffin ve Alan, 2004). İstenmeyen bir davranış olarak karşımıza çıkan akran zorbalığının, çocuk ve ergenlerin gelişimlerini olumsuz etkileyen bir durum olduğu çeşitli çalışmalarda ortaya konmuştur. Zorbalığa maruz kalan öğrencilerin kendilerine olan güvenlerinin düşük olduğu, sosyal ilişkilerinde problemler yaşadıkları, okul başarılarının düşük olduğu (Çınkır, 2006; Whitted ve Dupper, 2005), okula devamsızlık yaptıkları (Furniss, 2000) görülmektedir. Ayrıca ortaokullarda yürütülen farklı bir çalışmada, zorbalık yapan öğrencilerin, sonraki yıllarda suça karışma ve sabıka kaydı olma oranlarının diğer öğrencilerden daha yüksek olduğu belirtilmiştir (Renda vd., 2011). Okullar, öğrencilerin akademik gelişimleri kadar sosyal ve psikolojik pek çok alanda gelişimlerini destekleyici, onları hayata hazırlayan, onların her yönden kendilerini geliştirmelerine katkı sağlayan ortamlardır. Dünyada ve ülkemizde giderek yaygınlaştığı görülen; fiziksel, psikolojik, sosyal yönden öğrenciler üzerinde olumsuz etkileri olduğu bilinen akran zorbalığı hakkında öğrencilerin farkındalıklarının artırılmasının ve bilinçlendirilmelerinin çok önemli olduğu yapılan araştırmalar ve uzman görüşleri ile ortaya konmaktadır. Bu çerçevede, bu çalışma kapsamında öğrencilere Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan “Akran Zorbalığı Farkındalık Programı” uygulanarak öğrencilerde akran zorbalığı ile farkındalık oluşturulması amaçlanmaktadır. Ayrıca uygulamanın öncesi sonrasında öğrencilerin akran zorbalığına ilişkin görüşlerini belirlemek ve bu görüşleri karşılaştırarak uygulanan programın etkili olup olmadığını belirlemek amaçlanmıştır. Bu çalışma ortaokul öğrencilerinin akran zorbalığı ile ilgili algılarını metaforlar yardımıyla belirlemeye yönelik yürütülen, tarama modelinde nitel bir çalışmadır. Çalışmada veriler Ortaokul Öğrencilerinin Akran Zorbalığına İlişkin Metaforik Algısı Formu ile toplanmıştır. Form iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öğrencilerin cinsiyeti ve öğrenim gördüğü sınıf düzeyi sorulmaktadır. İkinci bölümde ise katılımcıların “Akran zorbalığına ..... benzetiyorum, çünkü .....” cümlesini tamamlamaları

istenmektedir. Bu form, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan “Akran Zorbalığı Farkındalık Programını” uygulamaya başlamadan önce ve akran zorbalığı farkındalık çalışmaları yapıldıktan sonra olmak üzere iki kez okulumuzdaki öğrencilere uygulanmıştır. Çalışmalara başlamadan önce ve çalışmalar bittikten sonraki öğrenci algıları karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Altındağ Muammer Şahin Ortaokulundaki öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmada toplanan veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiş ve kategorik analiz teknikleri kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcılarının ürettikleri metaforların analiz edilmesi ve yorumlanması süreci altı aşamada gerçekleştirilmiştir. Adlandırma aşaması, Eleme aşaması, Tekrar derleme aşaması, Kategori geliştirme aşaması, Geçerlik ve güvenilirliğin sağlanması aşaması, Elde edilen metaforların frekanslarının hesaplanması aşamalarıdır. Katılımcılar, ilk uygulamada kavramı çoğunlukla istenmeyen bir davranış, nesne ya da yiyeceğe benzetmiştir. Bu sonuç öğrencilerde zorbalığın rahatsız edici, istenmeyen, kaçınılması gereken bir durum olarak algılandığı şeklinde yorumlanabilir. Bu kapsamda öğrenciler zorbalığın kendilerine zarar verdiğini düşünmektedir. Ayrıca öğrencilerin zorbalık kavramını arkadaşlarına benzetmeleri, yakın çevrelerinden zorbalık davranışları gördüklerini göstermektedir. Öğrencilerin zorbalığı işlevini yitirmiş bir nesneye benzetmiş olmaları, zorbalığa uğrayan birinin bunu atlatmakta zorlandıkları ya da iyileşemediklerini düşündüklerini ortaya koymuştur. Öğrenci cevapları, zorbalıkla karşılaşılan durumlarda çaresizlik ve umutsuzluk hissinin ağır bastığını göstermiştir. Ayrıca öğrenciler güçlü durumda olanların zorbalık yaptığını düşünmektedir. Akran Zorbalığı Farkındalık Programının uygulanmasının ardından öğrencilerin kavramla ilgili oluşturdukları metaforlar tekrar belirlenmiştir. Elde edilen bulgular uygulama öncesi bulgularda benzerlik göstermektedir ancak bazı noktalarda farklılaşma olduğu saptanmıştır. İkinci aşamada öğrencilerin arkadaşlarını zorbalığa daha az benzettikleri görülmüştür. Bu bulguya, programın uygulamasının ardından öğrencilerde farkındalık oluşması, zorbalık davranışlarını daha az sergiledikleri şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca, ikinci uygulamada zorbalığın sık rastlanan bir durum olduğunu ortaya koyan bazı metaforlara yer verilmiştir. Bu bulgu, uygulanan programla birlikte öğrencilerde zorbalığa ilişkin farkındalık oluşması ve bu sayede çevrelerindeki zorbalık davranışlarını ayırt edebilmelerinden kaynaklanıyor olabilir. Yapılan bu çalışma sonucunda öğrenci görüşlerine göre akran zorbalığı istenmeyen, rahatsızlık ve zarar verici bir durum olarak görülmektedir. Elde edilen bulgular, öğrencilerin yakın çevrelerinden zorbalık gördüğünü göstermektedir. Öğrenciler zorbalık yapan ve yapılan arasında güç farkı olduğunu düşünmektedir. Araştırmanın bulguları Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan Akran Zorbalığı Farkındalık Programı'nın etkili bir şekilde uygulanması halinde öğrencilerde bu konuda farkındalık oluşturduğu söylenebilir.

Anahtar sözcükler: ortaokul, öğrenci, akran zorbalığı

Olumlu Okul İklimine İlişkin Uygulamalar: Bir Ortaokul Örneği

Mehmet Fatih ALACA¹, Murat ÖZDEMİR²

¹ Okul Müdürü, Süleyman Şah Ortaokulu, mhmtfthlc@gmail.com

² Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, mrtozdem@hacettepe.edu.tr

Özet

Bu araştırmada öğretmen ve yönetici görüşlerine göre bir ortaokulda okul ikliminin nasıl algılandığının, planlanan okul iklimi uygulamalarının neler olduğunun ve bu uygulamaların olumlu okul iklimine etkilerinin olup olmadığının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu araştırma nitel araştırma yöntemi ile yapılmıştır. Bu araştırmanın problemi araştırmanın hem uygulayıcısı hem araştırmacısı olan okul müdürünün okulundaki okul iklimine ilişkin gözlemleri sonucu belirlenmiştir. Araştırmada okuldaki okul iklimine ilişkin sorunlara çözüm bulmak amaçlandığı için eylem araştırması deseni ile yapılmıştır. Eylem araştırmaları uygulamanın içinde olan uygulayıcının bizzat kendisi tarafından ya da bir araştırmacı ile ortaya çıkmış bir sorunu anlama ve çözmeye yönelik veri toplamayı ve analiz etmeyi içeren bir araştırma desendir (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 308). Bu kapsamda okulda okul ikliminin nasıl olduğu ve planlanan okul iklimi uygulamalarının neler olduğu ile ilgili öğretmenlerin görüşlerinin ve yaşantılarının ayrıntılı olarak tespit edilmesi amaçlanmıştır. Hem uygulayıcı hem de araştırmacı olan okul müdürü tarafından öğretmenler ile yapılan toplantıda okul ikliminin geliştirilmesine yönelik bir süreç planlanmıştır. Böylece gönüllü öğretmenlerimizden gelen öneriler doğrultusunda yapılacak uygulamalar için eylem planları hazırlanmıştır. Araştırma grubunu 2022-2023 Eğitim Öğretim yılında Süleyman Şah Ortaokulu'nda çalışan 7 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmada nitel araştırma geleneğine uygun amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada verilerin toplanması için ise görüşme tekniği kullanılmıştır. Patton' a göre görüşmenin amacı, bir bireyin iç dünyasına girmek ve onun bakış açısını anlamaktır (Patton,1987, akt. Yıldırım ve Şimşek, 2018, s.130). Görüşme formu için alan yazın incelenmiş olup Halpin ve Croft'un (1963) öğretmen ve yönetici davranışları bağlamında ele aldığı okul iklimi boyutları ile Canlı, Demirtaş ve Özer'in (2016) okul iklimi boyutları temel alınarak sekiz açık uçlu sorudan oluşmuştur. Formun kapsam geçerliğini sağlamak için öncelikle iki Türkçe öğretmenin görüşlerine başvurulmuştur. Daha sonra formun güvenilirliğini test etmek amacıyla bir öğretmenle pilot görüşme yapılmış, güç anlaşılan sorular değiştirilmiştir. Veriler katılımcılardan 2022-2023 Eğitim-Öğretim yılının 2. Döneminde Haziran ayında toplanmıştır. Bu araştırmada verilerin analizi için betimsel analizi tekniği kullanılmıştır. Böylece veriler araştırma sorularında ortaya konulmuş olan temalar doğrultusunda yapılmıştır. Araştırmada, görüşme tekniğine tabi tutulan öğretmenlerin görüşlerini bire bir yansıtmak için direkt alıntılara yer verilmiştir. Araştırmada öğretmenlerin ve öğrencilerin okulda bulunmaktan mutlu olup olmadıkları, mutlu olmaları için yapılan uygulamaların neler olduğu sorgulanmıştır. Öğretmen görüşlerine göre bulgular ele alındığında öğretmen ve öğrencilerin genel olarak okulda olmaktan mutluluk duydukları tespit edilmiştir. Öğrencilerin ve öğretmenlerin okulda mutlu olmalarını sağlayacak uygulamalar incelendiğinde ise doğum günü panosu, ayın öğrencileri ve ödülleri öğrencilerin okulda olmaktan mutluluk

duymalarında etkili olduğu gör÷lmektedir. Toplu yemek organizasyonları, öğretmenler arası haftalık sportif faaliyetler ve öğretmenlere yönelik öd÷llerin ise öğretmenlerin okulda kendilerini mutlu hissetmelerini sağladığı gör÷lmektedir. Bu araştırmanın bulguları Fidan'ın (2020) araştırmasında öğrencilerin okulda etkinlik ve oyunlara zaman ayırmalarının kendilerini mutlu hissetmelerini sağladığı bulgusu ile örtüşmektedir. Araştırmada “Okulda olumsuz davranış sergileyen öğrencilerin ortak özellikleri var mı? Olumsuz davranış sergileyen öğrencileri tanımlar mısınız?” sorusuna yönelik bulgular incelendiğinde parçalanmış ailelerde yaşayan öğrenciler ve düşük eğitim düzeyi olan ebeveyn çocuklarının ön plana çıktığı tespit edilmiştir. Akademik başarının artırılması için okulda birçok etkinliğin yapıldığı tespit edilmiştir. Bu çalışmalar Koçluk Sistemi, Münakaşa Değil Münazara, Bilgi Yarışmaları, Ailele Oku-Yorum, Deneme Sınavları, Hafta Sonu Kursları, Destek Eğitim Odası ve Ödüller olarak ön plana çıkmıştır.

Anahtar sözcükler: okul, okul iklimi, öğretmen

Fen Liselerinin Yönetim Tarzlarının, Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılık Düzeylerine Etkisi

İsmail TEKE¹, Murat ÖZDEMİR², Selim AYDAŞ³, Müjgan ÜLKER⁴

¹ Okul Müdürü, Ankara Pursaklar Fen Lisesi, is.teke@hotmail.com

² Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, mrtozdem@hacettepe.edu.tr

³ Uzman Öğretmen, Ankara Pursaklar Fen Lisesi, selaydas@gmail.com

⁴ Uzman Öğretmen, Ankara Pursaklar Fen Lisesi, mujgan-koca@hotmail.com

Özet

Yönetim bir örgütsel yapının işleyişini devam ettiren önemli mercilerden biridir. Okul yönetimi eğitimin amaç ve hedeflerine uygun strateji ve görevleri yerine getirerek açık sisteme katkı sağlamaktır (Yeşilmen, 2016). Asar'a göre (2021) yönetim tarzları demokratik, otoriter ve ilgisiz yönetim tarzları olarak ayrılmaktadır. Demokratik Yönetim Tarzı, herkesin yönetime katılması ve yönetimde söz sahibi olmasıdır. Otoriter Yönetim Tarzı sadece yöneticinin karar alıp uyguladığı bir yönetim biçimidir. İlgisiz Yönetim Tarzı yöneticinin örgütün yönetimini önemsemediği, sorunlara ilgisiz davrandığı yönetim biçimidir (Asar, 2021). Ankara Pursaklar Fen Lisesi 2009 yılında kurulmuş ve kısa sürede Ankara'da bulunan adı önemli başarılarla anılan okullar arasında yerini almış ve ülke içinde önemli okullar arasında ilk sıralara girmeyi başarmıştır. Her yıl lise giriş sınavı ile okula gelen öğrenci başarısı bir önceki yıla göre yükselmektedir. Bunun önemli sebebi ise okulun sistemli şekilde olumlu okul iklimi oluşturmasıdır. Bu pozitif iklim ile hem öğrenciler üstün gayret göstermekte ve hem de öğretmenler bu okulun vizyon ve misyonunu kendine görev ederek çalışmaktadır. Örgütsel bağlılık insanların çalıştıkları bir kurum veya örgütte kendilerini değerli ve mutlu hissetmesidir. Allen ve Meyer (1996) örgütsel bağlılığı çalışanların örgütün amaç ve normlarını benimseme derecesi olarak tanımlamaktadır (Dağlı vd., 2018). Meyer ve diğerleri (1993) örgütsel bağlılık kavramını üçe ayırmışlardır. Duygusal bağlılıkta çalışanlar örgütün amaç ve hedeflerini içselleştirerek çalışır. Devam bağlılığında çalışan kurumdaki ayrılırsa ne kadar mali veya başka zarar ile karşılaşacağını düşünerek görevine devam eder (Meyer vd., 2012). Normatif bağlılık türünde çalışan kuruma zorunluluktan dolayı bağlı olmaktadır. Bu araştırmanın amacı Ankara Pursaklar Fen Lisesi'nde çalışan öğretmenlerin örgütsel bağlılık düzeylerinin okul yönetimi tarzlarına göre farklılık gösterme durumunu incelemektir. Bu araştırma ile elde edilen sonuçlar ile öğretmenlerin örgütsel bağlılıklarını artırma çalışmalarına öncülük etmesi bakımından önemlidir. Bu araştırma için kullanılan model tarama modelidir. Araştırma korelasyonel ilişkilerin incelendiği betimsel çalışmadır. Araştırmanın bağımsız değişkeni okul yöneticilerinin yönetim tarzları bağımlı değişkeni ise öğretmenlerin örgütsel bağlılık düzeyleridir. Araştırma için fen lisesinde çalışan öğretmenlerden ölçek yolu ile veri toplandığı için nicel bir çalışmadır. Çalışmada Asar (2021) tarafından geliştirilen Okul Yöneticilerinin Sergilediği Yönetim Tarzları Ölçeği ve Meyer ve diğerleri (1993) tarafından geliştirilip Dağlı ve Gençdal (2018) tarafından Türkçeye uyarlanan Örgütsel Bağlılık Ölçeği kullanılmıştır. Ayrıca öğretmenlerin yaş, cinsiyet, mesleki kıdem vb. bilgilerini öğrenmek için Kişisel Bilgi Formu hazırlanmıştır. Ölçekler 35 öğretmene uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS 22 paket programında analiz edilmiştir. Ankara

Pursaklar Fen Lisesi okul yönetim tarzlarının öğretmenlerin örgütsel bağlılık düzeylerini öğrenmek için yapılan Pearson Momentler Çarpım korelasyon analizi sonucunda yönetim tarzları ile örgütsel bağlılık düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.557$, $**p<.01$). Cohen (1988) ve Huck (2008) korelasyon sonucunda elde edilen r değerinin .50 ile 1.0 arasında ise yüksek düzey bir ilişkiye sahip olduğunu belirtir. Buna göre okul yönetim tarzlarının öğretmenlerin örgütsel bağlılık düzeyleri arasında yüksek düzeyde ve pozitif yönde ilişki vardır denilebilir. Yönetim tarzlarının alt boyutları ile öğretmenlerin örgütsel bağlılık düzeyleri arasında anlamlı ilişkilerin olduğu görülmüştür. Buna göre yönetim tarzlarının alt boyutu olan otoriter yönetim biçimi ile öğretmenlerin örgütsel bağlılık düzeyleri arasında ($r=.615$, $**p<.01$) pozitif yönde yüksek düzeyde, demokratik yönetim alt boyutu ile örgütsel bağlılık düzeyleri arasında ($r=.384$, $*p<.05$) pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Ancak ilgisiz yönetim alt boyutu ile öğretmenlerin örgütsel bağlılık düzeyleri arasında ($r=.221$, $p<.05$) anlamlı ilişki bulunmamıştır. Yönetim tarzları ile öğretmenlerin örgütsel bağlılık düzeyi ve alt boyutları arasında da anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Okul yönetici tarzları ile örgütsel bağlılık alt boyutlarından duygusal bağlılık ile ($r=.561$, $**p<.01$), devam bağlılığı alt boyutu ile ($r=.495$, $**p<.01$) ve normatif bağlılık alt boyutu ile ise ($r=.457$, $**p<.01$) pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Buna göre yönetici tarzı alt boyutu otoriter yönetim tarzı ile öğretmenlerin örgütsel bağlılıklarının alt boyutu olan duygusal bağlılık alt boyutu ($r=.440$, $**p<.01$), devam bağlılığı alt boyutu ($r=.666$, $**p<.01$) ve normatif bağlılık alt boyutları ile ($r=.519$, $**p<.01$) pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Okul Yönetici tarzları demokratik yönetim alt boyutu ile öğretmenlerin örgütsel bağlılıkları alt boyutu olan duygusal bağlılık arasında ($r=.534$, $**p<.01$) pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Fen lisesinde çalışan öğretmenlerin belleticilik görevi alma durumlarının örgütsel bağlılık düzeyleri ve alt boyutlarında anlamlı farklılaşma olup olmadığını belirlemek için yapılan bağımsız örneklem t testi sonucunda belleticilik görevi alan öğretmenlerin örgütsel bağlılık aritmetik ortalaması $\bar{X}=71.93$, belleticilik görevi almayan öğretmenlerin örgütsel bağlılık aritmetik ortalamasından $\bar{X}=88.00$ düşüktür. Buna göre belleticilik görevi almamanın örgütsel bağlılığı artırdığı söylenebilir. Aynı tabloya göre belleticilik görevi alan öğretmenlerin devam bağlılığı aritmetik ortalaması $\bar{X}=21.57$, belleticilik görevi almayan öğretmenlerin aritmetik ortalamasından $\bar{X}=29.00$ düşüktür. Buna göre belleticilik görevi almayan öğretmenlerin devam bağlılığı daha yüksektir denilebilir. Örgütsel bağlılık duygusal ve normatif bağlılık alt boyutlarında belleticilik görevi yapmaya göre anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür. Bu çalışmada yönetici tarzlarının öğretmenlerin örgütsel bağlılıklarına etkilerini görmek bakımından önemli bulgular elde edilmiştir.

Anahtar sözcükler: fen lisesi, yönetim tarzları, örgütsel bağlılık

Teknoloji Destekli Değerler Eğitimi Etkinliklerinin Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Değer Kazanımına Etkisi

Duygu TOKATLI¹, Pınar ŞAHİN EKMEK², Emine BOZKURT POLAT³

¹ Okul Müdürü, Yıldıztepe Altındağ Belediyesi Anaokulu, dutokatli@gmail.com

² Müdür Yardımcısı, Yıldıztepe Altındağ Belediyesi Anaokulu, pinarsahin3502@gmail.com

³ Arş. Gör. Dr, Gazi Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi, eminebozkurt@gazi.edu.tr

Özet

Bireyin içinde bulunduğu aile, toplum ve sosyal ortamlar belirli tercihleri taşıyan kültürün kalbini oluşturur. Her kültür kendine özgü değer sistemine sahiptir. Değer sistemi neyin iyi neyin kötü, güzel ya da çirkin mantıklı ya da mantık dışı, kabul edilebilir ya da edilemez olduğunu değerlendirir. Belirli eylemlerin iyi veya arzu edilir olduğuna karar verilen standartlardır. Değer davranışlarının kazanılması erken çocukluk döneminde başlar ve çocuk bu davranışları görebilerek, model alarak ve yaparak öğrenir. Teknoloji her alanda olduğu gibi eğitim alanında da öğrenme süreçlerini etkilemiş, teknolojik gelişmeler eğitimde yer almaya başlamış, onunla bütün hale gelmiştir. Günümüzde teknolojinin eğitimde kullanılması gerekliliği artmış, teknoloji ve bilimdeki gelişmeler toplumun yapısını değiştirmekte ve topluma uyumu sağlayacak bireylerin öğrenme yöntemleri ele alındığında, eğitimi farklılaşmaya yönlendirmektedir. Bireysel farklılıklara saygı, çoklu zekâ kuramının bir sonucu olarak çocukların öğrenme yöntemlerini kendilerinin belirlemelerine fırsat sağlanmalı, çok yönlü eğitim ortamları sunulmalıdır. Araştırma teknoloji destekli olarak hazırlanan “Teknoloji Destekli Değerler Eğitimi Etkinlikleri”nin çocukların sosyal değer becerilerine etkisini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. “Teknoloji Destekli Değerler Eğitimi Etkinlikleri”nin içeriğinde, çocuklarımızın sevgi, saygı, yardımlaşma, işbirliği, hoşgörü, adalet, sorumluluk, özgüven, dürüstlük, barış değerleriyle ilgili beceri kazanmalarına yönelik etkinlikler hazırlanmış, dijital oyunlar ve kodlama çalışmaları gibi yenilikçi uygulamalar etkinliklere entegre edilmiştir. “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği”nde yer alan kazanımlardan yola çıkarak hazırlanan değerler eğitimi etkinlik programı hazırlanmış, her hafta bir değer üzerinde durularak uygulanmış, uygulama öncesi çocukların hazır bulunuşluk düzeyi artırılması amacıyla haftanın değeri dijital broşür hazırlanarak velilere iletilmiştir, uygulama sırasında animasyon filmler, mini belgeseller, dijital sunular, dijital hikayeler, kodlama etkinlikleri sınıf etkinliklerine ek olarak uygulanmış uygulamalar esnasında teknolojiden her hafta faydalanılmıştır, uygulama sonrası Web 2.0 oyunları (eşleme, gruplama, sıralama, hikaye oluşturma, dijital puzzle, görev çarkı, kodlama, ilişkilendirme oyunları) çocukların oynaması için velilere iletilmiştir. Etkinlikler çocuk merkezli olarak seçilmiş olup Türkçe etkinlikleri, hareketli oyunlar, eğitici oyun etkinlikleri, sanat, matematik, fen etkinlikleri, bireysel, küçük grup, büyük grup çalışmaları, okuma yazmaya hazırlık çalışmaları olarak uygulanmış, çalışma sonrası çember zamanı yapılarak, çocukların eğitim sürecini değerlendirmelerine fırsat verilmiştir. Çocuklarla doğaya saygı ve sorumluluklarımız teması baz alınarak ‘Geri Dönüşüm Müzesi’ne gezi düzenlenmiştir. Uygulama sonunda sınıf panosu oluşturulmuş, açık uçlu değerlendirme soruları yöneltilerek süreç boyunca uygulanan temadaki değerlerle ilişkilendirmeleri talep edilmiş, fikirleri, düşünceleri üzerine sohbet edilmiş, çocuklara ‘Değerler Eğitimi’ katılım sertifikası iletilmiştir. Karma modelde

tasarlanan araştırmanın nicel boyutunda deneysel desen, nitel boyutunda ise temel araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2022-2023 öğretim yılında Ankara il merkezi Altındağ ilçesinde yer alan anaokulunda öğrenim görmekte olan 60-72 aylık 16 deney ve 16 kontrol grubu olmak üzere 32 çocuk oluşturmaktadır. Araştırmada nicel veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” ve Atabey ve Ömeroğlu (2014) tarafından okul öncesi dönem çocukları için geliştirilen “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği” ile toplanırken, nitel veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen “Öğretmen Görüşme Formu” ve “Ebeveyn Görüşme Formu” ile elde edilmiştir. Araştırmada elde edilen nicel verilerin analizinde “Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ve “Mann Whitney U Testi” kullanılmış, araştırmanın nicel verileri ise içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Deney ve kontrol grubundaki çocukların Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği’nden aldıkları öntest-sontest aritmetik puan ortalamaları incelendiğinde deney grubunun ön test puan ortalaması ($\bar{x}=12,06$) ile kontrol grubu ön test puan ortalamalarının ($\bar{x}=12,37$) yakın değerler oldukları görülmektedir. Deney grubu son test puan ortalamalarının ($\bar{x}=16,37$), kontrol grubu son test puan ortalamalarına ($\bar{x}=12,93$) göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Çocukların “Teknoloji Destekli Değerler Eğitimi Etkinlikleri” öncesi ve sonrasında Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği’nden aldıkları puanlar arasında son test lehine anlamlı farklılık bulunduğu, ölçeğin tüm alt boyutlarında da son test lehine anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Teknoloji destekli değerler eğitimi etkinliklerinin çocukların sevgi-hoşgörü, saygı, sorumluluk, işbirliği/yardımlaşma ve nezaket sosyal değer kazanımları üzerinde anlamlı düzeyde etki sağladığı deney grubu öğretmeninin görüşlerine göre Teknoloji Destekli Değerler Eğitimi Etkinliklerinin kapsamlı, keyifli, kolay uygulanabilir, eğitici ve teknoloji destekli olduğu; etkinlikler gerçekleştirildikten sonra çocukların bilişsel, dil gelişimi, sosyal duygusal gelişim ve özbakım becerilerinde artış olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın sonucunda Teknoloji Destekli Değerler Eğitimi etkinliklerinin çocukların değer davranışlarını olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Çocuklara değer davranışlarını kazandırmak için Teknoloji Destekli Değerler Eğitimi etkinliklerini uyguladıkları etkinliklere entegre etmeleri için eğitimcilerle eğitimler verilebilir, yaygınlaştırma çalışmaları MEB aracılığıyla yapılabilir. Değerler Eğitimi Etkinliklerine teknolojinin entegre edilmesinin çocukların ilgilerini ve isteklerini artırdığı tespit edilmiştir. Çocuklara uygulanacak farklı programlara da çocukların gelişimlerine uygun teknoloji etkinlikleri entegre edilebilir. Değerler Eğitimi Etkinliklerinin aile katılım çalışmalarında, ebeveynlere WEB 2.0 araçları ile oluşturulmuş etkinlikler hazırlanmış ve çocukların aileleri ile etkinlik yapma süreçlerini olumlu etkilediği görülmüştür.

Anahtar sözcükler: teknoloji, değerler, saygı, sevgi, hoşgörü, barış, dürüstlük, sorumluluk

Biz de Yaşlanacağız: Genç ve Yaşlı Kuşaklar Arasındaki Etkileşim Üzerine Bir Çalışma

Mehmet Akif ARICAN¹, Ceylin ÖZYURT², Doğucan BAYRAM,³ Ayşe SAYYIDAN⁴, Sutay YAVUZ⁵

¹ Müdür, Kaya Bayazıtöğlü Anadolu Lisesi, maarican@hotmail.com

² Arş. Gör., Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, ceylin.ozyurt@asbu.edu.tr.

³ Arş. Gör., Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, dogucan.bayram@asbu.edu.tr.

⁴ Müdür Yrd., Kaya Bayazıtöğlü Anadolu Lisesi, aysey_06@hotmail.com

⁵ Prof. Dr., Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, sutay.yavuz@asbu.edu.tr.

Özet

Bu çalışma bir sosyal sorumluluk projesi ve bir keşifsel saha araştırmasını kapsamaktadır. Metodolojik olarak niteliksel yaklaşım benimsenmiştir. Sosyal sorumluluk projesi içeriği ile Kaya Bayazıtöğlü Anadolu Lisesi öğrencileri ve yaşlı bireylerin bir araya gelmeleri ve etkileşime girmeleri sağlanarak kuşaklar arası iletişimin artırılması ve Değerler Eğitimi Teması kapsamında gençlerin yaşlıların yaşantısına dair bilgi sahibi olarak farkındalık kazanması amaçlanmıştır. Böylelikle, projeye katılan öğrencilerde merhamet, yardımseverlik, saygı değerlerinin gelişmesine katkı sunulması hedeflenmiştir. Saha araştırması kapsamında ise bu genç ve yaşlı bireylerin yaşlılık ve kuşaklar arası ilişkiler hakkında sahip oldukları görüşlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışmaya dâhil olan gençlerin yaşlılar ile temasa geçmeden önceki ve geçtikten sonraki tutumlarının nasıl değiştiğinin gözlemlenmesi hedeflenmiştir. Eş zamanlı olarak yaşlı bireylerin yaşlanma deneyimine ve içinde yaşadıkları topluma dair görüşleri de incelenmiştir. Araştırmanın genç çalışma grubunu Kaya Bayazıtöğlü Anadolu Lisesi öğrencileri arasından rehberlik servisinin de görüşleri alınarak gönüllülük esaslı şekilde projeye katılmak isteyen yirmi öğrenci oluşturmaktadır. Bu öğrencilere öncesi-sonrası anket yöntemi uygulanmıştır. Araştırmanın yaşlı çalışma grubu için ise Yenimahalle Batıkent İnönü Mahallesi'nde ikamet eden, tek başına veya eşi ile yaşayan yaşlı bireyler oluşturmaktadır. Bu bireyler muhtarlığın katkılarıyla belirlenmiştir. On kişilik belirlenmiş olan yaşlı çalışma grubundan yedi yaşlı birey proje kapsamında ziyaret edilmiştir. Bu ziyaretlerde katılımcı gözlem yöntemi ile veri toplanmıştır. Ziyaret öncesi anketlerdeki temel amaç, genç bireylerin yaşlı bireylerle hâlihazırda ne sıklıkta ve nasıl bir nitelikte etkileşime girdiklerini anlamak, yaşlılara ve yaşlanmaya dair mevcut tutumlarını ölçmektir. Ziyaret sonrası anketlerde ise proje sonrasında gençlerin önceden sahip oldukları tutum ve görüşlerinde herhangi bir değişim olup olmadığını gözlemlemek ve projenin gençlere olan katkısını değerlendirmektedir. Gençlere uygulanan öncesi-sonrası anket bulgularından gençlerin yaşlılara yönelik empati ve farkındalıklarının yükseldiği saptanmıştır. Sosyal sorumluluk projesi öncesinde hem ailelerindeki hem de çevrelerindeki yaşlılarla kısıtlı bir etkileşime sahip olan bu genç bireyler, kendilerinin yaşlılar ile iletişimlerinin güçlendiğini belirtmişlerdir. Yaşlı ziyaretlerindeki katılımcı gözlem bulguları yaşlı bireylerin nasihatlerine, yaşantılarına, gençlere ve hayata yönelik tutumlarına ışık tutmuştur. Bu bulgular arasında yaşlıların geçmişe özlem ifadeleri ve günümüz gençlerinin “dirayetinin” geçmiş kuşaklara göre daha düşük olduğu yönündeki görüşleri örnek verilebilir. Yaşlı bireylerin iletişime açık ve genel tutumlarının olumlu olduğu gözlemlenmiştir. Ziyaretlere yaşlı bireylere katılımları için teşekkür etmek üzere birer hediye ile gidilmiş ve kendilerine bu hediyeler çalışma ekibi

tarafından takdim edilmiştir. Yaşlı bireyler çalışma ekibini misafirperverlik ile karşılamış, çay ve kahve ikramında bulunmuştur. Yaşlı bireylerin çoğunlukla genç bireylere eşlik eden öğretmenlerle daha sık diyaloga girdiği, gençlerin konuşmaya daha az dahil olduğu ve görüşme üzerine not tuttukları gözlemlenmiştir. Çalışmanın yukarıda bahsedilen sonuçları ile paralel olarak bu çalışmanın ileride hangi yönlerde geliştirilebileceği konusunda değerlendirmeler gerçekleştirilmiştir. Bu keşifsel çalışmanın bir sonraki adımında, daha geniş katılım ile tutum ve davranışlar hakkında ölçme gerçekleştirmeye yönelik anket uygulamalarının hayata geçirilebileceği değerlendirilmiştir. Bu sayede daha geniş bir çalışma grubu ile proje uygulaması yaygınlaştırılarak sürdürülebilir hale getirilebilecektir. Niteliksel yöntemler ile gerçekleştirilmiş olan bu keşifsel çalışma, sonraki çalışmalarda niceliksel yöntemler ile de zenginleştirilebilecek bir zemin hazırlamaktadır. Son olarak, yaşlıların gençler ile etkileşimin güçlendirilmesi için ziyaretlerin daha düzenli hale getirilip, genç bireylerin bu ziyaretlerde daha aktif bir şekilde rol alması ve daha çok sorumluluk yüklenmesi bu çalışmanın sonraki aşamalarında daha derinlemesine bulgular elde edilmesini sağlayacaktır.

Anahtar sözcükler: değerler eğitimi, genç bireyler, yaşlı bireyler, genç-yaşlı etkileşimi, kuşaklar arası iletişim, empati, lise öğrencileri

Süper Yaşam Becerileri- Ergen Programının Etkililiği

Merve YILDIZ¹, Neslihan GÜNEY KARAMAN², Cemre YAVUZ ŞALA³, Meltem TERCAN⁴

¹ Okul Müdürü, Lalahan Çok Programlı Anadolu Lisesi, mervey2110@gmail.com

² Prof. Dr., Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, nkaraman@ankara.edu.tr

³ Arş. Gör., Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, fcyavuz@ankara.edu.tr

⁴ Dr., Araştırmacı, meltemtercanozyurt@gmail.com

Özet

Yaşam becerileri günlük yaşamın getirdiği zorluklarla etkili bir şekilde baş etmek için gerekli olan davranışlardır. 10-19 yaşları arasında yaşanan ergenlik döneminde bireylerin yaşamlarının tümünü etkileyecek önemli kararları almasının beklendiği bir gelişim dönemidir. Günümüzde çocuk ve ergenlerin savaşlar, şiddet, doğal afetler, HIV/AIDS gibi bulaşıcı hastalıklar, madde kullanımı gibi pek çok riskle karşı karşıya kalmış olmaları açısından, yaşam becerileri kazandırılması önemlidir. Ergenler yaşam becerileri eğitimi yoluyla yaşama hazırlanırlar, sorumluluk almayı ve paylaşmayı öğrenirler, ekip çalışmasını ve işbirliğini öğrenirler, olumlu ilişkiler geliştirirler, kendilerine güvenirlirler ve en önemli haklarından biri olan katılım haklarını gerçekleştirirler. Süper Yaşam Becerileri- Ergenler (SYB-E) özsaygı ve psikososyal davranışı etkileyen bir yılmazlık geliştirme programıdır. Bu program bilişsel-davranışçı terapi (BDT), harekete geçirme ve sosyal beceri eğitimine dayanır ve müdahale bağlamında video-geribildirim ve bilişsel hazırlama yöntemlerini kullanır. Bu program sonucunda öğrencilerin kendine daha çok güvenen, daha olumlu düşünen, sorunlarla daha etkili bir şekilde başa çıkabilen, sosyal ortamlarda kendine daha çok güvenen bireyler olması için uyumsal beceriler geliştirmesi beklenmektedir. Süper Yaşam Becerileri 8 oturumdan oluşan kısa 'Bilişsel Davranışçı Terapi' temelli bir erken müdahale programıdır. Kaygıya (anksiyeteye) eşlik eden hastalıkların ortak temel risk faktörlerini de (örneğin, düşük özgüven, sosyal beceri eksiklikleri) düzenlemeyi hedefler. Sosyal beceri ve davranış aksiyonlarına yönelik video analizi ve geri bildirim kullanır. 6-8 kişilik gruplarla (bazen gerekirse bireysel olarak) uygulanır. Çalışmanın amacı 14-18 yaş grubu ergenlere sağlıklı yaşam, özsaygı, duygular ve düşünceler, düşünce-duygu-davranış, stresle başa çıkma, ilişkiler, sosyal beceriler, problem çözme basamakları, umut veren gelecek konu başlıklarını içeren yaşam becerileri eğitimlerini vererek yaşam becerilerini desteklemek ve böylece 21. yüzyıl becerilerine sahip insanlar yetiştirmektir. Ölçüm araçları olarak demografik bilgi formu ve yeterlik algısı ölçeği kullanılmıştır. Çalışma kapsamında Süper Yaşam Becerileri programının yeterlik algısı üzerindeki etkililiğinin araştırılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda program uygulanmaya başlamadan önce ve sonra olmak üzere (sırasıyla ön test ve son test olarak adlandırılacaktır) 2 zaman noktasında veriler toplanmıştır. Öncelikle veriler analize hazırlanmış, kayıp veriler ve uç değerler incelenmiştir. Veri setinin düzenlenmesinin ardından verilerin dağılımı histogram ve normallik testi yolu ile incelenmiştir. Kolmogorov-Smirnov Testi sonuçları ve histogram incelemesi sonucu normallik şartını karşıladığı görülmüştür. Buradan hareketle analizde "Eşleştirilmiş Grup t Testi" gerçekleştirilmiştir. Öğrencilere uygulanan Süper Yaşam Becerileri programının, yeterlik algılarını artırıp artırmadığını belirlemek adına yapılan eşleştirilmiş gruplar için t testinin yapılmıştır. Öntest ve sontest ortalamaları arasında fark olduğu görülmüştür ve bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Bir

başka deyişle, Süper Yaşam Becerileri programı sonrası öğrencilerin yeterlik algıları artmıştır. Sonuç olarak; süper yaşam becerileri programı uygulaması sonucunda, öğrencilerin yeterlik algıları anlamlı olarak artmıştır. Yeterlik algısı, ergenlerin hem akademik hem de sosyal yaşantılarında yetkin bireyler olmaları ile ilişkilidir. Kendini yeterli olarak algılayan ergenlerin riskli davranışları daha nadiren gösterdikleri ve daha uyumlu gençler oldukları; dolayısıyla ergenlerin yeterlikleri onların ruh sağlıkları için önemli bir unsur olduğu bilinmektedir. Koruyucu-önleyici bir ruh sağlığı programı olan Süper Yaşam Becerilerinin, ergenlerin iyi oluşları, uyumları, başarıları ile yakından ilişkili olan yeterlik algısını artırdığını göstermiş olması bakımından bu çalışma önemlidir. Daha sonraki çalışmalarda da Süper Yaşam Becerileri Programının farklı yaş gruplarından çocuk ve ergenleri desteklemek üzere kullanılması, ayrıca programın etkililiğinin farklı değişkenler açısından test edilmesi önerilebilir.

Anahtar sözcükler: *yaşam becerisi, ergenlik, ruh sağlığı*

Hafızlık Proje Okulu Öğrencilerinin Eğitim Sürecinde Yaşadıkları Zorluklarla Baş Etmelerinde Değer Odaklı Eğitsel ve Sosyal Faaliyetlerin Etkisi

Mehmet Vehbi POLAT¹, Feride GÖREGEN²

¹ Dr., Okul Müdürü, Medine İmam Hatip Ortaokulu, mvpolat@hotmail.com

² Dr., Uzman Öğretmen, Ankara İl MEM ARGE, feridegoregen@gmail.com

Özet

Bu çalışma “Örgün eğitimle Beraber Hafızlık Projesi” kapsamında öğrenim gören öğrencilerin örgün eğitim sürecinde yaşadıkları zorluklar ve bu zorluklarla baş etmelerinde destek olacak değer odaklı eğitsel ve sosyal faaliyetleri konu edinmiştir. Hafızlık eğitimini Milli Eğitim bünyesine alan proje, örgün eğitime devam eden ve aynı zamanda hafızlık yapmak isteyen öğrencilerin, hafızlık eğitimi ile hafızlık sonrası eğitim öğretim süreçlerinin etkin, verimli ve sistematik bir şekilde gerçekleştirilmesini, mesleki, akademik, sosyal, kültürel, sportif ve ahlaki gelişimlerinin desteklenmesini amaçlamaktadır. Bu kapsamda Okul-Kur’an kursu İş Birliğine Dayalı Örgün Eğitimle Birlikte Hafızlık Projesi okulları açılmıştır. Dolayısıyla araştırma, ilgili proje okullarının usul ve esaslarında yer alan değer odaklı etkinlikleri gündeme taşıdığı gibi değer odaklı sosyal eğitsel faaliyetlerin öğrencilerin biopsiko-sosyal gelişimlerine sunduğu katkıyı ortaya koymak, bu yöndeki farkındalıkları artırmak bakımından özgün niteliktedir. Hafızlık proje okulunda okuyan öğrencilerin eğitim-öğretim sürecinde yaşadıkları zorlukları tespit etmek, belirlenen zorluklarla baş etmelerinde destek sağlayacak değer odaklı eğitsel ve sosyal faaliyetleri gerçekleştirmek ve bu faaliyetlerin öğrencilerin yaşadıkları zorluklarla baş etmeleri üzerindeki etkisini bilimsel olarak ortaya koymak bu araştırmanın temel amacını oluşturmaktadır. Bu çalışma “Örgün eğitimle Beraber Hafızlık Projesi” kapsamında öğrencilerin öğrenim sürecinde yaşadıkları zorlukların tespiti ve değer odaklı eğitsel sosyal faaliyetlerin bu süreçteki etkin rolünü belirlemeye dönük ilk çalışma olması açısından önemlidir. Elde edilen bilimsel verilerin, benzer nitelikte proje yürüten okullara eğitim sürecinde önemli katkılar sunacağı öngörülmektedir. Bu çalışma değer odaklı eğitsel sosyal faaliyetlerin örgün eğitim sürecindeki etkin rolünü ortaya koymak açısından önemlidir. Araştırmada nitel yöntemde fenomenolojik desen uygulanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu 2022-2023 eğitim öğretim yılında Ankara/Pursaklar Medine İmam Hatip Ortaokulu’nda öğrenim gören 8. sınıf düzeyinde 40 öğrenciden oluşmuştur. Eğitim-öğretim sürecinde yaşadıkları zorlukları tespit etmek amacıyla çalışma grubu ile görüşmeler yapılarak öğrencilerin gereksinimleri belirlenmiş, bu gereksinimler çerçevesinde değer odaklı eğitsel ve sosyal faaliyetler planlanmış ve çalışma grubuna uygulanmıştır. Faaliyetlerin etkililiğine dair görüşmeler, çalışma grubu içerisinde kendisinde derinlemesine bilgi edinileceği düşünülen ve gönüllülük esası ile seçilen 25 öğrenci ile yapılmıştır. Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı-yapılandırılmış görüşme formları aracılığıyla toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formları aracılığıyla toplanan veriler içerik analizine tabi tutularak kodlar ve temalar oluşturulmuştur. Araştırma soruları; “Neden hafızlık proje okulunu tercih ettin?”, “Hafızlık proje okulunda olan eğitim sürecin hakkında biraz bilgi verebilir misin?”, “Hafızlık proje

okulunda eğitim sürecinde yaşadığın zorluklar nelerdir?”, “Bu yoğun eğitim sürecinde zorlukların üstesinden gelmek için neler yapıyorsun? Kendini nasıl motive ediyorsun?”, “Eğitim sürecinizde sizlere destek sağlamak için uyguladığımız eğitsel ve sosyal faaliyetler hakkında ki görüşlerin nelerdir?” şeklinde öğrencilere sorulmuştur. Bu bağlamda çalışmadan elde edilen bulgular, günlük yaşamda öğrencilerin karşılaştığı olguları, okul dersleriyle ilişkilendirmesinin anlamlı ve kalıcı bir öğrenme için oldukça önemli olduğu; gerçek yaşamın içinde öğrencinin doğrudan problemle yüzleşerek öğrenme sürecine katılmasını sağlayan okul dışı öğrenme ortamlarının önemini (Laçın-Şimşek, 2011) vurgulayan araştırma verileri, okul dışı öğrenme etkinliklerde öğrencilerin eğlendikleri, mutlu olduklarına (Karbeyaz-Karamustafaoğlu, (2021:15) dair literatür verileriyle örtüşmektedir. Arslantaş’ın (2019) örgün eğitimle birlikte hafızlık projesinde öğrenci tutumlarını incelediği araştırmasında öğrenciler, hafızlık aşamasında ailelerin istekleri ve kendi istekleri ile bu okula geldiklerini, velilerin tutumlarının eğitim süresince önem arz ettiği, hafızlık yapan öğrencilerin okul ile birlikte hafızlık yapıyor olmaktan zorlandıklarını fakat hafızlığı bırakmayı düşünmediklerini ifade etmişlerdir. Dolayısıyla bu çalışmada elde edilen bulgular yukarıdaki literatür verileriyle de örtüşmektedir. Sonuç olarak bu çalışmada gelişim özellikleri ve ihtiyaçlarının dikkate alındığı, değer odaklı eğitsel ve sosyal faaliyetleri içeren eğitim öğretim ortamının, proje okulu öğrencilerinin eğitim sürecinde yaşadıkları zorluklarla daha etkin başa çıkmalarına katkı sağladığı görülmüştür.

Anahtar sözcükler: değerler, baş etme, proje okulları, eğitsel sosyal faaliyet

Canlılar ve Yaşam Konusunun Öğretiminde Bitki Yetiştirme ve Sera Kullanımının Öğrencilerin Başarılarına Etkisi ve Derste Sera Kullanımına İlişkin Öğrenci Görüşleri

İshak ÇELEBİ¹, Hülya AKCA², Selin BAYRAK SAĞIRKAYA³, Rukiye YAVUZ⁴, Sevil BÜYÜKALAN⁵

¹Uzman Öğretmen, Okul Müdürü, Şehit Alper Kocaman İlkokulu, ishakcelebi0670@gmail.com

²Uzman Öğretmen, Müdür Yrd., Şehit Alper Kocaman İlkokulu, hulyaakca05@gmail.com

³Öğretmen, Şehit Alper Kocaman İlkokulu, selinbayrak88@gmail.com

⁴Uzman Öğretmen, Şehit Alper İlkokulu, rukiye_sinop@hotmail.com

⁵Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü, sevilfil@gmail.com

Özet

Çağdaş eğitim anlayışında öğretmen, öğrenmeyi en üst düzeyde gerçekleştirebileceği öğretim yöntemini seçme ve uygulama sorumluluğundadır. Öğrencilerin derslere aktif katılımının sağlandığı yöntemler öğrencilerin derslerdeki öğrenmelerini arttırmaktadır. Ancak, geleneksel öğrenme yöntemlerinde ve bu yöntemle ders işlemede materyal olarak kullanılan kitaplar yerine öğrencilere eğitim ortamında doğrudan yaparak yaşayarak öğrenme yönteminin kullanılması öğrencilerin ilgi ve dikkatini çekerek motivasyonunu arttırdığı görülmektedir. Araştırmanın amacı; canlılar ve yaşam konusunun öğretiminde bitki yetiştirme ve sera kullanımının ilkokul üçüncü sınıf öğrencilerinin başarılarına olan etkilerini incelemek ve derste sera kullanımına ilişkin öğrenci görüşlerini ortaya çıkarmaktır. Bu amacı gerçekleştirmek için öğrencilerin uygulama sonrası başarılarının ve öğrencilerin okul seralarında bitki yetiştirmelerine ilişkin görüşlerinin nasıl olduğuna cevap aranmıştır. Araştırmada karma araştırma yöntemlerinden araştırmacının uygulayıcı olduğu eylem araştırması yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak başarı testi, yarı yapılandırılmış görüşme ve uygulayıcı notları kullanılmıştır. Nitel verilerin analizi betimsel analize, başarı testlerinin analizi ise istatistiksel verilerin ifade ve yorumlanmasına dayalıdır. Çalışma grubu Ankara ilinde Kahramankazan ilçesindeki bir ilkokulda okuyan iki üçüncü sınıftan oluşmaktadır. 3. Sınıf Fen bilimleri dersi, Canlılar Dünyasına Yolculuk ünitesinin haftada üçer ders saati olmak üzere 6 haftalık süre zarfında verilmesi beklenmektedir. Ancak önce tohumdan fide daha sonra fideden meyve ve sebze yetiştirildiği için; yetiştirilen ürüne göre değişmekle birlikte tohumdan fide çıkması yaklaşık 15-20 gün, fideden ürün elde etmemiz ise ortalama 60-80 gün sürmüştür. Tohumdan yetiştirebileceğimiz bitkiler için kullanacağımız meyve ve sebzelerin tohumları öğretmen eşliğinde öğrenciler tarafından çıkarılmıştır. Tohumlar ekilirken dikkat edilmesi gereken kurallar hatırlatılıp, öğrenciler tarafından ekilmiştir. Öğrenciler düzenli aralıklarla sulama işlemini gerçekleştirmiştir. Fideler oluştuktan sonra seraya taşıma işlemi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen ürünler öğrenciler tarafından toplanarak tüketilmiş ve tekrar yetiştirilmek üzere yeniden tohumları alınmıştır. Uygulama sonunda «Canlılar ve Yaşam Başarı Testi» ön test ve son test puanları arasında son test puanları lehine bir artış olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerde uygulama öncesinde kavram yanlışları yaklaşık olarak %90 iken; bu yanlışlar uygulama sonrasında %10'un altına gerilemiştir. Alternatif kavramlara ilişkin sorularda öğrenci başarıları ön testte %6 iken, bu yüzde, uygulama sonrası %94'e yükselmiştir. Öğrencilerin uygulama sonrası görüşlerinde ise;

Fen bilimleri dersinin sera kullanılarak yapılmasını istedikleri, derse olan ilgilerinin/motivasyonlarının arttığı, bitki yetiştirirken canlıların nelere ihtiyaç duyduğunu anlayarak canlılar arasındaki döngüyü daha iyi kavradıkları, çevreye olan ilgilerinin ve duyarlılıklarının arttığı, etkisi araştırılan değişkenin olumlu etki yaptığı söylenebilir. Araştırmada sera kullanımının öğrencilerin öğrenme süreçlerini kolaylaştırarak başarılarını olumlu yönde etkilediği ve motivasyonlarını artırdığı görülmüştür. Çalışmamızda da sera kullanımı okulumuz şartlarında çok maliyet gerektirmeyen laboratuvar olarak düşünüldüğünden; laboratuvar çalışmaları öğrencilerin öğrenme süreçlerini kolaylaştırarak gözlem yapma, üst düzey düşünme, yorumlama, karşılaştırma ve sonuç çıkarma gibi pek çok beceriyi geliştirdiği söylenebilir. Uygulamalar sonunda öğrencilerin çevreye karşı duyarlılıklarının arttığı tespit edilmiştir. Bunda öğrencilerin sera ortamında bitkilerle iç içe olmalarının etkili olduğu düşünülmektedir. Araştırma öncesinde oldukça fazla alternatif kavramlara sahip olan öğrencilerin uygulama sonrasında alternatif kavramlarında ciddi bir düşüş olduğu tespit edilmiştir. Bulgulardan hareketle ilkokul 3. sınıf öğrencilerinde sera uygulamalarının öğrencilerin kavram yanlışlarını azaltmada oldukça etkili olduğu söylenebilir. Önüne geçilmeyen kavram yanlışları birbiri üzerine eklenerek arttığından alternatif kavramları azaltmada etkili olan bu uygulamalara süreçte yer vermenin oldukça önemli olduğu düşünülmektedir.

Anahtar sözcükler: *canlılar, ilkokul 3. sınıf, fen bilimleri, bitki yetiştirme, sera, tohum, kalıcı öğrenme*

“Kodlamayla Doğaya Bağlan” Okul Öncesi Dönem Çocuklarla Doğa İlişkili Kodlama Çalışmaları

Hacer AKKALKAN¹, Aydın YURTSEVER², Songül EKE³, Gülbike KAHRAMAN⁴, Kübra ENGİN⁵

¹ Okul Müdürü, Şehit Öğretmen Aybüke Yalçın Anaokulu, hacerakkalkan@gmail.com

² Müdür Yardımcısı, Şehit Öğretmen Aybüke Yalçın Anaokulu, yurtsever.aydn@gmail.com

³ Öğretmen, Şehit Öğretmen Aybüke Yalçın Anaokulu, sngleke@gmail.com

⁴ Öğretmen, Şehit Öğretmen Aybüke Yalçın Anaokulu, glbk0061@gmail.com

⁵ Arş. Gör., Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü, kubra_engin@hotmail.com

Özet

Günümüzde dijital bir ortama doğan çocuklar dijital yerliler olarak anılmakta ve çocuklar bu araçları kullanmaya erken yaşlarda başlamaktadırlar. Doğayla bağını kopararak dijitalleşen dünyada çocuklar, doğa yoksunluğunun fiziksel ve psikolojik dezavantajlarıyla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bunun yanında doğayla bağ kuramayan bireyler çevre dostu davranışlar geliştirmekte zorlanmaktadır. Dijital araçların olumlu ve olumsuz tüm etkilerine karşı açık olan çocukların teknolojiyi bilinçli kullanmalarının ve teknoloji üretmelerinin önemli olduğu sıklıkla vurgulanmaktadır. Bu bağlamda eğitim süreçleri ve günlük yaşamlarında teknoloji ile oldukça uzun zaman geçiren çocukların teknolojiyi doğadan kopmaya neden olacak bir materyal olarak tanımalarının yerine doğayla bağlarını artıracak bir araç olarak kullanmalarını sağlamak ve kodlama aracılığıyla 21. Yüzyıl becerilerini kazandırmak önem arz etmektedir. Bu araştırma, kodlama temelli olarak hazırlanan doğayla bağlantı kurma eğilimine yönelik Kodlamayla Doğaya Bağlan Eğitim Programı'nın çocukların kodlama becerileri ve doğayla bağlantı kurmaya eğilimleri üzerindeki etkisini incelemektedir. Bu amaç doğrultusunda “Kodlamayla Doğaya Bağlan Eğitim Programı çocukların kodlama becerileri üzerinde etkili midir? Kodlamayla Doğaya Bağlan Eğitim Programı çocukların doğayla bağlantı kurmaya eğilimleri üzerinde etkili midir?” sorularına cevaplar aramıştır. Araştırma tek gruplu ön test-son test deneysel desende tasarlanmıştır. Ön test-son test tek gruplu deneysel desende bir gruba bir bağımsız değişken uygulanır ve bağımlı değişkendeki değişim ön ve son test sonuçlarının karşılaştırılmasıyla belirlenir. Araştırmacılar tarafından oluşturulan 4 hafta ve haftada 2 oturum olmak üzere 8 oturumluk Kodlamayla Doğaya Bağlan Eğitim Programı'nın çalışma grubu üzerindeki etkisi ön ve son test puanları ile ortaya konduğundan araştırma tek gruplu ön test-son test deneysel desende gerçekleştirilmiştir. Araştırma Ankara ili Yenimahalle ilçesinde bulunan bir anaokulunda 5-6 yaş grubuna devam eden 36 çocuk ile yürütülmüştür. Veri toplama aracı olarak “Doğayla Bağlantı Kurmaya Eğilim Ölçeği” ve “Okul Öncesi Dönem Çocukları için Kodlama Ölçeği” kullanılmıştır. Doğayla Bağlantı Kurmaya Eğilim Ölçeği, Engin ve Demiriz (2022) tarafından geliştirilen ölçek olup, tek boyut ve 23 maddeden oluşmaktadır. Hiç, Biraz, Çok seçeneklerinin yer aldığı likert tipi ölçek çocuklara bir oyun matı üzerinde uygulanmaktadır. Oyun matı üzerinde yer alan yollar üçlü likert seçenekleri temsil etmekte, çocuk piyon kutucuk üzerindeyken sorulan soruya verdiği cevaba ait yolu takip ederek diğer kutucuğa ulaşmakta ve uygulama tüm sorular için bu şekilde devam etmektedir. Okul Öncesi Dönem Çocukları için Kodlama Ölçeği, Ulutaş vd. (yayın aşamasında) tarafından geliştirilen bir ölçek olup, mat üzerinde çocuklarla yüz yüze uygulanmaktadır. Uygulama örnek soru ile başlamaktadır. Ölçek örnek maddeler dahil olmak

üzere 38 maddeden oluşmaktadır. Çocuklar uygulamayı anladıktan sonra esas sorulara geçilmektedir. Gerçek yaşam algoritmaları, komut dizileri ve kontrol akışı, parametreler, karar kontrol yapıları, model oluşturma, hata ayıklama, görsel model oluşturma olmak üzere kodlamanın alt becerilerine yönelik sorular çocuklara yöneltilerek görevleri yer ve masa matları üzerinde tamamlaması beklenmektedir. Kodlamayla Doğaya Bağlan eğitim programı çocukların doğayla bağlantı kurmaya eğilimlerini geliştirmeyi hedefleyen ve bu süreçte yöntem olarak kodlamanın kullanıldığı bir eğitim programıdır. Program içeriğinde kodlama becerilerine ve her bir kodlama becerisi ile birlikte doğayla bağlantı kurmaya eğilim konularına yer verilmiştir. Bu beceri ve konular sırası ile şunları içermektedir: kontrol akış kavramları- doğayla birlik, kendini doğaya dahil etme; gerçek yaşam algoritmaları- doğayla birlik, kendini doğaya dahil etme; komut dizileri ve kontrol akışı-canlılarla empati; döngüler-doğa sevgisi; parametreler (sabit/değişken)-doğa deneyimleri; karar kontrol yapıları (if/else-eğer)-doğa deneyimleri; programlama (arkadaş yönlendirmesiyle/yön kartlarıyla/zihinden)- çevresel farkındalık; hata ayıklama- çevresel farkındalık. Ön test verilerinin toplanmasının ardından çalışma grubunun öğretmenleri bu içeriği çocuklara sunmuş, ardından son test verileri toplanmıştır. Araştırma sonucunda, çalışma grubunun Doğayla Bağlantı Kurmaya Eğilim Ölçeği'nden aldıkları ön ve son test puanlarının kıyaslanmasına yönelik olarak yapılan Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi analizine göre ön ve son test puanları arasında son test lehine ($\bar{x}_{\text{ÖNTEST}}=57,27 < \bar{x}_{\text{SONTEST}}=67,33$; $p < 0.01$) anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Çalışma grubunun Okul Öncesi Dönem Çocuklar İçin Kodlama Ölçeği'nden aldıkları ön ve son test puanlarının kıyaslanmasına yönelik olarak yapılan Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi analizine göre ön ve son test puanları arasında son test lehine ($\bar{x}_{\text{ÖNTEST}}=10,58 < \bar{x}_{\text{SONTEST}}=29,16$; $p < 0.01$) anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Bu sonuca göre verilen Kodlamayla Doğaya Bağlan Eğitim Programı'nın doğayla bağlantı kurmaya eğilimi artırmada ve kodlama becerilerini kazandırmada etkili olduğu söylenebilir.

Anahtar sözcükler: okul öncesi, doğayla bağlantı kurmaya eğilim, doğaya bağlılık, kodlama, robot

Anaokulu Bahçelerinin Öğrenme Ortamlarına Dönüştürülmesine Yönelik Öğretmen ve Yönetici Görüşleri (Ankara ili Etimesgut ilçesi Örneği)

Tülin ERDOĞAN¹, Cemile Burcu DURMUŞ², Elif Omca ÇOBANOĞLU³, Emel OĞUZ⁴

¹ Okul Müdürü, Gelincik Anaokulu, tulun_erdogan@hotmail.com

² Dr. Öğr. Üyesi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Temel Eğitim Bölümü, burcu.durmus@gop.edu.tr

³ Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi Matematik ve Fen Bilimleri Bölümü, eomca@omu.edu.tr

⁴ Müdür Yardımcısı, Gelincik Anaokulu, emelidiloguz@gmail.com.tr

Özet

Son yıllarda eğitimde yapılandırmacı yaklaşım anlayışıyla yaparak yaşayarak öğrenme hedef alınmasına rağmen okullarda gerçekleştirilen eğitim öğretim sürecinin büyük bir kısmının sınıflarda ve diğer kapalı alanlarda gerçekleştirildiği görülmektedir. Oysaki çocukların farklı öğrenme fırsatları edinebilme becerilerinin geliştirilebileceği yerlere ihtiyaçları vardır. Anaokulu bahçeleri, çocukların çevre farkındalığı oluşturma, denge ve koordinasyon gibi potansiyellerini keşfetme, işbirlikçi çalışmalar yaparak sosyal etkileşim kurma, merak ve keşif duygusuyla doğayla bağlantı kurarak açık havada öğrenme gibi önemli gelişimsel deneyimlerini yaparak yaşayarak kazandıkları yerlerdir. Öğrenme sürecinde çocukların işlevselliği yüksek olan bahçelerde hayal gücünü destekleyici, yaratıcılığını geliştirici yapılandırılmamış doğal materyallere maruz kalması, keyifli ve öğretici bir şekilde vakit geçirmeleri için gerekli alt yapıyı oluşturur. Günlük hayatın içerisinde betonlaşmanın getirisi olarak vakit geçirilen açık alanların azalması, çocukların okullarda buldukları süreçte, eğitimin kesintisiz yürütülebileceği okul bahçelerinin önemini daha fazla ortaya koymaktadır. En yakın sınıf dışı öğrenme alanı olan okul bahçelerinin düzenlenerek eğitim-öğretim ortamına dahil edilmesi, çocuklar için gerçek hayatı deneyimleyeceği uygulama alanlarının oluşturulması ve bu şekilde formal eğitimin desteklenmesi gerekmektedir. Ancak okul bahçelerinin düzenlenmesi, eğitimde etkin bir şekilde kullanılması, açık alanlarda yapılan aktivitelerin çocukların gelişimi ve sağlığı açısından elzem bir durum olduğunun kabul edilebilmesi için yönetici desteği, öğretmen eğitimi ve ebeveyn iş birliği son derece önem arz etmektedir. Gerek yurt içi gerek yurt dışı alan yazına bakıldığında da birçok çalışmada okul bahçelerinin öğrenme alanları olarak etkin şekilde kullanılmasının, çocukların tüm gelişimsel alanlarına olumlu etkiler sağladığı vurgulanmaktadır. Dolayısıyla çocuklara en yakın açık alan olan okul bahçelerinin gerek fiziksel özelliklerinin gerek işlevselliğinin incelenmesi ve bahçelerde yapılan açık alan etkinliklerinin okul öncesi dönem çocuklarının eğitimine düzenli olarak entegre edilebilmesi açısından değerlendirilmesinin önemli olduğuna karar verilmiştir. Bu bağlamda mevcut çalışmanın amacı; Ankara ili Etimesgut ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet anaokullarında görev yapan yöneticilerin ve okul öncesi öğretmenlerinin, anaokulu bahçelerinin işlevselliğine ve eğitim öğretim dönemi boyunca, kesintisiz öğrenme ortamı olarak kullanımına dair görüşlerinin araştırılmasıdır. Araştırmada nitel araştırma modellerinden durum çalışması kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Ankara ili Etimesgut ilçesinde bulunan 12 anaokulundan 5 tanesinde görev alan öğretmenler ve yöneticiler oluşturmaktadır. Veriler tam yapılandırılmış öğretmen ve yönetici görüşme formları ile toplanmış, içerik analizine tabii tutulmuştur. Yapılmış olan analizler sonucunda,

erken çocukluk döneminde okul bahçeleri, okul öncesi öğretmenlerinin ve yöneticilerinin önem verdiği bir öğrenme alanı olarak bulgulanmıştır. Öğretmen ve yönetici görüşleri; çocukların oyun, fiziksel aktivite, doğayla bağlantı, sosyal beceriler, yaratıcılık ve öğrenme fırsatlarını desteklemek, gerçek hayatı deneyimlemek amacıyla düzenlenmiş yeşil alanı bol doğayı keşfe yönelik okul bahçelerinde kesintisiz tüm mevsim eğitim öğretime maruz kalmasının önemi ve gerekliliği üzerinde yoğunlaşmaktadır. Ancak öğretmenlerin açık alan aktivitelerini uygulama hususunda kendilerini yeterli hissetmemesi, veli tutum ve kaygıları, hava durumuna bağlı etkenler, bazı okul bahçelerinin fiziksel şartlarının uygun olmaması gibi sebepler açık alan aktivitelerine ayrılan zamanın kısıtlı olmasına sebebiyet verdiği yönündedir. Tüm bu sonuçlar doğrultusunda; yönetici-öğretmen-veli iş birliği ile anaokulu bahçelerinin güvenliği, düzenli bakımı ve etkinliği sağlanarak, sağlıklı ve güvenli ortamlar oluşturulması durumunda, işlevselliği artırılmış okul bahçelerinin eğitime sürdürülebilir entegrasyonu sayesinde çocukların gelişimsel alanlarının daha fazla destekleneceği düşünülmektedir.

Anahtar sözcükler: *anaokulu bahçeleri, sınıf dışı eğitim, açık alan etkinlikleri, okul dışı öğrenme ortamları*

“Dünya Bizim, Renkler Bizim” Projesinin Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi

Mehmet ÇALIŞKAN¹, Nurcan UZEL², Esin DELİBAŞ³, Mustafa UYSAL⁴

¹ Okul Müdürü, Kılıçlı Paşa İlkokulu, mcaliskan89@hotmail.com

² Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri, nurcanuzel@gazi.edu.tr

³ Öğretmen, Kılıçlı Paşa İlkokulu, esseldelidogan555@gmail.com

⁴ Müdür Yardımcısı, Kılıçlı Paşa İlkokulu, mustafauysal19@hotmail.com

Özet

Çevre sorunu insanlığı ve dünya üzerindeki canlı türleri ile doğal kaynakları tehdit eden küresel bir sorundur. Giderek artan dünya nüfusu, hızlı sanayileşme ve plansız kentleşme, tarım ilaçları, yapay gübreler, kimyasal maddelerin yaygın kullanımı, ekolojik dengenin bozulmasına ve canlı türlerinin azalmasına neden olmaktadır. Günümüzde çevre sorunlarına ilişkin yerel, ulusal ve uluslararası boyutlarda çözüm yolları aranmakta ve ekonomik, teknolojik gibi yollarla çözümler önerilmektedir. Tüm bu öneriler arasında göz ardı edilmemesi gereken konulardan biri de "Çevre Eğitimi"dir. Çevre eğitimi, hem ekoloji ile ilgili bilgileri verir, hem de öğrencilerin çevre ile ilgili tutumlarının gelişmesini ve buna paralel olarak tutumların davranışa dönüşmesini sağlamaktadır (Erten, 2004). Artan çevre problemlerinin çözümünde ve yaşanılabilir bir dünya mirası bırakma noktasında çevre eğitiminin önemi büyüktür. Bu nedenle küresel vatandaş profiline sahip bireylerin bu çerçevede bir çevre eğitimi alması elzemdir (Uzel, Adıgüzel, Yılmaz, Gül, 2019). Projeler, öğrencilerin bireysel farklılıklarına, farklı öğrenme stillerine, zekâlarına, yeteneklerine ya da yetersizliklerine yönelik alternatif yaklaşımların kullanılmasını sağlamaktadır (Saracaloğlu, Özyılmaz Akamca ve Yeşildere, 2006). Bununla birlikte, Karakaya, Uzel, Yılmaz ve Gül (2019) proje tabanlı öğrenme yöntemi ile yaparak-yaşayarak öğrenme, çok yönlü düşünme ve problem çözme becerilerinin gelişmesi konularında kişilere katkı sağladığını belirtmişlerdir. Öğrencinin öğrenmesi, gerçek hayatla bağlantılıdır ve bilgiye kendi çabaları sonucunda ulaşırlar (Saracaloğlu, Özyılmaz Akamca ve Yeşildere, 2006). Çevre bilincinin oluşturulması için çevre eğitiminin yaygınlaştırılması, küçük yaşlardan itibaren her yaş ve eğitim düzeyindeki bireylere belirli bir program çerçevesinde çevre eğitiminin verilmesi önemlidir. Özellikle bu amaçla erken yaşlarda verilen çevre eğitimi önemlidir. Bununla birlikte, öğrencilerin gerçek dünya ile bağlantı kuracakları önemli bir araç, proje tabanlı öğretimdir (Bell, 2010). Fakat öğretmenlerin proje tabanlı öğrenme yöntemini uygulamada, okullarda sınıf mevcutlarının kalabalık ve müfredatın çok yoğun olması gibi güçlüklerle karşılaştıkları belirlenmiştir (Kılıç ve Özel, 2015). "Dünya Bizim, Renkler Bizim" projesinin bir ilkokulda tüm sınıflarda uygulanması ve okuldaki tüm öğretmenlerin gönüllü olarak bu projede yer alması oldukça önemli görülmektedir. Bu çalışmada "Dünya Bizim, Renkler Bizim" projesine katılan öğretmenlerin proje hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda öğretmenlerin projede en çok zorlandıkları ve kolaylıkla yaptıkları aşamalar, projenin sağladığı katkılar, projenin avantajları ve dezavantajları ile çevre bilinci açısından katkıları araştırılmıştır. "Dünya Bizim, Renkler Bizim" projesine katılan öğretmenlerin proje hakkındaki görüşleri nitel araştırma yöntemi kullanılarak araştırılmıştır. Nitel araştırma yöntemi, algı, tutum ve olayları doğal ortamlarında gerçekçi ve bütüncül olarak ortaya

koymayı hedeflemektedir (Yıldırım ve Şimşek, 1999). Araştırma, 2022-2023 eğitim-öğretim yılı güz döneminde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubu, bir devlet ilkokulunda çalışan ve "Dünya Bizim, Renkler Bizim" projesinde yer alan 13'ü kadın, 2'si erkek olmak üzere toplam 15 öğretmenden oluşmaktadır. Veriler, araştırmacılar tarafından gerekli alanyazın taraması yapılarak hazırlanan ve uzman görüşü alınarak son hali oluşturulmuş öğretmen görüş formu ile toplanmıştır. "Dünya Bizim, Renkler Bizim" Projesi (MEB-Sosyal Sorumluluk Projesi) Öğretmen Görüş Formu, kişisel bilgilerin istendiği ve 5 açık uçlu sorunun sorulduğu iki kısımdan oluşmaktadır. Araştırmanın amacına yönelik hazırlanmış açık uçlu sorulardan elde edilen verilerin analizinde, içerik analiz yöntemi kullanılmıştır. Bununla birlikte, verilerin daha detaylı sunulması için frekans-yüzde ve örnek öğretmen adayı görüşlerinden yararlanılmıştır. Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin %47'sinin projede kendilerini en çok zorlayan aşamanın zaman yönetimi olduğunu belirtirken; %100'ü projede kolaylıkla yaptıkları aşamanın uygulama aşaması olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte öğretmenlere projenin kendilerine sağladıkları katkılar sorulduğunda; %53'ü motivasyon ve öz güven cevabını verirken, %40'ı çevre farkındalığı kazanma cevabını vermiştir. Öğretmenlerin tamamının bu projede yer almalarının avantaj olduğunu düşündükleri tespit edilmiştir. Ayrıca yine öğretmenlerin tamamının yaptıkları projenin özellikle çevre bilinci kazanmalarında oldukça etkili olduğunu belirtmişlerdir. Elde edilen bulgular sonucunda "Dünya Bizim, Renkler Bizim" Projesi (MEB-Sosyal Sorumluluk Projesi) kapsamında öğretmenlerin tamamının projenin uygulama aşamasını kolaylıkla yaptığı, projede çalışmayı avantajlı gördükleri ve çevre bilinci kazanmalarında yaptıkları projeyi etkili bulduğu anlaşılmıştır. Özellikle öğretmenlerin çevre bilinci kazanmalarına katkı sağlamak için çalıştıkları okullarda çevre konulu projelerde yer almalarının yaygınlaştırılması faydalı görülmüştür.

Anahtar sözcükler: çevre eğitimi, çevre bilinci, proje tabanlı öğrenme, proje, öğretmen

Değerler Eğitiminde Yabancı Öğrencilere Yönelik Drama Uygulamaları

Ayşe SANCAR YAZICI¹, Sevil FİLİZ², Deniz ÖRÜCÜ³, Alaattin YILDIRIM⁴, Meryem KAZAN⁵

¹ Okul Müdürü, Celayir İlkokulu, aysesancaryazici@gmail.com

² Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Program Geliştirme Bölümü, sevilfil@gmail.com

³ Doç. Dr., Başkent Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı, denizorucu4@gmail.com

⁴ Müdür Yardımcısı, Celayir İlkokulu, yildirimalaattin@gmail.com

⁵ Sınıf Öğretmeni, Celayir İlkokulu, kazanmeryem44@gmail.com

Özet

Yapılan araştırmalara göre öğrencilerde sözel öğrenme %10, görsel öğrenme %30, yaşantılara dayalı öğrenme %90 kalıcı olabilmektedir. Bu sebeple öğrencilerde akademik eğitimde yaşanan sorunların çözümünde, değerler eğitiminin yaratıcı drama yolu ile verilmesi faydalıdır. Değerler, çocuklardaki iyi tarafı ortaya çıkarmayı ve kişiliğini bütünüyle geliştirmeyi amaçlar. Bu çalışmanın amacı ilkokulda yabancı uyruklu öğrencilere yönelik değerler eğitimi yaratıcı drama uygulamaları ile kazandırabilmektir (Celayir İlkokulu örneği). Araştırmanın alt amaçları:

1. Vatansızlık değerine yönelik öğrencilerin ürettiği ürünler nelerdir?
2. Sorumluluk değerine yönelik öğrencilerin ürettiği ürünler nelerdir?
3. Özgüven değerine yönelik öğrencilerin ürettiği ürünler nelerdir?
4. Sevgi değerine yönelik öğrencilerin ürettiği ürünler nelerdir?
5. Yardımseverlik değerine yönelik öğrencilerin ürettiği ürünler nelerdir?
6. Barış değerine yönelik öğrencilerin ürettiği ürünler nelerdir?
7. Öğretmenlerin değerler eğitiminin yaratıcı drama yolu ile verilmesine ait görüşleri nelerdir?

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi ve betimsel analiz kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda betimsel analiz yaklaşımında amaç, görüşme ve gözlem sonucu elde edilen verilerin düzenlenmiş ve yorumlanmış bir şekilde okuyucuya sunulmasıdır. Değer öğretim yöntemlerinden öğretmenler tarafından değer aktarma, değer açıklama ve eylem öğretimi yöntemi kullanılmıştır. Değerlerin doğrudan öğretimi yaklaşımında (Değer Aktarma) öğretmenler söyledikleriyle, yaptıklarıyla, verdikleri ödüller, cezalar, gülümsemeleri, kızmaları ile önem verdikleri değerlere işaret ederler. Değer açıklama yaklaşımının temeli; bireylerin kendi yaşamlarında neyin önemli olduğunu nasıl belirlediklerine dayanmaktadır. Eylem araştırması ise, uygulayıcının doğrudan kendisinin ya da bir araştırmacı ile birlikte gerçekleştirdiği ve uygulama sürecine ilişkin sorunların ortaya çıkarılması ya da hali hazırda ortaya çıkmış bir sorunu anlama ve çözmeye yönelik veri toplama ve analiz etmeyi içeren bir araştırma yaklaşımıdır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen kök değerler içerisinde Celayir İlkokulundaki sorunların çözümüne yönelik daha çok ihtiyaç duyulan 6 kök değer öğretmenlerle yapılan toplantı neticesinde belirlenmiştir. Bu 6 kök değer her biri için 15 günlük süre planlanmıştır. Araştırma sürecinde sırasıyla; yaratıcı drama çalışmaları hakkında öğretmenlere eğitim verilmiştir. Çalışılan yaratıcı drama konusu ile ilgili okul panoları hazırlanmıştır. Yaratıcı drama konusu ile ilgili velilere afiş ve mektuplar gönderilmiştir. 15 günlük periyotlarla, belirlenen değer ile ilgili yaratıcı drama çalışmaları 1 ders saati boyunca (40 dakika) yapılmıştır. Öğretmenler tarafından hazırlanan etkinlikler; öğrencilerin ilgisini

çekecek, birbirinden farklı özellikler içeren özgün çalışmalar şeklinde sunulmuştur. Etkinlikler, öğrencilerin sınıf ortamı içerisinde daha çok eğlenerek öğrenebilecekleri, anlama ve anlatma becerilerini daha üst düzeye çıkarabilecekleri çok yönlü çalışmalar şeklinde düzenlenmiştir. Yaratıcı drama çalışmalarının içeriği koordinatör öğretmen tarafından yazılarak diğer uygulayıcı öğretmenlere kısa eğitimlerle verilmiştir. Yapılan çalışmalar sonucunda öğrencilerin ortaya koyduğu ürünler değerlendirilmiştir. Bu çalışmanın evreni Ankara İli Yenimahalle İlçesi Celayir İlkokulundaki tüm öğrencilerden oluşmaktadır. Çalışmanın örneklemini ise Celayir İlkokulundaki 2., 3. ve 4. sınıfa devam eden 180 öğrencidir. Çalışmaya 1. sınıflar Türkçe ve okuma yazma becerilerinin yeterli düzeyde olmamasından dolayı dahil edilmemiştir. Sonuç olarak, bu çalışmada kullanılan 6 kök değer (Vatanseverlik, Sorumluluk, Özgüven, Sevgi, Yardımseverlik, Barış) yaratıcı drama ile ders dışında faaliyetlerle verilmesi, toplumsal yaşamda ortaya çıkan olumsuzlukları azaltarak; sınıf arkadaşları ve öğretmenlerinin, yabancı uyruklu öğrencilerle bütünleşerek onlarla kaynaşmasında olumlu bir etki sağlamıştır. Yabancı uyruklu öğrencilere yönelik değerler eğitiminin yaratıcı drama uygulamaları ile verilmesi sonucunda; sessiz öğrencilerinin drama esnasında özgüveninin arttığı; tüm öğrencilerin sınıf içi etkinliklere katılımlarının arttığı; öğrencilerin birbirlerine karşı daha sabırlı ve hoşgörülü oldukları; öğrencilerin okula karşı olumlu tutum geliştirdikleri ve devamsızlık yapan öğrencilerin devamsızlıklarının azaldığı gözlemlenmiştir. Ayrıca bu etkinlikler sonrasında öğrencilerin tiyatroya, sanata karşı ilgisinin arttığı, drama yapmak için öğretmenlerinden ekstra etkinlikler talep ettikleri görülmüştür. Bu projenin faydasının gözle görülür bir şekilde fark edilmesi nedeniyle değerler eğitiminin sonraki eğitim öğretim yıllarında, her ay farklı bir yaratıcı drama yoluyla verilmesi yararlı olacaktır. Sadece değerler eğitimi çalışmalarında değil; Türkçe, matematik ve hayat bilgisi derslerinde yaratıcı dramanın kullanılması önerilmiştir.

Anahtar sözcükler: eğitim, değerler, yaratıcı drama, yabancı uyruklu öğrenciler

Bir Ortaokulda Suriyeli Öğrencilerin Hoşgörü Hakkındaki Görüşleri ve Deneyimleri

Fatih ASLAN¹, Hatice GÜVEN², Aslı KURTOĞLU³, Deniz ÖRÜCÜ⁴, Serkan KOŞAR⁵

¹ Okul Müdürü, Abdullah Tokur Ortaokulu, fatihhaslan42@gmail.com

² Müdür Yardımcısı, Abdullah Tokur Ortaokulu, htgguven80@gmail.com

³ Öğretmen, Abdullah Tokur Ortaokulu, htgguven80@gmail.com

⁴ Doç. Dr., Başkent Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı, orucu@baskent.edu.tr

⁵ Prof. Dr., Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi, skosar@gazi.edu.tr

Özet

Bu araştırmanın temel amacı, resmi bir ortaokulda Suriye uyruklu göçmen öğrencilerin hoşgörü konusundaki görüşlerini ve gelişimlerini anlamaya çalışmaktır. Araştırma nitel araştırma geleneği kapsamında yer alan durum çalışması olarak gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubunun tespitinde amaçlı örnekleme yönteminden faydalanılmıştır. Araştırma, Ankara ilinde siteler sanayi içerisinde yer alan yoğun Suriyeli göçmen öğrencinin bulunduğu 26 öğretmen 3 yönetici ile hizmet veren bir ortaokulda yapılmıştır. Uygulama yapılan okuldaki öğrencilerin 440'ı Suriye, 61'i Türk ve 2'si Irak uyrukludur. Bölgede yoğun şekilde Suriyeli göçmen aileler ikamet etmektedir. Öğrenci velilerinin sosyo-ekonomik durumu zayıf, eğitim düzeyi düşük, ekonomik geliri az ve çoğunlukla sanayi sektöründe işçi olarak çalışmaktadır. Araştırma 2022-2023 eğitim-öğretim yılı içinde eğitim gören Türkçe dil yeterliliği iyi olan 8 kız 9 erkek toplam 16 Suriyeli göçmen öğrenci ile yürütülmüştür. Türkçe yeterliği iyi, kompozisyon ve yazma becerileri güçlü, resim yeteneği yeterli düzeyde olan öğrenciler seçildiğinden araştırmaya katılan öğrenci sayısı sınırlıdır. Öğrencilerin araştırmaya gönüllü katılımları sağlanarak araştırma için okul ve öğrenci ailelerinden yazılı izin alınmıştır. Araştırmada veri toplama aracı araştırmacı tarafından hazırlanan ve açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formudur. Görüşme formunun uygulanmasında önce araştırmada toplanan verilerin güvenilirliği ve iletişimden kaynaklanan sorunların önlenmesi için hoşgörü ile ilgili genel bir alan yazın bilgisi verilmiştir. Öğrencilerin hoşgörüyü yükledikleri anlamları ve yaşam deneyimleri anlamaya çalışılmıştır. Araştırma verilerinin toplanmasında eğitimci ve uzman görüşleri sonucunda elde edilen görüşme sorularından faydalanılmıştır. Araştırma verilerinin toplanmasında önceden hazırlanan veri havuzundan 7 açık uçlu soru seçilerek herhangi bir yanlış anlaşılmaya imkân vermemesi için Türkçe uzmanlarına onaylatıldıktan sonra görüşme formuna son hali verilmiştir. Veriler gözlem ve görüşme yolu ile bizzat araştırmacının kendisi tarafından toplanmıştır. Araştırmacı katılımcıların fikirlerine hiçbir müdahalede bulunmadan tamamıyla yüz yüze görüşmüştür. Bu araştırmanın görüşme sorularından elde edilen veriler nitel veri çeşitlerinden betimsel analiz yoluyla çözümlenmiştir. Betimsel analiz, farklı veri toplama teknikleri yolu ile elde edilen verilerin önceden belirlenen temalara göre özetlenerek yorumlanmasını içermektedir. Araştırma sonuçlarına göre öğrenciler hoşgörüyü genel olarak iyi davranmak, yardımlaşmak, kabul etmek, ayrımcılık yapmamak ve sevgi-saygı olarak değerlendirmişlerdir. Öğrenciler tarafından hoşgörülü insanların temel özellikleri saygılı, ayırım yapmayan, zarar vermeyen, paylaşımcı, iyi kalpli olarak belirlenmiştir. Öğrenciler okulun hoşgörüyü olan katkısını sevgi, saygı, anlayışlı, hoşgörülü olma, ayırım yapmamak, iyi insan olma, insanlarla iyi ilişki kurmak

olarak değerlendirmişlerdir. Okulun hoşgörüye olan diğer katkıları arasında kuralları öğrenmek ve arkadaşlarla birlikte yaşamak olarak tespit edilmiştir. Öğrencilerin toplumsal hayatta hoşgörülü olma nedenleri ise birlikte, uyumlu, mutlu yaşam, anlaşabilmek ve toplumsal barış olarak tespit edilmiştir. Öğrencilerin farklı (din, dil, sosyo-ekonomik durum, engel vb.) insanlara davranış biçimine ait verdikleri yanıtlar incelendiğinde davranış biçiminin eşit, adil, sevgili, saygılı ve yardımsever olması gerektiği düşünölmektedir. Türkiye’de hoşgörüyle öne çıkmış şahsiyetlere ait öğrenci görüşleri arasında belirtilen şahsiyetler arasında Atatürk, Yunus Emre, Mehmet Akif Ersoy ve Mevlâna bulunmaktadır. Öğrencilere göre hoşgörünün gelişmesi için sevgi, saygı, eğitim, iyilik, yardımlaşma, önyargılı olmamak ve sağlıklı iletişim gibi değerlerin bulunması gerekmektedir. Araştırma sonuçlarına göre hoşgörü değerlerinin kaybolmaması ve geliştirilmesi için öğrencilerin birbirleriyle ya da diğer okul öğrencileriyle etkileşimde bulunduğu, öğrencilerin aktif olduğu ve sosyal uyumu sağlayan diğer etkinliklere yer verilebilir. Eğitim kurumu yöneticileri ve öğretmenler velilerle bireysel görüşmelerde, verilerle toplantılarında ve planladıkları seminerlerde hoşgörü ve diğer değerlere ilişkin bilgilendirme yapabilir. Bu kapsamda öğrenci, öğretmen ve veli işbirliğine dayanan bir süreç planlanabilir. Öğrencilerin kendileriyle farklı düşünen, farklı kültür ya da dinsel inanıştaki diğer öğrencilerle ortak çalışması sağlayarak, problemlerin üstesinden birlikte gelmeleri ve birbirlerinin anlamaları böylece hoşgörü kavramına farklı bir açıdan bakmaları sağlanabilir. Gelecek araştırmalara yönelik ise Hoşgörü ile ilgili yapılacak diğer araştırmalarda nicel araştırma yöntemlerinden (anket vb.) faydalanılabilir. Hoşgörü ve hoşgörünün eğitimde kullanılabilirliğine ilişkin veri toplama araçları geliştirilebilir. Öğretmen, okul yöneticileri ve veliler ile değerler eğitimi görüşme yapılabilir. Mevcut sorunlar ve çözüm önerileri üzerinde durulabilir. Bu çalışma ilköğretim düzeyindeki öğrencilere uygulanmıştır. Alanyazını tamamlaması ve hoşgörü değerinin ortaya konması açısından diğer kademedeki öğrencilerle (ortaöğretim, üniversite) nicel ve nitel araştırmalar yapılabilir. Değerler eğitiminde yer alan diğer değerler ile ilgili araştırmalar yapılabilir. Bu araştırma Ankara ilindeki bir ortaokulda öğrenim gören Suriye uyruklu öğrencilerle gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonuçlarının genellenebilmesi ve alanyazındaki eksikliğin tamamlanması için aynı çalışma farklı il/ilçelerde farklı seviyelerde yapılabilir.

Anahtar sözcükler: hoşgörü, göç, göçmen, değer

Okul Öncesi Sanat Eğitiminde Müze Eğitimi Etkinliklerinin Önemi

Nilgün YEŞİLTAS¹, Nurgül KIZILARSLAN², Ayça ÜLKER³

¹ Okul Müdürü, Çankaya Merkez Anaokulu, nilyesiltas@gmail.com

² Öğretmen, Çankaya Merkez Anaokulu, nurgulkizilarслан@hotmail.com

³ Arş. Gör., Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, a.ulker@hacettepe.edu.tr

Özet

Yaratıcılığın gelişmesinde ve imgelem dünyasının somut nesnelere dönüştürülmesinde okul öncesi yıllar kritik dönem olarak kabul edilmektedir. Yaşamı somut yollarla kavrama ve anlamlandırma döneminde olan okul öncesindeki çocuklara verilmesi beklenen sanat eğitimi tüm duylara hitap etmeli ve çocuğun farkındalıklarını da arttırmalıdır. Erken çocukluk döneminde, çocuklara, hayal gücünü ve yaratıcılığını ortaya çıkaracak, düşüncelerini farklı yollarla ifade etme becerilerini geliştirecek, sanatsal ilgiyi ve odaklanmayı arttıracak nitelikte öğrenme ortamları sunulması önemlidir. Çocuklar kendilerini özgürce ifade edebildikleri ve yaratıcılıkları desteklendiği zamanlarda öğrenmeye daha açık hale gelir, sağlıklı, üretken ve iyi hissederler. Sağlıklı, üretken ve mutlu çocuklar için sanatın hazırlayıcı etkisi göz önünde tutularak okul öncesi dönemden itibaren sanatın tüm alanları, öğrenme süreçleri içerisinde yer almalıdır. Sanat eğitiminin bu işlevleri yerine getirmesinde nitelikli ve uyarıcı bir öğrenme ortamının da çocuğu desteklemesi gerekir. Bu bağlamda sanat eğitimi alanı olarak müzeler, okul öncesi sanat eğitiminde kullanılabilecek zengin ortamlardandır. Bu yönüyle müzeler bir anlamda görsel eğitim araçlarıdır. Müzedeki öğrenme ortamları çocukların keşfederek ve oynayarak öğrenmesini sağlar. Müze eğitimi süreçlerine katılan çocuklar ortamdaki nesnelere ile etkileşime girer, böylece yaparak yaşayarak öğrenme sürecine katılımları sağlanır. Bu bağlamda, bu araştırmada okul öncesi dönemdeki çocukların öğrenme süreçlerinde "müze eğitimi"nin bir araç olarak katkılarının belirlenmesi hedeflenmiştir. Araştırmanın amacı, müze eğitimi süreçlerine katılan beş yaş çocuklarının deneyimlerdeki değişimi incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın amacı evren üzerinde genelleme yapmak değil; beş yaş çocuk grubunun müze eğitimi süreçlerindeki ayırt edici özelliklerini anlayabilmek ve açıklayabilmektir. Bu doğrultuda nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması bu araştırmanın yöntemi olarak belirlenmiştir. Amaçsal örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabılır örnekleme yöntemi ile çalışma grubunu Çankaya Merkez Anaokulu'na devam eden ve 2022-2023 eğitim-öğretim yılı itibarıyla 5 yaş grubuna devam eden 40 öğrenci oluşturmaktadır. Aynı yaş grubundan müze eğitimi uygulamalarına katılan ve katılmadan MEB müfredatındaki öğrenme sürecine devam eden 40 çocuk arasından 20'şer kişiden oluşan iki grup oluşturularak çıktılarını karşılaştırılması hedeflenmiştir. Veri toplama aracı olarak çocuklarla yürütülen görüşmeleri ve çocuk ürünlerini kapsayan dokümanlar (portfolyolar) kullanılmıştır. Bu kapsamda, müze etkinliklerine ilişkin öğrenci günlükleri, etkinlik değerlendirme formları ve araştırmacılar tarafından geliştirilen müze eğitimine ilişkin ön ve son değerlendirme formlarını kapsayan öğrenci portfolyo dosyaları veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Müze etkinlikleri kapsamında; Ankara' da Rahmi Koç Müzesi ve Ankara Üniversitesi Oyuncak Müzesi'ne yapılan geziler aracılığıyla çocukların geçmişten günümüze kadar gelen oyuncaklarla buluşması ve müze eğitimi kapsamında katıldıkları etkinlikler çalışmanın müdahale boyutunu oluşturmaktadır. Verilerin analizinde betimsel analiz

kullanılmıştır. Çalışmadan elde edilen veriler incelenerek bulgular belirlenen temalara göre özetlenerek yorumlanmıştır. Müze eğitimi uygulamalarına başlamadan önce hem uygulama grubunda hem de kontrol grubunda yer alan çocuklara oyun, oyuncak ve müze ile ilgili sorular sorularak çocukların verdikleri yanıtlar derlenmiştir. Müze eğitimi uygulamaları sonrasında her iki grupta aynı sorulara yanıt aranarak elde edilen sonuçlar karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiş ve çocukların dönem sonunda oluşturdukları portfolyolar incelenmiştir. Çalışmada müze eğitimi sürecine katılan çocukların, etkinlik değerlendirme formlarına kaydedilen yanıtları ve portfolyolarındaki gelişmeler; çocukların nesnelere ve kendi deneyimlerini, yeniden yorumlayabildiklerini göstermektedir. Bunun yanında, müze eğitimi etkinlikleri sonrasında çocukların oyun ve oyuncağın işlevi, oyun materyalleri, müzelerin amaçları konusundaki algı ve deneyimlerinin çeşitlendiği belirlenmiştir. Bu çalışmadan elde edilen bulgular bir eğitim ortamı olarak, müzelerin ve çocukların müzedeki deneyimlerinin; çocukların becerilerinin geliştirilmesinde önemli olduğunu göstermektedir. Çocuğun erken yaşlarda müze ile tanışmasında devam ettiği okul öncesi eğitim kurumunun çocuğa sağladığı fırsatların ve okul öncesi çocukların yaratıcılıklarının gelişmesinde erken yaşlarda çocukların müzelerle tanıştırılmasının önemi vurgulanmaktadır.

Anahtar sözcükler: okul öncesi dönem, müze eğitimi, sanat eğitimi

ASO 1.OSB Anaokulu Çocuk Kulüp Programının 60-72 Aylık Çocukların Görsel Algılarına Etkisi

Arife ÇAT¹, Aysu YİĞİT², Selda ARAS³

¹ Okul Müdürü, Bilim Uzmanı, ASO 1.OSB Anaokulu, arifecat@gmail.com

² Müdür Yardımcısı, ASO 1.OSB Anaokulu, aysuaykayigit@gmail.com

³ Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, arasseldaa@gmail.com

Özet

Okul öncesi dönemde sanat eğitimi, uygun şekilde planlanıp uygulandığında, çocukların yaratıcılıklarını geliştiren büyük bir potansiyel olmaktadır. Çocuklar için sanatsal etkinlikler kurtarıcı roller üstlenebilmektedir. Çocukları tanıma konusunda öğretmene ipuçları veren bu çalışmalar çocukların hayal dünyalarını geliştirmesinin yanı sıra el-göz koordinasyonunun gelişmesine de katkı sağlamaktadır. Ayrıca etkili sanatsal ortamların hazırlanmasıyla da işbirliği, etkili konuşma, dinleme, başkasının çalışmasına saygı gösterme, empati kurma gibi beceriler de geliştirilebilir. Gardner, erken çocukluk dönemini sanatsal eylem bağlamında “yaratıcılığın altın çağı” olarak tanımlar. Çocuğun eğitimle ilk kez karşılaştığı okul öncesi dönemde, atölyelerdeki sanat etkinlikleri aracılığıyla olumlu davranışların kazanılmasında ve nitelikli ortamların hazırlanmasında eğitim kurumuna ve eğitimcilerine önemli görevler düşmektedir. Çocuklara duyuları yoluyla yaşantı ve deneyimler kazandıracak öğrenme ortamları ve nitelikli bir eğitim programı büyük önem taşımaktadır. Çocuk kulübü programımızı oluştururken sanatçılar, bilim insanları, sporcular vb. tanınmış kişilerden yola çıkarak çocukların dikkatlerini çekmek ve tüm gelişim alanlarında becerilerine katkı sağlamak hedeflenmiştir. Oluşturulan çocuk kulübü programımız 2016 yılından itibaren okulumuzda tam gün eğitim alan tüm çocuklara uygulanmaktadır. Program her yıl çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına göre düzenlenmektedir. Bu çalışmada 2022-2023 eğitim öğretim yılında okulumuza devam eden 60-72 aylık toplam 51 çocuğun, görsel algı gelişimlerini desteklemek ve tanınmış kişiler aracılığıyla çocuklarımızın sanat alanındaki farkındalıklarını artırmak, çocuk kulübü programı ile görsel algı gelişimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Okul öncesi eğitim alma süresi ve ailenin sosyo-ekonomik düzeyi gibi farklı değişkenlerin de etkisi incelenmiştir. Araştırma tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. 2022-2023 eğitim öğretim döneminde ASO 1. OSB Anaokuluna devam eden tesadüfi örnekleme yoluyla seçilen 25 kız 26 erkek, toplam 51 çocuk ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak, Frostig Gelişimsel Görsel Algı Testi kullanılmıştır. Frostig Gelişimsel Görsel Algı Testi 5 bölümden oluşmaktadır; göz motor koordinasyonu, şekil zemin ayırımı, şekil sabitliği, mekanla konumun algılanması ve mekan ilişkilerinin algılanması olarak farklı becerileri ölçmektedir. Bedri Rahmi Eyüboğlu, İbrahim Çallı, Osman Hamdi Bey, Orhan Peker, Serap Etiler, Vasili Kandinski ve Joan Miro Ferrer sanatçıların eserleri ile bağlantılı olarak hazırlanan 5 haftalık bir program uygulanmıştır. Uygulanan programın ardından çocuklara Frostig Gelişimsel Görsel Algı testi uygulanmıştır. Tüm veriler SPSS 25 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Çocuk kulübü programının çocukların görsel algı gelişimlerine etkisi konulu projemizde çocukların ön test ve son test arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Ayrıca Test 5’e göre mekan ilişkilerinin algılanması

çalışmalarında okulumuza devam etme süresine göre ön test ve son test arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Bulgulardan hareketle eğitim programı sonrasında çocukların görsel algılama beceri puanlarında eğitim programının etkililiğini göstermektedir. Araştırmanın daha uzun sürece yayılarak yapılması, deney kontrol grubu ile de sonuçlarının değerlendirilmesinin kulüp programının etkisini ölçmede daha anlamlı olacağı düşünülmektedir. Farklı disiplinler ile ilişkilendirilip dönem sonunda yapılacak bir araştırma daha kapsayıcı olabilir. Çocuk kulübü programının etkisi farklı yöntem ve tekniklerle ya da test araçları ile de ölçülebilir. Çocuk Kulübü Programı ile eğitim görmüş çocukların görsel, bilişsel ve motor becerileri ilkökul kademesinde de ölçülebilir.

Anahtar sözcükler: erken çocukluk, okul öncesi eğitim, sanat eğitimi, görsel algı

Öğrencilerin Sanat Eğitimi Yolu ile Kendilerini İfade Edebilme Becerileri Bir Anadolu Lisesi Örneği

Gülcan DAĞ DOĞANAY¹, Yucan EKE², Derya SELÇUK KÖSE³

¹ Okul Müdürü, Faruk Nafiz Çamlıbel Anadolu Lisesi, gulcan.doganay02@gmail.com

² Dr., Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü, yucaneke@gmail.com

³ Dr., Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü, deryaselcuk@gmail.com

Özet

Eğitim süreci içerisinde sanat eğitimi önemli bir yer kaplamaktadır. Sanat eğitimi; insanın duygusal yönlerini besler, daha duyarlı olmasını ve kendini özgürce ifade etmesini sağlar. Tarihin başlangıcından bu yana her medeniyette ve kültürde resim, heykel, müzik, dans gibi sanat dallarının izlerine rastlanmaktadır. Eğitim sistemimizde bireyin gelişmesinde katkı sağlayan sanat yelpazesi içerisindeki görsel sanatlar ve müzik dallarına temel eğitim, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında yer verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı da Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nda "Müzik, sahne sanatları, edebiyat ve görsel sanatlar dahil olmak üzere çeşitli kitle iletişim araçları kullanılarak görüş, deneyim ve duyguların yaratıcı bir şekilde ifade edilmesinin öneminin takdiridir" ifadesi ile sanat yolu ile ifadenin önemine yer vermiştir. Bu alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde; sanatsal yollar ile insanlarda pozitif yönde duygu duruma sahip olma, terapi yöntemi olarak hem bedensel hem de zihinsel iyileşme, hedeflenen duyuşsal davranışlar kazanma gibi istendik değişimler meydana geldiği görülmüştür. Araştırmada; eğitim sürecinde "Temel Eğitim" aşamasından itibaren öğretim programlarında yer alan sanatsal derslerin (görsel sanatlar/resim-müzik) ortaöğretim düzeyine gelmiş öğrencilerin kendilerini ifade edebilmelerindeki rolü araştırılmaktadır. Aynı zamanda öğrencilerin sanat yolu ile kendilerini ifade ederken kendilerine yakın buldukları temalar (doğa, duygular, insan, uzay, vatan, modern tarz, kent, aşk, oyun-çizim) belirlenmiş ve çalışma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda bu temalar üzerinden etkinlikler yapmalarına olanak sağlanmıştır. Bu araştırma ülkemiz temel eğitimden itibaren başlayarak ortaöğretim eğitim öğretim programlarında yer alan sanatsal derslerin; ortaöğretimde okumakta olan öğrencilerin kendilerini ifade etmelerine olan katkısını saptamayı amaçlayarak sanat eğitimi yolu ile bireyde ortaya çıkan olumlu yöndeki değişimlere ve ifade becerilerini geliştirmeye yönelik adımlar atabilmek açısından önem arz etmektedir. Öğrenci görüşlerine yönelik olarak yapılan nicel çalışma; 2022-2023 eğitim öğretim yılı içerisinde öğrenim gören Ankara Faruk Nafiz Çamlıbel Anadolu lisesinde okumakta olan 211 öğrenci ile yapılmıştır. Çalışmada anket tekniği kullanılarak elde edilen bulgular doğrultusunda katılımcıların sanatsal etkinliklere olan bakış açıları ve bu yolla kendilerini ifade etme durumları saptanmıştır. Sanatsal alan içerisinde yer alan müzik, görsel sanatlar, tiyatro, sanatsal tasarım, drama, sanat tarihi arasında müzik ve görsel sanatlar öğrencilerin en çok ilgi duyduğu alanlar olup kendilerini ifade etmede birinci sırada müzik, ikinci sırada ise görsel sanatlar etkinlikleri yer almaktadır. Katılımcı öğrencilerin ortaöğretim ders programı kapsamında dersini aldıkları müzik ve görsel sanatlara bakış açıları incelendiğinde bu dersleri kendilerini ifade etmede bir yol olarak görenlerin sayısı yarının üzerinde olup çoğunluğa yakını müzik ve görsel sanatlar derslerinin stres atmalarına ve rahatlamalarına yardımcı olduğu görüşündedir. Söz konusu derslerin öz güvenlerini

arttırdığının düşünen katılımcıların sayısı bu derslerden keyif alan, stres attığını ve rahatladığını belirten öğrenci sayısı ile ters orantılı olup düşük denilebilecek düzeydedir. Temalar olarak incelendiğinde her iki alanda da belirgin olarak doğa temasının sonrasında insan temasının öne çıktığı görülmüştür. Katılımcılar bu temaları temel alan sanatsal faaliyetlerde kendilerini ifade etmeyi tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Yüzde oranlarına bakıldığında 3. sırada yer alan tiyatro ve 4. sıralamada yer alan sanatsal tasarım alanları içerisinde “doğa” yine en çok tercih edilen tema olarak belirlenmiştir. Anadolu Lisesi öğrencilerinin çoğunun sanat yolu ile kendilerini ifade edebildikleri, kendilerini ifade ederken keyif alarak streslerini attıkları, bu süreçte doğa temasını kendilerine yakın bulduklarını ancak sanat yoluyla özgüvenlerinin kısmi düzeyde arttığı ve sanatsal etkinliklerin yaratıcılıklarını geliştirmede kısmen rol oynadığı söylenebilir. Elde edilen bulguları doğrultusunda katılımcıların kendilerini ifade etmede seçtikleri branş ve temalar göz önünde bulundurularak hazırlanan sanatsal faaliyetler sonrası katılımcıların ifade becerilerindeki farklılıklar araştırılarak bu çalışmanın devamı niteliğinde yeni bir çalışmanın zemini hazırlanmıştır.

Anahtar sözcükler: sanat, sanat eğitimi, ifade becerileri, sanat temaları, sanatla ifade

Poster Uygulamalarının Ortaokul Öğrencilerinin Dijital Okuryazarlık Düzeylerine Etkisi

Murat KANDEMİR¹, Yasin Murat DEMİR², Sedef CANBAZOĞLU BİLİCİ³, Kübra ÖZDEMİR⁴

¹ Okul Müdürü, Şehit Yakup Kozan İmam Hatip Ortaokulu, murat296@gmail.com

² Doç. Dr., Hacı Bayram Veli Üniversitesi, murat.demir@hbv.edu.tr

³ Prof. Dr., Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi, sedefcanbazoglu@gazi.edu.tr

⁴ Öğretmen, Şehit Yakup Kozan İmam Hatip Ortaokulu, kbr.tanriverdi@gmail.com

Özet

Bilişim ve iletişim teknolojileri; eğitime birçok imkân sunmakla birlikte birtakım sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu sorunları çözebilenin en önemli yollarından birisi, dijital vatandaşlık ile ilgili bilgi, beceri ve tutumların bireylere kazandırılmasıdır. Teknolojinin hızlı gelişimi sayesinde okuryazarlık kavramı günümüzde değişmiştir. Dijital vatandaşlığın unsurları içerisinde yer alan dijital okuryazarlık kavramını 1990'lı yılların sonunda ilk kez Gilster kullanmıştır. Gilster'e göre dijital okuryazarlık; “öğrenciler, araştırmacılar, yazarlar, yatırımcılar ve çalışmalarını desteklemek için çevrimiçi olarak mevcut olan kaynakları kullanmak isteyen herkes için önemli bir beceridir”. Bu çalışmanın temel amacı ortaokul öğrencilerinin dijital okuryazarlık düzeylerini dijital okuryazarlık ölçeği ile belirleyerek Millî Eğitim Bakanlığının Dijital Okuryazarlık Öğretmen Kılavuz kitabında yer alan ve etkili dijital okuryazar olma kapsamında belirtilen temel boyutlar odağında gerçekleştirilen poster etkinliklerinin öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerine etkisinin incelenmesi ve raporlaştırılmasıdır. Araştırmada ön test son test kontrol gruplu yarı deneysel desen takip edilmiştir. Çalışmanın evrenini Ankara'da orta sosyoekonomik düzeyde bulunan bir ortaokulda öğrenim gören ortaokul öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise bu evrenden kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile belirlenen 44 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın deney ve kontrol gruplarında 22 adet öğrenci (13 erkek, 9 kız) yer almaktadır. Araştırmada Pala ve Başbüyük tarafından geliştirilen Likert tipinde 21 madde ve 4 alt boyuttan oluşan Dijital okuryazarlık ölçeği kullanılmıştır. Dijital okuryazarlık ölçeği ön test olarak uygulandıktan sonra deney grubunda “ ekran süresi yönetimi, gizlilik yönetimi ve güvenlik, siber zorbalık yönetimi, dijital vatandaşlık kimliği, dijital ayak izi yönetimi ve eleştirel düşünme” odaklı poster etkinlikleri gerçekleştirilmiştir. Kontrol grubunda ise deney grubu tarafından hazırlanan posterleri inceledikten sonra kontrol grubundaki öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinde değişim yaşanıp yaşanmadığı gözlemlenmiştir. Yapılan t testi sonuçlarına göre kontrol ve deney grubunda yer alan öğrencilerin ön-test başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Bu nedenle deney ve kontrol grubu öğrencilerinin ön test ve son test fark puanları hesaplanmış ve fark puanlarının gruplar arasında anlamlı farklılık olup olmadığına belirlemek için bağımsız örneklem için t- testi yapılmasına karar verilmiştir. Deney grubunun son test puan ortalaması $X=33,90$; kontrol grubunun son test puan ortalaması $X=30,42$ olarak bulunmuştur. Yapılan t testi sonuçlarına göre kontrol ve deney grubunda yer alan öğrencilerin son test başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Millî Eğitim Bakanlığı'nın Dijital Okuryazarlık Öğretmen Kılavuz kitabında yer alan başlıklarla ilgili yapılan poster uygulamaları neticesinde elde edilen bulguların yorumlanması sonucunda: Kılavuzda yer alan ekran süresi yönetimi, gizlilik

yönetimi ve güvenlik, siber zorbalık yönetimi, dijital vatandaş kimliği, dijital ayak izi yönetimi, eleştirel düşünme etkinlikler sonucunda kontrol ve deney grubu arasında bir farklılık tespit edilememiştir. Dijital okuryazarlığın öğretiminde yaşanan sınırlılığın bu becerileri geliştirecek uygulamaların eksikliğinden kaynaklandığını belirtmektedir. Kontrol ve deney grubu arasında farklılık tespit edilememesinin nedeni olarak okulun bulunduğu bölgedeki sosyo-ekonomik düzeyin düşük olması nedeniyle ailelerin evlerinde yeterince teknolojik aracın olmaması ve de okuldaki bilişim araçlarının sınırlı olması nedeniyle dijital etkinliklerin yeterli düzeyde yapılamamasından kaynaklı olabilir. Deney ve Kontrol Grubuna Ait Son-test Sonuçlarının Karşılaştırılması için yapılan kontrol ve deney grubunda yer alan öğrencilerin son test başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Çalışmaya katılan kontrol grubu öğrencilerinin etkinliklerin gerçekleştirilmesi sürecinde internetten mevcut durumlarından daha fazla yararlanmaları nedeniyle kontrol grubunun son test başarısında bir artış olduğu düşünülmektedir. Bu durum ile ilgili olarak internet kullanma sıklığının, dijital okuryazarlık durumunu pozitif olarak etkilediği tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin yüksek olduğu ve internete bağlanma sıklığı arttıkça dijital okuryazarlık düzeylerinin de arttığı görülmektedir. Sonuç olarak baktığımızda poster uygulamaları sırasında gerçekleştirilen dijital bilişim araçlarına dayalı etkinlikler ortaokul öğrencilerini mevcut dijital okur yazarlık durumlarını yüksek düzeyde etkilediği tespit edilmiştir.

Anahtar sözcükler: dijital vatandaşlık, dijital okuryazarlık, çevrim içi, poster

İlkokul Öğrencilerinin Dijital Okuryazarlık Becerilerini Kazanma Yolları

Tezcan YILMAZ¹, Süleyman Sadi SEFEROĞLU², Fatma GÖLPEK SARI³, Ülkü YALÇINKAYA⁴,
Nurhan ERDENER SARI⁵

¹ Okul Müdürü, Şehit Hakan Kabil İlkokulu, tezcan16@gmail.com

² Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, sadi@hacettepe.edu.tr

³ Dr., Bilişim Teknolojileri Öğretmeni, Yenimahalle Bilim ve Sanat Merkezi, fatmagolpek@gmail.com

⁴ Öğretmen, Şehit Hakan Kabil İlkokulu, ulkudorukirmak@gmail.com

⁵ Öğretmen, Şehit Hakan Kabil İlkokulu, nurhanerdenersarii@gmail.com

Özet

İlkokul seviyesindeki öğrencilerin neredeyse tamamı bilgisayar kullanabilmekte, dijital oyunlar oynayabilmekte, mobil cihazlara uygulama yükleyip kaldırabilmekte, sosyal medya uygulamalarına erişebilmekte ve kullanabilmektedirler. Ayrıca bu becerilere gün içerisinde oldukça fazla zaman ayırmaktadırlar. Öğrencilerin bu becerileri nasıl kazanmışlardır? İşte her şey bu soruyla başladı. Önemli görevlerinden biri çocukları hayata hazırlamak, hayatı kontrollü ortamda simüle ederek öğrencilerin hayat becerilerini geliştirmek olan okul acaba dijital okuryazarlık becerilerinin kazandırılmasında nerededir? Çocuklar bir şekilde doğmuş oldukları dijital dünyaya uyum sağlama davranışlarını içgüdüsel öğrenemeyeceklerine göre nasıl öğrenmektedirler? Dijital okuryazarlığın günümüzün dili haline gelmekte olduğu bir ortamda biz bu dil eğitiminin neresindeyiz? Öğrencilerin *dijital okuryazarlık becerilerinin* ne düzeyde olduğunu ve bu becerileri nasıl edindiklerini belirlemektir. Araştırma grubunda yer alan öğrenciler yaşları itibarıyla dünyaya gözlerini açtıklarında dijital dille karşılaşmakta yani *dijital yerliler* olarak hayatlarına başlamaktadırlar. Bu dijital yerlilerin ilköğretim çağına geldiklerinde sahip oldukları şaşırtıcı dijital materyal okuma becerisi nasıl kazanılmaktadır? Bu beceri formal olarak okulda nasıl verilebilir? İnfomal yollarla oluşan öğrenmelerin getirdiği veri güvenliği, doğru içerik seçme, zaman yönetimi gibi konularda öğrencilerin önemli sonuçlar doğurabilecek yanlış davranışları nasıl düzeltilebilir? Gibi sorulara yanıt aranmaktadır. Yaptığımız çalışma da yarı deneysel bir araştırma yöntemi uygulanmıştır. Bazı sorularda seçenekler verilip kendilerine uygun olanı işaretlemeleri istenirken bazı sorular açık uçlu hazırlanmıştır. Açık uçlu sorularda öğrencilerin cevap aralığının çok geniş olduğunun anlaşılması bu yöntemin seçiminin doğruluğunu kanıtlamıştır. Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin yaş guruplarının küçüklüğü de dikkate alınarak bazı uygulamalı etkinlikler yapılarak, etkinlik sırasındaki davranışları gözlem yöntemiyle de incelenmiştir. Yaptığımız araştırmada hazırlanan veri toplama formları okulumuz öğrencisi olan 163 dördüncü sınıf öğrencisine uygulanmış aynı zamanda “tablet yapalım” etkinliği ile öğrencilerin dijital malzemeye olan etkileşimleri de gözlemlenerek ürpertici sonuçlara ulaşılmıştır. Öğrencilerin çoktan seçmeli ve açık uçlu sorulara verdikleri yanıtlardan ve tablet yapma etkinliği sırasında gösterdikleri davranışlardan neredeyse tamamının bilgisayar kullanabilmekte, dijital oyunlar oynayabilmekte, mobil cihazlara uygulama yükleyip kaldırabilmekte, sosyal medya uygulamalarına erişebilmekte ve kullanabilmekte oldukları görülmüştür. Üstelik bu etkinliklere ayırdıkları süreler gün içerisinde oldukça yüksek zaman dilimlerine çıkarak yapabilecekleri diğer pek çok etkinliğin önüne geçmektedir. Bu becerileri kazanma biçimleri incelendiğinde ise ne yazık ki büyük çoğunluğunun sözü edilen becerileri arkadaşlarından –

akranlarından, ailelerinden – akrabalarından ya da yine dijital ortamda izledikleri videolar sayesinde kendi kendilerine öğrendikleri görülmüştür. Öğrenciler dijital içerik okumayı bilmekte ancak bunu informal yollardan öğrenmektedirler. Öğrenciler dijital okuryazarlık becerilerini yapılandırılmış bir öğrenme sürecinden geçmeden geliştirmektedirler. Bu nedenle de hangi içerikleri nasıl kullanacakları tamamen çevrenin yönlendirmesi ve ilgi alanlarına bağlı olarak gelişmektedir. Buda hem içerik seçmede hem dijital platformları güvenli şekilde kullanmada hem de *dijital dünyaya* ayrılacak zamanın planlanmasında öğrencilerin yanlışlar yapmasına neden olmaktadır. Ayrıca sosyal yaşamı dijitalleşmiş öğrencilerin toplum yaşamından kopması, gerçek dünyaya uyum sorunları yaşamaları, oynadıkları oyunları gerçek dünyaya aktarmaya çalışmaları da karşımıza çıkabilecek farklı sorunlar olarak görülmektedir. Eğitim öğretimin, davranış değişikliği yaratmanın merkezinde olan okul, çağımızın yeni dili olan dijital dili okuyup yazma sürecinde de öğrencilerin vazgeçilmez bir kaynağı olmak zorundadır. Yapılandırılmış eğitim olanağı sunan okul, öğrencilerin hem dijital becerileri öğrenme merkezi hem de dijital becerilerini güvenli bir şekilde ve planlı kullanmayı davranış haline getirecekleri yegâne yer olmalıdır.

Anahtar sözcükler: *dijital dünya, dijital yerliler, dijital okuryazarlık*

Ebeveynlerin Dijital Ebeveynlik Öz Yeterliklerinin Artırılmasına Yönelik Çevrimiçi Eğitim Programının Etkililiğinin İncelenmesi

Arzi ŞAN KALENDER¹, Hatice ÇIRALI SARICA²

¹ Okul Müdürü, Ege Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, arzikalender@gmail.com

² Dr. Öğr. Üyesi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, h.cirali@gmail.com

Özet

Dijital vatandaş; “bilgi ve iletişim kaynaklarını kullanırken eleştirebilen, çevrimiçi yapılan davranışların etik sonuçlarının farkında olan, ahlaki olarak çevrimiçi kararlar alabilen, teknolojiyi iyi yönde kullanarak başkalarına zarar vermeyen, sanal dünyada iletişim kurarken ve işbirliği yaparken doğru davranışları teşvik eden birey” olarak tanımlanmaktadır. Ebeveynlerin ve çocukların bilinçli teknoloji kullanıcıları bireyler olabilmeleri için ebeveynlere büyük sorumluluklar düşmektedir. Dijital ebeveyn; “dijital çağın gereksinimlerine göre hareket eden, temel düzeyde dijital araçlara hâkim, uçsuz bucaksız bir ortam olan dijital ortamlardaki olanakların farkında olan ve çocuğunu bu ortamlardaki risklere karşı koruyabilen, kişi haklarına gerçek hayatta saygı duyulması gerektiği gibi sanal ortamda da aynı şekilde davranılması gerektiğini çocuğuna aşıl原因 ve teknolojik gelişmelere kendini kapatmayan birey” olarak tanımlanmaktadır. Dijital ebeveynlik yeterlikleri ve göstergeleri; Dijital Etik, Dijital iletişim, Dijital okuryazarlık, Dijital erişim, Dijital güvenlik, Dijital sağlık, Dijital ticarettir. Dijital etik; doğruluk ve telif hakları, kişisel bilginin gizliliği, dijital değerler, dijital ayak izi konularını kapsamaktadır. Dijital iletişimden kasıt, dijital iletişim ve dijital takiptir. Dijital okuryazarlık; dijital araçları kullanma, çocukların gezinti geçmişini takip ederek irdelemedir. Dijital erişim; çocuğun gelişim düzeyine uygun araç seçme ve çocukların yaşına uygun dijital ortamlara katılmalarını sağlamaktır. Dijital güvenlik; dijital ortamların kişiye hangi hakları sağladığını bilmektir. Dijital sorumluluklar; dijital ortamlarda çocuğun güvenliğini sağlamak, dijital hukuk; dijital ortamlarda sorun yaşandığında hukuki yolları bilmek, dijital mahremiyet ise; özel bilgilerin korunmasını bilmektir. Dijital sağlık; dijital araçları ergonomik özelliklerine göre seçerek, psikolojik sağlık gereği uzun süre bu araçları kullanmamaktır. Dijital ticarete güvenli alışveriş; e-alışverişte kişisel bilgileri korumak iken dijital bütçe internete özel limit koymaktır. Bu çalışmanın amacı; lise öğrenci ebeveynlerinin dijital ebeveynlik öz-yeterliklerinin artırılmasına yönelik çevrimiçi eğitim programı düzenlenerek bu eğitimin etkililiğinin incelenmesidir. Çalışmanın amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır:

1. Çevrimiçi eğitim programının dijital ebeveynlik öz-yeterlikleri üzerindeki etkisi nedir?
2. Dijital ebeveynlik çevrimiçi eğitim programına yönelik ebeveyn görüşleri nasıldır?

Çalışmada karma yöntem desenlerinden açıklayıcı ardışık desen kullanılmıştır. Bu desene göre önce nicel sonra nitel veriler toplanır ve en son nicel ve nitel veriler analiz edilerek ilişkilendirme gerçekleştirilir. Çalışmanın nicel boyutunda zayıf deneysel desen, nitel boyutunda ise görüşme yapılmıştır. Çalışmada karma yöntem desenlerinden açıklayıcı ardışık desen kullanılmıştır. Bu desene göre önce nicel sonra nitel veriler toplanır ve en son nicel ve

nitel veriler analiz edilerek ilişkilendirme gerçekleştirilir. Çalışmanın nicel boyutunda zayıf deneysel desen, nitel boyutunda ise görüşme yapılmıştır. Ege Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencilerinin gönüllü katılım gösteren ve eğitimi tamamlayan 22 ebeveyninden oluşmaktadır. Çalışmaya ilk başta 32 kişi katılmış fakat son testi dolduran 22 kişi üzerinden analizler gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların 19'u kadın, 3'ü erkektir. 2'si ilkokul, 13'ü lise, 6'sı ortaokul, biri ön lisans mezunudur. Katılımcıların 7'si dizüstü bilgisayara, 5'i masaüstü bilgisayara, 4'ü tablete, 22'si akıllı telefona sahip olduklarını belirtmişlerdir. Yine katılımcıların 12'si Facebook, 17'si Instagram, 3'ü Telegram, 3'ü Twitter, 14'ü Youtube, 21'i Whatsapp'ı kullanmaktadır. Dijital teknolojileri kullanım amaçlarını ise şöyle belirtmişlerdir; 5'i bilgi edinmek, 3'ü eğlence, 3'ü gündemi takip etmek, 13'ü iletişim, 2'si iş, 2'si sohbetir. Ebeveynlerin dijital ebeveynlik öz yeterliklerini belirlemek için Yaman ve diğ. (2019) tarafından geliştirilen 38 maddeden oluşan "Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlik Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek 3 faktörden oluşmaktadır: Dijital okuryazarlık(M1-M15), Dijital güvenlik (M16-M33) ve Dijital iletişim (M34-M38). Ebeveynlerin genel profilini ortaya koymak için Yaman ve diğ. (2019) tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Verilen çevrimiçi eğitim programı sonrası ebeveynlerin görüşlerini almak için araştırmacılar tarafından gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Nicel verilerin analizinde betimsel analizlerin (frekans, yüzde, vb.) yanı sıra Paired Sample t-testi yapılmıştır. Son test-ön test fark puanları üzerinden normallik varsayımı test edilerek sağlandığı görülmüştür. Nitel verilerin analizinde içerik analizi yapılmıştır. Dijital ebeveynlik yeterliklerinin (dijital etik, dijital iletişim, dijital okuryazarlık, dijital erişim, dijital güvenlik, dijital sağlık, dijital ticaret) her biri ile ilgili haftada bir gün zoom üzerinden çevrimiçi eğitim gerçekleştirilmiştir. Her bir zoom toplantısı 1-2 saat aralığında sürmüştür. Eğitimler; alanında uzman akademisyenler tarafından verilmiştir. Çevrimiçi eğitim süreci sunum, soru-cevap olarak gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçlarına göre çevrimiçi eğitim programının ebeveynlerinin dijital ebeveynlik öz-yeterliklerinin artırmasında dijital iletişim faktörü hariç anlamlı bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Ebeveynler dijital ebeveynlik çevrimiçi eğitim programının kendi yeterliklerini olumlu yönde geliştirdiğini belirtmişlerdir.

Anahtar sözcükler: dijital ebeveynlik, dijital okuryazarlık, dijital sağlık, dijital iletişim, dijital ebeveynlik yeterlikleri ve göstergeleri

Okul Müdürlerinin Öğretimsel Liderlik Davranışları ile Öğretmen Özerkliği Arasındaki İlişkide Okul İkliminin Aracı Rolü

Ersin Eren AKGÖZ¹, Fatih ŞAHİN², Onur ERDOĞAN³

¹ Okul Müdürü, Or-An Perihan İnan Ortaokulu, ersineren.akgoz@gazi.edu.tr.

² Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Eğitim Yönetimi, sahinfatih@gazi.edu.tr.

³ Dr. Öğr. Üyesi, Gazi Üniversitesi Eğitim Yönetimi, onurerdogan@gazi.edu.tr

Özet

Değişen ve gelişen yaşam ile toplumsal ihtiyaçlar değişmiş, bu ihtiyaçlar karşısında okullardan beklentiler de etkilenmiştir. Okulların değişime ayak uydurması için okul yönetiminin ve öğretmenlerin de değişen ihtiyaçlara cevap verebilecek niteliklere sahip olmaları gerekmektedir. Öğretmenlerin eğitim öğretim süreçlerinin önemli bir parçası olduğu göz önüne alındığında, öğretmen sorumluluğunun arttığını, bu sorumluluğun yanında yetkilerinin de güncellenmesi gerektiğini ve özerk hareket edebilmelerinin sağlanması gerektiği söylenebilir (Eurydice, 2008). Bununla birlikte, eğitim çıktılarının iyileştirilmesinin bir yolu olarak, liderlik ve liderlik gelişimi görülmektedir (Hallinger, Walker, Nguyen, Truong ve Nguyen, 2017). Okul müdürlerinin rollerinin, hesap verilebilirlik ile okulun stratejilerini gerçekleştirmek için öğretim liderliğine vurgu yapılmakta ve öğretim liderliğinin okulun amaçlarını gerçekleştirmede işlevsel olduğu ifade edilmektedir (Hallinger, 2005). Okul müdürlerinin öğretim niteliğinden, öğretme süreçlerinden, müfredat uygulanmasında, çalışan motivasyonundan ve kurum kapasitesinin geliştirilmesinden sorumlu olmaları gerekmektedir (Hallinger & Heck, 2010). Etkili okul liderleri, öğretimin kalitesine odaklanmaktadır, çalışanların motivasyonunu sağlar, geri bildirim önem verir, öğretimin geliştirilmesi için gerekli maddi kaynakları sağlar, öğrenci ilerlemesini takip eder. (Gümüş, Bellibaş, Esen ve Gümüş, 2018). Hallinger ve Murpy (1985) tarafından geliştirilen öğretimsel liderlik modelinde, okul misyonunun tanımlanmasını, öğretim programının yönetilmesini ve olumlu bir öğrenme ortamının teşvik edilmesini içermektedir. Okul misyonunun tanımlanması, okul müdürünün okul hedeflerini belirlemesini ve bunun paydaşlara iletilmesini içermektedir. Öğretim programının yönetilmesi, okul müdürlerinin müfredatı belirli bir program çerçevesinde yürütülmesini sağlamaktır. Olumlu bir okul ikliminin teşvik edilmesi, okul müdürlerinin okuldaki ders akışının korunmasını, öğretmenler ve öğrenciler için ödüller sağlanmasını, öğretmenlerin mesleki gelişim konusunda teşvik edilmesini, okulun akademik standartlarının geliştirilmesini, sürdürülebilir başarıyı içermektedir (Marks & Printy, 2003). Okul iklimi, bireylerin okul yaşantılarındaki deneyimlerine dayanır ve normları, hedefleri, değerleri, ilişkileri, öğrenme ve öğretme sürecini ve okulun yapısını yansıtır (National School Climate Center-NSCC, 2012). Okul iklimi, güvenlik, ilişkiler, öğretme ve öğrenme, kurumsal çevre ve okul iyileştirme sürecini içermektedir. Güvenlik; normlar, fiziksel güvenlik, sosyal ve duygusal güvenlik kavramlarını içermektedir. İlişkiler; saygı, okul bağlılığı, sosyal destek, liderlik ve kapsayıcılık kavramları ile ilgilidir. Öğretmen ve öğrenme, akademik destek, sosyal, duygusal, etik ve yurttaşlık eğitimi kavramlarıyla ilişkilidir. Kurumsal çevre, okulun fiziksel çevresi, kaynaklar ve malzemeler ile ilgilidir. Okul iyileştirme süreci, okulun hedefleri doğrultusunda daha iyiye odaklanma ile açıklanmaktadır (Thapa, Cohen ve Higgins-

D'Alessandro, 2013). Okul iklimi geliştirildiğinde okul içi iletişimin de geliştiği böylece eğitim ortamının tüm paydaşlarca daha olumlu bir ortama dönüştürüleceği ortaya konulmuştur (Emerce, Şahin, Gündüz & Şahin, 2022). Okullardaki çalışma ortamının yapısı, öğretmenlerin özerklik davranışlarını etkileyebilmektedir. Ayrıca öğretmenlerin mesleki yeterlikleri, kolektif çalışma becerileri, yeniliğe ve alanında uzmanlık becerilerini sürekli geliştirmeye açık olmaları öğretmen özerkliğinde etkili olduğu düşünülen değişkenlerdir (Garvin, 2007). Öğretmen özerkliği; sınıf içi davranış standartları ve sınıf içindeki takdir yetkisi ile aktivite ve materyal seçimi, öğretim planlaması ve müfredat ile ilgili esneklik davranışları ile açıklanmaktadır (Pearson ve Hall, 1993). Friedman (1999) öğretmen özerkliğini, öğretmenlerin yeni fikirler üretebilmeleri ve bu fikirlerin uygulanabilirliği ile öğretmenlerin okul işleyişinde söz sahibi olabilmeleri ve okul politikalarına katkı sağlayabilmeleri olarak ifade etmektedir. Pearson ve Moomaw (2005), öğretmen özerkliğini; çalışma alanında özgür olmaları ve öğretmenlerin kendilerini kontrol edebilme yeterlikleri olarak tanımlamaktadır. Montgomery ve Pratz (2011); öğretmen özerkliğini mesleki profesyonellik bakımından önemine değinerek; öğretmenlerin kararlarında özgür olabilmeleri, mesleki etik kuralları çerçevesinde hareket edebilmelerinin önemine dikkat çekmişlerdir. Okulların nihai amaçlarına ulaşabilmeleri için, okul müdürlerinin öğretimsel liderlik davranışları ile olumlu bir okul iklimi oluşturmaları ve bu yolla öğretmen özerkliğini desteklemeleri gerekmektedir. Okul müdürlerinin öğretimsel liderlik davranışları ile öğretmen özerkliği arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmada okul ikliminin aracı rolünü test etmek amaçlanmıştır. Nicel araştırma yaklaşımının benimsendiği bu çalışma ilişki desende olup, değişkenler arası ilişkiler yapısal eşitlik modeli ile test edilmiştir. Tabakalı örnekleme yönteminin kullanıldığı bu çalışmada veriler 2022-2023 akademik yılında Ankara ilinin 6 merkez ilçesindeki resmi okullarda görev yapan 690 öğretmenden elde edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, okul müdürlerinin öğretimsel liderlik davranışları, öğretmen özerkliği algılarının ve öğretmenlerin okul iklimine ilişkin algılarının ortalamasının üzerindedir. Araştırmanın bir diğer sonucuna göre okul yöneticilerinin öğretimsel liderlik davranışları ile okul iklimi arasında pozitif yönde ve yüksek düzeyde, okul iklimi ile öğretmen özerkliği arasında pozitif ve orta düzeyde, okul müdürünün öğretimsel liderlik davranışları ile öğretmen özerkliği arasında ise yine benzer şekilde pozitif yönlü ve orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Araştırmada son olarak, okul müdürünün öğretimsel liderlik davranışları ile öğretmen özerkliği arasındaki ilişkide okul ikliminin aracı etkisi anlamlı bulunmuştur. Araştırma sonuçlarından hareketle araştırmacılar ve uygulamacılara yönelik birtakım öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar sözcükler: *öğretimsel liderlik, öğretmen özerkliği, okul iklimi, okul yöneticisi, öğretmen*

Nardolap Projesinin Sürdürülebilirlik ve Dayanışma Kültürü Farkındalığına Etkisinin Belirlenmesi

Emine KILIÇ¹, Zeki ÖZEN², Gökhan KOÇAK³, Nuriye BAYSAN⁴, İbrahim Gökhan GÜNDOĞAN⁵

¹ Okul Müdürü, Bahçelievler 100. Yıl Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, emine.kilic08@gmail.com

² Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi zekioz@gmail.com

³ Uzman Öğretmen, Bahçelievler 100. Yıl Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, gokocak@gmail.com

⁴ Öğretmen, Bahçelievler 100. Yıl Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, nurbaysan@hotmail.com

⁵ Öğretmen, Bahçelievler 100. Yıl Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, i.g.gundogan7@hotmail.com

Özet

Yaygınlaşan endüstriyel ve ekonomik uygulamalar nedeniyle dünya kaynaklarının mevcut şekil ve miktarlarda tüketilmesinin gelecek nesillerin sürdürülebilir yaşam koşullarını yok edeceği öngörülmektedir. Küresel boyutlara ulaşmış bu sorunların önemli nedenlerinden biri de moda ve giyim endüstrisidir. Moda ve giyim endüstrisi merkezli tasarruf çalışma ve projelerinin çevreye ve doğal yaşama olumlu katkısı yadsınamaz bir gerçektir. Bu alandaki paylaşım farkındalığının geliştirilmesine yönelik çalışmalar planlanmalıdır. Hem ulusal hem küresel anlamda ikinci el kıyafet satışının yapılabildiği platformlar her geçen gün daha çok kullanıcıya ulaşmaktadır. Araştırmamızda, kurumumuzun çevre duyarlılığı ve doğaya saygı ilkesi doğrultusunda, okul iklimi ve kurum kültürüne katkı sağlamak temasıyla dayanışma kültürünü desteklemek ve sürdürülebilirlik bilincinin oluşması için geliştirilen ve uygulanan, bereketi ve paylaşmayı sembolize eden “nar”dan esinlenerek Nardolap adını verdiğimiz, öğrencilerimizin aynı adlı bilgisayar programı üzerinden ulaşabildiği, ücretsiz giysi temin ettiği proje ve bilgisayar uygulamasının ne derecede başarılı olup-olmadığının incelemesi amaçlanmıştır. Araştırma tek grup ön test son test yarı deneysel tasarımda yapılmıştır. Araştırmanın bağımsız değişkenleri sosyo-demografik özellikler, bağımlı değişkenleri ise öğrencilerin sürdürülebilirlik ve dayanışma kültürü farkındalığıyla ilgili özellikleridir. Araştırmanın evrenini 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Bahçelievler 100. Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmuştur. Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş, araştırmaya katılmaya gönüllü olan ve veli onamı olan öğrenciler araştırmaya dâhil edilmiştir. Araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilere, ilgili literatür taranarak hazırlanan “*Soru Formu*” uygulanmıştır. Nardolap projesi 1 Şubat-31 Mart 2023 tarihleri arasında uygulanmıştır. Proje kapsamında toplam 550 parça giysi toplanmıştır. Projeden toplam 130 öğrenci yararlanmıştır. Ön test uygulaması sonrasında Örneklemde yer alan tüm öğrencilere proje tanıtılmıştır. Grafik ve Fotoğraf Alanı öğretmen ve öğrencileri tarafından Nardolap logo ve geri dönüşüm teşekkür etiketi tasarlanmıştır. Nardolap işleyişi: Ürünlerin etiketlenmesinde tasarlanan çevre dostu etiketi kullanılmıştır. Logo için Türk Marka ve Patent Kurumuna marka başvurusu yapılmıştır. Okulumuzda Nardolap odası kurulmuştur. Nardolap projesi kapsamında belli özellikler belirlenmiş ve bu özellikteki giysiler gönüllü bağışçılardan kabul edilmiştir. Kullanılabilir olduğu belirlenen kıyafetler bilgisayar ortamında geliştirilen program aracılığıyla istekli öğrencilere mahremiyetlerine özen gösterilerek ulaştırılmıştır. Bilişim Teknolojileri alanı öğretmen ve öğrencileri tarafından Nardolap logolu bilgisayar uygulaması C# yazılım dili kullanılarak geliştirilmiştir. Öğrencilerimize Nardolap uygulaması hakkında bilgi verilmiştir. Gelen ürünlere bir kod verilerek ürün adı, özelliği,

bedeni, rengi, numarası, piyasa değeri vb. kategorilere ayrılmıştır. Bu odada ikinci el giysilerin tasnifinde okul öğretmen ve öğrencileri görev almışlar ve işbirliği içerisinde gönüllü olarak çalışmışlardır. Büro Yönetimi alanı tarafından kayıt altına alma ve kod verme, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi ile Moda Tasarım Teknolojileri alanları ürün inceleme-ayrıştırma ve eksikleri giderme, okul kuru temizleme atölyesinde temizleme ve ütüleme, Aile ve Tüketici Hizmetleri alanı ise Nardolap etiketleyerek, logolu poşete koyma, seçilen ürünü öğrenciye teslim etme, Grafik ve Fotoğraf alanı fotoğraf çekimi, Bilişim Teknolojisi alanı görselleri Nardolap'a yüklenme görevlerini yürütmüşlerdir. Öğrenciler Nardolap uygulamasına yüklenen ürünleri inceleyerek seçtiği ürünler için talepte bulunmaktadır. Proje uygulaması sürecinde ülkemizde 11 ili etkileyen deprem felaketine yönelik olarak da projede bağış alınan giysilerin bir kısmı öğrencilerin koordinasyonu ile depremedeler ulaştırılmıştır. Projenin iki aylık uygulaması sonrasında sürdürülebilirlik, tasarruf ve dayanışma bilincini belirlemeye yönelik anket öğrencilere tekrar uygulanmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler, SPSS 22.0 paket programına aktararak analiz edilmiş, verilerin analizinde sayı yüzde ortalama değerinden ve T testten (paired) yararlanılmıştır. Öğrencilerin sürdürülebilirlik ve dayanışma kültürü ön test-son test sonuçları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,05$). Nardolap projesinin öğrencilerin sürdürülebilirlik bilincine katkı sağladığı, dayanışma kültürünün oluşmasına destek olduğu, öğretmenlerimiz arasında organizasyon, sistemli çalışma, dayanışma içinde olma gibi değerleri güçlendirdiği ortaya çıkmıştır. Öğrencilerde sürdürülebilirlik ve dayanışma bilincinin gelişmesine katkı sağlayan Nardolap Projesinin okulumuzdaki sürdürülebilirliğinin sağlanması, Nardolap projesinin diğer okullara yaygınlaştırılması, Nardolap projesinin kurum kültürüne etkisi ve öğrenci ve öğretmenlerin memnuniyet düzeylerini belirlemek için nitel araştırmalar yapılması önerilebilir. Nardolap projesi sürdürülebilirlik, doğaya ve çevreye saygı, dayanışmanın önemini konularında eğitim verilmesi ve ihtiyaç sahiplerine, isteklilere giysilerin ulaştırılması uygulamalarını kapsamaktadır. Öğrencilere Nardolap projesini çevrelerine duyurma sorumluluğu ve bu sorumluluğun önemi anlatılmıştır. Nardolap projesinin öğrencilerin kıyafet kullanımı, kıyafet paylaşımı ve kıyafet dayanışmasına yönelik görüşlerini, öğrencilerin yardımlaşma ve dayanışmaya yönelik farkındalık düzeylerinin olumlu yönde arttığı tespit edilmiştir. Projenin etkileri düşünüldüğünde ise projenin yaygınlaştırılmasının hem ihtiyaç sahibi kişilerin gereksinimlerini karşılayabileceği, hem de öğrencilerde dayanışma ve sürdürülebilirliğe yönelik bilinci artırabileceği düşünülmektedir.

Anahtar sözcükler: *nardolap, dayanışma, giysi, sürdürülebilirlik, öğrenci*

Teknofest Yarışmalarına Katılımın Okul Kültürüne Yansımaları

Mehmet GÖKŞİN¹, Meryem DEMİRCİ ARSLAN², Hacer TÜRKÖĞLU³

¹ Okul Müdürü, Ahi Evran Ortaokulu, m.goksin@hotmail.com

² Doktora Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, mrymdmrc@hotmail.com

³ Dr. Öğr. Üyesi, Başkent Üniversitesi İlköğretim Matematik Öğretmenliği Programı, hcerturkoglu@gmail.com

Özet

Topluma öncülük edecek, milli ve manevi değerlerle donatılmış, çağın gerisinde kalmayan, 21. yy. becerilerine sahip, bilgili bireyler yetiştirmek her okulun en temel amacıdır. Bu yetilerden herhangi birinin desteklenmediği okullarda etkili okul kavramından bahsedilemez. Etkili okul kavramının çıkış noktası, bazı okulların diğerlerine göre daha başarılı olmalarından kaynaklanmaktadır. Başarılı ve daha az başarılı okullar kendi içinde incelendiklerinde, başarılı okulların benzer özelliklere sahip olduğu görüldüğü gibi; daha az başarılı okulların da benzer bazı özelliklere sahip oldukları görülmüştür. Etkili okullarda her öğrenci kendi hızında, ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda desteklenir. Etkili okullarda öğrencilerin bilişsel, duyuşsal, psiko-motor, sosyal ve estetik gelişimlerinin en uygun biçimde desteklendiği, maksimum bir öğrenme çevresinin oluşturulmaya çalışılır. Okullarda maksimum öğrenme ortamı sağlayan en önemli öğelerden biri de kuşkusuz çeşitli bilimsel içerikli yarışmalardır. Yenilikçi ve yaratıcı fikirler, ihtiyaçlara yönelik tasarımlar, sürdürülebilirlik gibi kriterlerin gözetildiği proje yarışmalarında bireyler birden fazla alanda gelişme fırsatı bulmaktadır. Teknofest yarışmaları gibi bireyleri teknoloji kullanımına yönlendiren, bilimsel süreç basamaklarını kullanmayı gerektiren yarışmalar öğrencilerde liderlik, sorumluluk alma, takım çalışması yapmak vb. becerileri geliştirmektedir. Okul iklimini etkileyen önemli değişkenlerden birinin de öğrenci tavır, davranışları ve öğrencilerin okula bakış açıları olduğu düşünüldüğünde çeşitli bilimsel yarışmaların okul ikliminde olumlu değişimlere sebep olacağını söylemek yanlış olmaz. Yapılan araştırmada Teknofest Ortaokul Yarışmaları kapsamında proje fikirlerini sisteme yükleyen öğrencilerdeki değişim ve gelişim; bu değişim ve gelişimin okul kültürüne yansımaları; öğrenci, öğrenci velisi ve öğretmen bakış açısıyla ortaya konulmaya çalışılmıştır. Teknofest yarışmalarına katılımın okul iklimine katkılarının incelendiği bu araştırmada doğası gereği nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu ölçüt örnekleme ile belirlenmiştir. Örneklemedeki ölçüt öğrenciler ve veliler için Teknofest yarışmalarına katılmak; öğretmenler için bu yarışmaya katılan öğrencilere danışmanlık yapmaktır. Teknofest yarışmalarına katılan 14 öğrenci ve öğrenci velisi ile bu yarışmalardan danışmanlık yapan 5 öğretmen bu araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında ilgili örneklem gruba yönelik açık uçlu sorular ve gözlemler aracılığıyla veriler toplanmıştır. Araştırma sürecinde öğrencilere yöneltilen açık uçlu sorulara verilen cevaplar incelendiğinde, öğrenciler bu yarışmaya katıldıktan sonra okula daha heyecanlı ve mutlu geldiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca bu yarışmalara katılan öğrenciler, kendilerinde 21. yy. becerilerinden iletişim ve yaratıcılığın da geliştiğini ifade etmişlerdir. Öğrenciler, yeni araştırmalar ve tasarımlar yapmayı öğrendiklerini; bu süreçte benzer yarışmalara katılım için de hevesleri ve özgüvenleri oluştuğunu ifade etmişlerdir. Okuldaki disiplin sorunlarının, akademik başarısızlığın, okula karşı isteksizliğin temel sebepleri düşünüldüğünde öğrenciye hitap

etmeyen öğrenme ortamları, motivasyon eksikliği, amaçsızlık, sosyal çevre ve akran ilişkilerinden bahsedilebilir. Bilimsel içerikli yarışmalara katılan öğrencilerde bir amaç uğruna birlikte çalışma, çok yönlü bir öğrenme ortamının oluşması, öğrencinin bu yarışmada yer aldığı için taktir görmesi ve belki süreç sonunda ödüllendirilmesi gibi durumlar muhakkak ki öğrencide okula bağlılığı, akademik başarıyı artırmakta, disiplin sorunlarını en aza indirmektedir. Öz güveni artan, okula heyecanla gelen, sorumluluk alan ve bir amaç doğrultusunda bir gruba dahil olarak çalışabilen öğrencinin genel olarak bilime karşı tutumu gelişmekle birlikte hem okuldaki akademik başarısı artmakta hem de okuldaki ve evdeki tavır ve davranışları olumlu yönde geliştiği görülmektedir. Öğretmenlere yarışmaya katılım süreci ile ilgili yöneltilen yönlendirilen açık uçlu sorulara verilen yanıtlar incelendiğinde öğrencilerin iletişim kabiliyetlerinin geliştiği, tavır ve davranışlarının düzeldiği, sorumluluk bilinçlerinin ve özgüvenlerinin arttığı, derslerde motivasyonlarının yükseldiğine işaret etmişlerdir. Çalışmadan elde edilen bulgular literatürdeki çalışmalarını destekler niteliktedir. Velilere Teknofest yarışmalarına katılım süreci ile ilgili sorulan açık uçlu sorulara verilen cevaplar incelendiğinde velilerin süreç ile ilgili çok net gözlemler yapamadığı fark edilmiştir. Genel gözlemler öğrencinin okula bağlılığının artması, ders motivasyonunun yükselmesi, öğrencinin sosyalleşmesi ve özgüveninin artması şeklinde ifade edilmiştir. Öğrenci tavır ve davranışlarındaki düzelmeyi öğrenci sosyalleşme, iletişim ve takım çalışmaları yapmak şeklinde ifade ederken; öğretmen aynı öğrencideki değişimi hoşgörülü olma, özgüven, iletişim yeteneklerinin gelişmesi; veli ise öğrencinin agresif tutumlarında düzelmeye, okula daha hevesli gitme şeklinde ifade etmişlerdir. Genel olarak bilimsel içerikli yarışmalara dahil olan öğrencilerde 21. yy. becerilerinde olumlu yönde gelişim, tavır ve davranışlarda düzelmeye, okula bağlılığın artması, öğrenme motivasyonunun oluşması, derslere karşı ilginin artması, sosyalleşme, arkadaşları arasında kabul görme, hırçın davranışlarda azalma gibi durumlar oluşmuştur. Bu durum etkili okul kavramının gelişmesine olumlu yönde katkı sağlamıştır. Yarışmalara katılan öğrencilerdeki olumlu değişimler iletişim halinde oldukları diğer öğrencilere de yansımış ve sürecin etkililiği artmıştır.

Anahtar sözcükler: etkili okul, teknofest, okul kültürü, yarışma, okul, öğrenci

Ortaokul Öğrencilerinin Okul İklimi Algılarının Okul ve Sınıf Düzeyine Göre İncelenmesi: Bir Durum Çalışması

Ersin Eren AKGÖZ¹, Fatih ŞAHİN², Onur ERDOĞAN³, Ali YÜZER⁴

¹ Okul Müdürü, Or-An Perihan İnan Ortaokulu, ersineren.akgoz@gazi.edu.tr.

² Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Eğitim Yönetimi, sahinfatih@gazi.edu.tr.

³ Dr. Öğr. Üyesi, Gazi Üniversitesi Eğitim Yönetimi, onurerdogan@gazi.edu.tr

⁴ Okul Müdürü, İzzet Latif Aras Ortaokulu, yuzerali06@gmail.com

Özet

Okul iklimi, eğitim alanındaki araştırmacıların ilgisini çeken ve birçok eğitim kavramıyla ilişkilendirilerek açıklanmaya çalışılan bir kavram olarak son yıllarda ön plana çıkmaktadır (Dinçer, 2021; Tepe ve Yılmaz, 2020). Okul yöneticileri, öğretmen, öğrenci ve personel olumlu bir okul iklimi oluştuğunda, okulda kendilerini anlamlı ve değerli olarak hissederler. Okulun tüm paydaşları olumlu okul iklimi oluşturma sürecinde etkin bir şekilde rol alarak katkı sağlayabilirler. Okul paydaşlarının bu süreçte ilgili davranışları, dayanışma içerisinde olmaları, iletişim içerisinde olmaları ve sosyal süreçleri paylaşmaları okul gelişimine de önemli katkılar sağlamaktadır (Gonder & Hymes, 1994). Olumlu bir okul iklimi oluşturulurken kullanılacak temel kavramlar; öğrenci merkezilik, başarı merkezilik, sürekli iyileştirme, genel amaçlar üzerinde yoğunlaşma, sürekli iletişim, kararlara katılma, planlılık ve periyodik değerlendirme olarak sıralanmaktadır. Bu kavramlar çerçevesinde öğrenci öğretmen etkileşimi merkezi bir öneme sahiptir. Öğrenci öğretmen etkileşimi hedeflenen biçimde sağlandığında öğrenci performansına katkısı bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutlarda sağlanmaktadır. Bununla birlikte öğretmen mesleki verimliliğinin de artacağı ön görülmektedir. Tüm bunlar sağlandığında etkili bir okul ikliminden söz edilebilir (Şişman ve Turan, 2004). Olumlu bir okul iklimi öğrencilerin akademik başarıları, öğretmenler arası ilişkilerin daha olumlu olması, okul paydaşlarının birbirlerine karşı daha saygılı olmaları, okulda daha adil ve demokratik bir yönetim anlayışı oluşturulması, aile desteğinin sağlanarak okulda bir bütünlük oluşturulması açısından önemli görülmektedir (Özdemir, Sezgin, Şirin, Karip ve Erkan, 2010). Bu bağlamda okula yeni başlayan öğrenciler ile okuldan mezun olabilecek öğrencilerin okuldaki iklime ilişkin algılarının incelenmesi ve okul bazında karşılaştırılması önemli görülmektedir. Ayrıca öğretmenlerin okul iklimine ilişkin görüşlerinin de işe koşularak bir durum çalışması ile incelenmesi ile ilgili alana da katkı sağlaması beklenmektedir. Bu çalışmada ortaokul öğrencilerinin okul iklimi algılarının okul ve sınıf düzeyine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada karma yöntem kullanılmıştır. Açıklayıcı karma desende öncelikle nicel bölümün yürütülmüş sonrasında ise nitel verilerin elde edildiği süreç izlenmiştir. Nicel bölümde ilişkisel desen olup nedensel karşılaştırma ve nitel bölümde ise durum çalışması metodolojik yaklaşımı kullanılmıştır. Araştırmanın nicel çalışma grubunu 2022-2023 eğitim öğretim yılında Ankara ili Çankaya ilçesindeki sosyoekonomik olarak benzer özellikler gösteren üst sosyoekonomik özelliğinde iki ortaokul ve düşük sosyoekonomik özelliğinde iki ortaokul olmak üzere toplam dört ortaokulda eğitim öğretime devam eden 5. ve 8. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın nitel boyutu kapsamında tüm okullardaki toplam 120 öğretmenden ölçüt örnekleme yoluyla Fen ve Matematik, Sosyal Bilimler ve Sanat ve Spor alanlarından farklı

branş öğretmenlerinden belirlenen, 12 öğretmen çalışma grubunu oluşturmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, ortaokul öğrencilerinin okul iklimi algıları ve ölçek alt boyutları olan destekleyici öğretmen davranışları, başarı odaklılık ve güvenli öğrenme ortamı boyutlarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bununla birlikte ortaokul öğrencilerinin okul iklimi algıları ve ölçek alt boyutları olan destekleyici öğretmen davranışları, başarı odaklılık ve güvenli öğrenme ortamı boyutlarında sınıf seviyesine göre anlamlı bir şekilde farklılık bulunmuştur. 5. Sınıf öğrencilerinin 8. Sınıf öğrencilerine göre okul iklimi algılarının daha olumlu olduğu görülmüştür. Son olarak ortaokul öğrencilerinin okul iklimi algıları okulların sosyoekonomik durumuna göre farklılaşmaktadır. Üst sosyoekonomik özelliğinde iki ortaokul ve düşük sosyoekonomik özelliğinde iki ortaokul öğrenci görüşlerine göre, düşük sosyoekonomik özellikteki okullarda destekleyici öğretmen davranışları ve başarı odaklılık boyutlarında olumlu okul iklimi algılarının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Anahtar sözcükler: okul iklimi, öğrenci, sınıf düzeyi, öğretmen

Oyun Temelli Öğrenme Etkinliklerinin Okul Kültürüne ve İklimine Katkısı

Hüseyin SARI¹, Nihal YAVUZ², Kezban PEHLİVANOĞLU³

¹ Okul Müdürü, Şehit Necdet Alıcı Ortaokulu, hussari1975@gmail.com

² Dr. Öğr. Üyesi, Başkent Üniversitesi Eğitim Fakültesi, nhlfrk@gmail.com

³ Müdür Yardımcısı, Şehit Necdet Alıcı Ortaokulu, kezimmm@gmail.com

Özet

Bu çalışmamızın amacı, oyun temelli öğrenme-öğretme etkinliklerinin okul kültürü ve iklimine katkısını incelemektir. Bu çalışmada olgu bilim deseninde nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışma grubu, Fen Bilimleri ve Türkçe derslerinden gönüllü 15 öğretmen ve derslerine girdikleri 5, 6 ve 7. sınıflardan toplam 270 öğrenciden oluşmaktadır. Öğrenmenler Ö1,Ö2,Ö3.. Ö15 şeklinde kodlanmıştır. Bu kapsamda 5, 6. ve 7. sınıflardan belirlenmiş 17 grupta ders içeriğini destekleyen oyun temelli etkinlikler gerçekleştirilmiştir. Veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen açık uçlu sorulardan oluşan veri toplama aracı ile toplanmıştır. Toplanan veriler içerik analizine tabi tutulmuş, kategoriler oluşturulmuş, katılımcıların sayısının fazla olması nedeniyle oluşturulan tablolarda frekanslar ve yüzdelere yer verilmiş ve örnek oluşturacak bazı görüşler paylaşılmıştır. Geliştir-Uygula-Paylaş Projesi kapsamında uygulamanın yapıldığı Şehit Necdet Alıcı Ortaokulu'nda araştırma öncesi öğretmenlerle toplantı yapılmış, çalışmanın içeriği, okul iklimi ve kültürü, materyal geliştirme konularında seminerler düzenlenmiştir. Ekim 2022 tarihinde başlayan «Oynuyorum Öğreniyorum» etkinliklerine dair Şubat 2023 sonunda öğrencilerden ve uygulamaya katılan öğretmenlerden çalışmayı değerlendirmek için açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak, görüşme tekniği ile veriler toplanmıştır. Çalışmamızda “Oynuyorum Öğreniyorum” etkinliklerinin okul iklimine etkisini saptamaya yönelik tema alanlarında, öğrencilerin verdiği yanıtlar değerlendirildiğinde; anlamlı bir oranda çoğunluğun, derslerde oyun oynanmasını sevdiğini, oyun etkinlikleri ile derse katılım, sınıf içi iletişim, başarılı olma güdüsü, sosyalleşme, öğretmen ve okulla olumlu bir bağ kurma yönünde tutum geliştirdiklerini söyleyebiliriz. Oyun temelli öğrenme etkinliklerinin başarıyı attırmaya olan etkisi ile yönelik alınan verilerden, etkinliklerin daha çok başarılı olmaya güdülemesi, eğlenceli öğrenme ortamı oluşturması ve derse katılıma yöneltmesi açısından etkili olduğu görülmüş olup; oyun etkinliklerinin yapıldığı derslerde, çalışmanın başarıya etkisini görmek için öğrencilerin sınav not dağılımları dikkate alınmamıştır. Derslerde başarılı olduğunu ifade eden öğrencilerin “ben zaten derslerime çalışıyorum” demeleri, kendilerini başarılı görmelerini oyun etkinlikleri ile ilişkilendirmedikleri yönünde yorumlanmıştır. Etkinliklerin okula aidiyet duygusunu geliştirmeye olan etkisine, olumsuz dönüt veren öğrencinin tutumlarının, kurumda etkileşimli tahtaların bulunmamasına örnek vermeleri, akran zorbalığına değinmeleri ve okul algılarının olumsuz beslenmesine bağlı olduğunu söyleyebiliriz. Tema alanlarına genel olarak olumsuz ve kararsız tutum yansıtan öğrencilerin genellikle eğitim öğretim süreçlerinde, bilgi ve beceri gerektiren etkinliklerde yer almak istemedikleri, okul ile ilişkilerinde olumsuz tutum ve düşünceler geliştirdikleri, yöneltile soruları geçıştirdikleri, kısa ve net ifadeler kullanarak duygu aktarımında bulunmadıkları görülmüştür. Öğrencilerin «eklemek istedikleriniz»

sorusuna yönelik genel cevapları dikkate alındığında, okullarda daha çok oyun ve etkinlik istedikleri, baskı ve katı kurallar yerine, eğlenceye dayalı öğrenme ortamlarını tercih ettikleri, akıllı tahta talepleriyle teknolojiye olan bağımlılıklarını sürdürmek istediklerini söyleyebiliriz. Bu durum, okullarda teknolojiye dayalı eğitim ve iletişim araçlarının kurum kültürünü ve iklimi etkileme düzeyi açısından dikkate alınması ve sorgulama yapılması gereken yeni çalışmalara kapı aralamaktadır. Araştırma bulguları değerlendirildiğinde; oyun temelli öğrenme etkinlikleri ile öğrencilerin daha mutlu olduğu, eğlenerek öğrenmenin öğrenmeyi kolaylaştırdığını, bilgilerin kalıcı olmasını etkilediğini, aynı zamanda arkadaşları ile iletişimi arttırdığını ve sosyalleşmelerini sağladığını, öğretmenlerine ve derslere yönelik olumlu tutum geliştirmeye etki ettiğini, dolayısı ile okul algılarında olumlu eğilimler oluşturduğunu söyleyebiliriz. Öğretmenlerden elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, öğretmenlerin daha çok klasik öğretim yöntem ve tekniklerini tercih ettikleri, emek zaman ve beceri gerektiren oyun tabanlı uygulamaları çoğunlukla tercih etmedikleri görülmüştür. Ancak «oynuyorum öğreniyorum» etkinliklerini uygulayan öğretmenlerden alınan verilerden, oyun temelli öğrenme etkinlikleri ile öğrencilerin derslerde daha katılımcı olduğunu, eğlenerek daha iyi öğrendiklerini ve sınıf içi etkileşimin olumlu sonuçlarını gözlemediklerini dolayısı ile okul kültürüne ve iklimine, oyun temelli öğrenme etkinliklerinin olumlu etkilerinin olduğunu düşündüklerini söyleyebiliriz. Bu çalışmada elde edilen bulgular dikkate alınarak araştırmada ulaşılan sonuçları şöyle sıralayabiliriz: Oyun temelli öğretim etkinlikleri ile öğrencilerin derslere ilgileri daha kolay çekilebilmektedir. Oyun temelli etkinlikler ile sınıf içi etkileşim ve dinamizmi arttırmak mümkündür. Oyun temelli etkinlikler öğrencilerin sosyalleşmesine, akranları arasında iletişim geliştirmesine destek olmaktadır. Oyun temelli öğrenme etkinlikleri, öğrencilerde başarılı olma duygusunu pekiştirmede olumlu rol oynamaktadır. Oyun temelli öğrenme etkinlikleri eğlenerek öğrenmeyi kolaylaştırmada ve öğrenilen bilgilerin kalıcılığını arttırmada etkili olmaktadır.

Anahtar sözcükler: *kültür, okul kültürü ve iklimi, etkili okul, oyun temelli öğrenme, eğitsel oyunlar*

Etkinlik Temelli Uygulamaların Ergenlerin İyi Oluş Düzeyini Artırmada Etkisi

Canan ÜNSAL YILDIRIM¹, Şerife IŞIK², Şendağ MERCAN³, Elmas GÜNGÖR⁴, Hafız Osman ÇELİK⁵

¹ Okul Müdürü, Mehmetçik Anadolu Lisesi, Tarih, cananunsall@hotmail.com

² Prof. Dr., Gazi Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD, gazipdrabd@gmail.com

³ Öğretmen, Mehmetçik Anadolu Lisesi, sendagmercan@hotmail.com

⁴ Müdür Yardımcısı, Mehmetçik Anadolu Lisesi, elmasyavuz1984@gmail.com

⁵ Öğretmen, Mehmetçik Anadolu Lisesi, ocbybyoc@gmail.com

Özet

Pozitif psikoloji, bireylerin, grupların ve kurumların var olan kapasitelerini, olumlu ve güçlü özelliklerini en etkin ve verimli bir şekilde değerlendirmelerini sağlayan ve pozitif yönde gelişimlerini destekleyen durumların ve unsurların neler olduğunu inceleyen bir yaklaşımdır. Her yaş grubundan bireyin hayatında önemli yer tutan mutluluk kavramı pozitif psikolojide bireyin kendi yaşamını olumlu ifade etmesi ile açıklanır. İnsanların olumlu karakter özelliklerini, güçlü yanlarını ve erdemlerini merkeze alan hayatı daha doyurucu kılmaya yönlendiren, onların mutluluk arayışlarına katkıda bulunmaya yönelik bir bilim dalı olarak Pozitif Psikoloji, hem bireylerin tek tek hem de bireylerden meydana gelen toplumların tümünün başarılı olmalarını sağlayacak etkenleri belirleyip gelişmeyi hedefler. Pozitif psikoloji anlayışına göre, mutluluğun öğrenilebilmesi ve sürdürülebilmesi söz konusudur. Ergenlerin hayatında pozitif ilişkilerin varlığı ve bir gruba ait olma duygusu ergenlerin iyi oluşlarına katkıda bulunmaktadır. Araştırmada; etkinlik temelli uygulamaların ergenlerin iyi oluş düzeylerini etkileme durumu araştırılmaktadır. Proje kapsamında ön-test, son test ölçümlü deney ve kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmıştır. Araştırma esnasında deney grubu etkinlik temelli uygulamalara katılırken süreç esnasında kontrol grubu etkinlik temelli uygulamalara katılmamıştır. Öğrenciler ile yapılan ön görüşme sonrası öğrencilerin aileleri ile görüşülerek izin işlemleri tamamlanarak araştırmaya katılacak katılımcılar belirlenerek deney ve kontrol grubuna katılımcılar seçkisiz olarak atanmıştır. Araştırmada öğrencilerin ilgi alanlarına yönelik etkinlik temelli müzik, resim, edebiyat, kimya ve coğrafya alanları olmak üzere beş ayrı etkinlik alanı belirlenmiş ve bu etkinlik alanları üzerinden öğrencilerin etkinlikler yapmalarına imkân sağlanmıştır. İyi oluş düzeyi yüksek öğrencilerin akademik başarılarının, motivasyonlarının, okula ait olma duygularının olumlu yönde etkilediği, iyi oluşu yüksek bireylerin daha özgeci davranış sergiledikleri düşünüldüğünde iyi oluş düzeyinin hem bireye hem de topluma katkısı olacağı gerçeği çalışmanın önemini göstermektedir. Çalışma Mehmetçik Anadolu Lisesinde okuyan 9.sınıf öğrencilerinden herhangi bir psikiyatrik tanısı olmayan, çalışmaya katılmaya gönüllü, çalışma grubuna uyum sağlayacağı ve çalışmadan yarar sağlayacağı düşünülen 60 kız, 14 erkek toplam 74 deney grubu ile 38 kız, 34 erkek, toplam 72 öğrenci kontrol grubuna katılan seçkisiz öğrenciler ile yapılmıştır. Çalışmalar seçilen etkinlik temelli uygulama alanlarına uygun olarak bazen okul ortamında bazı zamanlarda üniversite ya da farklı mekânlarda gerçekleştirilmiştir. Çalışmada araştırmanın bağımlı değişkeni olan mutluluk düzeyini belirlemek için Ergen Mutluluk Ölçeği, her etkinlik sonrasında öğrencilerin duygu ve düşüncelerini paylaşabileceği araştırma ekibi tarafından hazırlanan Değerlendirme Formu kullanılmıştır. Yapılan çalışmalarda iki maddelik etkinlik formu uygulanmıştır. Etkinlik formu sonuçlarında çalışmaya katılan

katılımcıların yapılan etkinlik temelli uygulamalar neticesinde kendilerini mutlu hissettikleri ve yapılan etkinliklerin bireylerin özgüven duygularının gelişmesine olumlu katkıda bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan araştırma neticesinde deney ve kontrol grubu öğrencilerine uygulanan Etkinlik Mutluluk Ölçeğinin ön test ve son test analizleri neticesinde anlamlı farklılıklar olduğu, yapılan etkinlik temelli uygulamaların ergenlerin iyi oluş düzeylerini olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Literatürde de yapılan araştırmaların sonuçları ile mevcut araştırma sonuçları paralellik göstermiştir. Araştırma neticesinde okullarda öğrencilerin ilgi alanlarına yönelik etkinlik temelli uygulamaların yapılmasının faydalı olabileceği görüşü kuvvet kazanmıştır.

Anahtar sözcükler: pozitif psikoloji, iyi oluş düzeyi, etkinlik temelli uygulamalar, mutluluk

Okul Psikolojik Danışmanı Olmayan İlkokullarda Olumlu Eğitsel Tutum ve Davranış Geliştirmeye Yönelik Müdahale Programının Etkililiğinin İncelenmesi

Fevzi BUYRUKCU¹, Safiye SARICI BULUT², Ayşe Pınar AYDEŞ³, Gamze KİLERCİ⁴, Şener DÖNMEZ⁵

¹ Okul Müdürü, Nihat Başakar İlkokulu, fbuyrukcu@hotmail.com

² Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi, ssarici@gazi.edu.tr

³ Müdür Yardımcısı, Nihat Başakar İlkokulu, apaydes@gmail.com

⁴ Sınıf Öğretmeni, Nihat Başakar İlkokulu, kilercigamze@gmail.com

⁵ Sınıf Öğretmeni, Nihat Başakar İlkokulu, senerdonmez773@gmail.com

Özet

Bu çalışmada; 2022-2023 eğitim öğretim yılında Nihat Başakar İlkokulunda öğrenci davranış problemlerini giderme ve olumlu eğitsel tutum geliştirmeye yönelik bir müdahale programının oluşturulması, uygulanması ve kapsayıcı eğitim bağlamında etkililiğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Okullar öğrencilerin eğitsel gelişimlerinin yanında kendilerini tanımalarına, anlamalarına, problemleriyle başa çıkabilmelerine ve potansiyellerini ortaya koyabilmelerine ortam hazırlayan ve pek çok sosyolojik etkenlerden etkilenen yapılardır. Ülkemizde çok kültürlü eğitimi zorunlu hale getiren göçler gibi toplumsal hareketlilikler okullarda programları ve öğretmen tutumlarını gözden geçirmeyi gerekli hale getirmiştir. Özellikle son dönemlerde yaşanan iç savaş ve yoksulluk nedenleriyle göç eden milyonlarca öğrencinin eğitsel ve psiko-sosyal ihtiyaçlarının belirlenerek kapsayıcı eğitim bağlamında ele alınması okullarda müdür, müdür yardımcısı ve öğretmenlerin rollerini daha kritik hale getirmiştir. Son dönemlerde ülkemizin göç almasının eğitimsel, sosyolojik ve psikolojik etkileri okullara da yansımıştır. Bu durum bazı eğitsel, sosyal ve psikolojik problemlere sebep olurken kapsayıcı eğitimi de daha etkin gerçekleştirme ihtiyacını doğurmuştur. Tüm bunların yanında okul rehberlik hizmetlerinin önemi de ortaya çıkmıştır. Çünkü öğrencilerin akademik gelişimlerinin yanında kişisel sosyal ve zihinsel gelişimlerini destekleyen okul rehberlik hizmetleri aynı zamanda okuldaki problemler oluşmadan önleyici rol de üstlenmektedir. Sınıf öğretmenleri öğrencilerin eğitsel gelişimlerini sağlamak için programdaki derslere yönelik sorumluluklarını yerine getirirken, öğrencilerin mesleki, kişisel ve sosyal gelişimlerine yönelik de ağırlıklı olarak sınıf rehberlik programını uygulamaları gerekmektedir. Okullarımızda ağırlıklı olarak okul rehberlik hizmetleri okul psikolojik danışmanlarının rehberliğinde gerçekleştirilmektedir. Okul psikolojik danışmanları bu hizmetlerin niteliğinin artması için müşavirlik hizmetlerini de okullarda sunmakta bireysel müdahale gerektiren öğrenci problemlerine yönelik ise psikolojik danışma/rehberlik hizmetlerini sunmaktadırlar. Oysa okul psikolojik danışmanı olmayan okullarda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri istenilen düzeyde yerine getirilememekte ve sınıf öğretmenleri tüm hizmetleri sunarken zorlanabilmektedirler. Bunun yanında son dönemlerde ülkemizin göç almasının eğitimsel, sosyolojik ve psikolojik etkileri okullara da yansımaktadır. Bu durum bazı eğitsel, sosyal ve psikolojik problemlere sebep olurken kapsayıcı eğitimi de daha etkin gerçekleştirme ihtiyacı doğurmuştur. Bu çalışma, okul psikolojik danışmanı olmayan ilkokullarda, öğrenci davranış problemlerini gidermeye ve olumlu eğitsel tutum geliştirmeye yönelik müdahale programı oluşturularak programın etkililiğini ortaya çıkaracağından, okul psikolojik danışmanı olmayan

tüm ilkokullar açısından örnek bir program olabilmesi açısından önemli görülmektedir. Araştırmanın çalışma grubu amaçsal örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir ve Ankara Altındağ Nihat Başakar İlkokulu dördüncü sınıf öğrenci (Deney+Kontrol=67) ve velileri (Kadın:16, Erkek:0) oluşturmaktadır. Araştırma karma desende ve deneysel ön test-son test kontrol gruplu model şeklinde gerçekleştirilmiştir. Deney grubundaki öğrencilere hazırlanan eğitim programı 8 hafta ve sınıf öğretmeni tarafından uygulanmış, kontrol grubu ise rutin programlarını sürdürmüşlerdir. Programın etkisinin ortaya konulması doğrultusunda akademik danışman, okul idarecileri ve öğretmenleriyle birlikte hazırlanan okul psikolojik danışmanı olmayan ilkokullar için olumlu eğitsel tutum ve davranış geliştirme öğrenci anket formu uygulanmıştır. Araştırma kapsamında velilere de araştırmacılar tarafından hazırlanan eğitim programı Altındağ Rehberlik ve Araştırma Merkezi'nden görevlendirilen iki psikolojik danışman tarafından 8 hafta eğitim uygulanmıştır. Eğitimin etkilerine yönelik bulgular ise velilerden, araştırmacılar tarafından hazırlanan nitel sorularla ve görüşme yöntemiyle elde edilmiştir. Nitel bulgular içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Toplanan veriler veri türüne göre gruplar arası farkların belirlenmesine yönelik Mann Whitney U, içerik ve betimsel analiz ve t testi uygulanmıştır. Çalışmanın nicel bulgularına yönelik olarak; deney grubu öğrencilerinin Olumlu Eğitsel Tutum ve Davranış Geliştirme alt boyutlarından aldıkları öntest ve sontest puanları karşılaştırılmış ve bu iki puan arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Bu bulgu da öğrencilere uygulanan kapsayıcı eğitim bağlamında olumlu eğitsel tutum ve davranış geliştirmeye yönelik uygulanan programın etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Çalışmanın nitel bölümünde ise velilerin kendilerine uygulanan programın etkililiğine yönelik görüşleri ebeveyn rolüne ilişkin farkındalık ve bilgi artışı, çocukların gelişimlerine yönelik davranış geliştirme ve çocuklarla iletişim kurmayı öğrenme gibi alanlarda etkili olduğu yönündedir. Bunun yanında veliler olumsuz davranışı fark etme, bilgi edinme ve sınır koyma, gelişimi destekleyici/iyi davranma, çocuğuna saygı duyma/görüşlerini önemseme ve olumlu bakış açısı kazanma, çocuğunu dinlemek/anlamak/empati, kendi düşünce/duygularını fark etme ve çocukla konuşma/iletişimin artması gibi alanlarda da kazanımları olduğunu belirtmişlerdir. Sonuç olarak öğrencilere uygulanan kapsayıcı eğitim bağlamında olumlu eğitsel tutum ve davranış geliştirmeye yönelik uygulanan programın etkili olduğu görülmüştür. Çalışmanın bulgularından hareketle şu öneriler sunulabilir: Kapsayıcı eğitim bağlamında olumlu eğitsel tutum ve davranış geliştirmeye yönelik programların ihtiyaç olan diğer okullarda da uygulanması, Okul psikolojik danışma hizmetlerinin öğrenci gelişimi üzerindeki etkisi göz önüne alındığında tüm okullara okul psikolojik danışmanlarının atanmaları önerilebilir. Bu çalışmada kapsayıcı eğitim, eğitsel tutum ve olumlu davranış geliştirme doğrultusunda program uygulanmıştır. Diğer çalışmalarda ise farklı değişkenlerle programların uygulanması önerilebilir.

Anahtar sözcükler: rehberlik hizmetleri, okul psikolojik danışmanı, ilkokul, kapsayıcı eğitim, müdahale programı

Lise Öğrencilerinin Dijital Oyun Bağımlılıkları ile Aile İletişim Kalıpları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Uğur UÇAR¹, Havva SOLMAZ²

¹ Okul Müdürü, Mustafa Azmi Doğan Anadolu Lisesi, ugurucar18@gmail.com.

² Öğretmen, Mustafa Azmi Doğan Anadolu Lisesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, havva.csolmaz@gmail.com.

Özet

Ergenlik döneminde ailelerin iletişimi ve desteği ergenlerin bu süreci daha sağlıklı geçirmesine yardımcı olmaktadır. Bazen aile iletişiminde yaşanan aksamalar ergen için olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir. Ergenler kimi zaman sadece vakit geçirmek kimi zaman ise zorlandığı durumlar ve duygularla baş edebilmek amacıyla dijital oyunlara yönelebilmektedir. Ailelerin iletişim kalıplarının ergenlerin sağlıklı gelişimi açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada lise öğrencilerinin aile iletişim kalıplarının ve dijital oyun bağımlılıklarının sosyodemografik (cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, sınıf düzeyi, aile birlikteliği, anne-baba eğitimi, aylık gelire) özelliklere göre farklılaşmasının; aile iletişim kalıpları ve dijital oyun bağımlılıklarının arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden betimsel yöntemeye dayalı ilişki tarama modeli kullanılmıştır. 2022-2023 eğitim öğretim yılında Ankara'nın bir ilçesinde Anadolu Lisesinde okuyan 9. 10. 11. ve 12. sınıf öğrencileri çalışmanın katılımcılarıdır. Verilerin toplanmasında kişisel bilgi formu, Türkçe uyarlama çalışması Erdoğan ve Anık (2018) tarafından gerçekleştirilen Aile İletişim Kalıpları Ölçeği ve Anlı ve Taş (2018) tarafından geliştirilen Oyun Bağımlılığı Ölçeği kullanılmıştır. Örneklem normal dağılım gösterdiğinden farklılıkları tespit etmek amacıyla bağımsız gruplar için t testi ve tek yönlü varyans analizi (F) testi uygulanmıştır. Farklılaşmanın kaynağını belirleyebilmek için ise Levene Testi yapılmıştır. Varyansların ve gruplardaki örneklem sayılarının eşit olmadığı durumlarda Tamhane's T2 analizi, varyansların homojen olduğu fakat gruplardaki örneklem sayılarının eşit olmadığı durumlarda Tukey testi uygulanmıştır. Ayrıca aile iletişim kalıpları ile oyun bağımlılığı arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere Pearson Çarpım Moment Korelasyon analizi yapılmıştır. Araştırma sonucuna göre aile iletişim kalıpları kardeş sayısına cinsiyete göre farklılık göstermektedir. Tek çocuk olan katılımcıların Aile İletişim Kalıpları ölçeğinin toplam puanının ve Diyalog yönelimi boyutların aldıkları puanlar kendisi dahil iki kardeş olan katılımcıların ortalama puanından anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca, annesi lise eğitim düzeyinde olanların aile iletişim kalıpları toplam puanı ve Diyalog Yönelimi boyutu puanı annesi lisans ve lisansüstü eğitim düzeyinde olanların ortalama puanından anlamlı düzeyde yüksektir. Baba eğitim düzeyine bakıldığında, babası ilköğretim eğitim düzeyinde olanların uyum ortalama puanı babası lisans ve lisansüstü eğitim düzeyinde olanların ortalama puanından anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir. Dijital Oyun Bağımlılığın sosyodemografik özelliklere yönelik araştırma sonucuna göre; erkek öğrencilerin dijital oyun bağımlılığının kadın katılımcılardan yüksek olduğu görülmüştür. Aile iletişim kalıpları ile dijital oyun bağımlılığı arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır. Ölçeğin alt boyutları ile incelendiğinde dijital oyun bağımlılığı ile diyalog yönelimi arasındaki ilişki negatif ve düşük düzeyde; diyalog yönelimi ile aile iletişim kalıpları arasında pozitif yönde

orta düzeyde; uyum yönelimi ile aile iletişim kalıpları arasında pozitif yönde orta düzeyde; uyum yönelimi ile dijital oyun bağımlılığı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunduğu görülmüştür. Araştırma sonucuna göre özellikle birden fazla çocuğu olan ailelerin aile içerisinde diyalog yönelimleri artıracak etkinlikler düzenlenmesi; baba eğitim düzeyinin daha düşük olduğu durumlarda aile üyelerinin bireyselliği ve benzersizliğinin vurgulanması ve bu konu da farkındalık çalışmaları gerçekleştirilmesi; erkek öğrencilerin okul dışı faaliyetlerinin artırılması, sportif ve kültürel faaliyetlere yönlendirilmesi; aile üyelerinin iletişime katıldığı ve birlikte karar aldığı, çocukların da karar verdiği çoğulcu aile biçimini ebeveynlere öğretilmesi için eğitimler düzenlenmesi; gelecekte yapılacak araştırmalarda farklı yaş grupları ile yürütülmesi ve özellikle deneysel araştırmaların yapılması önerilmektedir.

Anahtar sözcükler: aile, aile içi iletişim, dijital oyun bağımlılığı

Dijital Oyun Konusunda Ebeveynlerin Uyguladıkları Stratejiler Ve Çocukların Dijital Oyun Bağımlılık Eğilim Düzeyleri Arasındaki İlişki

Emin ERTEKİN¹, Ömür ÇOBAN²

¹ Okul Müdürü, Ankara Mamak Minik Kalpler Anaokulu, ertekinemin@hotmail.com

² Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Eğitim Fakültesi, cobanomur@gmail.com

Özet

Günümüz dünyasında sağlıktan, eğitime, ulaşımaya birçok alanda vazgeçilmez olan teknoloji, sadece bu alanları etkilemekle kalmayıp çocuklarımızı hatta onların oyun anlayışlarını da etkilemektedir. Çocukların oyun anlayışı değişim göstermiş ve sokak oyunlarından dijital dünyaya doğru kaymıştır. Okul öncesi dönem çocuklarını diğer üst yaş gruplarındaki çocuklara göre ebeveynlerin yönlendirmesi ve müdahale etmesi daha kolay olmasına rağmen özellikle COVID 19 salgın döneminde okul öncesi eğitimdeki çocukların dijital oyun eğilimleri artmış ve ebeveynler bununla başa çıkma konusunda yetersiz kalmışlardır. Bu araştırmanın amacı, okulöncesi dönemdeki çocukların dijital oyun konusunda ebeveynlerin uyguladıkları stratejileri ve çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyleri arasındaki ilişkiyi saptamaktır. Bu nedenle “okulöncesi dönemdeki çocukların dijital oyun konusunda ebeveynlerin uyguladıkları stratejileri ölçeği” ve çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyleri ölçeği kullanılmıştır. Bu araştırma 2022-2023 eğitim öğretim yılında Ankara ili Mamak İlçesi Minik Kalpler Anaokulu velileri ile yürütülmüştür. Bu çalışmada eş zamanlı karma model kullanılmıştır. Başka bir ifade ile hem nicel hem de nitel desen eş zamanlı olarak kullanılmıştır. Nicel kısmında toplamda 36 öğrencisi bulunan bu okulda 36 veliye “çocukların dijital oyun konusunda ebeveynlerin uyguladıkları stratejiler” ve “çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyleri” ölçekleri uygulanmıştır. Nitel kısmı için ise yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Bu formula hem yüz yüze görüşmeler yapılmış hem de 8 ila 10 arası ebeveyn ile odak grup görüşmesi yapılmıştır. Yüz yüze görüşmeler 20 ila 35 dakika arası sürmüş odak grup görüşmesi ise yaklaşık 50 dakika sürmüştür. Araştırma sonucuna göre, çocuklarının dijital oyun eğilimlerinin orta düzeydedir ve dijital oyun konusunda ebeveynler en fazla aktif ebeveyn stratejisi uygulamaktadırlar. Covid 19 salgın dönemi öncesinde yapılan çalışmalarda genellikle bu seviye az düzeydeyken Covid 19 salgın dönemi ile birlikte okul öncesi çocukların dijital oyun bağımlılığı düzeylerinde artış olmuştur. Bununla birlikte, dijital oyun bağımlılığı eğilimi ile dijital oyun konusundaki ebeveyn stratejilerinden serbest rehberlik ve dijital yönlendirme arasında pozitif yönlü ilişki bulunmaktadır. Araştırmanın nitel bulguları incelendiğinde ise çocukların dijital oyun oynama eğilimlerinde arkadaşına özenme, boş zaman olması ve yalnız başına olma etkisinin ön planda olduğu görülmektedir. Araştırmada ortaya çıkan bir diğer bulgu da, dijital oyunların olumlu yönleri ile ilgilidir. Veliler dijital oyunlar sayesinde çocuklarının eğitici bilgiler öğrendiğini ve sosyal becerilerini geliştirdiğini ifade etmektedirler. Dijital oyunların çocukları olumsuz yönde etkilemesinde, çocukların olumsuz davranış göstermesi, kendilerini oyun karakteri ile özdeşleştirmesi ve bağımlılık eğilimi göstermeleri ön plana çıkmaktadır. Araştırmanın son bulgusu ise velilerin genellikle aktif rehberlik stratejileri sergiledikleri yönündedir. Bu stratejilere bakıldığında, çocukla birlikte etkinlik yapma, uygun içerikli dijital oyunlara

yönlendirme, akranları ile açık alanda oynamaya teşvik etme faaliyetleri ilk sıralarda yer almaktadır. Velilerin dijital oyun bağımlılığı ile başa çıkabilmeleri için onlara aktif ebeveyn rehberlik stratejileri uygulama konusunda derinlemesine eğitimler verilmelidir. Bununla birlikte okul müdürlerine aktif ebeveyn rehberlik stratejileri uygulama konusunda verilecek eğitimlerle farkındalık kazandırılmalıdır. Alan araştırmacıları ise aktif ebeveyn rehberlik stratejileri uygulama konusunda etkili bir eğitim programı geliştirebilir ve bu stratejilerin etkililiğini araştırabilirler.

Anahtar sözcükler: ebeveyn, strateji, dijital oyun, dijital oyun bağımlılığı

Bölünmüş Aile Üyesi Çocukların İyi Oluşlarına Yönelik Veli ve Öğretmen Görüşleri

Işık ŞANLI¹, Sevda Çakır², Barış KARADEMİR³, Selçuk ÖZTÜRK⁴, Merve ŞEREF⁵

¹ Okul Müdürü, Şehit Turgay Topsakaloğlu İlkokulu, isiksanlı06@gmail.com

² Sınıf Öğretmeni, Şehit Turgay Topsakaloğlu İlkokulu, sevdacakir1980@gmail.com

³ Müdür Yardımcısı, Şehit Turgay Topsakaloğlu İlkokulu, bkarademir40@hotmail.com

⁴ Doç. Dr., Ahi Evran Üniversitesi Türk Müziği Bölümü, zynpoztrk85@gmail.com

⁵ Sınıf Öğretmeni, Etimesgut İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, mrvseref@gmail.com

Özet

Bu araştırmanın amacı, aile bütünlüğünde ve okul içinde sosyal uyum sorunu yaşayan, tek ebeveyn(ler)le büyüyen, bölünmüş aile üyesi öğrencilerin sosyal yaşantısına ve okul içi uyumuna yönelik; ebeveyn(ler)in ve öğretmenlerin deneyim ve görüşlerini ortaya koymaktır. Araştırma nitel paradigma üzerinden durum çalışması modeline uygun olarak tasarlanmıştır ve yürütülmüştür. Ayrıca, araştırma, mevcut durumun tespiti ışığında gerçekleştirileceğinden nitel araştırma yöntemi modellerinden tarama modeli kullanılmıştır. Katılımcılar amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Buna göre araştırmanın örneklem kümesini; çalışma ekibinin görev yeri olan ve aileler ile tanışık olmaları hasebiyle daha etkin bir iletişim kurabilecekleri varsayımıyla, Etimesgut ilçesindeki Şehit Turgay Topsakaloğlu İlkokulunda bulunan; rehber öğretmenler, sınıf öğretmenleri ve 2. sınıfta eğitim görmekte olan 10 erkek ve 5 kız öğrencinin ebeveynleri oluşturmaktadır. Çalışmada veri toplama aracı olarak yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu, literatür taraması sonucunda oluşturulmuş açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Görüşme formu, öğretmenlere ve velilere yönelik olarak düzenlenmiştir. Veri toplama aşamasında, öncelikle araştırma kapsamına alınan ilkokul müdürüyle görüşülmüştür. Ardından, kurumda çalışan ilkokul 2. sınıf öğretmenlerine ve bakım veren velilere araştırmanın konusu, amacı ve takvimi ile ilgili bilgi verilmiştir. Sürecin öğrenciler açısından daha sağlıklı yürütülebilmesi amacıyla rehber öğretmenlerden de destek alınmıştır. Nitel bir araştırma olarak da kabul edilebilen bu çalışma için yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler betimsel analize dayalı olarak incelenmiştir. Söz konusu yaklaşım ekseninde, “Görüşme Formu” ile elde edilen verilerin alt problemlere uyarlanması suretiyle doğrudan çözüm odaklı etkinlik alanları hazırlanmıştır. Araştırma sonuçları incelendiğinde; ilkokul düzeyinde öğrenim gören ve tek ebeveynle yaşayan çocukların fiziksel, sosyal-duygusal ve akademik gelişimlerine yönelik gözlem ve görüşler ile ilgili bazı bulgular saptanmıştır. Bölünmüş aile üyesi çocuklarda sosyal-duygusal açıdan, sevgi, güvenlik, düzen gibi temel ihtiyaçların giderilmediği durumlarda; kaygı, korku, içine kapanıklık, umutsuzluk, geçmişe duyulan özlem gibi duyguların spesifik olarak ortaya çıktığı görülmüştür. Yine bu çocuklarda yalnızlık duygusu oluştuğu, kendini görünür kılma adına istenmeyen davranışlar sergiledikleri ortaya çıkan sonuçlardan bazılarıdır. Araştırma sonuçlarında bakım veren ebeveyn(ler)in çocuğun eğitiminde ve akademik başarısında öğrenmeyi destekleyen katkıyı veremediği ortaya çıkmıştır. Sürecin etkilerine bakıldığında, bu öğrencilerin akademik olarak daha düşük başarıya sahip ve sosyal becerileri daha zayıf olduğu görülmüştür. Bunun yanında, rehber öğretmenlerin bölünmüş aile üyesi öğrencilerin gereksinimleri doğrultusunda okula uyum ve sosyal yaşantılarına örtük destek sağlamalarında

ki rolleri (yönlendirme) eksiklikleri giderilmelidir. Rehber öğretmenler pedagojik yaklaşımlar konusunda daha etkin olmalıdır. Araştırma sürecinde; bölünmüş aile üyesi çocukların iyi oluşlarına yönelik uygulamalar yapılmış, öncelikle bu çocukların gereksinimleri tespit edilmiştir. Ardından bu gereksinimler doğrultusunda çözüm odaklı etkinlikler planlanmıştır. Spor etkinliği ile; bireysel ve takım halinde hareket etmenin önemine dikkat çekilerek beden ve zihin koordinasyonu ekseninde var olan kişisel performansın açığa çıkarılmasına zemin hazırlanmıştır. Müzik etkinliği ile; koro olarak söylenen eserlerle birlik, bütünlük ve karşılıklı güven duygusunun oluşmasına zemin hazırlanmış, solo söylenen eserlerle de öğrencilerin arkadaşları ve aileleri karşısında özgüven ve kendini ifade etmesine olanak sağlanmıştır. Rehberlik etkinliği olarak; “Çocuğumla İletişim” konulu seminer aracılığıyla aile-çocuk arasındaki ilişki geliştirilmiştir. Resim etkinliği ile; uzman bir psikoterapist tarafından öğrencilere “Aile Resmi Testi Çalışması” yaptırılarak; çocukların aile algılarını analiz edilerek, duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarına yönelik tespitlerde bulunulmuştur. Yapılan etkinlikler sonucunda yeni kazanımların oluşması, paylaşımlarda bulunma, birlikte vakit geçirme, aile bağlarının güçlenmesi gibi olumlu sonuçlar da ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada bölünmüş aile üyesi çocukların iyi oluşlarının sağlanması; sosyal ve ruhsal olarak ihtiyaçlarının giderildiği bir yaşam alanına sahip olmaları ile ilişkili olduğu gözlem ve görüşler arasındadır.

Anahtar sözcükler: *aile bütünlüğü, görüş ve tutum, iyi oluş*

Değerler Eğitimi Açısından Vatan ve Millet Sevgisinin Kazandırılması: Ömer Seyfettin Öyküleri

Bariş Serhat IŞIK¹, Zehra Kurt KAYA², Ali BAYDAR³, Fatma TÜRKMEN⁴, Zeynep Sonay AY⁵

¹ Okul Müdürü-Uzman Öğretmen, Şehit Cihan Bayık Ortaokulu, turkardahan@hotmail.com

² Dr., Uzman Öğretmen, Şehit Cihan Bayık Ortaokulu, zehrakurtkara@gmail.com.

³ Uzman Öğretmen, Şehit Cihan Bayık Ortaokulu, alibaydar@hotmail.com.

⁴ Uzman Öğretmen, Şehit Cihan Bayık Ortaokulu, ftkmly@gmail.com

⁵ Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü, sonayp@gmail.com.

Özet

Çağdaş uygarlığın gerektirdiği değerler oluşturmada ve geliştirmede; yaratıcı düşünen, araştıran bireyler önemli bir yer tutmaktadır. Bu bireylerin bilgi yanında değerler yoluyla kendilerini donatmalarında "okumak" en etkili araçlardan biridir. Şehir hayatının yoğunluğu ve karmaşası içinde okuma alışkanlığı yoluyla değerler eğitimi ve değer aktarımı olmazsa olmazlardan biri olarak durmaktadır. Değerleri okumak, okuduğu değerleri anlamak, anladığını davranışa dönüştürmek yoluyla kazanımlar elde edilmektedir. Değerlerin kazanılmasında öğrencilerin düzeylerine uygun zevk alabilecekleri olay yazıları okuyarak işe başlamaları önemlidir. Milli değerlerin öğrencilerde bulunmasını önemseyen okulumuz, öğrencilerin okuması gereken öyküleri belirlemiş, bu öykülerin okunmasını denetimli ve sürekli duruma getirebilmek için okuma saatleri ayarlamıştı. Bu okuma saatlerinde öğrencilerin çağdaş değerlerle donanmaları yanında kendilerine, ülkemize, ailelerine karşı olumlu duygular geliştirebilecekleri milli değerlerle donanmaları amaçlanmıştır. Toplumların ve bireylerin gelişiminin ana kaynağı eğitimidir. Eğitim ise son zamanlarda bireyler değerler eğitimi yoluyla donatmak istemektedir. Çünkü karşılaşılan sorunların temelinde eğitimsizlik yanında değer yoksunluğu da çok açık olarak göze çarpmaktadır. Ülkemizin uzun yıllardır uğraştığı terör sorunu bunun en baştaki örneklerinden biridir. Öğrencilerimizin çağın gerektirdiği değerlerle donatılması, öz güven sahibi, kendine ve ülkesine yararlı bireyler olarak yetişmesi için okuma saatlerinde vatan ve millet sevgisi kazandırarak öykülerin okunması yönünde çalışmak önemlidir. Bu yönüyle değerler eğitimine yer veren olay yazıları iyi bir model oluşturacaktır. Mustafa Kemal Atatürk'ün dediği gibi: "Tahsili ve terbiyesi mükemmel olan ulusların eğitilmesi kolay, tutsak edilmesi zordur." Çocukların okudukları metinler onlar için birer dil örgüsünden oluşan modeldir. Bu modeller yoluyla çocuklar edindikleri değerler yoluyla insanın ve yaşamın gerçekliğini tanırlar, özdeşim kurarlar. Okullarda verilen değerler eğitiminin amacı, toplumun çoğunluğu tarafından benimsenmiş değerlerin sürekliliğini ve yeni kuşaklara kazandırılmasıdır. Ülkemizde 2017 yılından sonra yenilenen farklı alanlardaki öğretim programlarına dolaylı veya doğrudan değerler eğitimi dâhil edilmiş ve daha düzenli olarak ele alınmaya başlanmıştır. Bu çalışma da değerler eğitimi açısından Ömer Seyfettin'in seçme öykülerinin, vatan ve yurt sevgisinin kazandırılmasındaki etkililiğini incelemek amaçlanmıştır. Araştırma, eylem araştırması yaklaşımı ile yürütülmüştür. Eylem araştırmaları, uygulayıcının doğrudan kendisinin ya da bir araştırmacı ile birlikte gerçekleştirdiği, okulda gözlemlendiği bir sorunu anlamaya, çözmeye dayalı yapılandırılmış, uygulama, veri toplama ve inceleme sürecini içeren bir araştırma yaklaşımıdır. Bu yaklaşımda, araştırmacı belirlenen sorunun içinden bir kişidir. Çalışmada

araştırma topluluğunu; Okul Müdürü, Türkçe öğretmenleri ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni oluşmaktadır. Araştırmada Ömer Seyfettin'in Pembe İncili Kaftan, Yalnız Efe ve Forsa adlı kitapları, üç hafta boyunca Türkçe öğretmenleri tarafından okutulmuştur. Kitaplar okunmaya başlamadan öğrencilerden vatanseverlik ve yurt sevgisi konulu bir öykü oluşturmaları istenmiştir. Tüm öykü kitaplarının okunmasından ardından aynı yönerge ile başka bir öykü daha oluşturmaları istenmiştir. Öğrencilerin vatanseverlik ve yurt sevgisi değerleri ile ilgili kazanımlara ulaşma durumları öğrencilerin yazdıkları iki öykü aracılığı ile değerlendirilmiştir. Araştırmanın katılımcıları, okulun 6. sınıflarından belirlenen bir şubenin 21 öğrencisidir. Çalışmanın veri toplama aracı öğrencilerin yazdıkları hikâyelerdir. Ömer Seyfettin öykülerinin tüm öğrenciler tarafından okunmasından önce ve sonra öğrencilerden öykü oluşturma formuna birer hikâye yazmaları istenmiştir. Hikâye oluşturma formunda, kısa bir yönerge ile yazmaları gereken öykünün vatan ve yurt sevgisi temalı olması gerektiği bilgisi verilmiştir. Yazılan hikâyeler içerik analizi ile kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmadan elde edilen ilk bulgular ışığında öğrencilerin vatan sevgisini öncelikle vatan savunması, vatan uğruna ölmek, düşmana karşı savaşmak, askerlik yapmak, şehitlik, gazilik gibi temalarla ilişkilendirmişlerdir. Öğrenciler ayrıca vatanla ilgili olarak kahramanlık, fedakârlık, cesaret, çaba, yardımseverlik, merhamet, minnettarlık, kararlılık, umut, gurur gibi değerlere vurgu yaptıkları belirlenmiştir. Ayrıca, Vatan sevgisini anlatırken özellikle Atatürk ve Kurtuluş Savaşı'na atfen, cephe, kağı, komutan, asker, zafer gibi sözcüklerden de sıkça yararlandıkları görülmüştür.

Anahtar sözcükler: değerler eğitimi, vatan ve millet sevgisi, ortaokul öğrencileri, Ömer Seyfettin hikâyeleri, hikâye okuma ve yazma

Hasanoğlan Fatih MTAL Öğrencileri Örneğinde Kitap Okuma Sevgisi ve Alışkanlığı Kazandırma

Leyla CEYLAN¹, Seher ERDOĞAN ÇELTİK²

¹ Okul Müdürü, Hasanoğlan Fatih Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, leyla.durukan00@gmail.com

² Dr. Öğr. Üyesi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, sehererdogan@gazi.edu.tr

Özet

Okuma alışkanlığı yaşam boyu öğrenmenin temelidir. Yaşam boyu öğrenen bir kişi olmak için okuma eyleminin düzenli olarak gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu eylemin düzenli ve devamlı biçimde sürdürülmesi ve alışkanlık haline getirilmesi ise okumaya karşı geliştirilen olumlu tutuma bağlıdır. Geliştirilecek olumlu tutum ve davranışların oluşturulmasında ilk gençlik yıllarının önemi büyüktür. Hasanoğlan Fatih MTAL öğrencileri ile 2022-2023 öğretim yılı boyunca sürdürülen kitap okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırma projesiyle öğrencilerin; kitap okuma sevgisi, alışkanlığı ve oranlarının artırılması, Türkçe'yi etkili ve doğru kullanmalarının sağlanması, çeşitli yazar ve eserleri tanınmaları, okul kütüphanesini aktif kullanmaları, öğretmen ve idari personelin öğrencilere model olması amaçlanmıştır. Araştırmada nicel ve nitel süreçlerin birlikte işletildiği karma yöntemden yararlanılmıştır. Nicel boyutta proje sürecinden önce ve sonra öğrencilere uygulanan “Ortaöğretim Öğrencilerinin Okumaya Yönelik Tutum Ölçeği (Akkaya ve Özdemir 2013)” kullanılmıştır. Nitel boyutta ise araştırmacılar tarafından geliştirilen ve uygulama sürecinden sonra bütün öğrencilere uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşmeler yüz yüze gerçekleştirilmiş, elde edilen veriler not alma yöntemiyle kayıt altına alınmıştır. Ölçekten elde edilen veriler SPSS yazılımı yardımıyla yüzde-frekanslar bazında analiz edilmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler ise geleneksel yöntemle içerik analizine tabi tutulmuştur. Nicel ve nitel boyutlardan elde edilen bulgular okuma tutumuna ilişkin alt maddelerin her biri için birlikte yorumlanmış ve değerlendirilmiştir. Projeye 9, 10, 11, 12. sınıfta öğrenim gören 41 öğrenci ile 20 öğretmen ve idari personel katılmıştır. Proje, öğrencilerin tamamına yönelik geliştirildiğinden ve kontrol grubu olarak kullanılacak öğrenci kalmadığından sadece deney grubu ile yürütülmüştür. Bu açıdan araştırma kontrol grupsuz, öntest-sontest uygulamalı yarı deneysel bir çalışmadır. Projenin uygulanması sürecinde öncelikle öğrenci ilgi ve beklentilerine uygun kitap alımı yapılmıştır. Temin edilen ve okul kütüphanesinde yer alan kitaplardan öğrencilerin kitap seçimi yapılması sağlanmıştır. Günde bir ders saati okuma için ayrılmış, ilgili saatte tüm öğrenci, öğretmen ve idari personel kitap okuma faaliyetine katılmıştır. Proje kapsamında her ay farklı bir okuma etkinliği gerçekleştirilmiştir. Açık havada okuma, kütüphanede okuma, Ankara Millet Kütüphanesi ziyareti, akademik danışman tarafından yapılan anlayarak hızlı okuma, okunan kitaplarda geçen bir sahenin öğrenciler tarafından resim olarak çizilmesi, okunan kitapta geçen paylaşmaya değer yerlerin paylaşılması, kitaplarla ilgili ses yayını (podcast) yapılması bu etkinliklerden bazılarıdır. Araştırmadan elde edilen bulgularda uygulanan ön-test ve son-test sonuçları arasında öğrencilerin okuma alışkanlığı ve okumaya karşı tutumlarında pozitif yönde bir değişim olduğu söylenebilir. Ölçek üzerinde yapılan betimsel analizlerde öğrencilerin; 55 ile 128 arasında değişen ve 96,90 olan ortalama ön-test puanları, son-testte 99 ile 150 arasında değişen, 123,73 ortalama puana yükselmiştir. Böylece proje sonucunda öğrencilerin kitap sevgisi, okuma alışkanlığı ve okumaya karşı olumlu tutumlarında %28'lik bir artış sağlandığı görülmektedir. Ayrıca ön-testte 18,62 olan standart sapma miktarının son-

testte 11,44'e düştüğü görölmektedir. Bu durum öğrencilerin pozitif yönde birbirleriyle daha fazla benzeştiğini, aralarındaki ortalama farkın azaldığını göstermektedir. Özellikle ölçekten alınan en düşük puanın (55'ten 99'a çıktığı) yükselişi standart sapma puanıyla birlikte değerlendirildiğinde okuma alışkanlığı çok düşük ve okumaya karşı tutumu durağan ya da olumsuz olan öğrencilerin projeden daha fazla fayda gördüğü, alışkanlık ve tutumlarında büyük artışlar olduğu anlaşılmaktadır. Yararlanılan tutum ölçeğinin alt boyutları olan; 1. Yarar (okumayı yararlı görme), 2. Alışkanlık (okumayı alışkanlık haline getirme), 3. Adanma (okumayı yaşamının bir parçası haline getirme), 4. Gerçeği aşma (okumaktan mutluluk duyma, zevk alma) maddelerinin tamamında ön-test ve son-test ölçek puanları arasında pozitif yönlü anlamlı bir fark olduğu görölmüştür. Elde edilen olumlu değişim okulun bütün sınıfları (9-12) ve öğrencileri için geçerli olmuştur. Öğrencilerle yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara göre öğrencilerin eskisine göre; kitaba ve okumaya karşı daha olumlu tutum içinde oldukları, kendi istekleriyle daha fazla kitap okudukları, okul kütüphanesinden daha fazla yararlandıkları, düzenli okuma alışkanlığı olmayan birçok öğrencinin kitap satın alarak okumaya başladığı görölmüş, okuma saati uygulamasının öğrenciler için verimli geçtiğini sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgulara dayalı olarak; 9-12. sınıf öğrencilerine yönelik yürütölen kitap okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırma projesinin beklenen etkiyi oluşturduğu, öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı ve tutumunda önemli ölçüde gelişim sağlandığı, özellikle kitap okuma alışkanlığı olmayan ve okumaya karşı durağan bir tutum içinde olan öğrencilerin projeden daha fazla fayda gördüğü sonucuna ulaşılmıştır. Projeden beklenen sonuçların alınmasında; kitap okuma konusunda öğrenci ve okul personelinin yüksek katılımının, sağlanan ve sürdürölen devamlılığın, düzenlenen ilave etkinliklerin ve öğrencilerin ilgi, beklentilerine uygun kitap seçiminin etkili olduğu düşünölmektedir. Bu çalışmanın başka okullarda daha yüksek katılımıla benzer biçimde ya da kontrol grubu kullanarak projenin öğrenciler üzerindeki katıksız (başka değişkenlerin etkilerinden arınık) etkisinin göröleceği biçimde uygulanmasının uygun olacağı değerlendirilmiştir.

Anahtar sözcükler: okuma, okuma alışkanlığı, okuma sevgisi, okuma alışkanlığı kazandırma

Nitelikli Okuma Bağlamında Ortaöğretim Öğrencilerindeki Eser-Mekân İlişkisi Üzerine Bir İnceleme

Seyit DURAN¹, Mehmet KARA², Mevlüt SAĞLAM³

¹ Okul Müdürü, Şentepe Şehit Volkan Canöz Anadolu Lisesi., sytduran@hotmail.com

² Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi, fmk48@gmail.com

³ Öğretmen, Şentepe Şehit Volkan Canöz Anadolu Lisesi., msaglam1432@gmail.com

Özet

Öğrenmek için okumada öğrencilere nitelikli bir okuma eğitiminin verilmesi, bu süreçte yazılı metnin içeriğini keşfetme, anlama, bilgileri araştırma, yorumlama, öğrenme gibi becerilerin kazandırılmasına ağırlık verilmektedir. Bu becerilerle öğrencilerin sürekli okuması, öğrenmesi ve kendini hayat boyu geliştirmesi amaçlanmaktadır. Yaşanılan kente dair edebi eserlerin varlığını ve estetik değerini kavramak okuma kültürüne farklı bir bakış kazandıracağı düşünülmektedir. Günümüz eğitim yaklaşımı olan yapılandırıcı yaklaşıma göre okuma eğitimi sürecinde geliştirilecek beceriler üç aşamada ele alınmaktadır. Bunlar görme, anlama ve zihinde yapılandırma olmaktadır. Öğrenmek için okumada bu aşamalara ve gerekli becerileri kazandırmaya dikkat edilmektedir. (Güneş, 2017, s. 9) Okuduğunu görme/keşfetme veya gördüğüne/keşfettiğine dair okuma, okuma kültürünün içselleştirilerek daha kalıcı olacağına inanılmaktadır. Yaşantıların okuma becerisinde etkili olması gibi okuma da yaşamı etkilemektedir. (Coşkun, 2003, s. 102) Okuma kültüründe nitelik kavramının belirlenmesi eser ve türünün seçimini daha da kolaylaştıracak; verimli bir zaman geçirilmiş olacaktır. Böylece okurda bıraktığı estetik hazzın kalıcılığı uzun sürecektir. “Eser- mekân ilişkisi ortaöğretim öğrencileri arasında nasıl algılanıyor? Anlatılan mekân/mekânlar ile gördüğünü mekânlar örtüşüyor mu ya da ne kadar örtüşüyor?” sorularına cevap aramak ve verilen cevaplar neticesinde elde edilen verileri doğrultusunda Ahmet Hamdi Tanpınar’ın Beş Şehir eserindeki “Ankara” bölümü üzerinde değerlendirmek. Çalışma alanı, “Beş Şehir”deki Ankara bölümü ile sınırlandırılmıştır. Böylece nitelikli okumanın ne olduğunu anlamak ve geri dönüşleri görebilmek için bir eserin incelenmesiyle öğrencilerin yaşadığımız çevrenin edebiyat dünyasındaki yerini, ağırlığını, idealize ettiği estetik gerçekliğin farkına varmalarını sağlamaktır. Gerçek veya kurmaca mekanların günümüz gerçekliği ile ne kadar örtüştüğü veya yaşadığını yerinde tespit ederek eser-mekân ilişkisini kavramalarını sağlamak. Okunan eserin etkin ve kalıcı olarak öğrenilmesini sağlamak. Bu çalışma nitel araştırma modelindedir. Çalışma dört aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşamada öğrencilerin nitelikli okumanın anlamını bilip bilmedikleri ve buna ihtiyaç duyup duymadıkları belirlenmiştir Bunun için öğrencilere görüşme formu ile açık uçlu sorular sorularak nitelikli okumanın sorgulanması yapılmıştır. Bu formdan çıkan sonuçtan hareketle araştırmanın amacına uygun bir eser seçimi yapılmıştır. İkinci aşamada seçilen eserdeki mekanlar belirlenmiş ve bu tespit edilen mekanlara geziler düzenlenmiştir. Bu aşamada nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman incelemesine tabi tutulmuştur. Üçüncü aşamada eserdeki mekanlar belirlenmiş ve bu tespit edilen mekanlara geziler düzenlenmiştir. Gezilen yerlerle ilgili, eserde geçen ifadeler değerlendirilmiş ve gezi bitiminde son değerlendirmeler yapılmıştır. Bu aşamada gözlem tekniğinden ve nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman incelemesi yönteminden

yararlanılmıştır. Dördüncü aşamada gezilen yerlerle ilgili, eserde geçen ifadeler değerlendirilmiş ve gezi bitiminde son değerlendirmeler yapılmıştır. Araştırmanın evreni ve örneklemini 2022-2023 eğitim ve öğretim yılı güz döneminde Şentepe Şehit Volkan Canöz Anadolu Lisesi 11.sınıflarından seçilen 17 öğrenci oluşturmuştur. Seçilen öğrencilerden nitelikli okumaya dair yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak veri toplanmıştır. Veriler iki uzmanın görüşüne sunulurken gerekli değerlendirmeler yapılmıştır. İkinci aşamada; seçilen eserdeki mekanları belirlemek için Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Beş Şehir adlı eseri veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Üçüncü aşamada veriler, gezilen yerlerle ilgili, eserde geçen ifadeler hakkında öğrencilerle yüz yüze yapılan görüşmeler yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış form aracılığıyla elde edilen veriler, betimsel analiz ile değerlendirilmiştir. Betimsel analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış biçimde okuyucuya sunmaktır. Bir eylem araştırması olan bu çalışmada, bir sosyal soruna çözüm getirerek daha iyi bir duruma ulaşmaya; bireylerin kişisel ve mesleki gelişimlerini sağlamaya odaklanılmıştır. Bu bağlamda, seçilen Beş Şehir adlı eserin, belirlenen gönüllü öğrenciler tarafından okuması yapılmıştır. Eserde ismi geçen mekân tespitleri yapılmış, ilgili mekanlar gezilerek esredeki anlatım gerçekliği ile günümüzdeki gerçekliği kıyaslanmıştır. Seçilen öğrenci grubuna yönelik, iki haftalık okuma sürecinin ardından yapılan değerlendirmede, okunan eserin bütün öğrenciler tarafından beğenildiği, yazara özgü bazı ifadelerin kavranmadığı tespit edildi. Beş Şehir'in Ankara bölümündeki mekanların gezilerek mekâna özgü tespit ve değerlendirmelerin olduğu ilgili bölümlerin yerinde yeniden okunarak proje danışmanı tarafından izah ve tahlili bütün öğrenciler tarafından mutluluk ve hayranlıkla takip edilmiş; yine böyle bir çalışma olursa gönüllü olacakları söylenmiştir. Günün sonunda, yaşadıkları şehri anlatan veya benzeri eserleri okumaya devam edeceklerini; eğer giderlerse okudukları eserde anlatılan diğer kentlere dair detayları ve tasvirleri de yerinde mutlaka göreceklerini beyan etmişlerdir. Farkında olmadığımız nice paha biçilemez değerlerin veya kültürel mirasların, estetik bir dil ve kültürel derinliklere haiz bir tefekkürle anlatıldığında hem farkındalığı artırdığını hem de okuma ve görmenin kalıcı hale geldiği görülmüştür. Edebi eserlerde, eserin yazıldığı dönemde kentlere dair gerçek mekânların tespiti ve yerinde görülmesi, kurmaca ile gerçek arasındaki farkın belirlenmesi, tarihi miras/emanet niteliğindeki mekanların, yerlerin günümüzdeki durumu, orijinalliği ya da uğradığı değişikliklerin kavranması, mukayese edilmesi kitap okumaya ve okuma kültürüne katkıda bulunduğu tespit edilmiştir.

Anahtar sözcükler: eserde tarihi/mimari mekân, betimleme, Beş Şehir, Ankara

Lise Öğrencilerine Doğru ve Eleştirel Okuma Becerileri Kazandırma Üzerine Bir Durum Çalışması

Salih DELEN¹, Erol DURAN², Burçin İZGİ³

¹ Okul Müdürü, İbn-i Haldun Anadolu Lisesi, sdelen15@gmail.com

² Prof. Dr., Uşak Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, erolduran@comu.edu.tr

³ Öğretmen, İbn-i Haldun Anadolu Lisesi, burcin.ddk@gmail.com

Özet

Yazının bulunması ile gelişen medeniyet seviyesinde okumak, her insan, her ülke ve her kültür için önem arz etmektedir. Ülkelerin gelişmişlik düzeyleri ile paralel düşünülen okuma profilleri ve okuma alışkanlıkları, üzerinde hassasiyetle durulması gereken bir konudur. Son yıllarda teknolojinin gelişmesiyle birlikte bilgi kolaylıkla elde edilebilmektedir. Ancak gençlerin teknolojiyi, okumak ya da bilgiye ulaşmak için kullanmadıkları fark edilmiştir. Okulumuz, okumanın bilincinde olarak okuma kültürünün geliştirilmesi ve yerleştirilmesi amacıyla bir proje hazırlanmıştır. Öğrencilerimizin okuma düzeyleri ve eleştirel düşünerek kendilerini ifade etmelerinin sınavlardaki başarılarına yansımaları gözlemlenmiştir. Elde edilen verilerde sınav başarı durumlarının düşük olması probleminden yola çıkarak sebeplerini araştırma ve çözüm bulma amacı ile bu proje başlatılmıştır. Projenin problem cümlesi ‘lise öğrencilerinin doğru ve eleştirel okuma beceri durumları nedir?’ Öğrencilerin doğru okuma yöntemlerini ne düzeyde bildikleri, okuma ve okuduğunu anlama becerilerinin seviyesi, ne sıklıkla kitap okudukları ve kitap okumaya ortalama olarak ne kadar süre ayırdıkları alt problemleri oluşturmaktadır. Projenin temel amacı, bireylerin konuşma, düşünme, kendini ifade edebilme gibi becerilerini geliştirilmek, bu becerilerin akademik başarıyı olumlu yönde etkilemesini sağlamak, hedefini gerçekleştiren ve toplumun gelişmesine hizmet eden bireyler yetiştirmektir. Projeye 9-10-11-12. sınıfa devam eden 646 kız ve 465 erkek öğrenci olmak üzere 1111 öğrenci ve okulumuz öğretmenleri katılmıştır. Bu çalışmada veriler, nicel araştırma yöntemlerinden anket tekniği kullanılarak ön test-son test uygulaması ile elde edilmiştir. Nicel araştırma, gözlem yapmaya olanak sunan, verileri sayısal olarak ifade etmeyi sağlayan bir yöntemdir. Proje hazırlanırken farklı etkinlikler ile çalışılmıştır. Bu etkinliklerden ilki “Kitap Çemberi” olmuştur. Hazırlanan etkinlik öğretmen ve öğrenciler ile birlikte uygulanmıştır. Etkinlik için gönüllülük esasına dayalı ve okumayı seven öğrenciler seçilmiştir. Her ay için bir kitap belirlenmiştir. Kitabı okumaya başlamadan önce öğretmen ve öğrenciler farklı bakış açıları elde etmek için kendilerine rol verilmiştir. Belirlenmiş rollere göre okumalar tamamlamıştır. Her ayın sonunda seçilen kitaplarla ilgili toplantılar yapılmış ve kitap tartışılmıştır. Tartışmaların sonunda öğrenciler ve öğretmenler hem bilmedikleri konular ile ilgili yeni bir bilgi edinirken hem de kitabı farklı açılardan değerlendirme imkanına sahip olmuşlardır. Ön test ve son test uygulamaları kitaplar okunmadan önce ve çalışmanın sonunda yapılmıştır. Proje kapsamında uygulanan bir diğer etkinlik ‘Öğretmenimiz Ne Okuyor?’ olmuştur. Bu etkinlikte okulumuz öğretmenlerinin okudukları kitaplarla ilgili her ay bir pano hazırlanmıştır. Panoyu hazırlamaktaki amaç, öğretmenlerin kitap okumaya zaman ayırdıklarının farkındalığını oluştururken öğrencinin ilgi alanına yönelik kitaplar hakkında öğretmeni ile tartışmasını sağlamak olmuştur. Etkinlikte öğretmeni

ile aynı kitabı okuyan öğrencilerin önemli ölçüde katılımı olduğu saptanmıştır. Araştırmada öğretmenlerin etkinlikte yer alması öğrencilerin bakış açısında anlamlı fark bulunmuştur. Sürecin sonunda olumlu tutum gösterdikleri saptanmıştır. Projede farklı yaş gruplarının bulunması, farklı bakış açılarının gelişimine katkı sağlamaktadır. Kitap okuma alışkanlığı olmayan %30 ve kararsız kalan %50 olan öğrenci grubunun çalışma ile birlikte kitap okumaya olumlu tutum sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca çalışma sonucunda öğrencilerin, düzenli okuma, okuduğunu anlama, kendini ifade etme becerilerini kazandıkları bulgular arasında yer almaktadır. Bütün bu bilgilere ek olarak, proje kapsamında “öğretmenim ne okuyor?” çalışmasının öğrencilerde merak uyandırdığı, benzer kitapları okudukları gözlemlenmiştir.

Anahtar sözcükler: okuma alışkanlığı, okuma becerisi, eleştirel düşünme, eleştirel okuma, işbirlikçi yaklaşım

STEM Uygulamaları Yoluyla Öğrencilerin Çevre Farkındalıklarının Geliştirilmesi

Abdulkadir BAYTEMİR¹, Engin KARAHAN²

¹ Okul Müdürü, TSK Mehmetçik Vakfı Hafize İhsan Payaza İlkokulu ve Ortaokulu, kadirbaytemir2047@gmail.com

² Doç. Dr., Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi, enginka@metu.edu.tr

Özet

STEM eğitim yaklaşımı gerçek yaşam problemleri yoluyla Fen, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik disiplinlerinin entegrasyonu fikrine dayanan güncel bir eğitim yaklaşımıdır (Bybee, 2013). Bu yaklaşıma göre öğrenciler bir problem çözme sürecinde dört disipline dönük bilgi ve becerileri edinebilme adına mühendislik tasarım süreçlerini uygular ve problemin çözümüne dönük tasarımlar gerçekleştirir. STEM eğitim yaklaşımı öğretim programına entegre öğrenme etkinlikleri ile uygulanabildiği gibi ders dışı öğretim uygulamalarını da temel alabilmektedir. Bu çalışmada, okuldaki farklı branş öğretmenlerinin desteğiyle öğrenciler STEM kapsamındaki derslerde öğrendikleri bilgi ve becerileri mühendislik tasarım ilkeleri doğrultusunda geliştirilmiş bir ders dışı öğretim etkinliğinde işe koşmuşlardır.

Bu çalışmada öğrenciler okul bahçesinde belirledikleri bir alanda bir bahçe tasarlamış, bu bahçede bitki yetiştiriciliği yapacaklar ve süreçte bilimsel veri toplayarak analiz etmişlerdir. Bu kapsamda, Fen, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik disiplinlerine dönük içerikleri öğretmenlerinin rehberliğinde işe koşmuşlardır. Örneğin, Fen Bilimleri dersi kapsamında gözlem yoluyla bilimsel veri toplama, Matematik dersi kapsamında uzunluk ve alan hesaplama, Teknoloji kapsamında dijital araçların kullanımı, Mühendislik kapsamında ise tasarlama ve tasarımın verimini artırma gibi becerilere odaklanmışlardır. Çalışmada öğrencilerin süreç içerisinde STEM odaklı disiplinlerarası beceriler ve çevre farkındalığı kazanması amaçlanmaktadır. Şehir merkezinde yaşayan öğrencilerin çevre odaklı deneyimlerden mahrum kalması ve formel öğretim süreçlerinde bilgi odaklı deneyimlerin ağırlıklı olması, bu çalışmadaki deneyimlerinin önemini ortaya koymaktadır.

Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden eylem araştırması uygulanmıştır. Eylem araştırmasında, eğitim ortamlarında karşılaşılan bir probleme çözüm geliştirme ve bu çözümün etkililiğini belirleme amaçlanmaktadır (Norton, 2007). Eylem araştırmaları yerel sorunları çözmeye odaklanır ve araştırmacı sorun bağlamının içinden bir kişidir. Şehir merkezinde yaşayan öğrencilerin çevre odaklı deneyimlerden mahrum kalması ve formel öğretim süreçlerinde bilgi odaklı deneyimlerin ağırlıklı olması öğrencilerin çevre eğitimi bağlamında disiplinlerarası beceriler edinmesine engel olmaktadır. Bu soruna çözüm olarak okul idaresi ve öğretmenleri birlikte çalışarak bir eylem planı hazırlamışlardır. Dolayısıyla, çalışma işbirlikçi eylem araştırması olarak tasarlanmıştır.

Araştırma sürecinde nitel veri toplama araçlarından yarı-yapılandırılmış görüşmeler, öğrenci ürünleri ve gözlemler kullanılmıştır. Süreç sonunda çalışmaya katılan öğrenciler ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, sürece katılan öğretmenler düzenli olarak gözlem notları tutmuşlardır. Son olarak ise süreç içerisinde öğrencilerin kullandığı öğrenme materyalleri, notları ve tasarım ürünleri toplanmıştır. Çalışmanın verileri içerik

analizi yoluyla analiz edilmiştir. Elde edilen kod, kategori ve temalar hiyerarşik bir yapıda sunularak öğrencilerde meydana gelen değişim ortaya konulmuştur. Ayrıca, görüşmelerden elde edilen öğrenci ifadeleri, öğretmen gözlemleri ve dokümanları analizi ile veri çeşitlemesi gerçekleştirilecek ve çalışmanın güvenilirliği sağlanmıştır.

Çalışma grubumuz 3.ve 4.sınıflarda 105 öğrenci ile 4 öğretmenden oluşmaktadır. Çalışma grubumuz ile yapılan yüz yüze görüşmelerde öğrencilerin STEM etkinliklerine yabancı oldukları ve alışma sürecinin uzun olduğu görülmüştür. Öğrenciler en çok matematik ve fen disiplinlerinde zorlandıklarını belirtmiştir.

SONUÇ:

-Öğretmenlerin konuya yabancı oldukları gözlemlenmiştir. Öğretmenlerin müfredatı yetiştirmek zorunda olduklarından çalışmalara ayırdıkları sürenin kısıtlı olduğu gözlemlenmiştir. Yıllık müfredatta esneklik sağlanabilmelidir.

- Öğrencilerimizin lojman ve site ortamında yaşadıklarında ve çevre ile ilgili görevlilerin işini yaptıklarından çevre ile ilgili sorunlara karşı bilgi eksikliği ve duyarsızlık olduğu görülmüştür.

Anahtar sözcükler: STEM, çevre, problem

Yenilikçi Öğrenme Ortamlarındaki STEM Uygulamalarının Öğrenci

Güntaç YILMAZ¹, Ayfer ALPER², Canan HAN³, Sultan TÜRKAN⁴, Betül GÜL⁵

¹ Okul Müdürü, Ticaret Odası Ortaokulu, guntac86@gmail.com

² Prof. Dr., Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri, han06canan@gmail.com

³ Öğretmen, Ticaret Odası Ortaokulu, ayferalper@gmail.com

⁴ Fen Bilimleri Öğretmeni, Ticaret Odası Ortaokulu, sct0651@gmail.com

⁵ Matematik Öğretmeni, Ticaret Odası Ortaokulu, betulxgul@gmail.com

Özet

Teknolojik gelişmelerle birlikte ekonomide bilginin ağırlığının arttığı bilinmektedir. Bilgi ekonomisine ve toplumuna dönüşümde insan kaynağımızın bilimsel ve teknolojik açıdan ilerlemeyi sağlayabilecek niteliklere sahip olması büyük önem taşımaktadır. Söz konusu nitelikleri kazandırabilmek amacıyla bilgi ekonomisine dönüşmemiz gerektiği ve bunun için STEM (Fen, Teknoloji, Mühendislik, Matematik) eğitiminin çok önemli olduğu belirtilmektedir. STEM Eğitimi Fen (Science), Teknoloji (Technology), Mühendislik (Engineering) ve Matematik (Mathematics) alanlarını kapsayan yeni bir paradigmadır. FeTeMM eğitimi, çoğunlukla fen ve matematik disiplinlerine odaklanmakla beraber teknoloji ve mühendislik alanlarını içermektedir. Bu noktada belirtmek gerekir ki; STEM disiplinleri; STEM dışı disiplinlerle de kolaylıkla entegre olabilmektedir. Öte yandan, STEM gibi disiplinler arası metotların daha etkili bir biçimde uygulanabilmesi için öğrenme alanlarının da dönüşüme ihtiyacı bulunmaktadır. Bu kapsamda okulumuz FCL Active sınıfı, European Schoolnet (Avrupa Okul Ağı) tarafından akredite olarak yenilikçi öğrenme alanları listesinde yerini almıştır. Araştırmamızda; fen, matematik ve yabancı dil öğretimindeki güçlükler göz önüne alınarak bu disiplinleri kapsayan bir çalışma planlanmıştır. 13-14 yaş grubu öğrencilerde teknoloji destekli yenilikçi öğrenme ortamlarında STEM eğitimi kapsamında aktif öğrenme yöntemlerinin öğrencilerin tutumlarına etkisi incelenmiştir. ‘Geleneksel öğrenme ortamlarında eğitim gören öğrencilerin tutumları ile yenilikçi öğrenme ortamlarında disiplinler arası aktif öğretim gören öğrencilerin tutumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?’ sorusuna cevap aranmıştır. Uygulamalı saha araştırması olarak tasarlanan bu çalışmada, probleme ait verilerin toplanması ve problemlerin çözümünde deneysel araştırma modeli kullanılmıştır. Ankara Mamak Ticaret Odası Ortaokulu 8. sınıf seviyesinde 60 öğrenci örneklem grubu olarak belirlenmiştir. 30 öğrenci kontrol, 30 öğrenci deney grubu olarak seçilip kontrollü deney yöntemi kullanılmıştır. Kontrol grubu geleneksel sınıf ortamında, deney grubu ise okul bünyesinde bulunan Future Classroom Lab Active adlı teknoloji destekli yenilikçi öğrenme ortamında ders yapmıştır. Her iki gruba tutum ölçeği uygulanmıştır. Uygulanan ön test ve son test verileri ile öğrencilerin öğrenme motivasyonu üzerindeki etkiler değerlendirilmiştir. 2022 Kasım ayı boyunca gerçekleştirilen 1. uygulamada, fen bilimleri disiplinine ait kazanımlar (Güneş sistemindeki gezegenleri birbirleri ile karşılaştırma, Gezegenleri Güneş’e yakınlıklarına göre sıralayarak bir model oluşturma), yabancı dil dersi kazanımlarını (Students will be able to make simple comparisons) pekiştirmek amacıyla kullanılmıştır. 2022 Aralık ayı boyunca gerçekleştirilen 2. uygulamada, matematik disiplinine ait kazanımların (verilere Uygun Grafik Türünü Belirleme, grafikler arasında dönüşüm yapma), yabancı dil dersi kazanımları (Students will be able to exchange information about

the Internet habits, students will be able to identify main ideas in short and simple texts about internet habits) pekiştirmek amacıyla kullanılmıştır. 2023 Ocak ayı boyunca gerçekleştirilen 3. uygulamada, matematik disiplinine ait kazanımların (Verilere Uygun Grafik Türünü Belirleme, Grafikler Arasında Dönüşüm Yapma), fen bilimleri disiplinlerine ait kazanımların (Mevsimlerin oluşumuna yönelik tahminlerde bulunma) yabancı dil dersi kazanımlarını (Students will be able to make simple comparisons between different tourist attractions, Students will be able to find specific information from various texts about tourism, Students will be able to design a brochure, advertisement or a postcard about their favorite tourist attraction) pekiştirmek amacıyla kullanılmıştır. Tüm uygulamalarda, 30 öğrenciden oluşan kontrol grubu ile geleneksel sınıf ortamında 40 dakikalık 4 ders süresince ders kitapları ve akıllı tahta desteğiyle çalışmalarını sürdürürken; 30 öğrenciden oluşan deney grubu, 6 farklı öğrenme alanından oluşan ve öğrencilerin farklı becerilerini geliştirmeyi hedefleyen yenilikçi öğrenme ortamı Future Classroom Active’de VR gözlükler, 3D kalemler, 3D Yazıcı, Greenscreen alanı gibi teknoloji desteklerinden faydalanarak aynı süreci tamamlamışlardır. 8/B ve 8/I sınıfı öğrencilerine uygulanan ön test çalışmasına göre Matematik ve Fen derslerine karşı tutumun olumsuz oluşu göze çarpmaktadır. Bununla paralel olarak 21. yüzyıl becerileri ve mühendislikle ilgili sorularda benzer tutum dikkate değerdir. Cevapları matematik dersi özelinde ele aldığımızda bu derse yönelik diğer derslere nazaran daha fazla zorlandıklarını fark edebiliyoruz. Bunun neticesinde matematikle ilgili bir kariyer planlamasından uzak oldukları aşikârdır. Matematik dersinin gelecekte kendileri açısından iyi olabileceğine dönük optimist bir bakış açısından uzak oldukları da tespit edilmiştir. 8/I sınıfı öğrencilerine uygulanan son test çalışmasına göre mühendislik ve teknolojiyle 21. yüzyıl becerilerine yönelik sorularına verilen cevaplarda ilgili sorulara yönelik yüksek puanlara (5 puan) yakın sonuçlar alındığı gözlenmektedir. Öğrenciler, gelişen ve dinamik bir dünyanın varlığından haberdardır. Bununla paralel olarak öğrencilerin matematik ve fen derslerine yönelik tutumları da ortalama ve üzeri puanlara yakın seyretmiştir. Kontrol grubu olan 8/B sınıfının öğrencilerinde ön ve son test sonuçlarına göre anlamlı ve belirgin bir değişiklik gözlemlenmemiştir. Ek olarak Future Classroom Active’de uygulamalı bir şekilde öğrenim gören 8/I sınıfı öğrencilerinin matematik ve fen derslerine yönelik tutumlarında anlamlı bir değişiklik olduğu barizdir (Örnek Soru: Matematik dersinde iyi bir öğrenciyimdir. Ön Test Sonucu Ortalaması: 2,43/Son Test Sonucu Ortalaması: 3,45). Salt okuldaki derslere yönelik değil bunların yansıması olan 21. yüzyıl becerilerinin öğrencilerce fark edilmesi uygulamanın başarılı olduğunun göstergesidir. Eğitimde yeni teknolojilerin kullanımının öğrenciler üzerinde olumlu bir değişim ve gelişim yaratması ön ve son test sonuçlarıyla karşılaştırmalı bir şekilde gözlemlenmiştir.

Anahtar sözcükler: yenilikçi öğrenme ortamları, STEM uygulamaları, öğrenci tutumu, kontrol grubu, deney grubu

FeTeMM Eğitiminin Ortaokul 6. Sınıf Öğrencilerinin Bilim Sınıfı ile İlgili İmajları Üzerine Etkileri

Zekeriya ŞENER¹, İlke ÇALIŞKAN², Ece KOÇER³, Esmâ SAÇAN⁴

¹ Okul Müdürü, Necip Fazıl Kısakürek Ortaokulu, nfkortaokulu@hotmail.com

² Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Eğitimi, ilkeonal@hacettepe.edu.tr

³ Dr., Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Eğitimi, ecekocer@gmail.com

⁴ Dr., Necip Fazıl Kısakürek Ortaokulu, esma193@hotmail.com

Özet

Bu araştırmanın amacı FETEMM eğitimini içeren etkinliklerden oluşan bir program çerçevesinde öğrencilerin bilime yönelik imajlarının nasıl geliştiğini ve değiştiğini tespit etmektir. Araştırmada hedef-kazanım, öğrenme-öğretme süreci ve ölçme-değerlendirme boyutları Demirel Modeli'ne uygun olarak tasarlanmış, FETEMM etkinliklerini içeren bir öğretim programı geliştirilip uygulanmış, etkinliklerin değerlendirilmesinde tamamlayıcı ölçme ve değerlendirme yaklaşımları kullanılarak sürecin öğrencilerin bilim sınıfı imajları üzerindeki etkileri belirlenmiştir. FETEMM eğitimi okul öncesi eğitimden yükseköğretime kadar tüm eğitim sürecini kapsayan disiplinlerarası bir yaklaşımdır. Teknoloji ve mühendislik alt yapısı ile disiplinler arası bakış ve bilgilerin hayata geçirilmesi mümkündür. FETEMM eğitimi sayesinde öğrenciler, zihinlerinde tasarladıklarını üretebilir ve öğrendiklerini farklı problem durumlarına taşıyabilirler (MEB, 2016). FETEMM eğitimi yapılandırmacı öğrenme ve öğrenci merkezli eğitimi desteklemektedir. Ürüne ve yeni buluşlara yönelik olması ile zihinsel süreç gelişimini, girişimciliği ve ürün geliştirme becerilerinin geliştirilmesini hedefler. Girişimcilik, risk alıp harekete geçme süreci olup üretim becerisi kazandırır. AR-GE, inovasyon, teknik altyapı sayesinde nitelikli işgücü açığının kapatılması amaçlanmaktadır (MEB, 2016). Ülkemizde FETEMM eğitiminin öncelikli olarak ele alınmaya başlanmasının nedenlerinden biri de uluslararası düzeyde becerileri ölçen TIMMS ve PISA gibi sınavların sonuçlarının beklenen düzeyde olmamasından kaynaklanmaktadır. 2015-2019 stratejik planına göre, FETEMM eğitimi alanında eğitim göreceği öğrenci sayısında artırma yapılmalı, AR-GE yatırımlarının desteklenmesi sağlanmalı ve öğrencilerin FETEMM eğitimi ile birlikte daha nitelikli eğitim alarak 21. Yüzyıl becerilerini edinmeleri amaçlanmaktadır (TUSIAD, 2014). Bu ihtiyaçlar çerçevesinde araştırmacı tarafından geliştirilen ve uygulanan bilim uygulamaları dersi için FETEMM merkezli bir öğretim programını içeren bir modelin uygulama sürecine katılan toplam 110 altıncı sınıf öğrencisinin, bu programın kullanımı ve etkililiğine ilişkin algılarının, modelin bilim sınıfı imajları üzerindeki etkisinin belirlendiği bu araştırma bir durum belirleme (case study) çalışmasıdır. FETEMM merkezli bir öğretim programı uygulanmadan önce ve uygulandıktan sonra öğrencilerin imajları üzerinde bir farklılık oluşturup oluşturulmadığı 3 temel ölçüt üzerinden değerlendirilerek yorumlanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın analizi için bağımlı gruplarda ki-kare (MC-NEMAR Testi) kullanılmıştır. Konusu FETEMM etkinliklerini içeren bir sınıf ortamı oluşturma olan imaj çalışması, FETEMM merkezli öğretim programının uygulandığı sürecin öğrencilerin FETEMM etkinliklerinin yürütüldüğü bir sınıf ortamı imajları üzerindeki etkilerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Uygulama öncesi ve uygulama sonrası bilimsel süreç becerilerinin kullanımı ile ilgili çizimler incelendiğinde uygulama öncesinde gözlem, sonuç çıkarma gibi

bilimsel süreç becerilerini yansıtan imajlar bulunmazken uygulama sonrası bu imajların yansıdığı görülmektedir. Bilimsel süreç becerileri testinden elde edilen bulgular da imaj çalışması bulgularını destekler niteliktedir. Uygulama öncesi ve uygulama sonrası çizim örnekleri incelendiğinde uygulama sonrası çizim örneklerinin fizik, kimya, biyoloji, astronomi ve yer bilimleri gibi farklı birçok disiplinin öğelerini içerdiği görülmektedir. FETEMM etkinliklerinin disiplinlerarası bir yaklaşım ile bütünleşmiş olması araştırmanın bu bulgusunu desteklemektedir. Çorlu ve Aydın (2016) ise yaptıkları çalışmada FETEMM eğitimi değerlendirmek için öğrencilerin öz değerlendirmeleri ve bilimsel araştırma seviyelerinin öğretmenler tarafından değerlendirmeleri kullanılmış ve çalışma sonuçları, öğrencilerin becerilerindeki gelişimin düşükten orta seviyeye doğru olduğunu göstermiştir. Kariyer bilincini yansıtan öğeler görsel olarak öğrenci çizimlerine sıklıkla yansımamıştır. Bu nedenle de uygulama öncesi ve sonrası anlamlı bir fark bulunmamıştır ancak seçilen bazı çizimlerde öğrencilerin buluş yapan bilim insanlarına yer verdikleri görülmektedir. Dieker, Grillo ve Ramlakhan (2012) yaptıkları çalışmada, sanal ve simülasyona dayalı FETEMM yaz kampının, alanlarında yetenekli lise öğrencilerinin FETEMM mesleklerine yönelmelerini etkilediğini sunmuşlardır. FETEMM eğitimi bu alanlarda oldukça etkili olmaktadır. Bu nedenle bu konuda öğretmenlere hizmet içi eğitimlerin artırılması gerekmektedir. Ayrıca STEM eğitimi programın bir parçası haline getirilerek bütün disiplinlerle ilişkilendirilmelidir. Bilim uygulamaları gibi seçmeli derslerde STEM merkezli bir öğretim programına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu derste uygulanmak üzere bir program hazırlanması gerekmektedir.

Anahtar sözcükler: *FeTeMM eğitimi, bilimsel süreç becerileri, imaj çalışmaları*

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Kapsayıcı STEM Uygulamalarına Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesi

Funda ÜNAL¹, Betül YILMAZ ATMAN²

¹ Okul Müdürü, Şehit Mustafa Solak Anaokulu, fundabicer@yahoo.com
² Dr. Öğr. Üyesi, Ege Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü, betulyilmazatman@gmail.com

Özet

Okul öncesi dönem çocukların gelişimlerinin en hızlı olduğu, onların yaşamlarının sonraki dönemleri için kritik deneyimler edindiği bir dönemdir. Bu dönemde içerisinde bilim (S), teknoloji (T), mühendislik (E) ve matematik (M) alanlarını barındıran ve bu alanların sentezine dayalı olan STEM yaklaşımı ile çocukların bilimsel süreç becerilerini kazanabilmesi desteklenmektedir. STEM uygulamaları pek çok bakımdan çocukların gelişimsel olarak desteklenmesine yönelik özellikler barındırmakta, çocukların tüm gelişim alanlarına yönelik yapılabilecek uygulamalarda önemli fikirler oluşturmaktadır. Okul öncesi dönemde kapsayıcı STEM uygulamaları gelişimsel ve öğrenme özellikleri, yetersizliklerine bakılmaksızın tüm çocukları gereksinimleri temelinde STEM etkinlikleri ile desteklemeye dayalı uygulamalardır. Sınıf ortamında yer verilen STEM etkinliklerinde yapılabilecek uyarlamalar ve tüm çocuklara hitap edecek şekilde bu etkinliklerin düzenlenmesi ile çocukların gelişimsel olarak desteklenmesi mümkündür. Bu araştırmada okul öncesi öğretmenlerine sınıflarındaki çocuklara yönelik verilecek kapsayıcı STEM uygulamaları eğitimine yönelik görüşlerinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Bu amaçla okul öncesi öğretmenlerinin kapsayıcı STEM uygulamalarına yönelik görüşleri ve bu uygulamalara sınıf ortamında yer verilmesine yönelik önerilerinin neler olduğu belirlenmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması olarak desenlenen bu araştırmada aynı okulda çalışan sekiz okul öncesi öğretmeni katılımcı olarak yer almıştır. Öğretmenlerin yaşları 36-54 arasında değişmektedir. Mesleki deneyimleri 14 ve 27 yıl arasında değişmekte, sınıf mevcutları ise 20-25 çocuk aralığında yer almaktadır. Araştırma sürecinde katılımcılar kapsayıcı STEM uygulamaları konusunda bir oturum çevrim içi, iki oturum ise yüz yüze uygulamalı eğitim almıştır. Bu eğitimlerde kapsayıcı STEM uygulamaları, tüm çocuklara yönelik uyarlamalarla bunların nasıl yapılabileceği ve sınıf ortamında gerçekleştirilebilecek etkinlik örnekleri kapsamında öğretmenlere bilgi verilmiştir. Uygulamalı olarak öğretmenler STEM etkinlikleri planlamış ve uygulamış, çeşitli fikirler geliştirmişlerdir. Öğretmenler kendi sınıflarına yönelik kapsayıcı STEM etkinlikleri planlayarak bu etkinlikleri gerçekleştirmişlerdir. Ardından araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile öğretmenler ile yüz yüze görüşmeler yapılarak veriler toplanmıştır. Görüşme formunun oluşturulması sürecinde araştırmacılar birlikte çalışarak soruları oluşturmuş ve bu sorulara ilişkin uzman görüşü de alınarak sorulara son hali verilmiştir. Görüşme formu kapsamında katılımcıların kapsayıcı STEM uygulamalarına yönelik sınıflarında neler yaptıkları; bu uygulamaların yararları, zorlukları ve kolaylıkları; kapsayıcı STEM uygulamalarına sınıf ortamında yer verilmesine yönelik önerileri sorulmuştur. Ortalama 5.48 dk süren görüşmelerden elde edilen veriler öncelikle transkripsiyon yapılarak analize hazır hale getirilmiştir. Daha sonra betimsel analiz yoluyla analiz edilmiştir. Araştırma sonuçları okul öncesi öğretmenlerinin kapsayıcı STEM

uygulamalarını çocuklar ve kendileri açısından yararlı bulduklarını, sınıf ortamında bu uygulamalara daha çok yer verilmesi için çeşitli öneriler geliştirdiklerini ortaya koymaktadır. Öğretmenler kapsayıcı STEM uygulamalarının çocukların özellikle merak ve yaratıcılık özelliklerini desteklediğini, çocuklara sosyal etkileşim kurma fırsatı sağladığını ve beceri temelli olarak onları gelişimlerine katkı sağladığını ifade etmiştir. Kendileri açısından ise rutin etkinlikleri değiştirme fırsatı sağladığını ve çocuklara rehberlik etmede önemli araçlar olduğunu vurgulamışlardır. Kapsayıcı STEM uygulamalarına sınıf ortamında yer verilmesine ilişkin ise aileleri dahil etmek, materyalleri çeşitlendirmek, günlük planlarda STEM uygulamalarına daha fazla yermeye yönelik önerilerinin olduğu belirlenmiştir. Ülkemizde okul öncesi dönemde STEM etkinliklerine tüm çocukların katılımını amaçlayan “kapsayıcı” STEM uygulamalarına yönelik yapılan herhangi bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Kapsamında ilk olduğu düşünülen bu araştırma ile okul öncesi ortamlarda eğitim alan tüm çocuklar için STEM uygulamalarının planlanması ve öğretmenlerin deneyimi boyutunda geliştirilmesine yönelik sınırlılıklar olmakla birlikte önemli bulgular elde edildiği düşünülmektedir.

Anahtar sözcükler: *STEM, STEM uygulamaları, kapsayıcı eğitim, okul öncesi, öğretmen görüşleri*

Kodlama Eğitiminin Hazırlık Sınıfı Öğrencilerinde Çevre Bilincinin Geliştirilmesi Üzerine Etkisi Sunumu

Mustafa AYDIN¹, Şener KARABULUT², Ayşe Kübra GÜNEL³, Cenk GEMİCİ⁴, İlker ERKMEN⁵

¹ Okul Müdürü, Cezeri Yeşil Teknoloji MTAL, mustafaaydin@meb.gov.tr

² Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, senerkarabulut@hacettepe.edu.tr

³ Öğretmen, Cezeri Yeşil Teknoloji MTAL, akubragunel@gmail.com

⁴ Öğretmen, Cezeri Yeşil Teknoloji MTAL, cenkgemici@gmail.com

⁵ Müdür Baş Yardımcısı, Cezeri Yeşil Teknoloji MTAL, ilker.erkmen@gmail.com

Özet

Bu çalışmada kodlama eğitiminin yardımıyla, çevresel konular ve problemler hakkında öğrencilerde kalıcı çevre bilinci, farkındalık ve davranış değişikliği gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir. Teknolojiyi kullanan ve hatta geliştiren insanların çevreye duyarlı olması, çevre problemlerine çözümler üretmesi küresel farkındalığa da katkıda bulunmaktadır. Çalışmada öğrencilerin çevre ile ilgili çeşitli konularda görüşleri anket yoluyla alınmış, hazır bulunuşluk durumları saptanmış ve bu sonuçlarla çevre bilincinin gelişmesi için kodlama eğitimi yönteminin kullanılmasının yaratacağı fark ortaya çıkarılmıştır. Amacımız yaptığımız çalışmalar sonucunda, kodlama eğitimiyle birlikte verilen çevre okuryazarlığı eğitimi ile gelecek için daha duyarlı ve bilinçli bireyler yetişmesine katkı sunmak ve öğrencilerde elde edilen olumlu davranış değişikliğini kalıcı hale getirmek olmuştur. Küresel ısınma sonucunda iklim değişikliği dünyanın her yerinde etkilerini göstermeye başlamıştır. Doğaya ve çevreye duyarlı vatandaşlar yetiştirmek dünyanın geleceği için elzem hale gelmiştir. Öte yandan okulumuzdaki öğretmenlerin gözlemleri, okul hizmetlileriyle yapılan görüşmeler, öğrenci meclisindeki öğrencilerin yaptığı konuşmalar sonucunda, okulumuzda eğitim-öğretime başlayan öğrencilerin çevre konusunda yeterince bilgili ve bilinçli olmamaları, geri dönüşüme katkı sağlamayan bireyler olarak karşımıza çıkması çözülmesi gereken bir problem teşkil etmektedir. Özellikle okulumuza yeni başlayan öğrencilerle temizlik masraflarının ve su tüketiminin artmış olması, kâğıt israfının artması, pet şişelerin geri dönüşüm kutuları yerine çöp kutularında görülmesi, geri dönüşüm kutularına materyallerin doğru şekilde atılmamış olmalarından ötürü geri dönüşüme katkı sağlamamaları sorunu ortaya koymaktadır. Günümüzde çevre problemlerinin artması nedeniyle ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarca, bireylere çevre bilincinin geliştirilmesi sorumluluğunun kazandırılması zorunlu hale getirilmiştir. Çevre bilinci kazandırılması konusunda eğitim, özellikle öğretim kademelerinde öğrenim gören bireyleri bilgilendirmek ve çevre farkındalığı olan bireylerin yetişmesini sağlamak için gereklidir. Eğitim kurumlarının önemi göz önüne alındığında çevre okuryazarlığı okullarda ders olarak bulunmamakla birlikte, çevre bilinci çeşitli projeler ve kulüp etkinlikleriyle öğrencilere kazandırılmaya çalışılmaktadır. Gençleri hayata hazırlayan ortaöğretim kurumlarında, öğrencilerin çevre bilinci konusunda yeterince eğitim almış olması, gelecekte çevre konusunda daha duyarlı ve verimli bir topluma ulaşmamız, ayrıca çevre konusunda etkin politikalar geliştirmemiz açısından önemlidir. Aynı zamanda çevre okuryazarlığı, küresel farkındalık açısından 21. Yüzyıl becerileri arasında yer almaktadır. Çevre bilinci olan dünya vatandaşları yetiştirmek gelecek nesillerin sağlıklı bir çevre içerisinde yaşayabilmesini sağlamak bakımından çok önemlidir. Okulumuzun mesleki eğitim

alanlarının elektrik-elektronik teknolojisi ve yenilenebilir enerji teknolojileri olması, öğrencilerin bu alanlarda bilinçli çevreye duyarlı bireyler olarak yetiştirilmesi sorumluluğunu getirmektedir. Çevreye karşı duyarlı olmak, çevre problemlerini çözmek, projeler ve ürünler geliştirmek, yeşil enerji üretmek için çalışmak öğrencilerimizin asıl hedefleri arasında yer alırken bu hedefler Türkiye'nin ilk yenilenebilir enerji temalı eğitim kurumu olan okulumuz vizyon ve misyonunda da örtüşmektedir. Araştırma, 2022-2023 akademik yılında Ankara ili Etimesgut ilçesi Cezeri Yeşil Teknoloji Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde öğrenim gören 30 hazırlık sınıfı öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Okulumuzda öğrenim gören hazırlık sınıfı öğrencilerinin çevre okuryazarlığı düzeylerinin belirlenerek, kodlama eğitimi ile çevre okuryazarlığı arasındaki ilişkiyi ortaya koymak olmuştur. Bu noktadan hareketle, öğrencilerin çevre okuryazarlığı ve kodlama ile ilgili bilgi, davranış ve tutumlarının saptanması için ölçekler uygulanmış, öğrencilere çevre okuryazarlığı ve kodlama eğitimleri verilmiştir. Elde edilen ölçek sonuçları analiz edilerek verilen eğitimlerin çevre bilincinde yarattığı etki ortaya koyulmuştur. Süreç içerisinde çevre okuryazarlığı ve kodlama eğitimleri verilmiş, öğrencilerin çevre problemlerine yönelik, akıllı bir geri dönüşüm kutusu tasarımları için kodlama yapmaları istenmiştir. Öğrencilerin çevresel düşünce tutumu ile çevre bilgisi arasında orta düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmada ortaya çıkan sonuçlar genel olarak daha önce yapılmış araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermekte, öğrencilerin çevre okuryazarlıklarının çevre eğitimi ile davranış, duyuş ve bilgi puanları arttıkça çevre bilgisi ortalamalarının da buna paralel olarak arttığı gözlenmiştir. Bunun yanı sıra, kodlama eğitimi ile öğrencilerin çevre okuryazarlıklarının analizleri sonucunda küçük etkiye sahip olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Kodlama eğitimlerinin süresinin ve içeriğinin artırılmasıyla, ürün elde edilecek şekilde tasarlanmasının, üst düzey düşünme becerilerini geliştirerek çevre konusunda karşılaşılan problemlere çözümler üretilmesinde öğrencilerin çevresel davranış, duyuş ve bilgisi artırılarak çevre okuryazarlıkları da artırılabilceği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar sözcükler: çevre bilinci, kodlama, çevre okuryazarlığı

Yazılım ve Tasarım Eğitimlerinin Öğrencilerin Becerilerine, Yaratıcılıklarına ve Okul Aidiyetlerine Etkileri

İsa KOÇ¹, Çelebi ULUYOL², Zekiye ÖZER³, Harun İNCE⁴, Tuğçe TEPGEÇ⁵

¹ Okul Müdürü, Milli Eğitim Bakanı Ali Naili Erdem Anadolu Lisesi, koc_isa@hotmail.com

² Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi celebi@gazi.edu.tr

³ Öğretmen, Milli Eğitim Bakanı Ali Naili Erdem Anadolu Lisesi, zekiyeozer3306@gmail.com

⁴ Öğretmen, Milli Eğitim Bakanı Ali Naili Erdem Anadolu Lisesi, Ince.harun@hotmail.com

⁵ Öğretmen, Milli Eğitim Bakanı Ali Naili Erdem Anadolu Lisesi, tugcek10@gmail.com

Özet

Eğitim programlarında bir ülkenin gelecekte sahip olmak istediği bireyler tanımlanmaktadır. Değişen ve gelişen dünyada çağın beklentilerine cevap verebilen, gelişmelere uyum sağlayabilen bireylerin yetiştirilmesinde eğitim programları temel yapı taşıdır. Bilişim teknolojilerinde yaşanan hızlı değişim ile birlikte bu teknolojiler eğitim ortamlarında daha fazla kullanılmaya başlanmıştır. Gelişen teknolojiler-yazılım/tasarım- ülkelerin ve toplumların konumlarını belirlemede belirleyici olacaktır. Programlama öğrenen öğrencilerin problem çözme, sayısal düşünme, uzamsal ve analitik düşünme becerileri okula aidiyet duygusu her yaş grubunda önemli olmakla birlikte, özellikle ergenlik döneminde daha da büyük önem taşımaktadır. Yazılım ve tasarım atölyesinde eğitim alan öğrencilerin okul aidiyet durumlarına, teknolojik yeterliliklerine ve yaratıcılıklarına etkileri uygulanan anketler aracılığıyla incelenmiştir. Milli Eğitim Bakanı Ali Naili Erdem Anadolu Lisesi Yazılım ve Tasarım Atölyesi'nde eğitim 10 öğrenciden oluşan tek gruba 12 soruluk ön test ve son test modeli uygulanmıştır. Ön ve son test anketlerinde ayı soruya verilen yanıtlar nicel verilere dönüştürülmüştür. Uygulanan anket ve yapılan gözlemler sonucu ilk ve son test arasında anlamlı değişimler olduğu tespit edilmiştir. Okul bünyesinde kurulan atölye ile hem çağı yakalamak hem öğrencilerin bireysel olarak öğrendikleri programları grup çalışmalarına yansıtılmaları sağlamak suretiyle okula aidiyet duygusunu, akademik bağlamda başarıyı, sosyal ilişki bağlamında uyum becerilerini arttırmak hedeflenmiştir. Projede yer alan öğrencilerin aldıkları yazılım ve tasarım programları (Python, After Effect, Corel Draw, Blender, Illustrator, Indesign, Photoshop, Tinkercad, sanal gerçeklik, unity) sayesinde yazılım ve tasarım alanına ilgilerinin arttığı; tasarladıkları projelerle bu alandaki yeterliliklerini, özgüvenlerini ve kendilerini ifade etme güçlerini arttırdıkları; mühendislik alanlarına ilgilerinin arttığı; okula daha mutlu geldikleri ve okula bağlılıklarının, teknolojik alandaki yeterliliklerinin, fırsatları değerlendirme istek ve bilincinin arttığı yapılan anket sonuçlarının analiz edilmesinden ve gözlemlerden anlaşılmıştır. Son yıllarda bilgisayar teknolojisindeki hızlı gelişmeler, farklı ve etkili bilgisayar destekli öğretim ortamlarının tasarımına imkân tanımıştır. Geleneksel öğretimde uygulaması zor ve zaman alıcı gibi görünen kavram, yöntem veya kuramlar, “Bilgisayar Destekli Öğretim” (BDÖ) ortamlarının yaygınlaşmasıyla birlikte uygulanabilir hale gelmiştir. Özellikle yazılım programlarının teknolojik ürünler üzerinde yoğun bir şekilde uygulanmaya başlamasıyla birlikte önemi artmış ve yazılım programları bu ürünlerin en stratejik unsuru haline gelmiştir. Ülkemiz eğitim sistemine yazılım ve tasarım eğitimlerinin ve uygulamalarının direkt ve/veya dolaylı dâhil edilmesiyle zorunlu eğitime dahil öğrencilerden bu alanda yetenekli olanların yeterlilik ve gelişimlerine ciddi katkı sunacağı

değerlendirilmektedir. Üniversitelerim tasarım ve yazılım mühendislikleri bölümlerinin nitelikli öğrenci ihtiyaçlarının karşılanması, öğrencilerin yetenekleri doğrultusundaki mesleklere yönlendirilmesi ve okul aidiyet duygusunun gelişmesi eğitim sürecinin etkililiğini arttıracaktır. Eğitim öğretim faaliyetlerinin Türk Milli Eğitiminin Temel Amaçları ve İlkeleri çerçevesinde yürütülmesi adına içeriklerin zenginleştirilmesi, çağdaş ihtiyaçlara yönelik iç politikaların oluşturulması, teorik kazanımlara yönelik uygulama alanlarının artırılması, girişimcilik ruhunun oluşturulması, okulların teorik edinimlerinin günümüz insan donanımına uygun içeriklerle zenginleştirilmesi ve gelişimlerine paralel tecrübe/pratik alanlarının artırılması önem arz etmektedir. Ortaöğretim öğrencilerini bir üst öğrenime hazırlarken içinde bulunulan teknolojik, ekonomik ve sosyolojik süreçleri dikkate alarak dünyadaki teknolojik ve ekonomik gerçeklerin farkına varmış ve bu bilinçle gerekli olan donanımları fikri ve tatbiki bir takım yeterlilik göstergeleri ile edinmiş bir nesil yetiştirmek amaçlanmaktadır. Özellikle üniversitelerin yazılım ve tasarım mühendisliklerine temel becerileri edinmiş ve üniversitede fark yaratacak donanımda öğrenci yetiştirilmesi, üniversitelerin ilgili bölümlerinin verimliliğini ve gelişimini olumlu etkileyecektir. Bu çalışma ile okulda kurulan atölyenin; okul aidiyet duygusu gelişmesine, akademik ve sosyal yönden başarılı bireyler yetiştirilmesine olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar sözcükler: aidiyet, yaratıcılık, teknoloji, yazılım, tasarım, arttırılmış gerçekçilik, problem çözme

Mblok Robotik Uygulamalarının Matematik Dersine Karşı Olan Tutuma Etkisinin İncelenmesi

Dilek YILMAZ¹, Şule DEMİR², İlbilge DÖKME³

¹ Okul Müdürü, Şehit Tolga Akdaş İlkokulu, ylmz4832@gmail.com.

² Müdür Yardımcısı, Şehit Tolga Akdaş İlkokulu, sulcimen86@hotmail.com

³ Prof. Dr., Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi, ilbilgedokme@gazi.edu.tr

Özet

Bilim ve teknolojiye yaşanan gelişmeler ve değişimler eğitim-öğretim sürecini de etkilemekte ve değişimi zorunlu kılmaktadır. 21. Yüzyılda yetişmekte olan bireylerden beklenen yeterlilikler büyük bir değişime girmiş ve problem çözme, yaratıcı, eleştirel ve analitik düşünme gibi beceriler ön plana çıkmıştır. Dolayısı ile bireylere bu becerilerin kazandırılabilmesi için farklı eğitim ve öğretim metotlarına ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır. Özellikle bilgisayar ve internet teknolojilerindeki gelişmeler ile birlikte kodlama eğitimi önem kazanmıştır. Bununla birlikte otuz yılı aşkın bir süredir öğrenci ve öğretmenlerin matematik hakkındaki inançları, matematik eğitimcilerinin ilgisini çekmekte ve matematiğin hesaplamadan ibaret olduğu ve sadece zeki insanların matematik yapabileceği gibi birçok olumsuz görüş insanlar arasında paylaşılmaktadır. Matematik ve matematik dersine ait tutum çalışmalarında ise, matematik dersine ilişkin tutumlar ile matematik başarısı ve matematiğe bakış açısı arasında olumlu bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Alan yazında matematik dersi öğrencilerin en çok zorlandıkları ders olduğu ve bundan kaynaklı derse karşı kaygı ve korku oluşturdukları belirtilmiştir. Bu nedenle matematik dersine karşı olumlu tutum geliştirme yollarının araştırılması ve denenmesi üzerinde durulması gereken bir konudur. Matematik dersinde içinde bulunduğumuz 21.yüzyıl becerileri düşünüldüğünde kodlama çalışmalarının teknolojinin içine doğmuş olan çocukların ilgisini çekebileceği ve bu ilginin matematik dersine karşı olumlu yönde etkileyebileceği düşünülmektedir. Araştırmanın genel amacı kodlama programlarının matematik dersi konuları kapsamında kullanımının öğrencilerin matematik tutumuna bir etkisi olup olmadığını incelemektir. Matematik dersine karşı olan olumsuz tutumların değiştirilmesi için alternatif yollar kullanılması bu problemin çözümüne karşı önemli veriler sağlayacaktır. Bunun için de özellikle teknoloji ve bilgisayar alt yapısıyla desteklenmiş eğitim-öğretim yöntemlerinin kullanılması matematik dersine olan olumsuz tutum ve inançları değiştireceği düşünülmektedir. Araştırma nicel araştırma yaklaşımlarından deneme modeli ile yürütülmüştür. Araştırmada öntest-sontest kontrol gruplu deneme modeli kullanılmıştır. Oluşturulan üç gruptan 1. Grup kontrol grubu diğer iki grupta deney grupları olmuştur. Öğrencilerle uygulamaya başlamadan önce matematik tutum ölçeği uygulanmış ardından mblock kodlama uygulaması ile deney gruplarında matematik konularına yönelik uygulamalar yaptırılmış ve daha sonra üç gruba da aynı ölçek yeniden uygulanmıştır. Çalışma grubumuz okulumuz 4.sınıf öğrencilerinden gönüllü olan öğrenciler ile gerçekleştirilmiştir. Veri toplama araçları ile elde edilen puanlar deney ve kontrol grupları açısından karşılaştırılmış ve iki ölçüm arasındaki farklılıklar değerlendirilmiştir. Araştırma sorularına yanıt vermek amacıyla gruplarda az sayıda kişi bulunduğu için parametrik testler yapılamamıştır. Bunun yerine non-parametrik Mann Whitney U testi yapılmıştır. Araştırma

kapsamında verileri analiz etmede IBM SPSS 28 yazılımından yararlanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin tutum ölçeği toplam ve alt boyutlarına ilişkin ön test düzeylerinin gruba göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir ($p > .05$). Buna göre hem tutum ölçeği toplam hem de boyutlarının deney ve kontrol grubu için benzer olduğu ifade edilebilir. Öğrencilerin tutum ölçeği toplam ve diğer alt boyutları son test düzeyleri ise gruba göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p > .05$). Buna göre deney ve kontrol grubundaki öğrenciler benzer düzeyde tutum toplam, ders içi, matematiğin doğası, problem çözme ve öz yeterliğine sahiptir. Deneysel işlem ölçülen bu özellikler için anlamlı farklılık oluşturmamıştır ve etkili olmamıştır. Uygulama sonrasında ise deney gruplarının matematik tutum ölçeği toplam son test puanları ön-test toplam puanlarına göre matematiğe karşı olumlu tutum geliştirme lehine artış göstermiştir. Kontrol gruplarında matematiğe karşı tutumlarında anlamlı bir artış ya da azalış göstermemiştir. Araştırma süresinin kısıtlı olması nedeniyle uygulama süresi yeterince uzun tutulamamış ve bu nedenle araştırma sonucumuzu yeterince etkilememiş olabileceği, uygulamaların daha uzun sürelerde yapılarak daha net bilgilere ulaşılabileceği düşünülmektedir.

Anahtar sözcükler: robotik kodlama, matematik, tutum, mblok

Okul Öncesinde Bilgisayarsız Kodlama: Minik Eller Kodluyor

Seyhan Kılıç¹, Bahadır YILDIZ², Keziban KILIÇARSLAN³, Sümeyya TUNÇ⁴, Gizem YILDIRIM⁵

¹ Müdür, Şehit Eyyüp Oğuz Anaokulu, seyhaankilic@gmail.com

² Dr. Öğr. Üyesi, Hacettepe Üniversitesi Matematik Eğitimi Ana Bilim Dalı, bahadir@bahadiryildiz.net.

³ Okul Öncesi Öğretmeni, Şehit Eyyüp Oğuz Anaokulu, kklcrsln@gmail.com

⁴ Okul Öncesi Öğretmeni, Şehit Eyyüp Oğuz Anaokulu cetinkaya_s_87@hotmail.com

⁵ Okul Öncesi Öğretmeni, Şehit Eyyüp Oğuz Anaokulu tokianaokulu@hotmail.com

Özet

21. yüzyılda bireylerin günlük yaşamlarında ve mesleki alanda başarılı olabilmelerini sağlayacak, pek çok beceri tanımlanmaktadır. Bu becerilerin öğrenme ve yenilikçilik becerileri, bilgi ve teknoloji becerileri, yaşam ve kariyer becerileri olmak üzere üç ana temada toplandığı görülmektedir (Partnership for 21st Century Skills, 2009). Yine paralel olarak düzenli olarak yayınlanan geleceğin meslekleri raporunda Dünya Ekonomik Forumu (2020) 2025 yılında en çok ihtiyaç olacak becerileri; analitik düşünme ve yenilik, aktif öğrenme, karmaşık problem çözme, eleştirel düşünme ve analiz, yaratıcılık, özgünlük, girişim gibi sıralamaktadır. Ülkeler bu becerileri öğrencilerine kazandırmak için pek çok adım atmaktadır. Bu adımlardan birisi de öğrencilerin küçük yaşlarda kodlama becerilerini kazanması olarak karşımıza çıkmaktadır. European Schoolnet (2015) araştırmasında 16 Avrupa ülkesinin müfredatlarında kodlama eğitimine yer verdiğini ortaya koymuştur. Avrupa'ya ek olarak örneğin Güney Kore, Hindistan ve Estonya ilkokulda kodlama eğitimlerine başlarken Çin'de okul öncesi dönemde başlamaktadır. (Balanskat ve Englehart, 2014; Demirer ve Sak, 2016; Saygıner ve Tüzün, 2017; Şimşek, 2018). Ülkemizde 2013 yılı itibariyle 5 ve 6. Sınıf seviyelerinde zorunlu ders kapsamına girmiş ancak ilkokul ve öncesinde bir adım atılmamıştır. Programlama eğitiminin erken yaşlarda başlamasının gerekliliği ve bu konudaki ilk adımlar 1970'li yıllarda (Papert, 1980; Perlman,1974; Perlman,1976; Strand, 1986) karşımıza çıkmakla birlikte 2006 yılında Wing'in bilgisayar bilimleri yardımıyla etkili problem çözme süreci olarak tanımladığı bilgi işlemsel düşünme kavramıyla daha görünür olmaya başlamıştır. 21.yy becerileri içerisinde de kendisine yer bulan bilgi işlemsel düşünmenin geliştirilmesi için kullanılacak araçlardan birisi yine kodlama olarak karşımıza çıkmaktadır.5-7 yaş grubu çocukların bilişsel gelişimi sürecinde kodlamanın kritik bir öneme sahip olduğu (Flannery ve Bers, 2013) ve okul öncesi dönemde öğrenilen kodlamanın öğrencilerin gelecekte öğrenecekleri programlama terimlerini anlamalarını kolaylaştıracağı (Sullivan ve Bers, 2017) yönünde araştırma bulguları da alan yazında yer almaktadır. Bu noktadan hareketle okul öncesi dönemdeki öğrencilerin geçirdikleri bilgisayarsız kodlama sürecinin, onların okul öncesi öğretim programında yer alan becerilerine ve bilgi işlemsel düşünme becerilerine etkileri araştırılması amaçlanmıştır. Bu amaçla Ankara'da yer alan bir anaokuluna devam eden 4 ve 5 yaş gurubu öğrencilerden gönüllü katılımcılar belirlenmiştir. Gönüllü katılım sağlayacak olan grupların öğretmenleri ile kodlama, bilgisayarsız kodlama ve bilgi işlemsel düşünme konularında eğitimler düzenlenmiştir. Ardından mevsimler ve geometrik kavramlar temalarına uygun şekilde iki aşamalı etkinlik planlaması yapılmıştır. 2 Aşamalı etkinliğin ilk aşamasında öğrenciler fiziksel olarak kodlama sürecine katılırken ikinci aşamada kodlanabilir bir robot seti ile uygulamayı gerçekleştirmişlerdir. Uygulama öncesi ve

sonrası ortaya çıkan değişimi izlemek için bir gözlem formu oluşturulmuştur. Form, iki temel değişkenin gözlemlenmesini sağlamaktadır: Bilgi işlemsel düşünme becerisi, okul öncesi öğretim programında yer alan beceriler (yönler, geometrik kavramlar, sayma, zıt kavramlar, mevsimler, bilişsel ve dil gelişimine yönelik beceriler). Gözlem formu sınıfta öğretmen tarafından her bir öğrenci için doldurulmuştur. Uygulamalara üç adet 4 yaş grubu ve beş adet 5 yaş grubu öğrenci katılmıştır. 54 erkek ve 51 kız toplam 105 öğrenci ile planlanan bilgisayarsız kodlama etkinlikleri gerçekteşirilmıştir. Uygulama öncesi ve sonrası araştırmacılar tarafından hazırlanan ve uzman görüşleri ile son hali verilen, 198 maddelik bir gözlem formu (Cronbach alpha:0,9) ön-son test olarak kullanılmıştır. Tüm katılımcıların ön ve son test puanlarını karşılaştırmak için yapılan Wilcoxon testi sonucunda; yönler, geometrik kavramlar, sayma, zıt kavramlar, mevsimler, bilişsel ve dil gelişimine yönelik beceriler ve bilgi işlemsel düşünme becerilerinin tümünde .05 düzeyinde anlamlı bir artış olduğu görölmüştür. Gerçekteşirilen iki aşamalı bilgisayarsız kodlama etkinliğinin becerileri anlamlı şekilde arttırdığı sonucuna varılmıştır. Toplanan veriler yaş gruplarına göre analiz edildiğinde 4 yaş grubu öğrencilerin yine tüm becerilerinde anlamlı artış gözlemlenirken, 5 yaş grubu öğrencilerin yönler, zıt kavramlar ve dil becerilerinde anlamlı bir artış oluşmadığı, diğer becerilerin ise geliştiği görölmüştür. Yapılan uygulama ve analizler sonucunda küçük yaşta kodlama etkinliklerinin öğrencilerin pek çok becerilerine olumlu etkisi olduğu görölmektedir. Bu çalışma özelinde öğrencilerin bilgisayarsız kodlama etkinlikleri ile bilgi işlemsel düşünme becerisi, Yönler, Geometrik şekiller, sayılar ve sayma, zıt kavramlar, mevsimler, bilişsel gelişim, dil gelişimi, motor gelişimi kategorilerinde becerilerinin geliştiği görölmüştür. Bu gelişimin arkasında robotik kodlama etkinliklerinin disiplinlerarası yapısı ve öğrencilerin motivasyonları üzerindeki etkilerinin olduğu düşünölmektedir. Örneğin: ileri-geri, sağ-sol, yukarı-aşağı gibi kavramlar bilgisayarsız kodlama süreçlerinin vazgeçilmez ifadeleridir. Benzer şekilde, sayma, zıt kavramlar ve mevsimler özel olarak etkinlikler içerisine entegre edildiği için robotla iletişimde doğru kullanılması gerekli kılınmıştır. Böylece öğrenciler kavramları ve doğru kullanımlarını öğrenmek zorunda kalmışlardır. Son örnek olarak öğrencilerin robot olarak hareket etmeleri gereken etkinlikle motor gelişimlerine yönelik gelişmelerin olması beklenmiş ve sonuç olumlu bulunmuştur. Sonuç olarak alan yazında da yer aldığı gibi küçük yaşlarda bilgisayarsız kodlama etkinliklerinin öğrencilerin becerilerine katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar sözcükler: okul öncesi, bilgisayarsız kodlama, bilgi işlemsel düşünme

Aile Katılımlı Açık Hava Öğrenme Ortamlarının Öğrencilerin Çevre Farkındalığına Etkisi

Defide ÇAVUŞ¹, Burcu ÇABUK², Hatice ERKUL³, Akın UĞUR⁴, Sinan AKICI⁵, Akile YÜNLÜ⁶

¹ Okul Müdürü, Güzelhisar İlkokulu ve Ortaokulu, defidecavus@gmail.com

² Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Üniversitesi Temel Eğitim Bölümü, cabuk@education.ankara.edu.tr

³ Öğretmen, Güzelhisar İlkokulu ve Ortaokulu, h.erkul.87@hotmail.com

⁴ Okul Müdürü, Yunus Emre İlkokulu, akinugur19@hotmail.com

⁵ Öğretmen, Güzelhisar İlkokulu ve Ortaokulu, sinanakici@hotmail.com

⁶ Öğretmen, Güzelhisar İlkokulu ve Ortaokulu, akissynl@gmail.com

Özet

Çevre eğitimi yoluyla bireylerde çevre farkındalığı, duyarlılığı ve bilinci geliştirilirken çevre okuryazarı olma yönünde adımlar atılması önem kazanmaktadır. Eğitim verilen kişinin yaşına bağlı olarak en temelde çevre farkındalığının gelişimi sağlanmalı, sonrasında daha üst düzey çalışmalarla çevre okuryazarı olma yolunda ilerlemeleri desteklenmelidir. okul temelli bir çevre eğitiminde öne çıkan yöntemlerin başında eğitimin açık hava eğitimi ile desteklenmesi gelmektedir. Bunun nedeni, çevre eğitiminin en iyi doğal çevrede yapılabileceği, yalnızca sınıf ortamında yapılacak olan eğitimin bu konuda yetersiz kalabileceği bakış açısıdır. Açık hava eğitimi genellikle bir açık hava ortamında organize biçimde öğrenmeyi ifade etmektedir. Açık havada öğrenme, başlangıçta keşif yoluyla aktif biçimde öğrenme yansıtmaktadır. Açık hava eğitiminin temel amaçları doğa ile daha derin bir ilişki geliştirme, doğayı nasıl koruyarak yaşayabileceğimizi öğrenme, doğada bir grupla bulunarak kişisel ve sosyal gelişimimizi destekleme ve zorlukların üstesinden nasıl geleceğimizi ve dayanıklılığımızı nasıl artıracacağımızı öğrenmedir. Öğrenme açık havada yapıldığında, çocukların davranışlarının geliştiği, tüm sınıfın öğrenmeye heveslendiği ve müfredatın yetiştirilmesi telaşıyla hızla geçilen konular nedeniyle tam öğrenme gerçekleştiremeyen öğrencilerin genellikle açık havada gelişim gösterdiği ve daha rahat ilerledikleri yapılan araştırmalarla tespit edilmiştir. Oyun aktiviteleri sadece çocukluktan zevk almanın temel bir unsuru değil, aynı zamanda çocuklara problem çözme, takım çalışması ve yaratıcılık gibi önemli yaşam becerilerini de öğretmektedir. Doğada yapılan oyun uygulamalarında doğanın güzelliği, gerekliliği ve doğa ile bir bütünlük içinde yaşamının önemini kavrayan çocuk, doğayı korumaları gerektiğini yapay olmayan yollarla öğrenmektedirler. Bu araştırmada, aynı okulda öğrenim gören anasınıfından 8. sınıfın sonuna kadarki öğrencilerin, ailelerinin de katıldıkları doğada yapılan çalışmalarla çevre farkındalığı düzeylerinin artırılması ve onlara açık havada öğrenme ortamları sunulması bütünsel gelişimlerinin (sosyal, duygusal, bilişsel, dil ve fiziksel) desteklenmesi amaçlanmaktadır. Anasınıfı, ilkokul ve ortaokul olmak üzere 3 farklı düzeyde ön testlerle çevre farkındalıkları test edilen ve tüm alanlarda gelişim düzeyleri tespit edilen öğrencilerin, tüm derslerde düzenli olarak 8 haftalık çok yönlü çevre eğitimleri sonrasında yapılan son testlerle düzeylerinde karşılaştırmalar gerçekleştirilmiştir. Yapılan etkinlikler arasında; tüm düzeylerde ailelerle birlikte açık havada okuma etkinlikleri, kullanılmayan ürünlerin farklı amaçlarla dönüştürerek kullanılabilir hale getirilmesini sağlamak amacıyla okul bahçesinde bir «Müzik Merkezi» oluşturulması ve aktif kullanılması yer almaktadır. Eğitimler sürecinde öğretmenler haftada 1 gün toplanarak eğitim içeriklerini beraber oluşturup değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Araştırmada, deneysel araştırma

yöntemlerinden Tek Gruplu Ön test-Son test Deneysel Desen kullanılmıştır. Ankara ilinde bulunan tüm ilkokullar ve ortaokullar bu araştırmanın evrenini oluşturmakta, örneklem grubunu ise Ankara ili Akyurt ilçesinde yer alan Güzelhisar İlkokulu ve Ortaokulu'nda görevli 3 idareci, 16 öğretmen, 136 öğrenci, 2 personel ile 136 öğrenci ve bu öğrencilerin aileleri oluşturmaktadır. Örneklem; amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme ile belirlenmiştir. Veriler “Okul Öncesi Dönem Çocuklar için Çevre Ölçeği”, “İlkokul Çevre Farkındalık Ölçeği” ve “Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Çevre Eğitimi Kavramları Farkındalık Ölçeği” ile toplanmıştır. Tüm veriler toplandıktan sonra SPSS paket programı kullanılarak yapılan analizlerde öğrencilerin çevre farkındalık düzeyleri ön test-son test verileri ve tüm alanlardaki gelişim düzeyleri karşılaştırılmıştır. Sonuçlara göre; okul öncesi düzey için uygulanan çevre farkındalığı ile ilgili resimli ölçeğin ön test ve son test uygulamaları arasında en temel fark «kompost yapımı» ile ilgili maddede gerçekleşmiştir. Çocukların tamamının ön testte bu konu hakkında farkındalık düzeyleri oldukça düşükken yapılan etkinlikler sonrasında %100 oranında farkındalık düzeylerinde gelişme kaydedilmiştir. İlkokul için uygulanan çevre farkındalığı ile ilgili ölçeğin ön test ve son test uygulamaları arasında en temel fark “geri dönüşüm” ve “doğa gezileri” ile maddelerde gerçekleşmiştir. Çocukların ön testte bu konular hakkındaki farkındalık düzeyleri çok düşükken yapılan açık havada uygulamalı etkinlikler sonrasında farkındalık düzeylerinde manidar düzeyde gelişme kaydedilmiştir. Ortaokul için uygulanan çevre farkındalığı ile ilgili ölçeğin ön test ve son test uygulamaları arasında en temel fark «iklim değişikliği» ve «sera etkisi» ile maddelerde gerçekleşmiştir. Çocukların büyük oranda ön testte bu konular hakkında farkındalık düzeyleri oldukça düşükken yapılan etkinlikler sonrasında farkındalık düzeylerinde büyük gelişme kaydedilmiştir. Sonuçlar ışığında; anasınıfından 8. sınıfın sonuna kadarki öğrencilerin, ailelerinin de katıldıkları doğada yapılan çalışmalarla çevre farkındalığı düzeylerinin artırılması MEB ve okul yöneticileri tarafından desteklenmesi ve okullarda öğretmenler tarafından açık havada öğrenme ortamları oluşturularak öğrencilerin bütünsel gelişimlerinin desteklenmesi için çevre eğitim programlarının düzenlenmesi önerilir.

Anahtar sözcükler: çevre eğitimi, çevre farkındalığı, açık hava öğrenme ortamı, aile katılımı, anasınıfı, ilkokul, ortaokul

Meşe Palamudu Yetiştirilmesinin İlkokul Öğrencilerinin Çevre Bilinci Edinmelerine Etkisi: Ankara Keçiören Ufuktepe İlkokulu Örneği

Mehmet AKYAZI¹, Ayten IRVAK SAVCI², Hasan COŞKUN³, Yücel KAYABAŞI⁴

¹ Okul Müdürü, Ufuktepe İlkokulu, akyazi18@gmail.com

² Başöğretmen, Ufuktepe İlkokulu, aytnsavci@hotmail.com

³ Prof. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi, hcoskun1952@gmail.com

⁴ Dr. Öğr. Üyesi, Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi, yucelk@gazi.edu.tr

Özet

Bu çalışmanın amacı; “Geliştir – Uygula – Paylaş Projesi” kapsamında meşe palamudu yetiştirilmesinin ilkökul öğrencilerinin çevre bilinci edinmelerindeki etkisini, öğrencilerde çevre farkındalığı oluşturmak, çevre koruma bilinci kazandırmak, çevre duyarlılığını desteklemek, temiz ve yeşil bir çevrede yaşama isteği oluşturmak bağlamında araştırmaktır. Söz konusu araştırma bir eğitim kurumu ile ilgili olduğundan dolayı çevre eğitimi önem taşımaktadır. Çevre eğitimin temel amacı, bireyin çevresini bir bütün olarak kavraması, çevreyle etkileşiminde eleştirici bir bakış geliştirmesi, çevre ile ilgili konularda duyarlı, bilinçli, girişken bir “Eko-Yurttaş”, gezegenine sahip çıkan “Dünya Yurttaşı” olarak yetişmesidir. Bu amaç doğrultusunda tüm eğitim ve öğretim kademelerinde yapılan çevre eğitimi çalışmaları; yeterli düzeyde çevre bilincine sahip, duyarlı, yaşadığı ortamı koruyan ve sahip çıkan bireyler yetişmesine büyük katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Çevre eğitiminin okullarda özellikle küçük yaşlardan itibaren verilebilmesi okulların bu alandaki önemini arttırırken; bu durum çevre bilincine sahip olan bireylerin yetiştirilmesine temel oluşturmaktadır. Çevre eğitiminin temel amacı, öğrencilerde çevre bilinci kazandırmak ve bu kazanımın sürdürülebilir özellikte olmasını sağlamaktır. Çevre eğitiminin küçük yaşlarda başlaması amaçlanan kazanımların kalıcı ve sürdürülebilir olması açısından önem taşımaktadır. Bu nedenle bu araştırmanın küçük yaştaki öğrencilerin eğitim ve öğretime devam ettikleri ilkökul kademesinde gerçekleştirilmesinin, elde ettikleri kazanımların kalıcı olmasına olumlu katkıları olabileceği düşünülmektedir. Doğaya karşı sevginin küçük yaşlarda oluşması önemli olduğu düşünüldüğünde, bu projenin ilkökul kademesinde yapılıyor olması çalışmanın önemini ortaya koymaktadır. Çalışma grubu Ankara ili, Keçiören ilçesindeki Ufuktepe ilkökuluna devam eden 3. sınıf ve 4. Sınıftan 60 öğrencidir. Araştırma verileri 2022-2023 eğitim-öğretim yılında toplandı. Çalışmada araştırmacılar tarafından ilgili alanyazın incelendi ve nitel araştırma yöntemlerinden gözlem yöntemi kullanıldı. Çalışmamızda öncelikle öğrencilerimizin yaşadıkları çevreyi tanımaları, çevresinde bulunan bitki örtüsünün farkına varmaları sağlandı. Gözlem sonuçlarının yaşadığımız çevredeki karasal iklimde yetişen bitki örtüsünün özellikleriyle uyumlu olduğu gözlemlendi. Çevrelerinde yaygın olarak bulunan meşe ağaçlarının meyvesi olan palamutlar toplanarak etkinliğe başlandı. Meşe ağacının özellikleri, elde edilen ürünler ve kullanım alanları öğrencilerle paylaşıldı. Öğrencilerle birlikte meşe palamudundan fidan yetiştirme çalışmalarına başlandı. Kullanılmış pet şişelerden saksılar yapıldı. Saksılara bir miktar toprak konularak meşe palamutları ekildi. Bitkilerin yetişmesi için gerekli olan ısı, ışık ve nem sağlanacak uygun bir yere saksılar yerleştirildi. Fidanlar saksılarda büyümeye başladı. İlkbaharın gelmesiyle birlikte meşe fidanları öğrencilerin bakımlarını yapabilecekleri uygun yerlere dikildi. Öğrencilerde çevre

bilincinin kalıcı hale gelmesi ve sürdürülebilir olmasını sağlamak için öğrencilerin yaptıkları çalışmaları görsel olarak ifade etmeleri sağlandı. Katılımcıların çevre bilinci kazanımlarının eğitsel oyun, metin ve alıştırmalarla pekiştirilmesi amacıyla etkinlikler yapılmıştır. İklim değişikliği, sürdürülebilirlik ve barış etkinliğiyle çevre ile ilgili kavramların farkına varmaları, çevremizdeki doğal yaşamın korunmasıyla iklim değişikliğinin önlenebileceği, çevrenin korunmasında sürdürülebilirliğin olması ve barış ikliminin de çevrenin korunması için önemi hedeflenmiştir. Halka oyunu ile öğrencilerin takım dayanışması ve iletişim becerilerinin geliştirilmesi hedeflendi. Yazma etkinliği ile öğrencilerin kendilerini yazılı ve sözlü ifade etmeleri hedeflenmiştir. Topaç Döndürme oyunu ile öğrencilerin doğanın dengesinin bozulmaması konusunda bilinçlendirilmesi amacıyla kullanılabilmesi burada vurgulanmıştır. Su etkinliğiyle bitkilerin suya ihtiyacı olduğu ve sık sık sulanması gerektiğinin farkına varmaları sağlanmıştır. Eşleştirme (Memory) oyunu ile öğrenciler suyun öneminden başka işbirliğinin önemini de kavradıkları düşünülmektedir. Kule yapma oyunu aracılığıyla öğrenciler, sağlam yapı inşa etmenin doğa olayı depremde korunmada ne denli önemli olduğunu deneyimlediler. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular değerlendirildi. İlgili alanyazın değişik açılardan tartışıldı. Araştırma sürecinde ulaşılan bulgular temelinde önerilerde bulunuldu. Bu çalışmanın diğer eğitim kurumları tarafından da örnek alınabileceği düşünülmektedir. Meşe Palamudu Yetiştirilmesinin İlkokul Öğrencilerinin Çevre Bilinci Edinmelerine Etkisi” konulu bu araştırmanın uygulamalı olarak yapılması, öğrencilerde çevre bilincinin kazandırılması, sürdürülebilir ve kalıcı olması yönünde öğrenmeye anlam kazandırabildiği düşünülmektedir. Kuşkusuz doğaya karşı sevginin küçük yaşlarda oluşması önemlidir. Benzer projelerin ilkokul kademesinde yapılması, alanyazını zenginleştirecektir.

Anahtar sözcükler: çevre, meşe palamudu, çevre eğitimi, çevre bilinci, sürdürülebilirlik

Betondan Toprağa: İlkokul 3.Sınıf Öğrencilerini Doğayla Buluşturma Uygulaması

Özkan ÖZKAN¹, Ahmet KAYSILI², Fatma ÇİÇEK³

¹ Okul Müdürü, Melek Özen İlkokulu, oguzozkan213@hotmail.com

² Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, ahmetkaysili42@gmail.com

³ Öğretmen, Melek Özen İlkokulu, fatmamayda@hotmail.com

Özet

21. Yüzyılın dünyasında insanların büyük bölümü kent yaşamının içinde, doğadan ve hayatın gerçekliği olan konulardan uzak yaşamaktadırlar. Bu durum çevre duyarlılığı ve doğa sevgisi erdemlerinin de önce bireysel sonra da toplumsal düzlemde gerilemesine neden olabilmektedir. Söz konusu anlayışın toplumlarda yer edinebilmesi ise bireylerin önce aile ve çevre, sonrasında da- yine aile ve çevre ile birlikte- okul yaşantılarında bunu içselleştirmeleri ile olanaklı hale gelebilir. Eğitim, toplumsal rolü ve sorumluluğu gereği, yalnızca bireyin akademik gelişiminin sağlandığı bir süreçten ibaret değildir. Eğitim, akademik bilginin yanı sıra bireylerin kişisel, sosyal ve evrensel boyutlarda bilgi, tutum ve beceri geliştirmelerini sağladığı ölçüde başarılı sayılabilir. Çevre duyarlılığı ve doğa sevgisi, sözü edilen bu evrensel değerlerdendir. Söz konusu değerlerin bireylerle buluşabildiği en geniş alanlar ise okullardır. Okullar aynı zamanda çocukların zamanlarının büyük bölümünü geçirdikleri sosyalleşme alanlarıdır. Bu bakımdan çevreye yönelik bilincin geliştirilmesinde çevre eğitiminin uygulayıcısı olması konumuyla önemli bir görevi üstlenmektedir. Okul sözü edilen bu görevi, çocuklara yalnızca çevreye yönelik teorik bilgileri aktararak değil, onları olabildiğince doğayla buluşturarak yerine getirebilmelidir. Çocuklarda doğaya karşı sevgi, saygı ve sorumluluk duygularının geliştirilmesinde onlara gerçek yaşam alanlarında doğa konularını öğrenme olanağı sunulmalıdır. Bu noktada okul bahçeleri, çocukların doğaya ilişkin olumlu tutum geliştirmelerine olanak sağlamaları açısından gerçek yaşam deneyimlerini yaşayabilecekleri mekânlar olarak öne çıkmaktadır. Bu araştırma, Keçiören ilçesinde yer alan Melek Özen İlkokulunda yürütülen Meşe Palamudu Ekimi uygulamasının etkilerine odaklanmaktadır. Bu kapsamda, kent yaşamı içerisinde doğadan kopuk biçimde büyüyen ilkokul çağındaki çocukların doğayla etkileşimleri ve Melek Özen İlkokulunda gerçekleştirilen uygulama sürecinin öğrenciler üzerindeki etkileri araştırmanın problem durumunu oluşturmaktadır. Araştırma, yürütülen bu uygulamanın öğrencilerde doğa sevgisi ve çevre duyarlılığı açısından ne tür etkilerinin oluştuğunu ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Çalışma, nitel araştırma türlerinden durum çalışması modelinde desenlenmiştir. Çalışma grubunu 10 3. Sınıf öğrencisi, 8 öğrenci velisi ve 3-G sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri öğretmen ve öğrencilerle yapılan görüşmeler ve velilerle yapılan odak grup görüşmeleri aracılığıyla elde edilmiştir. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle çözümlenerek yorumlanmıştır. Bu analiz doğrultusunda başlıca 3 kategorinin ortaya çıktığı görülmüştür. Bunlar “Doğa Sevgisi”, “Sorumluluk Duygusu” ve “Başarma Hissi” olarak çalışmada yer almıştır. Çalışma kapsamında yürütülen görüşmelere katılan öğrenciler okulda yürütülen uygulama çerçevesinde ettikleri palamutların doğaya katkı sağlayacağını, hayvanların da bu ağaçlar yoluyla yeni barınaklara sahip olabileceklerini ve ağaçların oksijen sağlayarak havayı temizleyeceğini belirtmişlerdir. Odak grup görüşmesine katılan veliler ise

çocuklarının bitkilere de büyütürken sevgi gösterilmesi gerektiğini öğrendiklerini ve kendilerinin hobi olarak yürüttükleri bahçecilik işlerine onların da ilgilerinin arttığını ifade etmişlerdir. Veliler aynı zamanda çocuklarının ektikleri meşe palamutlarının büyüme süreçlerini yakından takip ettiklerini belirterek, bu sürecin onlarda sorumluluk duygusunun da gelişmesine katkı sağladığını vurgulamışlardır. Öğrencilerin görüşmelerde ektikleri meşe palamutlarının büyümesiyle mutlu olduklarını ve bunun kendileri için yeni bir macera olduğunu ifade etmeleri ise yaşadıkları başarıma hissinin bir yansıması olarak değerlendirilmektedir. Sınıf öğretmeni ile yapılan görüşmede öğretmenin ortaya koyduğu gözlemler de öğrenci ve velilerin görüşleriyle benzer nitelikler taşımaktadır. Öğretmen, öğrencilerinin toprak, su ve güneşin canlılar için önemini kavradıklarını, bitkilerini yetiştirirken sorumluluk duygusunu hissettiklerini ifade etmiştir. Tüm bu bulgular doğrultusunda, Melek Özen İlkokulunda yürütülen Meşe Palamudu Ekimi Uygulamasının sonuçları itibariyle öğrencilerde doğa sevgisi, sorumluluk duygusu ve başarıma hissi gibi erdem ve olgulara katkı sağladığı görülmüştür. Bunun yanı sıra, elde edilen bulgular ve sonuçlar, Melek Özen İlkokulunun yürüttüğü projeyi daha ileri boyutlara taşıma arzusunu perçinlemiştir. Bu kapsamda okul, yürütülen projeden edindiği deneyim ve heyecanla, sadece okul bahçesinde değil, ileriki dönemlerde tahsis edilecek bir alanda bu sefer tüm okulun katılımıyla çok sayıda ekim yaparak küçük bir meşe palamudu ormanı oluşturmayı planlamaktadır.

Anahtar sözcükler: çevre bilinci, doğa sevgisi, ilkokulda çevre eğitimi, meşe palamudu ekimi

Çevre Eğitimi ve İklim Değişikliği Dersinin Ortaokul Öğrencilerinin Çevresel Tutumlarına olan Etkisi

Hamza ŞİMŞEK¹, Betül İPEK ÖZÇIRPICI², Gönül ERHAN³

¹Okul Müdürü, Bağlıca Ortaokulu, mhsh1002@gmail.com

²Öğretmen, Bağlıca Ortaokulu, betulpek@gmail.com

³Dr. Öğr. Üyesi, Başkent Üniversitesi İlköğretim Matematik Öğretmenliği Programı, gonulkurt@gmail.com

Özet

Günümüzde insanoğlunun karşılaştığı en önemli problemlerden biri de çevre sorunları olmaya başlamıştır. Fosil yakıtların kullanımı, sanayileşme, arazi kullanımlarının farklılaşması ve ormansızlaşma gibi insan etkileriyle değişen tüm küresel süreçlerle karşı karşıyayız. Bu süreç öğrencilerin çevre sorunlarının farkına varması, tutumlarında değişiklik olması açısından önem taşımaktadır. Bu sebeple yapılan çalışmanın amacı ‘Çevre Eğitimi ve İklim Değişikliği Dersinin Ortaokul Öğrencilerinin Çevresel Tutumlarına olan etkisini’ araştırmaktır. Bu çalışma ile 2022-2023 eğitim-öğretim yılında güncellenerek ortaokul altıncı sınıf öğrencilerine öğretim programına eklenen ‘Çevre Eğitimi ve İklim Değişikliği’ dersinin öğrencilerin tutumlarının değişimine yönelik bir durum tespiti yapmaktır. Okulda uygulanan etkinliklerin proje tabanlı öğrenme merkezinde yapılması, öğrencilerin çevre sorunlarının farkına varmalarını ve bu sorunlar için bireysel ya da grup halinde farklı çözüm öneri sunmaları, yaparak-yaşayarak öğrenmelerin sağlanması, akran öğrenmesinin gerçekleşeceği ortamların oluşturulması, çevre konularının günlük hayatla ilişkilendirilmesi, sağlıklı okul ortamı ile birlikte yürütülmüştür. Yürütülen bu proje ile birlikte öğrencilerle TÜBİTAK 4004 projesine katılıp doğadaki faydalı bitki hazinelerinin keşfi yapılmış ve okul ortamında bu projenin detaylandırma çalışmaları yapılmıştır. Okul bahçemize 250 adet farklı çeşitlerde öğrencilerle birlikte meyve ağacı dikimi gerçekleştirilip, etkinlikten sonraki süreçlerde tüm ağaçlardan yaprak, tohum ve ağaç yapısı incelemesi yapılmıştır. Çevre kitabında amaç olarak belirlenen bir maddeyi baz alarak mesleki çevre bilinci oluşturmak adına Doğadaki İnsan-Serdar Kılıç okulumuza davet edilip öğrencilerin tüm sorularına mesleki cevaplar vermiştir. Ayrıca Tema Vakfı ile iş birliği içerisinde öğrencilere küresel çevre sorunları semineri verilmiş ve meşe palamudu etkinliği yapılmıştır. Okulda uygulanan etkinliklerin proje tabanlı öğrenme merkezinde yapılması, öğrencilerin çevre sorunlarının farkına varmalarını ve bu sorunlar için bireysel ya da grup halinde farklı çözüm öneri sunmaları, yaparak-yaşayarak öğrenmelerin sağlanması, akran öğrenmesinin gerçekleşeceği ortamların oluşturulması, çevre konularının günlük hayatla ilişkilendirilmesi çevre eğitimi dersi ile birlikte kapsayıcı bir şekilde devam ettirilmiştir. 2022-2023 Eğitim yılı ilk döneminde tasarlanan çevre eğitimi dersleriyle birlikte çevreye yönelik tutumlarına olan etkisi çalışmanın öncesi ve sonrasında öntest ve sontest olarak uygulanıp ve sonuçları karşılaştırılarak bulmaktır. Araştırmanın evrenini Bağlıca Ortaokulundaki 6.sınıflardan oluşan toplam 320 öğrenci (rassal olarak seçilip) oluşturmaktadır. Araştırmada tarama modeli survey kullanılmıştır. Araştırma yarı-deneysel desendir. Araştırmada veri toplama aracı olarak ‘Çevre Tutum Ölçeği’ kullanılmıştır. Yapılan istatistik çalışmaların sonucuna göre ‘Çevre Eğitimi ve İklim Değişikliği’ dersinde yapılan uygulamaların öğrencilerin tutumlarını olumlu yönde etkilediği ve anlamlı farklılıklar oluşturduğunu göstermiştir; ancak cinsiyet arasında herhangi bir fark

bulunmamıştır. Bu sonuçlar çevre konusunun öğrencilere kazandırdıklarını gözlemleyebilmemiz açısından belirli bir öneme sahiptir. Bulgulara göre; ‘Çevre Eğitimi ve İklim Değişikliği’ dersi çevre konusu öğrencilerin tutumlarını olumlu yönde geliştirmiştir. Bu süreçte proje ile birlikte çevre derslerinde bahsedilen problemlerin yerel ve küresel boyutta olmasına dikkat edilmesi gerektiği, çevre eğitimi derslerinin öğretmenlerin gözlem yoluyla öğrenme süreçlerinin daha fazla derslerinde kullanması, öğrencilerin farkındalıklarını arttırmak için daha fazla sivil toplu kuruluşu, vakıf ve okullarla işbirliği içinde olunması bu araştırmanın önerileri arasındadır.

Anahtar sözcükler: çevre eğitimi, çevresel tutum, iklim değişikliği

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Öğrencilerinin Üst Düzey Düşünme Becerileri ile Eleştirel Düşünme Eğilimi

Bayram ARSLANOĞLU¹, Salih KORUCU², Raşit ÇELİK³, Murat KOÇALI⁴, Arzu YILMAZ⁵

¹ Okul Müdürü, Yenimahalle Şehit Mehmet Şengül MTAL, bymarslanoglu@gmail.com

² Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Teknoloji Fakültesi, skorucu@gazi.edu.tr

³ Doç. Dr., Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, rcelik@ankara.edu.tr

⁴ Yük. Müh., Yenimahalle Şehit Mehmet Şengül MTAL, muratkocali@gmail.com

⁵ Okul Müdür Yrd., Yenimahalle Şehit Mehmet Şengül MTAL, bymarslanoglu@gmail.com

Özet

Teknolojik gelişmelerin hızına yetişebilmek, genç bireylerin üretken birer birey olmalarını sağlamak amacıyla olan Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri, öğrencilerin motor ve bilişsel yeterliliklerinin yönlendirilmesinde de etkin rol oynamaktadır. Okullardaki eğitimden beklenen, ülke kalkınmasında etkili olacak olan gençlerin, oraya yönlendirilmelerini sağlamaktır. Öğrencilerden beklenenler, karmaşık problemleri çözme, yeniliklere uyum sağlama, hayal gücünün sınırlarına ulaşabilme niteliklerine sahip olmalarıdır. Okul hayatının dışında da onlara fayda sağlayacak gerçek yaşam ve meslek hayatlarında da uygulamaya dönüştürebilecekleri düşünme yöntemlerini kullanmalarını sağlamak esas olacaktır. Değişen dünya şartlarında edinilmesi gereken bilginin ne olduğuna karar verme, onun bulunmasını sağlayacak kaynakları tespit edebilme ve bunları uygun yerlerde kullanma becerisinin kazandırılması gerekmektedir. Bunun sağlanmasında etkili olacak olan, üst düzey düşünme becerilerini ve eleştirel düşünme yöntemini uygulamaya dönüştürmektir. Üst düzey düşünme becerileri ve eleştirel düşünme eğilimi, meslek lisesi öğrencileri için önemlidir. Bu beceriler, öğrencilerin mesleki başarılarını artırarak daha iyi kariyer fırsatları elde etmelerine yardımcı olurken öğrencilerin iş yaşamında başarılı olmaları ve kişisel gelişimlerini sağlamaları için gereklidir. Bu amaçla Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Öğrencilerinin üst düzey düşünme becerileri ile eleştirel düşünme becerileri arasındaki olası ilişkiler ve bu iki yapı açısından cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre farklılıklar bulunup bulunmadığı araştırılmıştır. Çalışmada, nicel araştırma deseninden betimsel tarama yöntemi çalışmasına başvurulmuştur. Çalışma grubu, 2022-2023 eğitim öğretim yılında Ankara İlinde bulunan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencileridir. Çalışma grubunda yapılan oranlama ile 9., 10. ve 11. sınıf seviyesinde ve her şube için belirlenen sayıda hazırlanan formlar sınıflara dağıtılmış ve gönüllü 402 öğrenci ile devam edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre; üst düzey düşünme becerisi ile eleştirel düşünme becerisi arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki ortaya çıkmıştır ($r=,412$, $p<,001$). Üst düzey düşünme becerisi ile eleştirel düşünme eğilimi açısından meslek lisesi öğrencilerinin okul türü değişkenine göre aldıkları puanlar arasında Anadolu Teknik Program lehine anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Üst düzey düşünme becerisi ile eleştirel düşünme eğilimi açısından meslek lisesi öğrencilerinin mesleki alan değişkenine göre aldıkları puanlar arasında Bilişim Teknolojileri alanı lehine anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Üst düzey düşünme becerisi ile eleştirel düşünme eğilimi açısından meslek lisesi öğrencilerinin Sınıf Düzeyi değişkenine göre 11. Sınıf lehine anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Üst düzey düşünme becerisi ile eleştirel düşünme eğilimi açısından meslek lisesi öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre kız öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık ortaya

çıkmiştir. Ortay çıkan farklılık düşük düzeyde bir etkiye sahiptir. Sonuç olarak yaş ve sınıf ilerledikçe üst düzey düşünme becerileri hem de eleştirel düşünme becerileri artmaktadır. Okulun en yüksek puanlı giriş yapılan Bilişim Teknolojileri öğrencileri diğer alanlara göre hem üst düzey düşünme becerileri hem de eleştirel düşünme becerileri yönünden daha başarılılardır. Bu sonuçlar doğrultusunda;

- 2023-2024 öğretim yılında bu becerileri geliştirecek etkinlik ve çalışmalara yer verilmesi,
- Bilişim teknolojiler alanı öğretmenlerinin öğrencilerle yaptıkları çalışmaların okul geneline yaygınlaştırılması,
- Öğretmenlere öğrencilerinin bu konuda daha fazla gelişmeleri için yapabilecekleri etkinlikler için eğitim verilmesi,
- Okul idaresinin bu konuda yapabilecekleri yıl boyunca planlaması

önerileri geliştirilebilir.

Anahtar sözcükler: meslek lisesi, üst düzey düşünme becerileri, eleştirel düşünme becerileri

Yenimahalle Rehberlik ve Araştırma Merkezinde Çalışan Öğretmenlerin Eleştirel Düşünmeye Yönelik Farkındalık ve Eğilimlerinin İncelenmesi

Semra APAKKAN EŞ¹, Kadriye Belgin DEMİRUS², Herdemtaze Şeyhun DİNİZ³, Büşra KOÇASLAN⁴,
Ayhan TURA⁵

¹ Okul Müdürü, Yenimahalle Rehberlik ve Araştırma Merkezi, s-appakkan@hotmail.com

² Dr. Öğr. Üyesi, Başkent Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, belgindemirus@gmail.com

³ Uzm. Psikolojik Dan., Yenimahalle Rehberlik ve Araştırma Merkezi, herdemsd@yahoo.com

⁴ Fizyoterapist, Yenimahalle Rehberlik ve Araştırma Merkezi, busrakocaslan96@gmail.com

⁵ Müdür Yardımcısı, Yenimahalle Rehberlik ve Araştırma Merkezi, kabristan2025@gmail.com

Özet

Millî Eğitim Bakanlığı, hazırladığı programlarda bilgiyi üreten, günlük hayatta işlevsel şekilde kullanabilen, problem çözüme, eleştirel düşünme becerilerine sahip, girişimci, kararlı, etkili iletişim kurabilen vb. özelliklere sahip bireyler yetiştirilmesini hedeflemektedir (MEB, 2018). Üst düzey düşünme becerilerinin öğrencilere kazandırılmasında öğretmenin kendi düşünme süreçleri üzerine bilinç ve farkındalık geliştirmesi önemli görülmektedir. Üst düzey düşünme becerilerinden biri olan eleştirel düşünme, farklı bakış açılarını anlamaya, sorgulamaya, bireysel ve sosyal etkileşime olanak vermektedir. Okulların yaratıcı, ihtiyaç duyulan bilgiye ulaşabilen ve bilgiyi üretebilen, eleştirel düşünebilen bireyleri yetiştirebilmesi öncelikle öğretmenlerin bu becerilere sahip olmasını gerektirmektedir (Korkmaz, 2009). Facione (2000), eleştirel düşünme farkındalığını 6 temel beceri ile ifade etmektedir. Bunlar; kendini düzenleme, açıklama, çıkarsama, çözümlenme, yorumlama ve değerlendirmedir. Eleştirel düşünme eğilimine yönelik birçok tanım bulunmaktadır. Eğilim; bir alana, duruma ya da davranışa karşı duyulan istek, onu yapmaya yönelik yatkınlık ve aynı zamanda mevcut becerileri kullanma yönelimi olarak tanımlanmaktadır. Eleştirel düşünme becerilerini kullanmak için eleştirel düşünmeye yönelik bir eğilimin de olması gereklidir (akt: Demir ve Döner, 2020). Facione ve diğerleri (2000) tarafından eleştirel düşünme eğilimi yedi ayrı özelliğe ayrılmıştır. Bunlar; analitiklik, açık fikirlilik, meraklılık, kendine güven, doğruyu aramak, sistematiklik ve bilişsel olgunluk şeklindedir. Bu çalışmada yürütülen film okuma atölye çalışmasına katılan psikolojik danışman ve özel eğitim öğretmenlerinin eleştirel düşünmeye yönelik farkındalıklarında ve eğilimlerinde bir değişim olup olmadığıyla ilgili derinlemesine bilgi alınması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda çalışmanın ana problem sorusu “Yenimahalle Rehberlik ve Araştırma Merkezinde çalışan öğretmenlerin film okuma atölyesi ile eleştirel düşünmeye yönelik farkındalıkları ve eğilimleri nasıl değişmektedir?” sorusuna cevap aranmıştır. Bu çalışmada öğretmenlerin görüşlerinden yararlanılarak eleştirel düşünmeye ilişkin eğilim ve farkındalıkları derinlemesine ortaya çıkarılması hedeflenmiştir. Yapılan araştırma nitel araştırma türünde olup nitel araştırma kapsamında yapılandırılmış görüşme yöntemi uygulanmıştır. Araştırmada evrenden örneklem seçme yoluna gidilmemiştir. Araştırmanın çalışma grubu Ankara ilinde bulunan Yenimahalle Rehberlik ve Araştırma Merkezinde çalışan ve film okuma atölyesine katılan beş psikolojik danışman ve 10 özel eğitim öğretmeni olmak üzere toplam 15 öğretmenden oluşmaktadır. Katılımcılar gönüllük esasına göre çalışmaya katılmışlardır. Araştırmada eleştirel düşünme farkındalığını ve eğilimini arttırmaya yönelik altı hafta süren film okuma atölye çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada öğretmenlerin eleştirel düşünme farkındalık ve eğilimlerini ortaya koymak için açık uçlu ve seçme gerektiren sorulardan oluşan yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Hazırlanan görüşme formları film okuma atölye çalışmasına başlamadan önce ve gerçekleştirilen her oturum sonrasında katılımcılarla yüz yüze görüşülerek yeniden doldurulmuştur. Araştırmada veri analizi iki aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada, yanıtların yazılı dökümü düzenlenerek bir araya getirilmiş ve haftalara ayrılmıştır. İkinci aşamada ise toplanan yanıtlar betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Bu yöntemde toplanan veri araştırma sorularının belirlediği temalara göre organize edilmiştir. Buna göre; araştırma sorularından yola çıkarak birkaç ana ve küçük temalar ortaya çıkarılmıştır. Temaların ortaya çıktığında bu tematik kavramı açıklayan bağlamın uygun şekilde temsil edilmesini sağlamak için kodlar belirlenmiştir. Belirlenen kodların birbiriyle benzerlik ve farklılıkları dikkate alınarak kod grupları; yani kategoriler elde edilmiştir. Film okuma atölye çalışması sonrasında öğretmenlerin eleştirel düşünme farkındalığı tanımına, önemine, yararına ilişkin verdikleri yanıt kategorilerinde artış görülürken benzer şekilde eleştirel düşünme eğilimlerine yönelik kategorilerde de artış görülmüştür. Film okuma atölye çalışması öncesinde, katılımcılar eleştirel düşünme farkındalığına yönelik görüşleri; çıkarımda bulunma, analiz etme, kendini düzenleme kategorilerini ifade etmişlerdir. Film okuma atölye çalışması sonrasında öğretmenlerin eleştirel düşünme farkındalığına ilişkin belirttikleri kategorilere değerlendirme kategorisi de eklenmiştir. Film okuma atölyesi öncesinde öğretmenlerin eleştirel düşünme eğilimleri, çözümlenme becerisi ve açık fikirlilik kategorilerinden oluşurken, okuma atölyeleri sonrasında alınan görüşlere göre doğruyu arama ve meraklılık kategorilerinin eklendiği görülmüştür. Bu çalışmada öğretmenlerin genel olarak eleştirel düşünme farkındalığını doğru ifade ettikleri ve literatürde yer alan çıkarımda bulunma, analiz etme, kendini düzenleme gibi özellikleri belirtmiş oldukları görülmüştür. Bu nedenle öğretmenlerin çalışmanın başında belirli düzeyde farkındalıklarının olduğu da görülmektedir. Yapılan literatür taramalarında alanda film okuma atölyesiyle ilgili spesifik(tek filmle yürütülen) çalışmalar bulunduğu görülmüştür. Ancak farklı filmlerle düzenli aralıklarla film okuma atölyesi yapılıp öncesinde ve sonrasında eleştirel düşünme farkındalıklarının, eğilimlerinin karşılaştırıldığı bir çalışmaya rastlanamamıştır. Bu çalışmayla, geleceğin bireylerini yetiştirecek öğretmenlerin eleştirel düşünme becerisini arttırarak yetiştirecekleri öğrencilerin de bu beceriye sahip olmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar sözcükler: üst düzey düşünme becerileri, eleştirel düşünme, eleştirel düşünme eğilimi, eleştirel düşünme farkındalığı, film okuma atölyesi

Çocuk Katılımı Odaklı Eğitim Programının Çocuklarda Eleştirel Düşünme Becerisine Etkisi

Zeliha GÜNEŞ DEMİR¹, Neslihan AVCI², Tuğba TAŞER POLAT³, Tuğçe ORTAÇ⁴, Gülseren ARSLAN⁵

¹ Okul Müdürü, Fatih Anaokulu, zelihaunesdemir@gmail.com

² Prof. Dr., Gazi Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi, navci@gazi.edu.tr

³ Arş. Gör., Gazi Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, tugbapolat@gazi.edu.tr

⁴ Müdür Yardımcısı., Fatih Anaokulu, tugceortac88@gmail.com

⁵ Rehber Öğretmen, Fatih Anaokulu, gulserenarslan20@gmail.com

Özet

Bu araştırmada, çocuk katılımı odaklı eleştirel düşünme eğitim programının okul öncesi dönem çocuklarının eleştirel düşünme becerileri ile öğretmenlerin ve çocukların çocuk katılımı konusundaki düşüncelerine etkisini incelemek amaçlanmıştır. Araştırma karma yöntem araştırması olup temel deseni birleştirici desen, ileri deseni müdahale desendir. Birleştirici (yakınsayan paralel) desenin amacı nitel ve nicel verileri beraber toplayarak daha detaylı bilgi sunmada nitel verilerden, ölçme araçlarına bağlı olarak nicel verilerden yararlanmak ve aynı konu üzerinde birbirini destekleyici verilere ulaşmaktır. Araştırmada nicel veri toplama aracı olarak müdahale gruplarındaki çocuklara ön test ve son test ölçümlerinde katılımı değerlendirmek için Koran (2017) tarafından geliştirilen “Okul öncesi sınıfta katılım hakkı ölçeği”, eleştirel düşünmeyi değerlendirmek için Tozduman- Yaralı ve Güngör- Aytar (2020) tarafından geliştirilen “5-6 Yaş Çocuklar İçin Eleştirel Düşünme Becerileri Testi” kullanılmıştır. Öğretmenlere ilk olarak Erken Çocukluk Eğitiminde Çocuk Katılımı ve Eleştirel Düşünme Becerileri hizmet içi eğitimi araştırmacılar tarafından uygulanmış olup daha sonra öğretmenler sınıflarında eğitim programını uygulama sürecine başlamışlardır. Araştırmada nitel veri toplama aracı olarak eğitim programı öncesinde ve sonrasında öğretmenlerle, eğitim programı sonrasında ebeveynlerle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Araştırma, Milli Eğitim Bakanlığı Ankara Sincan Fatih Anaokuluna devam eden 4-5 yaş çocuklar, araştırmada yer alacak çocukların öğretmenleri ve ebeveynlerinden oluşmaktadır. Fatih Anaokulunda 2022- 2023 eğitim öğretim yılında eğitim gören 4 yaştan 20, 5 yaştan 40 çocuk ile 6 öğretmen araştırmaya dâhil edilmiştir. Okul öncesi çocukları için öğretmenleri tarafından uygulanan çocuk katılımı odaklı eleştirel düşünme eğitim programı 6 hafta devam etmiştir. Nicel verilerin analizi bir analiz paket programında yapılmıştır. Verilerin analizi sonucunda normal dağıldığına ulaşılarak ön test ve son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla “Bağımlı Örneklemeler İçin t Testi” (Paired Samples T test) uygulanmıştır. Nitel verilerin analizi içerik analizi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sonucunda ön test ve son test puan ortalamalarında anlamlı bir fark olduğu ve çocuk katılımı odaklı eleştirel düşünme eğitiminin hem çocukların katılım hakkı uygulamalarını hem de eleştirel düşünme becerilerini artırdığını göstermektedir. Ebeveynlerle yapılan görüşmelerde, eğitim programına ilişkin çocukların evde eğitim programı uygulamalarından nasıl bahsettikleri ve çocuğa katkılarının neler olduğu incelenmiştir. Çocuklar uygulanan etkinlikleri “farklı soru ve yanıtlardan oluştuğu, hayal güçlerinin genişlediği, sınıfta herkesin fikir sunduğu, ortak ve doğru kararı öğretmenle beraber bulduklarını, öğretmenin çocuklara neyi ve nasıl oynamak istediklerini sorduğu”

şeklinde evde bahsetmişlerdir. Ebeveynler uygulanan etkinliklerin çocuklarındaki gelişimlerine ilişkin “çocuklarının istemediği ve farklı düşündüğü konuları belirttiklerini, olumlu katkıları olduğunu, eleştirel düşünme yönlerinin etkin ve aktif hale geldiğini, çocuklarının daha derinliği olan sorular sormaya başladıklarını, kendini ifade etmeye başladıklarını, hayal güçlerinin geliştiğini, kendi kendine oyun kurma becerisinin geliştiğini, kitapları anlatmaya başladıklarını, verilen cevapları sorguladıklarını, daha anlamlı cümleler kurmaya başladıklarını, özgür düşünme, yaratıcılık ve problem çözme becerilerinin arttığını” ifade etmişlerdir. Öğretmenlerle yapılan ön ve son görüşmelerden elde edilen bulgular incelendiğinde çocuk katılımına ilişkin süreç içerisinde daha özel ve pratik bilgiye sahip oldukları, katılımı ilgili yaşadıkları zorlukların azaldığı, yaşanan zorlukların da dış etkenlerden kaynaklı olduğunu belirtmişlerdir. Eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesine yönelik sınıf içinde daha çok yöntem ve teknik uygulama, eleştirel düşünme uygulamaları konusunda zorluk teşkil edecek durumların azalması, kullandıkları materyal çeşitliliğinin artması da öğretmenlerin yaşadığı gelişmeye ilişkin göstergelerdir. Ayrıca öğretmenler çocuk katılımı uygulamalarının çocukların sınıfta söz alma istemesinde, daha aktif katılımında, sınıf içi iletişimin artmasında etkili olduğunu, eleştirel düşünme becerileri uygulamalarının da farklı çözüm sunma, farklı bakış açısı kazanma, farkındalığı artırma, sorgulama, düşünme ve sözel becerilerin gelişmesinde etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Eleştirel düşünme becerileri ve çocuk katılımı uygulamaları birbirini desteklemiştir ve uygulamalarda iç içe yer almıştır.

Anahtar sözcükler: okul öncesi eğitim, çocuk katılımı, eleştirel düşünme, katılım

Beceri Temelli Eğitimin Üst Düzey Düşünme Becerilerinin Kazanımına Etkisi

Sinan DAĞ¹, Orhan ARIKAN², Demet GÜLDEREN³

¹Dr., Ankara Fen Lisesi, sinandag66@hotmail.com

²Prof. Dr., Bilkent Üniversitesi, orhanarikan2006@gmail.com

³Dr., Ankara Fen Lisesi, dmtgldm@gmail.com

Özet

21. Yüzyıl, yaşanan bilimsel ve teknolojik değişimin etkisi ile bireylerin sahip olması gereken becerilerinde önemli ölçüde değişmesine neden olmuştur. Bunun farkında olan ülkeler eğitim sistemlerini yenileyerek eleştirel düşünme, problem çözme, yaratıcı düşünme gibi üst düzey düşünme becerilerini sergileyen öğrenciler yetiştirmeye önem vermeye başlamıştır. Bu doğrultuda eğitim süreçlerinde öğrenciyi merkeze alan, öğrencilerin dil ve zihinsel becerilerini geliştirmeye yönelik yapılandırılmış yaklaşımı ön plana çıkarılmaya çalışılmaktadır. Araştırmanın temel amacını Ankara Fen Lisesi dokuzuncu sınıf öğrencilerinin fizik dersinde üst düzey düşünme becerilerinin beceri temelli eğitim ile farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek ve öğrencilerin beceri temelli eğitimle fizik dersine karşı tutumlarında farklılık meydana gelip gelmediğini tespit etmek oluşturmaktadır. Bu amaç doğrultusunda araştırmada, deneysel model kullanılmış, öğrencilerin beceri temelli eğitim uygulamalarına odaklanılmış ve bu uygulama üzerinden ayrıntılı analizler yapılmıştır. Araştırmanın evrenini Ankara Fen Lisesi 9. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Örnekleme ise amaçlı şekilde seçilen 9-A ve 9-B şubelerinin fizik dersine katılan öğrenciler meydana getirmektedir. 9-A sınıfı kontrol grubu, 9-B sınıfı ise deney grubu olarak tespit edilmiştir. Her iki sınıfta 29 öğrenci bulunmaktadır. Deney grubuna birinci dönem süresince fizik dersinde beceri temelli eğitim verilmiş, kontrol grubunda ise farklı bir yöntem uygulamamıştır. Araştırma kapsamında 4 farklı veri toplama aracı kullanılmıştır. Okulların açıldığı ilk hafta deney ve kontrol grubuna beceri temelli 10 sorudan oluşan öntest uygulanmıştır. Dönem süresince 2 yazılı sınav yapılmış, dönem sonunda ise geçmiş yıllarda PISA sınavlarında sorulmuş 12 sorudan oluşan sontest yapılmıştır. Öntest ve sontest soruları Ortaöğretim Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan K12 beceri setine göre belirlenmiştir. Yazılı sınav soruları ise alt düzey becerileri ölçen sorulardan hazırlanmıştır. Araştırmada deney ve kontrol grubu öğrencilerin fizik dersine yönelik algılarını ölçmek için Çağan tarafından geliştirilen 4 alt boyut ve 28 maddeden oluşan fizik tutum ölçeği uygulanmıştır. Öntest soruları doğruluk durumuna göre 100 üzerinden, sontest soruları yanlış, kısmi doğru ve doğru olarak değerlendirilmiştir. Tutum ölçeği verileri SPSS Programında frekans ve t testi üzerinden analiz edilmiştir. Uygulanan ön test ve son testlere ait veriler SPSS programına aktarılmış, deney ve kontrol gruplarının ön test ve son test puan ortalamalarının karşılaştırılması bağımsız örneklem t testi aracılığı ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda beceri temelli yaklaşımla işlenen fizik dersinde yazılı sınavlarda elde edilen veriler sonucunda öğrencilerin alt düzey düşünme becerilerinde anlamlı farklılık meydana gelmediği görülmüştür. Beceri temelli yaklaşımla işlenen fizik dersinde öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerinde ise anlamlı farklılık meydana gelmiştir. Beceri temelli eğitim alan öğrencilerin üst düzey

düşünme becerileri içeren sorulara verdikleri yanıtlar sonucu elde ettikleri netlerinin almayan öğrencilere göre fazla olduğu sonucu elde edilmiştir. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin fizik dersine yönelik tutumlarında ilgi, önem ve öz yeterlilik boyutlarında deney grubu lehine anlamlı farklılık elde edilmiştir. Kontrol grubu öğrencilerinin fizik dersine yönelik kaygı düzeyleri deney grubu öğrencilerine göre yüksek olmasına rağmen bu farklılık anlamlı bulunmamıştır. Araştırma Ankara fen lisesi dokuzuncu sınıf fizik dersinde birinci dönem süresince yapılmıştır. Araştırmanın yıl boyunca, tüm derslerde ve tüm sınıf kademelerinde uygulanması önerilmektedir.

Anahtar sözcükler: *beceri temelli eğitim, üst düzey düşünme becerisi, fizik dersi*

Ortaokul Öğrencilerinin Okuma Kültürü Kazanmasında Farklı Okuma Becerileri Tekniklerinin Kullanılmasının Etkisi

Enver BAHADIR¹, Seher ERDOĞAN², Esra AÇIKALIN³, Yasemin KAYACIK⁴, Vahap EMRE⁵

¹ Okul Müdürü, Esentepe Ortaokulu, esentepeortaokulu.06@gmail.com.tr

² Dr. Öğr. Üyesi, Gazi Üniversitesi, obayrak@gazi.edu.tr

³ Türkçe Öğretmeni, Esentepe Ortaokulu, esentepeortaokulu.06@gmail.com.tr

⁴ Türkçe Öğretmeni, Esentepe Ortaokulu, esentepeortaokulu.06@gmail.com.tr

⁵ Türkçe Öğretmeni, Esentepe Ortaokulu, esentepeortaokulu.06@gmail.com.tr

Özet

Okuma, bir anlama becerisidir. Yalnızca eğitim hayatında değil, yaşamın her anında gerçekleştirilen bir süreçtir. İl Millî Eğitim Bakanlığı, Gazi Üniversitesi ve Esentepe Ortaokulu'nun ortak olduğu “Geliştir-Uygula-Paylaş” projesi kapsamında yapılan bu çalışmada ortaokul öğrencilerinde okuma kültürü oluşturmak hedeflenmiştir. Çalışmanın başında Dr. Öğr. Üyesi Özlem Bayrak Cömert, Esentepe Ortaokulu Türkçe öğretmenlerine okuma becerileri teknikleri konulu bir eğitim vermiştir. Disiplinler arası etkinliklerle, farklı okuma becerileri teknikleri kullanılarak, birtakım özel ve belirli gün-haftalara da yer vererek çeşitli etkinlikler gerçekleştirilmiştir. 5, 6 ve 7. sınıf seviyelerinde 16 ortaokul öğrencisine sesli okuma, sessiz okuma, özetleyerek okuma, not alarak okuma, tartışarak okuma, göz atarak okuma, tahmin ederek okuma, işaretleyerek okuma, okuma tiyatrosu, eleştirel okuma, soru sorarak okuma olmak üzere okuma eğitimine ait 11 teknik farklı etkinliklerle, Türkçe öğretmenleri tarafından uygulanmıştır. Seçilen bu okuma teknikleri MEB Türkçe öğretim programlarından sentezleyerek oluşturulmuştur. Doğrudan 2006, 2015, 2017, 2018, 2019 Türkçe öğretim programlarındaki kazanımlardan yola çıkılmıştır. Sessiz okuma tekniği altında, kitap ayracı tasarlama, kitaptan bir kareyi resmetme ve kütüphane ziyaretleri etkinlikleri de gerçekleştirilmiştir. Öğrenciler Samed Behrengi'nin Küçük Kara Balık eserini sessiz okuma sonrası resmetmişlerdir. Kütüphane ziyaretlerinde ise Milli Kütüphane ve Gazi Üniversitesi Merkez Kütüphane ziyaret edilmiş, buralarda sessiz okuma tekniği ile çocuk kitabı yazarı Miyase Sertbarut'un eserleri okunmuştur. Sesli okuma tekniği altında, yazar ziyareti, Gazi Üniversitesi Gezici Kütüphane ziyareti, anasınıfı ile Yerli Mallı Haftası kitap okuma etkinlikleri de gerçekleştirilmiştir. Yazar ziyareti etkinliğinde Yazar Murat YILDIZ, okulumuzda ağırlanmış Esentepe okul kütüphanesinde sesli okuma tekniği ile kitap okunmuştur. Sesli okuma tekniğini kullanarak Gazi Üniversitesi Gezici Kütüphane'de, Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı 1.sınıf öğrencileri Antoine de Saint-Exupéry'nin “Küçük Prens” adlı kitabı Esentepe Ortaokulu öğrencilerine okumuşlardır. Yine Esentepe Ortaokulu anasınıfı öğretmeni, Yerli Malı Haftası sebebiyle Türk Lirası'nın önemini ve tasarrufu vurgulayan bir kitabı sesli okuma yöntemiyle öğrencilere okumuştur. Disiplinler arası etkinliklerle okuma kültürü kazandırılması amaçlandığından çalışmada Türkçe dışında 7 farklı disiplinde de okuma etkinlikleri yapılmıştır. Matematik, fen bilimleri, sosyal bilgiler, İngilizce, beden eğitimi, rehberlik, din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinde kendi disipliniyle ilişkilendirilebilecek hikâye kitaplarıyla okuma etkinlikleri uygulanmıştır. Matematikte *Kraliçe'yi Kurtarmak*, fen bilimlerinde *Dedemin Zaman Makinesi*, sosyal bilgilerde *Çatalhöyük Hikâyeleri*, beden eğitiminde *Naim Süleymanoğlu: Çalışmanın Önemi*,

rehberlikte *Elleriyle Gören Çocuk*, din kültüründe Türkçe öğretmenimiz Seher Erdoğan'ın yazmış olduğu değerler eğitimi hikâyeleri kullanılmıştır. İngilizcede ise din kültürü dersinde kullanılan hikâyeler okunup İngilizceye çevrilmiştir. Ayrıca farklı disiplinlerde okumaya hazırlık olarak Satranç Müzesi, Şut ve Gol Müzesi, Gazi Üniversitesi Resim-İş Atölyeleri, Gazi Üniversitesi Anadolu Yaban Hayatı Müzesi de ziyaret edilmiştir. Yine proje dâhilinde öğrenci ve öğretmenlerimiz deneme yazarı Prof. Dr. Mustafa Kurt'un Gazi Üniversitesinde gerçekleşen "Yazma Yolculuğu" adlı söyleşisine katılmıştır. Disiplinler arası etkinliklerden sonra öğrenci ve tüm farklı disiplin öğretmenlerinin görüşleri, görüşme formlarıyla alınmıştır. Her etkinlik sonrası uygulamada yer alan öğrencilere tekniklere yönelik etkinliklerle ilgili sorular içeren görüşme formu uygulanmıştır. Sesli okuma tekniği uygulaması diğer teknik uygulamalarından farklı olarak 4 haftalık bir süreci kapsamaktadır. Sesli okuma ölçeğiyle öğrencilerin okumaları 4 hafta boyunca izlenmiş ve gelişimler istatistiksel olarak analiz edilmiştir. Çalışmayı yürüten Türkçe öğretmenlerine de çalışma sonrası görüşme formu uygulanarak okuma kültürü kazandırılmasındaki görüşleri alınmıştır. Tüm çalışmanın sonunda maddeleri Lawshe tekniği ile oluşturulan Okuma Becerileri Tekniklerini Kullanarak Disiplinler Arası Etkinliklerle Okuma Kültürü Kazandırmaya Yönelik Hedeflenen Öğrenme Çıktılarını Öğrenme Anketi uygulanmıştır. Deney grubu ve kontrol grubundaki öğrencilerden veriler toplanmış ve SPSS programı ile veri analizi yapılmıştır. Çalışma sonucunda, deney grubunda yer alan ortaokul öğrencilerinin okuma becerileri yeterliklerinde kontrol grubundaki ortaokul öğrencilerine göre anlamlı bir farklılık olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Ayrıca deney grubunda yer alan öğrencilerde okuma kültürü ve okuma eğitimine yönelik farkındalık oluştuğu görülmüştür.

Anahtar sözcükler: *okuma eğitimi, okuma kültürü, okuma becerisi, okuma becerisi teknikleri*

Lezzetli Kitaplarım Eğitim Programı'nın 5 Yaş Çocuklarının Okuryazarlık Sevgisi Üzerindeki Etkisi

Fatma BALIKCI¹, Nihan FEYMAN GÖK², Banu ÖZKUL³

¹ Okul Müdürü, Mehmet Meto Anaokulu, fatmabalikci@gmail.com

² Dr Öğr. Üyesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, nihanfeyman@gmail.com

³ Okul Öncesi Öğretmeni, Mehmet Meto Anaokulu, banuesen06@gmail.com

Özet

Bu araştırmanın amacı, araştırmacılar ve öğretmenler iş birliğinde hazırlanan “Lezzetli Kitaplarım Eğitim Programı'nın 5 Yaş Çocuklarının Okuryazarlık Sevgisi Üzerindeki Etkisinin” incelenmesidir. Çocukların dikkatini yazılara, kelimelere, harflere çekmek ve bunları adlandırmak çocukların okuryazarlık sevgisinin gelişmesi üzerinde, etkili etkinliklerdir. Bu anlayışın erken yaşlardan itibaren planlı, bilimsel temelli ve nitelikli uygulamalarla desteklenmesi gerekmektedir. Planlanan bu çalışmanın çocuklarda, okuryazarlık sevgisinin erken yaşlardan itibaren gelişmesine ve “okuryazarlık sevgisine” ilişkin anlayışın, çabaların ve dikkatin artmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden öntest - sontest kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılarak yürütülmüştür. Lezzetli Kitaplarım Eğitim Programı bağımsız değişken, okuryazarlık sevgisi ise bağımlı değişken olarak tespit edilmiştir. Bağımlı değişkenin veri toplama aracı Okuryazarlık Sevgisi Ölçeği'dir (Baker & Scher, 2002; Neumann, Hood, & Ford, 2013). Araştırmada veri toplama sürecinde iki adet veri toplama formu kullanılmıştır. Bunlardan biri çalışma grubunda yer alan çocukların cinsiyeti, yaş, ebeveynlerinin eğitim ve gelir durumunun değerlendirilmesine ilişkin bilgilerin yer aldığı “Sosyo-Demografik Bilgi Formu”dur. Diğeri ise Okuryazarlık Sevgisi Ölçeği'dir. Ölçeğin amacı henüz okuma yazma bilmeyen çocukların, okuryazarlığa ilişkin motivasyonlarını değerlendirmektir. Ölçek iki farklı araştırma ekibi tarafından hazırlanmış ve birleştirilmiştir. Ölçek; Keyif, Değer, Algılanan Yetkinlik, Kütüphaneye İlgisi, Yazma ve Çevresel Yazılı Uyarılar olmak üzere altı alt boyuttan oluşmaktadır. Veriler 2022-2023 eğitim-öğretim yılı güz döneminde 21.11.2022-30.12.2022 tarihleri arasında Ankara İli Çankaya ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi bağımsız Mehmet Meto Anaokulu'nda 5 yaş sınıfına devam eden çocuklarla yürütülmüştür. Örneklemenin belirlenmesinde olasılıklı örnekleme yöntemlerinden biri olan uygun örnekleme (elverişli örnekleme) yöntemi kullanılmıştır. Toplam 39 çocuk araştırmaya dâhil edilmiştir. Bunlardan 21 çocuk deney grubunda, 18 çocuk kontrol grubunda yer almaktadır. Çalışma öncesinde her iki gruba Okuryazarlık Sevgisi Ölçeği uygulanmıştır. Sonrasında deney grubuna Lezzetli Kitaplarım Eğitim Programı 6 hafta (30 gün) haftada 5'er saatlik etkinlikler olarak uygulanmıştır. Kontrol grubu ise klasik eğitime devam etmiştir. Programın bitiminde her iki grupta öntest olarak kullanılan ölçek sontest olarak da uygulanmıştır. Eğitim programı kapsamında 18 adet resimli çocuk kitabı seçilmiş ve okunmuştur. Eğitim programında okul içi ve okul dışı etkinlikler uygulanmıştır. Bunlar; Çocuklara bez kitap çantası hediyesi, internetten kitap siparişi, etkileşimli okuma gibi farklı sesli okuma tekniklerine yer verme, kitap tadım partisi, nineler ve dedeleri masal anlatmaları için okula davet etme, kitap tamamlama, yazar daveti, kitap sohbeti, kitap canlandırma, karekod uygulamasıyla e-kitap dinleme, dijital kitap oluşturma, sembol okuma etkinliği, kitap

hediye çekilişı, müzikli kitap okuma, otobiyografik kitap oluşturma, çocuklar birbirine okuyor etkinliği, kitap kapaklarıyla sınıfı süsle etkinliği, Kütüphane ve kitabevi ziyaretleri, yerinde okuyoruz fikriyle doğa konulu kitabı doğada okuma, yürüyerek her bir sayfası okul bahçesine asılan kitapları okuma, bir kitap al bir kitap bırak etkinliği, okul bahçesinde gece ateş başında kukla gösterisi ve masal dinleme etkinliğidir. Araştırmada uyarlanan ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılmış, deneysel çalışmadan elde edilen veriler ise t-testi ile analiz edilmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre Lezzetli Kitaplarım Eğitim Programı'na dâhil olan 5 yaş çocukların okuryazarlık sevgisi, kontrol grubuna dahil olan çocuklara göre anlamlı olarak artmıştır. Lezzetli Kitaplarım Eğitim Programı'nın 5 yaş çocukların okuryazarlık sevgisi üzerinde etkili olduğu bulunmuştur.

Anahtar sözcükler: okuryazarlık sevgisi, erken çocukluk eğitimi, eğitim programı

"Bir araya gelmek başlangıçtır,
birlikte çalışmak başarıdır."

AUEYK
GELİŞTİR - UYGULA - PAYLAŞ

